

Oude Delft 50-52

Bouwhistorische opname

1. Kadastrale kaart Oude Delft 50-52.

3. Oude Delft 50-52 vanaf de overkant van de gracht.

2. Omgevingskaart met Oude Delft 50-52 in de rode cirkel.

4. Oude Delft 50-52 in het rood, vanuit het zuidwesten.

Colofon

Object: Oude Delft 50-52 (Sint Jansbrug)
 Adres: Oude Delft 50-52
 2611 CD Delft
 Kadastraal: Gemeente Delft
 Sectie D, nummer 551 en 552

Monumentnr.: Rijksmonument: 12070 en 12071
 Bouwjaar: XVI
 Eigenaar: D.S.V. Sint Jansbrug
 Gebruik: Studentenvereniging

Opdrachtgever: Hogeschool Utrecht (B&R opleiding)
 Docent: Jan van der Hoeve
 Studiejaar: 2014-2016
 Werkstuk: Nummer 4, bouwhistorie

Auteur: ir. E.M. (Eva) Osinga-Dubbelboer
 Datum: 15 december 2015
 Formaat: A4 liggend

Eva Osinga-Dubbelboer
 bouwhistoricus en architect

Insulindestraat 173a1
 3038 JM Rotterdam

+31 (0)6 29 39 18 36
 eva.osinga@dubbelboer.com

www.eva.osinga.dubbelboer.com

OudeDelft50-52

Bouwhistorische opname

15 december 2015 - Rotterdam - Eva Osinga-Dubbelboer

Inhoud

Voorwoord	5
------------------------	----------

H1 Samenvatting	6
------------------------------	----------

1.1 Samenvatting bouwgeschiedenis	6
1.2 Samenvatting waardering	7
1.3 Samenvatting aanbevelingen	7

H2 Bouwgeschiedenis	8
----------------------------------	----------

2.1 Stedenbouwkundige ontstaansgeschiedenis	8
2.1.1 Een korte geschiedenis van Delft	8
2.1.2 Het bouwblok en Oude Delft 50-52	9
2.2 Bouwgeschiedenis	11
2.2.1 Bouwfase 0: voor 1536	11
2.2.2 Bouwfase 1: bouw hoofd- en zijhuis (XVIb)	11
2.2.3 Bouwfase 2: bouw achterhuis (XVI)	12
2.2.4 Bouwfase 3: de splitsing (XVIII m)	13
2.2.5 Bouwfase 3a: verbouwingen (rond XVIII m)	14
2.2.6 Bouwfase 4: aanpassing ramen (XVIII d)	16
2.2.7 Bouwfase 5: zoldervloer en empire ramen (XIX a)	16
2.2.8 Bouwfase 6: verbouwingen (XIX a-1970)	17
2.2.9 Bouwfase 7: restauraties/verbouwing (1970)	18
2.2.10 Bouwfase 8: restauratie/verbouwing (1978-82)	21
2.2.11 Bouwfase 9: verbouwingen (1985 tot 2015)	22
2.2.12 Faseringsplattegronden	24

H3 Bouwhistorische beschrijving	26
--	-----------

3.1 Inleiding	26
3.2 Stedenbouwkundige situatie en context	27
3.3 Extérieur	28
3.3.1 Hoofdhuis en zijhuis (B1 en A1)	28
3.3.2 Tussenlid (B2)	37
3.3.3 Achterhuis (B3)	38
3.3.4 Zijhuis aanbouw (A2)	40
3.3.5 Aanbouwtjes binnenplaats (A3)	40
3.3.6 Achterhuisje (A4)	41
3.3.7 Uitbouw (B4)	41
3.4 Constructie	42
3.4.1 Constructie kelders	42

3.4.2 Constructie hoofdhuis met zijhuis (B1 en A1)	43
3.4.3 Constructie achterhuis (B3)	49
3.4.4 Constructie zijhuis aanbouw (A2)	51
3.4.5 Constructie achterhuisje (A4)	52
3.4.6 Constructie tussenlid (B2)	53
3.5 Interieur	54
3.5.1 Kelder	54
3.5.2 Begane grond Oude Delft 50	55
3.5.3 Begane grond Oude Delft 52	60
3.5.4 Eerste verdieping Oude Delft 50	63
3.5.5 Eerste verdieping Oude Delft 52	66
3.5.6 Tweede verdieping (zolder) Oude Delft 50	68
3.5.7 Tweede verdieping (zolder) Oude Delft 52	71
3.5.8 Derde verdieping (vliering) Oude Delft 50 en 52 ...	73

H4 Waardestelling	74
--------------------------------	-----------

4.1 Contextuele waardestelling	74
4.2 Interne waardestelling	74
4.2.1 Bouwmassa	75
4.2.2 Extérieur	76
4.2.3 Constructie	78
4.2.4 Interieur	79
4.2.5 Waarderingsplattegronden	84

H5 Advies	86
------------------------	-----------

5.1 Aanbevelen vervolgonderzoek	86
5.2 Adviezen voor de toekomst	87

Bronnen en literatuuropgave	88
--	-----------

Illustratieverantwoording	89
--	-----------

Bijlagen	90
-----------------------	-----------

1. Monumentenregister	90
2. Eigenaren en gebruik	92
3. Plattegronden	93
4. Baksteenformaten	97
5. Venstertypen	100

Voorwoord

Voor u ligt de bouwhistorische opname van het pand aan de Oude Delft 50-52 te Delft. Dit onderzoek is onderdeel van het afstuderen van de opleiding *Bouwhistorie en Restauratie* aan de Hogeschool Utrecht. Het doel van deze bouwhistorische opname is het onderzoeken van de bouwgeschiedenis op hoofdlijnen en het maken van een waardestelling.

Voor dit onderzoek is het pand verschillende malen bezocht in de periode van september tot november 2015. Het gehele pand was toegankelijk tijdens het onderzoek. Doordat het pand in gebruik is, waren sommige (opslag) ruimtes echter beperkt zichtbaar.

Tijdens het onderzoek zijn verschillende archieven geraadpleegd, zie hiervoor de bronnen en literatuuropgave. Het boek van Wim Weve: *Huizen in Delft in de 16e en 17e eeuw* (2013) is tijdens dit onderzoek een belangrijke bron geweest. Wim Weve is 25 jaar werkzaam geweest als bouwhistoricus bij de gemeente Delft. De kennis over de bouwgeschiedenis van Delft die hij daarmee heeft opgedaan, heeft hij aan het eind van zijn werkzame leven in een boek gebundeld. Zijn boek heeft binnen dit onderzoek als een referentiekader voor de bouwgeschiedenis van Delft gediend. Zijn boek wordt dan ook regelmatig aangehaald en geciteerd.

Het pand Oude Delft 50-52 is vrij omvangrijk en kent een complexe indeling en geschiedenis. Dit rapport is zo compact mogelijk gehouden, maar is desondanks vrij omvangrijk en complex (net als het pand). Door een methodische aanpak, een systematische wijze van rapporteren en duidelijke kopjes is gepoogd het rapport zo toegankelijk en doorzoekbaar mogelijk te maken. Indien er vragen zijn naar aanleiding van het lezen van dit rapport kan contact opgenomen worden met de auteur.

Rotterdam, 15 december 2015

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 is als service aan de lezer een samenvatting van de bouwgeschiedenis, de waardering en het advies opgenomen. In de volgende hoofdstukken wordt dieper ingegaan op deze onderdelen.

Het tweede hoofdstuk beschrijft de bouwgeschiedenis. Eerst wordt de geschiedenis van de stedenbouwkundige context onderzocht en vervolgens wordt aan de hand van schetsen de bouwfaserings beschreven. Aan het eind van dit hoofdstuk is de bouwfaserings in plattegronden weergegeven.

Het derde hoofdstuk bevat een beschrijving van het gebouw. Deze beschrijving begint met de stedenbouw, daarna komt het exterieur aan bod, gevolgd door de constructie en tot slot het interieur. Deze beschrijving gaat vergezeld van interpretaties die in de grijze kaders te vinden zijn. Deze interpretaties ondersteunen de in hoofdstuk 2 beschreven bouwfaserings.

In de beschrijvingen en interpretaties wordt regelmatig het woord “recent” gebruikt, hiermee wordt in dit rapport bedoeld dat een onderdeel uit de tweede helft van de 20e eeuw of het begin van de 21e eeuw dateert.

In hoofdstuk 4 is de waardestelling te vinden. Hierin wordt in tekst en beeld toegelicht welke waarden aan de verschillende gebouwonderdelen worden toegekend. Het laatste hoofdstuk (5) bevat adviezen voor vervolgonderzoek en de toekomst.

Bronvermeldingen in de tekst verwijzen naar de bronnen en literatuuropgave. De bronvermelding van alle afbeeldingen is te vinden in de illustratieverantwoording. Tot slot zijn enkele bijlagen toegevoegd.

Samenvatting

1.1 Samenvatting bouwgeschiedenis

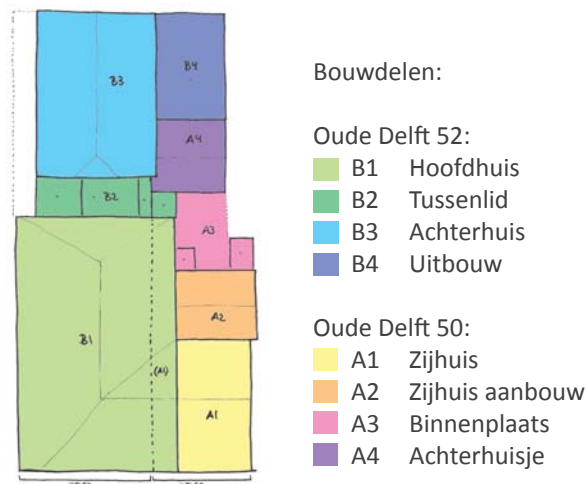
Het pand staat aan één van de hoofdgrachten van Delft en wordt vlak na de stadsbrand van 1536 als brouwerij gebouwd op een kelder die nog van vóór de stadsbrand stamt. Het pand bestaat uit een hoofdhuis met een dwars zijhuis er aan vast. Het pand bevat een kelder, begane grond, verdieping, zolder en vliering. Later in de 16e eeuw wordt achter het hoofdhuis een laag achterhuis gebouwd.

In de 18e eeuw wordt het pand in twee woningen gesplitst. Vermoedelijk krijgen beide helften een vergelijkbare indeling, maar gespiegeld. Deze indeling bestaat uit een lange gang achter de voordeur die doorloopt tot een achterhuis. Langs deze gang zijn in het voorhuis van voor naar achter een voorkamer, trap/doorgang en een achterkamer aanwezig.

Om dit voor oude Delft 50 te realiseren worden een zijhuis aanbouw en een achterhuisje gebouwd. Het achterhuis van Oude Delft 52 wordt opgehoogd. Daarnaast wordt de voorgevel geheel vervangen en opgehoogd, waardoor ook de kapconstructie van Oude Delft 50 aangepast moet worden. Tevens wordt het achterhuis met een extra verdieping verhoogd.

In de 19e eeuw wordt de indeling van enkele vensters aangepast en wordt de zoldervloer van Oude Delft 50 grotendeels verhoogd.

In 1956 wordt Oude Delft 52 gekocht door de Delftse

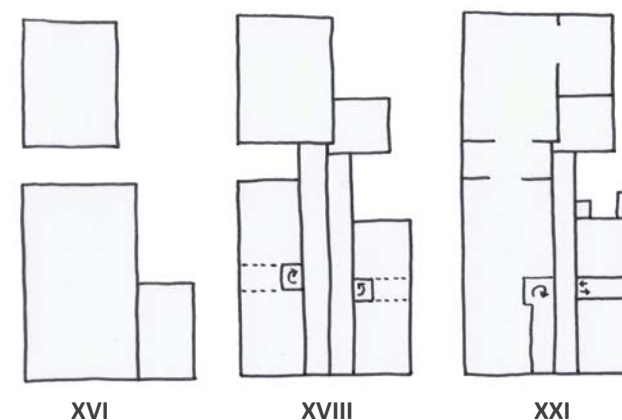
5. Dakaanzicht met de verschillende bouwdelen erin aangegeven.

Studentenvereniging Sint Jansbrug. De woonhuis indeling op de begane grond wordt geheel verwijderd, er wordt één open ruimte van gemaakt. In 1970 wordt ook de verdieping ingericht als één grote ruimte. De houtconstructie en gevels worden gerestaureerd, de houtconstructie wordt in het zicht gelaten.

Sinds Oude Delft 52 in eigendom is van Jansbrug vinden doorlopend kleine (en soms grote) wijzigingen plaats. Het tussenlid wordt steeds verder uitgebreid, tot het hoofdhuis en achterhuis op alle verdiepingen met elkaar verbonden zijn. Het achterhuis wordt gerestaureerd, waarbij het schilddak aan de voorkant vervangen wordt door een voorgevel met wolfseind.

Oude Delft 50 blijft al die tijd nog in gebruik als woning. In 1985 wordt ook dit pand gekocht door Jansbrug. Beide panden zijn na ruim twee eeuwen weer in eigendom van één eigenaar. Er worden in de periode daarna slechts twee deuren in de scheidingsmuur gemaakt om beide panden te verbinden. De zalen van de vereniging blijven in Oude Delft 52 gevestigd, terwijl de kantoren en dergelijke ruimtes in Oude Delft 50 worden ondergebracht. De 18e-eeuwse indeling blijft hierdoor behouden.

In de huidige situatie zijn, naast alle 20e-eeuwse afwerkingen en scheidingswandjes, nog twee periodes duidelijk aanwezig in het pand. In Oude Delft 50 is de sfeer

6. Globale ontwikkeling van de interne indeling van de panden.

van het 18e-eeuwse woonhuis nog te voelen. Terwijl in Oude Delft 52 juist de 16e-eeuwse constructie duidelijk in het zicht is in de grote open ruimtes.

1.2 Samenvatting waardering

Contextueel gezien is het pand van belang voor de stad Delft en Nederland vanwege zijn algemeen historische, (gebruikshistorische,) stedenbouwkundige, architectonische en bouwhistorische waarde.

In de interne waardestelling worden de bouwmassa's, het exterieur, de constructie en het interieur afzonderlijk gewaardeerd. In deze samenvatting wordt slechts een kort overzicht van de algemene waardering per onderdeel gegeven, zonder in te gaan op specifieke elementen.

De bouwmassa en de constructie van het hoofd- en zijhuis worden hoog gewaardeerd vanwege hun gaafheid en zeldzaamheid. De bouwmassa van de zijhuis aanbouw en het achterhuisje worden hoog gewaardeerd vanwege hun gaafheid. De kap van de zijhuis aanbouw krijgt een positieve waarde. De constructie van het achterhuisje heeft een hoge waarde. De bouwmassa's van de aanbouwtjes op de binnenplaats hebben een positieve waarde, terwijl de constructies indifferent worden gewaardeerd.

Het tussenlid tussen het hoofdhuis en achterhuis wordt in zijn geheel (bouwmassa, exterieur, constructie en interieur)

indifferent gewaardeerd. De bouwmassa van het achterhuis krijgt een hoge waardering. De constructie wordt deels indifferent, deels positief en deels hoog gewaardeerd. De uitbouw naast het achterhuis wordt net als het tussenlid geheel indifferent gewaardeerd.

Van het exterieur worden de metselwerkgevels (m.u.v. het tussenlid) over het algemeen hoog (of positief) gewaardeerd. Het pleisterwerk van de gevels aan de binnenplaats heeft een indifferente waarde. De vensters worden (op de recente na) over het algemeen hoog gewaardeerd. Het voorste deel van het dak van het achterhuis wordt positief gewaardeerd. De rest van de daken worden (m.u.v. het tussenlid, de aanbouwtjes en de uitbouw) hoog gewaardeerd.

In de kelder liggen plavuizen op de vloeren, deze worden vanwege hun zeldzaamheid hoog gewaardeerd. Ook de trappen in de houtkelder krijgen een hoge waardering. Op de begane grond van Oude Delft 50 zijn verschillende 18e-eeuwse interieurafwerkingen en -elementen aanwezig. Ze worden hoog gewaardeerd vanwege hun gaafheid en zeldzaamheid. In de rest van het pand zijn op een aantal plekken nog elementen aanwezig die een positieve of hoge waardering krijgen, maar over het algemeen wordt de rest van het interieur indifferent gewaardeerd. Het gaat veelal om scheidingswanden en afwerkingen die uit de tweede helft van de 20e eeuw dateren.

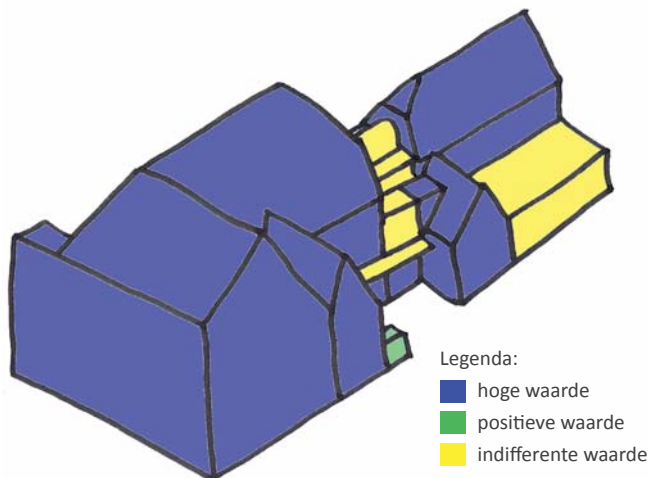
1.3 Samenvatting aanbevelingen

Er worden een aantal vervolgonderzoeken geadviseerd. Ten eerste kan de kapconstructie van het hoofd- en zijhuis nader onderzocht worden. Dit kan meer informatie opleveren over deze specifieke kapconstructie, maar ook over 16e eeuwse kapconstructies in het algemeen.

Daarnaast zou de kelder nader onderzocht kunnen worden. Dit is het oudste deel van het gebouw. Doordat de kelder gebruikt wordt voor opslag en alle wanden en het gewelf gepleisterd zijn, kon de kelder tijdens het huidige onderzoek niet goed bekeken worden.

Als derde zou een interieurhistorisch onderzoek van vooral de begane grond van Oude Delft 50 meer informatie kunnen opleveren over de 18e eeuwse laag in het gebouw. Tot slot worden er verschillende kleinere onderzoeken genoemd die meer informatie over het pand kunnen geven.

Voor toekomstig ontwikkelingen wordt geadviseerd om de waarden uit de waardestelling als leidraad te hanteren. Verder moet geprobeerd worden de structuur van de verschillende bouwdelen zo veel mogelijk intact te laten en/of weer meer zichtbaar te maken. Tot slot wordt geadviseerd om wanneer er ergens afwerklagen worden verwijderd, hier een bouwhistoricus bij te betrekken. Deze kan de in het zicht gekomen bouwsporen documenteren ten behoeve van toekomstig onderzoek.

Legenda:

- hoge waarde
- positieve waarde
- indifferentente waarde

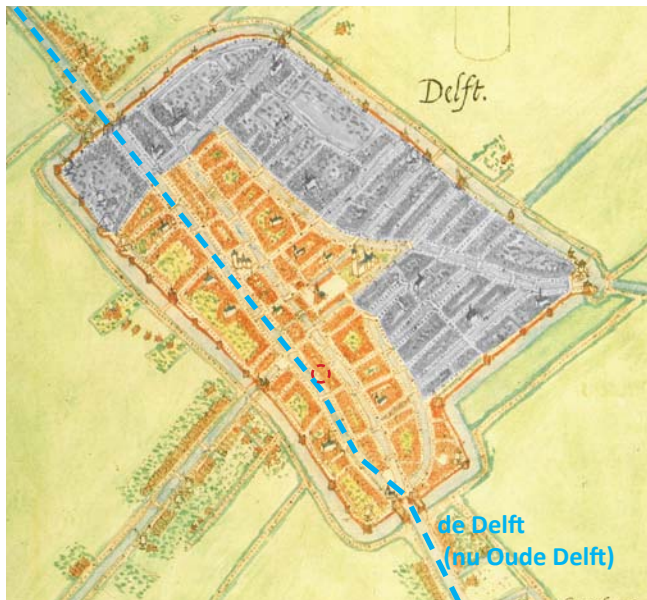
7. Schets van de bouwmassa's met waardering.

2.1 Stedenbouwkundige ontstaansgeschiedenis

2.1.1 Een korte geschiedenis van Delft

Delft is vermoedelijk gesticht in de 11e eeuw op de verhoogde plaats waar de 'Delf' (een gegraven waterloop) en de kreekwal van het dichtgeslibde riviertje de Gantel elkaar kruisen. Godfried met de Bult liet een Vroonhof bouwen en verleende Delft marktrechten. De naam Delft komt van de gegraven waterloop 'Delf' (delven, graven) waar de plaats ontstond (Wikipedia 2015).

Aanvankelijk ontstaat de bebouwing in Delft voornamelijk langs de twee hoofdgrachten: de huidige Oude Delft en Koornmarkt (die evenwijdig aan de Oude Delft loopt). "De eerste huizen van Delft stonden waarschijnlijk op een heuvel tussen de Koornmarkt en de Oude Delft, teneinde droog te staan gedurende perioden van zeer hoge waterstand in de grachten; overstromingen van straten bleken in die tijd niet zeldzaam te zijn." (Bijleveld, et al. 1970). Op 15 april 1246 krijgt Delft stadsrechten van Graaf Willem II. Er breekt een periode van bloei aan. In de 14e eeuw breidt Delft sterk uit met nieuwe grachten en wijken aan de noord- en oostkant

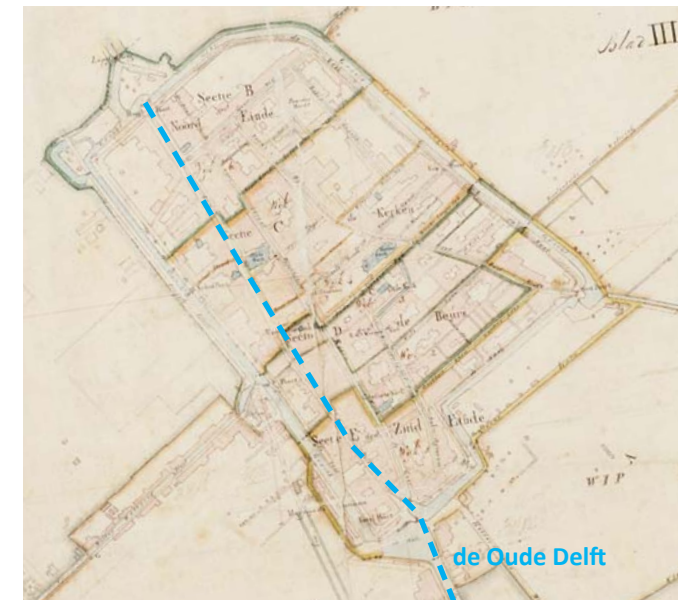

8. Kaart van Delft uit 1560 door Jacob van Deventer, met in grijs de 14e-eeuwse stadsuitbreiding en in blauwe streepjes de (Oude) Delft(t).

van de stad (Rutte 2006). In 1400 is Delft met 6500 inwoners in grootte de derde stad van Holland (Wikipedia 2015).

In 1536 wordt ongeveer driekwart van de stad in de as gelegd door een grote stadsbrand (Weve 2013, p.17). Dit is een belangrijk moment in de bouwgeschiedenis van Delft. De omvang van de schade is goed te zien op een stadsplattegrond die na de brand op doek werd geschilderd. Het grote formaat van het schilderij zorgt er voor dat de schade zeer gedetailleerd weergegeven kan worden. Delft verzoekt de landsheer (keizer Karel V) om financiële steun voor de herbouw van de stad. Mogelijk is het schilderij bij dit verzoek als onderbouwing gebruikt (Weve 2013, p.17). In dat geval heeft men de situatie mogelijk slechter voorgedaan dan die in feite was, om meer financiële steun te krijgen.

De stad wordt herbouwd en blijft groeien. In de 17e eeuw kent Delft, net als veel andere Hollandse steden, een grote bloeiperiode. In 1654 wordt wederom een groot deel van de stad verwoest. Een opslagplaats voor buskruit nabij de Paardenmarkt, in het noordoosten van de stad, ontploft. Na het Nederlandse rampjaar 1672 gaat het slecht met Delft. De economie stort in door de concurrerende steden Den Haag

9. Kadastrale Minuut van Delft in 1811-1832. De stad is niet meer substantieel uitgebreid sinds de 14e eeuw (vergelijk met afb. 5).

en Rotterdam, waar Delft tussenin ligt (Wikipedia 2015). Op de Kadastrale Minuut van 1811-1832 is te zien dat de stad sinds de stadsuitbreiding in de 14e eeuw geen substantiële uitbreidingen meer heeft gekend.

In de 19e eeuw begint Delft langzaam weer te groeien. In 1842 wordt de Koninklijke Academie (tegenwoordig Technische Universiteit Delft) opgericht, waardoor Delft een centrum voor wetenschap wordt. Het spoor dat in 1847 in Delft wordt aangelegd zorgt voor een economische impuls. Door de Vestingswet van 1874 krijgt de stad de mogelijkheid om uit te breiden (Wikipedia 2015).

In de 20e eeuw blijft Delft door groeien. Na de Tweede Wereldoorlog wordt de stad groots uitgebreid in het zuiden. Delft is tegenwoordig een echte studentenstad.

2.1.2 Het bouwblok en Oude Delft 50-52

Het bouwblok waarin het pand Oude Delft 50-52 (hierna ook wel OD50-52 genoemd) ligt, bevindt zich tussen de Oude Delft en de Koornmarkt. Het bouwblok ligt in het oudste deel van de stad, dat van de 11e tot de 13e eeuw wordt gebouwd. Het is echter niet precies bekend wat er op deze plaats

heeft gestaan voor de stadsbrand van 1536. Zoals eerder vermeld worden de eerste huizen in Delft op een heuvel terugliggend van de grachten gebouwd, het is niet bekend hoe deze bebouwing er uitzag en waar deze precies stond. De achtergevel van het achterhuis van Oude Delft 52 bevat mogelijk nog resten muurwerk van bebouwing van voor de stadsbrand, zie 3.3. "In latere tijden zijn aan weerszijden van deze huizen panden gebouwd. De toen tussen de huizenrijen inliggende oude panden zijn gesloopt." (Bijleveld, et al. 1970).

Het schilderij van de stadsplattegrond vlak na de stadsbrand van 1536 is door zijn grote nauwkeurigheid een belangrijke bron bij het onderzoek naar de geschiedenis van de stad. Men moet echter altijd kritisch blijven. Er zijn panden bekend die op het schilderij als afgebrand staan weergegeven, maar waarvan is gebleken dat delen van de constructie toch van voor de stadsbrand dateren.

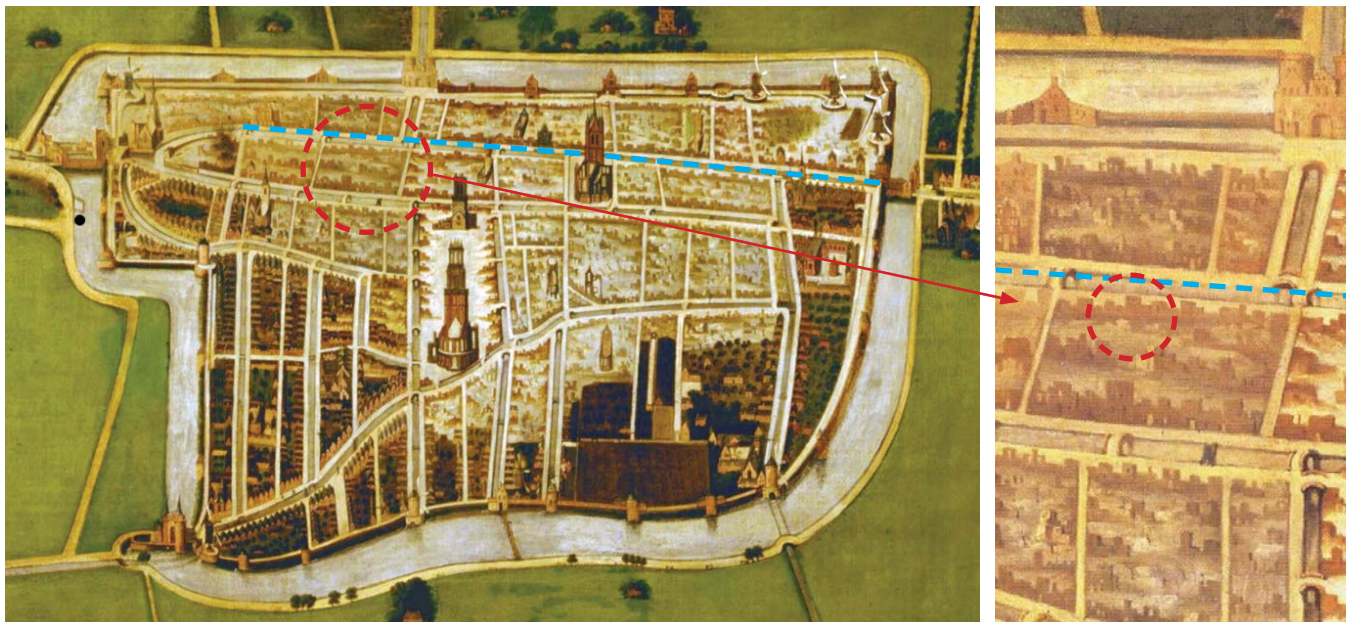
In het bouwblok van Oude Delft 50-52 lijken op dit schilderij enkel nog wat voor- en achtergevels overeind te staan. Verder is het hele bouwblok afgebrand. Na de stadsbrand wordt het blok herbouwd. Hierbij worden kelders en funderingen en soms zelfs geveldelen die de brand hebben

overleefd hergebruikt in de nieuwe bebouwing (Weve 2013), zoals in de achtergevel van het achterhuis, zie 3.3.3.

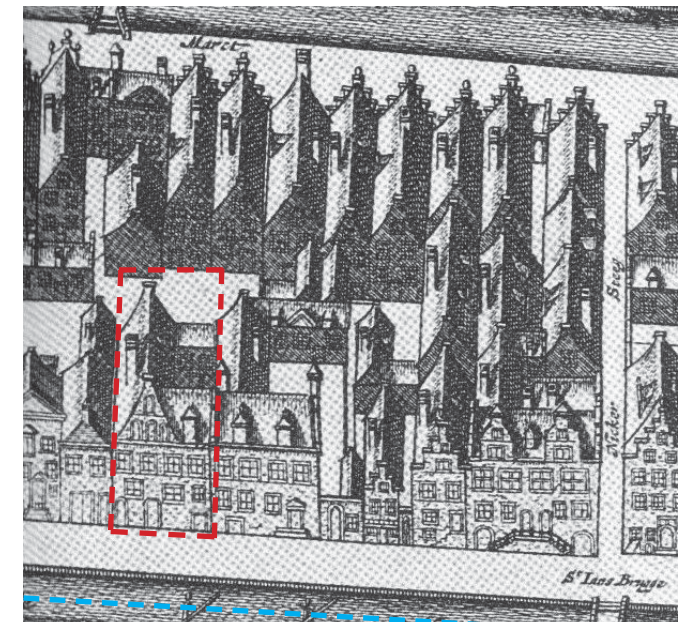
Delft kent in die tijd veel brouwerijen. Omdat een kelder en schoon drinkwater voor de brouwerijen van essentieel belang is, zijn de meeste brouwerijen in het westen van de stad gevestigd. Dit deel van de stad ligt hoger, waardoor het maken van een droge kelder eenvoudiger is. Bovendien is het grachtwater hier schoner (Weve 2013, p. 191). Tussen de Koornmarkt en Oude Delft zijn dan ook veel brouwerijen. Het woonhuis ligt meestal aan de Koornmarkt en het bedrijfsgebied met graanopslag aan de Oude Delft (Weve 2013, p. 116).

Oude Delft 50-52 behoort in de 16e eeuw samen met Oude Delft 48 en Koornmarkt 65 t/m 71 bij het complex van Brouwerij In 't Dubbel Cruys. Deze brouwerij in handen van familie Van Groenewegen staat, in tegenstelling tot wat gebruikelijk is, geregistreerd aan de Oude Delft. Als 'voorhuis' wordt echter wel een pand aan de Koornmarkt genoemd (AchterDeGevelsVanDelft 2015).

Op de kaart Figuratief uit 1675-1678 is het bouwblok met al zijn huizen goed te zien. De afzonderlijke huizen zijn goed

10. Geschilderde plattegrond van Delft na de stadsbrand van 1536, met een uitsnede van het blok waar Oude Delft 50-52 ligt (Noord is rechts).

11. Kaart Figuratief 1675-1678 (Noord is links).

herkenbaar. Oude Delft 50-52 is duidelijk herkenbaar als hoofdhuis haaks op de straat, met een dwars zijhuis aan de rechterkant. Er is op deze kaart geen sprake van een achterhuis achter het hoofdhuis. Er is überhaupt weinig bebouwing in het midden van het blok aanwezig. Dit kan te maken hebben met de manier waarop de kaart vervaardigd is. De huizen zijn vermoedelijk vanaf de straat bekeken en getekend. Vandaar dat de huizen aan de straatkant redelijk nauwkeurig zijn getekend. Over de bebouwing op de binnenterreinen was waarschijnlijk minder bekend, deze konden dus ook minder nauwkeurig worden getekend.

Er is echter wel een klein achterhuisje achter het zijhuis zichtbaar. Dit suggereert dat de tekenaar kennis van het binnenterrein achter de Oude Delft 50-52 had. Kortom, het wordt uit deze kaart figuratief niet duidelijk of er wel of geen achterhuis achter het hoofdhuis aanwezig was.

Het pand links, Oude Delft 48 dat ook eigendom van de brouwerij was, lijkt aan te sluiten op het zijhuis van Oude Delft 50-52. Oude Delft 48 is een dwarshuis met een kap evenwijdig aan de straat. Tussen de twee panden is een scheidingsmuur zichtbaar, de helling van het dak lijkt echter hetzelfde. In het

zijhuis van Oude Delft 50-52 zijn twee kapspanten aanwezig: de spanten 3 en 4. Mogelijk werden Oude Delft 50-52 en 48 als één geheel gebouwd en bevinden de spanten 1 en 2 zich in Oude Delft 48, zie 3.4.2.

Op de kadastrale minuut van 1811-1832 is te zien dat het bouwblok in de loop der tijd steeds verder ingevuld is. Er blijft door het bouwen van achterhuizen en andere aanbouwen steeds minder open ruimte in het binnenterreinen over. Daarnaast is op deze kaart duidelijk te zien dat het perceel en het pand Oude Delft 50-52 in tweeën is gesplitst. De afzonderlijke adressen Oude Delft 50 en Oude Delft 52 zijn ontstaan.

De overdekte steeg langs het hoofdhuis (Oude Delft 52) is te zien op de kadastrale minuut. Rechts van de steeg achter op het perceel is een achterhuis gebouwd. Tussen het achterhuis en het hoofdhuis is nog een kleine binnenplaats te zien. Rechts naast het achterhuis is een kleine uitbouw, met daarachter nog een kleine open ruimte.

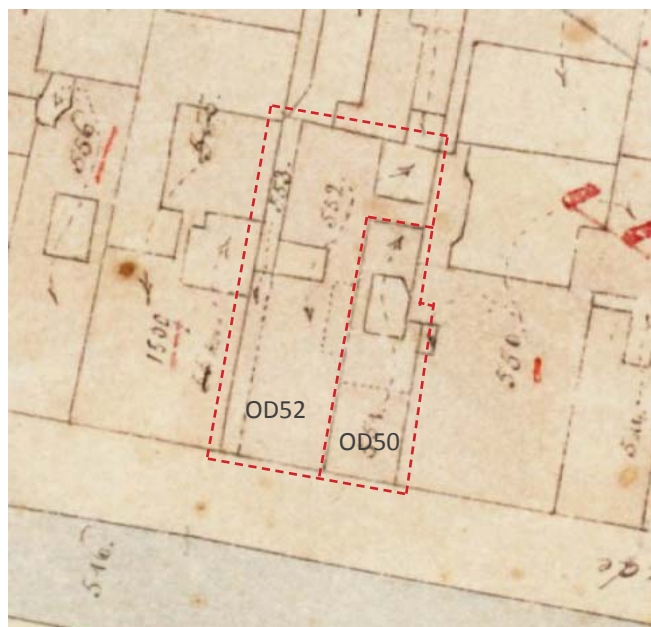
Het zijhuis (Oude Delft 50) is ook uitgebreid. Achter het zijhuis is een aanbouw geplaatst. Achter op het perceel is een achterhuisje gebouwd. Een smalle gang verbindt het

voorhuis met het achterhuisje. Daarnaast is een binnenplaats aanwezig.

In de huidige situatie zijn op de percelen van Oude Delft 50 en 52 alleen de steeg links van het achterhuis en de binnenplaats achter het zijhuis nog onbebouwd. In de rest van het blok zijn percelen die verder volgebouwd zijn sinds 1832, maar er zijn ook achterhuizen en aanbouwen afgebroken om meer ruimte in het bouwblok te creëren.

12. Kadastrale Minuut 1811-1832 (Noord is links).

13. Inzoom van de kadastrale minuut 1811-1832 (Noord is links).

14. Luchtfoto vanuit het zuidwesten, 2015.

2.2 Bouwgeschiedenis

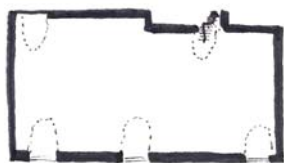
2.2.1 Bouwfase 0: voor 1536

De kelders en wat muurwerk is vermoedelijk het enige dat de stadsbrand van 1536 overleeft. De kelder ligt evenwijdig aan de straat en wordt overwelft met een tongewelf. Over de bebouwing boven deze kelder is niets bekend. Weve schrijft over deze kelder in zijn boek dat “die behoort moet hebben bij een dwars geplaatst huis van voor de stadsbrand” (Weve 2013, p. 191). Hij geeft helaas niet aan waarom dit zo ‘moet’ zijn geweest. De fundering stamt volgens Raue (1970) uit omstreeks 1420. De gewelven van de kelder zouden echter pas 50 tot 75 jaar later aangelegd zijn (Raue 1970), zie 3.4.1. In de huidige situatie is het metselwerk van de fundering en de gewelven echter niet te onderzoeken.

Het is niet precies bekend waar de toegangen tot de kelder zich in deze periode bevinden. Vanuit de kelder zijn mogelijk toen al drie steekgewelfjes naar de straat aanwezig. De middelste is er in ieder geval al voor het midden van de 18e eeuw, zie 2.2.4. Vermoedelijk is er ook een toegang vanuit de achtergevel van het zijhuis. Op deze muur loopt nu een trap vanuit de houtkelder dood, zie 3.4.1.

Het is niet bekend wat voor vloer er dan in de kelders ligt. Keldervloeren worden in verband met het stijgende grondwaterpeil vaak verhoogd (Weve 2013, p. 193). Onder de huidige vloerconstructie in de houtkelder, zie 3.4.1, zouden nog oudere vloerconstructie(s) aanwezig kunnen zijn.

Het stijgende water is ook vaak een reden om een kelder niet meer te gebruiken. In die gevallen wordt de ingang afgesloten of wordt de kelder vol puin gegooid (Weve 2013, p. 193). Er gaan geruchten binnen Jansbrug dat er achter de huidige kelder nog een kelder aanwezig zou zijn. Mogelijk is dit zo’n dicht gemaakte kelder. Er is verder geen informatie over deze kelder bekend.

15. Schets van de kelder (voor 1536).

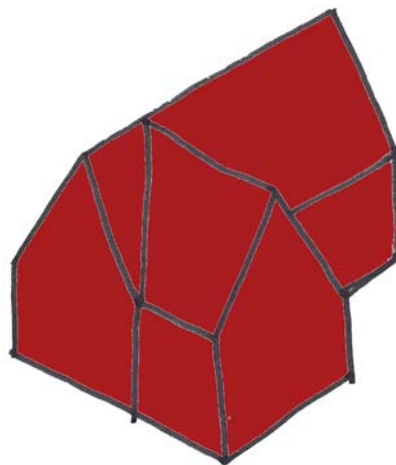
2.2.2 Bouwfase 1: bouw hoofd- en zijhuis (XVIIb)

In 1536, het jaar van de stadsbrand, wordt brouwerij In ‘t Dubbel Cruys opgericht (Raue 1970). Vermoedelijk worden kort na de stadsbrand enkele panden gebouwd ten behoeve van de brouwerij. Het gaat waarschijnlijk om de panden Oude Delft 48, 50, 52 en mogelijk enkele panden daarachter aan de Koornmarkt (Raue 1970). Er zijn aanwijzingen in Oude Delft 52 gevonden dat het pand is gebouwd als bedrijfspand of zelfs als brouwerij, zie 3.4.2.

Bouwmassa en constructie

Het gaat om een diep hoofdhuis met een dwars zijhuis, die deels op de kelder worden gebouwd. Er zijn aanwijzingen in de houtconstructie gevonden dat deze van vlak na de stadsbrand dateert, zie 3.4.2. Ook het forse formaat van de bakstenen en het soort metselwerk in de zij- en achtergevel wijzen erop dat het pand vlak na de stadsbrand kan zijn gebouwd, zie 3.3.1.

Het pand bestaat uit een kelder, bel-etage, verdieping, zolder en vliering. Zowel het hoofdhuis als zijhuis worden opgetrokken met gemetselde gevels, waartussen een balklaag

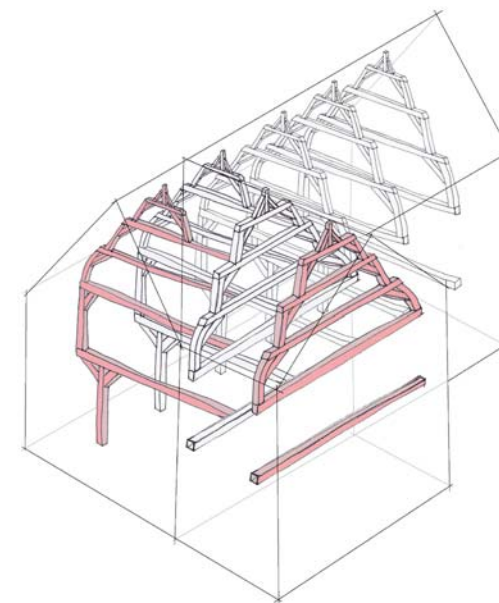

16. Schets van de bouwmassa (rood is bouwfase 1).

wordt aangebracht. Het hoofdhuis overspant van zijgevel naar zijgevel en het zijhuis van voor- naar achtergevel. Op de moerbalken van de verdieping worden kappanten geplaatst, vijf in het hoofdhuis en twee in het zijhuis. De kappanten bestaan uit drie gestapelde jukken met een nokstijltje dat de nokgording draagt. Over de dekbalken worden flieringen gelegd, waar de sporen op rusten, zie 3.4.2.

Aan de linkerkant van het hoofdhuis worden muurstijlen en korbelen aangebracht om een steeg te overkragen. De linker zijgevel van de verdieping wordt op een muurplaat boven deze steeg gemetseld en bevat muurstijlen die de moerbalken van de verdieping dragen, zie 3.4.2.

De strijk balk tegen de achtergevel rust op een muurstijl aan de buitenkant. Door deze muurstijl kan het metselwerk van de zijgevel en de achtergevel niet goed aan elkaar worden verbonden. Mogelijk zijn hier gevelankers aanwezig of staat er in deze periode een achterhuis direct tegen het hoofdhuis, zie 3.3.1. Dit kan in de huidige situatie niet goed worden onderzocht en blijft dus onduidelijk.

17. Schets van de constructie.

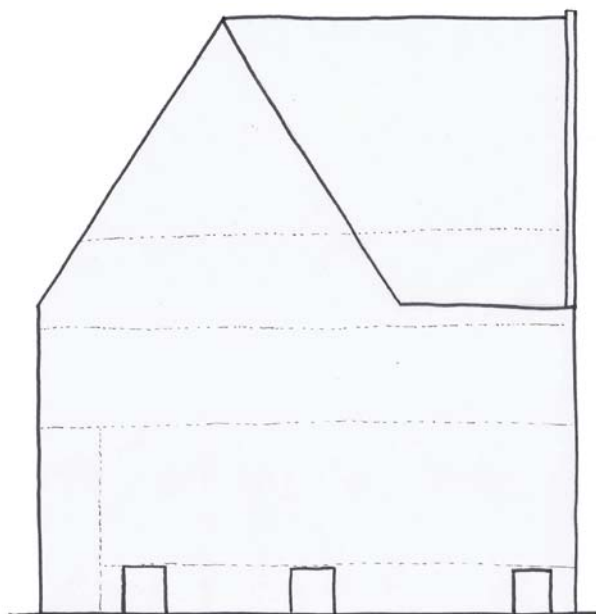
Gevels

Het is niet bekend hoe de voorgevel er in deze fase uit ziet. De gevel wordt later in zijn geheel vervangen, er zijn dus geen sporen uit deze bouwphase in de voorgevel aanwezig. Uit de kapconstructie kan echter herleid worden dat er sprake is van een topgevel, met daarnaast het dakschild van het zijhuis. In de kelder zijn vermoedelijk drie steekgewelfjes aan de voorkant aanwezig. Waar de hoofdtoegang tot het pand is, en waar de ramen zitten is niet bekend.

In de linker zijgevel (in de steeg) worden bij de restauratie van 1970 verschillende vensters aangetroffen. Het is onduidelijk uit welke tijd deze vensters stammen. Mogelijk worden bij de bouw één of meer vensters op de begane grond (en de verdieping) aangebracht. Deze vensters zijn vermoedelijk al snel dicht gemetseld bij de bouw van het buurpand, zie 3.3.1.

In de achtergevel van het hoofdhuis wordt bij de restauratie van 1970 een bolkozijn aangetroffen. Dit kozijn zou mogelijk uit de bouwtijd kunnen stammen. Het kan echter ook uit een latere bouwphase zijn.

In de achtergevel van het zijhuis is waarschijnlijk ook een

18. Schets van de voorgevel (bouwphase 1), met vloeren en steeg daarin.

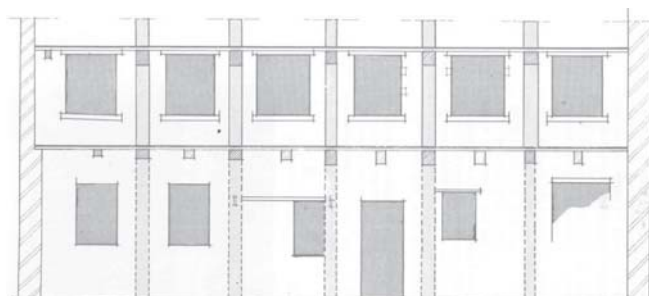
toegang tot de kelder aanwezig. Hoe de achtergevel er verder uitziet is niet bekend.

Interieur

Over de oorspronkelijke interne indeling en het interieur is vrijwel niets bekend. Vermoedelijk was de houtconstructie in het zicht. Op de zolder in het hoofdhuis lag waarschijnlijk een bakstenen vloer. Deze kwam bij de restauratie van 1970 aan het licht. Een baksteen vloer op zolder komt in die tijd vaker voor bij brouwerijen, hier werd de mout ontkiemd (Hoeve 2008).

19. Bakstenen vloer op de zolder van het hoofdhuis (1970).

20. Opmeting van de linker zijgevel (vanuit binnen), door Raue (1970).

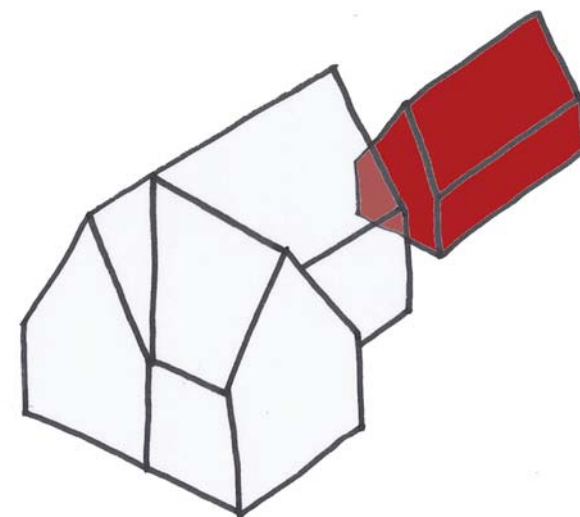
2.2.3 Bouwphase 2: bouw achterhuis (XVI)

Nog voor 1600 wordt een achterhuis gebouwd. In het haardstedenregister van 1600 “wordt genoemd een achterhuis, waarvan Simon Laureijssen de huurder is (2 haardsteden)” (Raue 1970). Het is echter niet duidelijk of dit het huidige achterhuis betreft. Het huidige achterhuis bestaat aanvankelijk alleen uit een begane grond met kap. Het metselwerk van de begane grond (linker zijgevel) lijkt sterk op dat van de linker zijgevel en achtergevel van het hoofdhuis. Daarnaast zijn bij de restauratie van 1970 sporen van kruiskozijnen gevonden in het achterhuis en een vlechting op de eerste verdieping (Raue 1970). Vermoedelijk gaat het hier dus om het huidige achterhuis.

Over de brouwerij staat in het haardstedenregister van 1600: eigendom van Simon Arensen Groenewegen, 8 haardsteden, 3 eesten en 2 stookplaatsen. Er woont ook een mandenmaker, Cornelis Meuwsen (Raue 1970).

Bouwmassa en constructie

Het achterhuis bevat aanvankelijk alleen een begane grond en kap. Het grondoppervlak is hetzelfde als in de huidige

21. Schets van de bouwmassa (rood is bouwphase 2).

situatie. Door de latere ophoging van het achterhuis en andere verbouwingen is maar weinig bekend van de oorspronkelijke constructie van het achterhuis.

De gevels van het achterhuis zijn opgetrokken uit metselwerk. De kapvorm is waarschijnlijk een zadeldak, bij de restauratie van 1970 werden vlechtingen in het metselwerk van de eerste verdieping gevonden die hier op wijzen (Bijleveld, et al. 1970). De kap bevat vermoedelijk de twee eiken jukken die nog steeds in het pand aanwezig zijn. Daarop zullen nog één of twee jukken gestaan hebben. Deze zijn echter niet meer aanwezig.

Gevels

De gevels van het achterhuis zijn opgetrokken in metselwerk. Bij de restauratie van 1970 zijn sporen van kruiskozijnen gevonden (Raue 1970). Het is helaas niet bekend waar deze resten werden aangetroffen. Eén van de kruiskozijnen zit mogelijk onder een ontlastingsboog in de linker zijgevel. De ontlastingsboog is nog aanwezig.

2.2.4 Bouwfase 3: de splitsing (XVIII^m)

Het is niet bekend wat er tussen de bouw van het achterhuis in de 16e eeuw en de splitsing van het pand in het midden van de 18e eeuw gebeurt. In 1629 wordt de brouwerij volgens het Huizenprotocol van 1717 opgeheven en verkaveld (Raue 1970). Hierbij zullen ongetwijfeld veranderingen in het gebouw hebben plaatsgevonden, het is echter niet duidelijk wat deze veranderingen zijn. Er zijn alleen enkele eigenaren uit deze periode bekend, zie bijlage 2.

In het midden van de 18e eeuw vindt een belangrijke verbouwing plaats: het pand wordt in tweeën gesplitst. Beide delen worden volgens archiefonderzoek van Raue (1970) dan apart verkocht als woonhuis. Bij deze splitsing wordt de voorgevel opnieuw opgetrokken en de dakvorm aangepast.

Daarnaast zijn er een paar verbouwingen die hier verband mee houden, maar waarvan niet precies duidelijk is wanneer ze hebben plaats gevonden. Deze aanverwante verbouwingen worden in de volgende paragraaf beschreven.

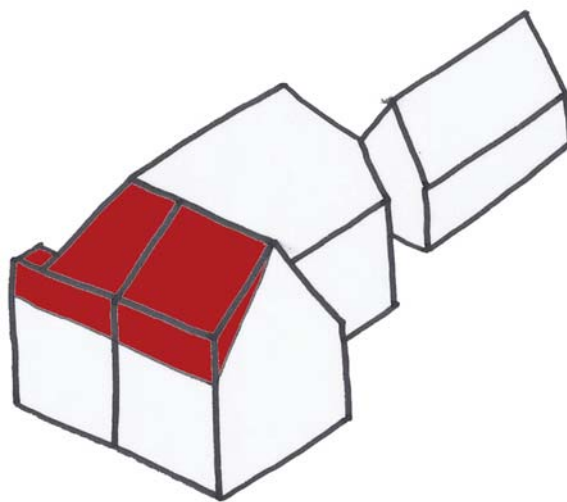
Bouwmassa

Om het pand in tweeën te splitsen wordt een scheidingswand door het hele pand opgetrokken. Vermoedelijk wordt deze wand (deels) opgetrokken met de bakstenen die vrijkwamen bij het afbreken van de voorgevel, zie 3.5.6. De voorgevel wordt namelijk geheel vernieuwd en wordt hierbij verhoogd.

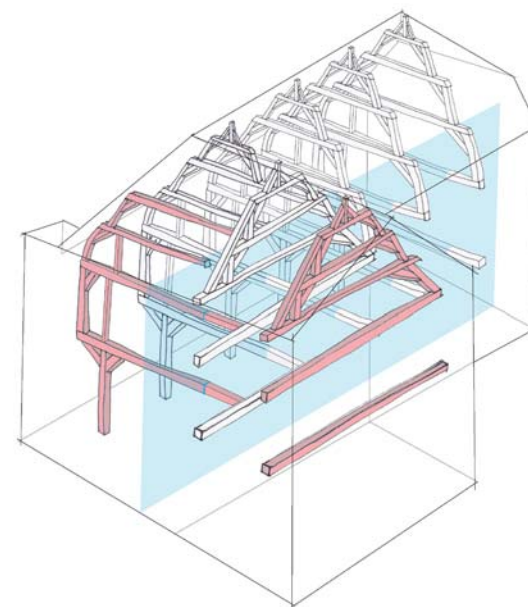
De dakhelling van het zijhuis wordt aan de voorkant flauwer, omdat men de voorgevel hier omhoog trekt. Het onderste juk van de kap wordt verwijderd en vervangen door een hoger juk, waarvan de dekbalken in de nieuwe voorgevel komen te liggen. Door het verhogen van het eerste juk, worden de spantbenen van het tweede juk ingekort. Er wordt een hulpconstructie toegevoegd om het verschil met de dakhelling op te vangen (zie 3.4.2).

Het derde juk en de nokstijl van het eerste spant van het hoofdhuis worden verwijderd, zodat het schilddak van het zijhuis over het hoofdhuis doorgetrokken kan worden. Hierdoor wordt het mogelijk om een lijstgevel toe te passen.

Mogelijk wordt bij deze verbouwing ook de topgevel aan de achterkant deels verwijderd en wordt het dak hier afgewolfd. Dit is echter niet zeker.

22. Schets van de bouwmassa (rood is bouwfase 3).

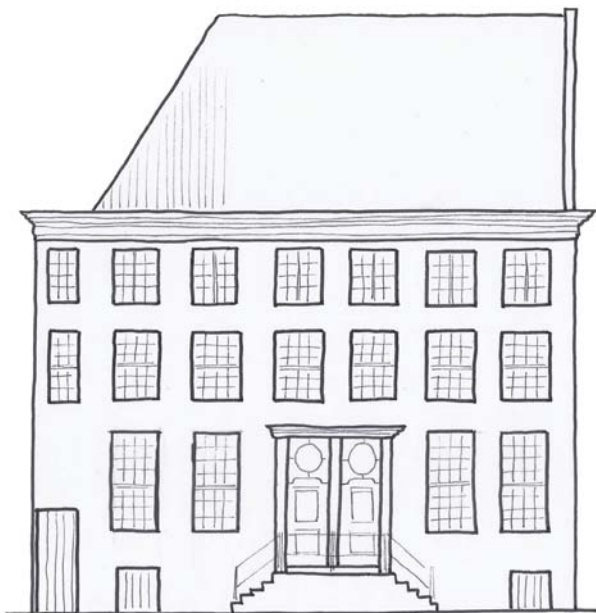
23. Schets van aanpassingen in de constructie.

Gevels

De voorgevel wordt geheel opnieuw opgetrokken in heel regelmatig schoonmetselwerk met een kroonlijst aan de bovenkant. De entrees van beide adressen worden in het midden van de gevel geplaatst, hiervan is niet precies bekend hoe deze eruit zagen (de schets in afb. 24 geeft één mogelijkheid weer, zie 3.3.1). De schuiframen krijgen vier ruitjes op een rij en liggen in lijn boven elkaar. De gevel is verder sober van vormgeving. Door het bordes van de entrees is de middelste toegang tot de kelder niet meer toegankelijk.

Interieur Oude Delft 50

Oude Delft 50 wordt voorzien van een lange gang die tot aan het achterhuisje loopt, zie bouwfase 3a en afb. 26. Ondanks dat de gang niet symmetrisch is, de deuren zitten allemaal rechts, wordt door middel van een vlakverdeling geprobeerd een symmetrisch beeld te bereiken. Dit is kenmerkend voor de 18e eeuw. De bovenkanten van deze vlakken in de gang worden vermoedelijk voorzien van een gebolde bovenkant, zie 3.5.2. De deuren en omlijstingen worden in de gang allemaal van dezelfde profilering voorzien. Aan de andere

24. Schets van de voorgevel (XVIIIe eeuw).

kant van de deur wordt de profilering aangepast aan de betreffende kamer.

De kamer aan de straatkant krijgt in de tweede helft van de 18e eeuw, vlak na de splitsing, een rijk interieur. Rond de vensters komt een wandbetimmering waar binnenluiken en zitjes in opgenomen zijn. Langs de wanden loopt een lage lambrisering. In de hoek rechts achterin wordt een hoekschouw gemaakt. Daarnaast komen suitedeuren in de achterwand. Deze brengen een verbinding met de zijhuis aanbouw tot stand (zie bouwfase 3a). Over de trap vanuit de kelder naar de achtergevel van het zijhuis (waar nu de zijhuis aanbouw staat) wordt een vloer gelegd.

Vanuit de marmeren gang wordt een nieuwe trap naar de kelder gemaakt, gebruikmakend van het zelfde steekgewelfje als toegang. Boven deze trap wordt een spiltrap van de marmeren gang naar de eerste verdieping gemaakt.

Interieur Oude Delft 52

Oude Delft 52 krijgt vermoedelijk een soortgelijke, maar gespiegelde indeling als Oude Delft 50, zie afb. 26. Door latere verbouwing is hier echter vrijwel niets meer van over en ook zijn er maar weinig bouwsporen die dit kunnen bevestigen. Een aantal sporen in de balklaag wijst echter in die richting, zie 3.5.3.

Alle balken achter het huidige trappenhuis zijn aan de onderkant aangeheeld over ongeveer een meter breed vanaf de rechterkant. Dit zou de gang af kunnen tekenen. In de derde moerbalk zijn inkepingen te zien die van een spiltrap kunnen zijn, deze inkepingen bevinden zich ongeveer op de plek waar de trap naar de kelder tot 1970 is.

De balken tot aan de derde moerbalk zijn alle vervangen. Van deze balken waren grote delen vervangen om te zorgen dat een 19e-eeuws stucplafond onder de ramen zou blijven (Bijleveld, et al. 1970). Dit suggereert een voorkamer met een achterwand ter hoogte van het trappenhuis in de 19e eeuw en mogelijk al eerder. In Oude Delft 50 is dit ook het geval. Mogelijk is er in Oude Delft 52 ook sprake van een verbinding tussen voor en achterkamer via suite deuren, hier zijn echter geen bouwsporen van aangetroffen.

Op de kadastrale minuut van 1811-1832 is te zien dat er een verbinding tussen het hoofdhuis en het achterhuis is van ongeveer de breedte van een gang. Vermoedelijk worden

beide bouwdelen met een gang op de begane grond met elkaar verbonden, net als in Oude Delft 50.

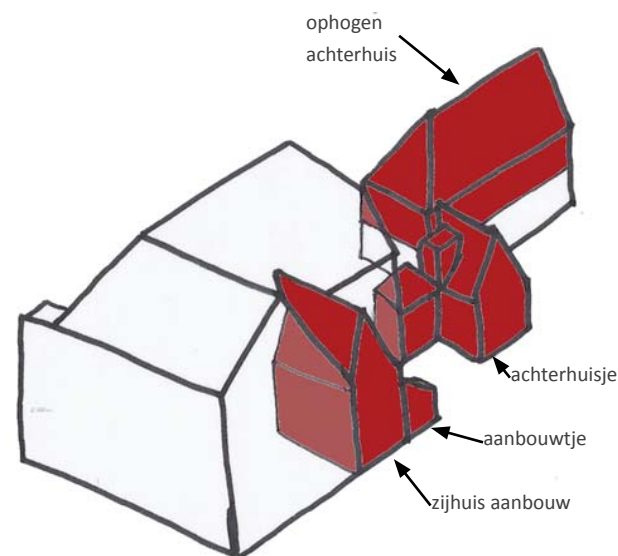
2.2.5 Bouwfase 3a: verbouwingen (rond XVIIIe eeuw)

Er zijn drie verbouwingen die duidelijk verband houden met de grote verbouwing van het midden van de 18e eeuw. Ze zullen hier om beurten benoemd worden.

Zijhuis aanbouw

Achter het zijhuis wordt een aanbouw geplaatst van drie bouwlagen (begane grond, eerste verdieping en een kap). De plattegrond is nagenoeg vierkant. De kap loopt evenwijdig aan de kap van het zijhuis en steekt in de kap van het hoofdhuis. Deze aanbouw is moeilijk te dateren, omdat er maar weinig van de constructie zichtbaar is. Het metselwerk en de vloerconstructie zijn weggewerkt achter afwerkklagen.

Bij de verbouwing van de voorkamer op de begane grond in het zijhuis wordt in de tweede helft van de 18e eeuw een wandbetimmering aangebracht waarin suitedeuren zijn opgenomen in de achterwand. Deze deuren leiden naar de kamer in de zijhuis aanbouw. Deze aanbouw moet dus

25. Schets van de bouwmassa (rood is bouwphase 3a).

gebouwd zijn vóór of gelijk met de verbouwing in het midden van de 18e eeuw. De kapconstructie is moeilijk te dateren, maar zou uit deze tijd kunnen stammen, zie 3.4.4.

Mogelijk wordt ook al meteen het aanbouwje waar later een douche in wordt gemaakt aangebouwd. Dit aanbouwje staat al aangegeven op de kadastrale minuut van 1811-1832. Het heeft momenteel echter een plat dak, maar mogelijk had het bij de bouw een schuin dak. Over dit aanbouwje is verder weinig bekend.

Achterhuisje

Een eindje achter de zijhuis aanbouw wordt een achterhuisje gebouwd van een begane grond met een kap erop. Tussen de zijhuis aanbouw en het achterhuisje blijft een kleine binnenplaats open.

Het achterhuisje bevat één kaspant. Het lijkt er op dat het juk van dit kaspant uit het hoofdhuis afkomstig is. Het derde juk van het eerste spant, dat verwijderd wordt om de dakvorm aan te passen, is hier waarschijnlijk hergebruikt. Nader onderzoek zou dit moeten uitwijzen, zie 3.3.5. Dit zou betekenen dat het achterhuisje (vlak) na of gelijktijdig met

de verbouwing van de kap in het midden van de 18e eeuw gebouwd of verbouwd wordt.

De verdiepingsvloer wordt overspannen met een enkelvoudige balklaag, dit was al na 1625 gebruikelijk. De witjes die op de wanden op de begane grond aanwezig zijn worden gedateerd tussen 1630 en 1865, zie 3.5.2. De boezem wordt vermoedelijk gelijk met de witjes aangebracht. Later (1750-1930) worden schildpadtegels aangebracht.

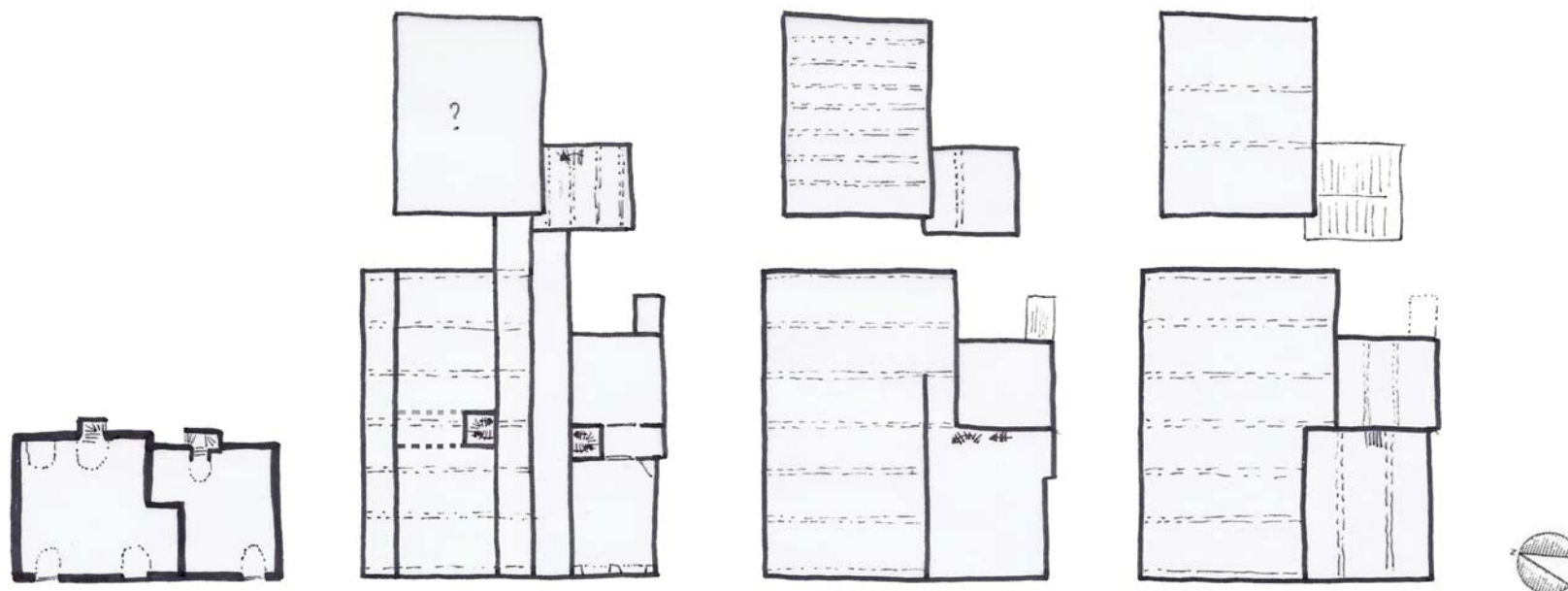
De bakstenen in de voorgevel van het achterhuisje lijken qua formaat en kleur hetzelfde als in de voorgevel aan de straat. De voorgevel van het achterhuisje is alleen minder netjes gemetseld. Ook het metselwerk boven de deur tussen de binnenplaats en de gang is hetzelfde. Dit betekent dat deze verbinding direct met de bouw van het achterhuisje en de aanleg van de marmeren gang tot stand komt.

Het is niet bekend hoe de roedeverdeling van het raam in de gevel aan de binnenplaats is. Het raam wordt in 1970 geheel vervangen, volgens bestaand werk. Door het vervangen is echter geen eventuele krimpnaad meer aanwezig die een aanwijzing voor een oudere roedeverdeling met vier ruitjes op een rij kan geven, zoals in het achterhuis.

Verhogen achterhuis

Rond het midden van de 18e eeuw wordt het achterhuis met een verdieping opgehoogd. De eerste verdieping wordt van een enkelvoudige balklaag voorzien. De eiken jukken worden uit elkaar gehaald en op de verdieping weer in elkaar gezet. De bovenkant van de spanten wordt vervangen door grenen A-spanten, zie 3.4.3. Tevens wordt de dakvorm aangepast. Aan de voorkant wordt geen topgevel opgemetseld, maar wordt een dakschild toegepast.

De topgevel aan de voorkant wordt in het metselwerk van de verdieping opgenomen, zie 3.4.3. In de zijgevel van de eerste verdieping worden vermoedelijk twee schuiframen aangebracht met vier ruitjes op een rij, net als in de voorgevel. Dit is te zien aan een krimpnaad in het kozijn, zie 3.5.5.

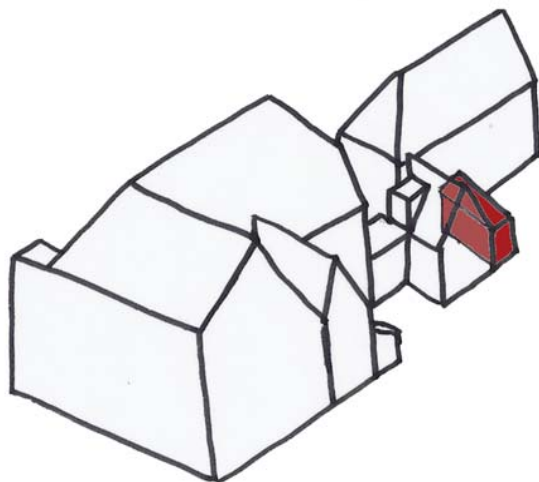
26. Schets van de plattegronden (XVIII m: begane grond, eerste verdieping en zolder).

2.2.6 Bouwfase 4: aanpassing ramen (XVIIIId)

Al snel na het ophogen van het achterhuis worden de vensters van het achterhuis (en achterhuisje) aangepast naar schuiframen met drie ruitjes op een rij. Drie ruitjes op een rij komt voor vanaf het eind van de 18e eeuw.

Tevens wordt een derde raam op de eerste verdieping van het achterhuis toegevoegd. Dit raam, links van de andere twee ramen, is iets kleiner en begint hier hoger dan de andere twee. Het raam kan niet op dezelfde hoogte beginnen omdat het dak van het achterhuisje hier op de zijgevel van het achterhuis aansluit. Dit is dus gebeurd nadat het achterhuisje was gebouwd in het midden van de 18e eeuw. De datering eind 18e eeuw van de ramen met drie ruitjes op een rij zou dus kunnen kloppen.

Achter het achterhuisje toont de kadastrale minuut van 1811-1832 een klein stukje bebouwing aan een binnenplaats. Zowel deze bebouwing als de binnenplaats horen bij Oude Delft 52. Het is onbekend, wanneer deze bebouwing gebouwd is, hoe deze eruit ziet en welke functie het heeft. Mogelijk hangt de bouw hiervan samen met de aanpassing van de zijgevel van het achterhuis van Oude Delft 52.

27. Schets van de bouwmassa (rood is bouwphase 4).

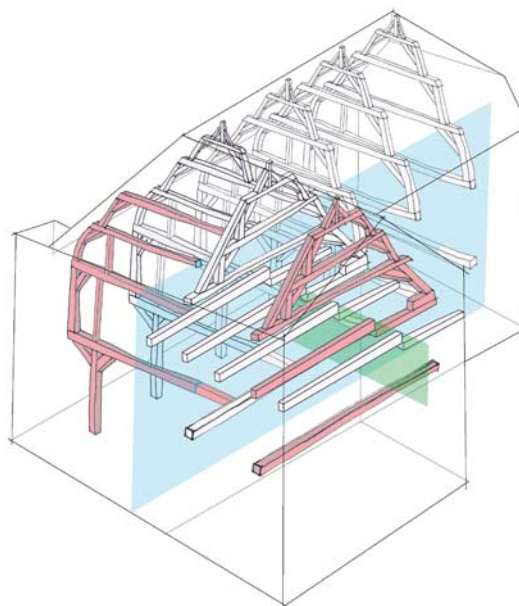
2.2.7 Bouwfase 5: zoldervloer en empire ramen (XIXa)

In het begin van de 19e eeuw vinden er twee grote verbouwingen plaats. Ten eerste wordt de zoldervloer van Oude Delft 52 verhoogd. Daarnaast vinden in de voorgevel diverse wijzigingen plaats. Het is niet bekend of deze op beide adressen tegelijk gebeuren of dat eerst de een en later de andere deze wijzigingen doorvoert, er zijn op dat moment namelijk twee verschillende eigenaren.

Bouwmassa en constructie

In Oude Delft 50 wordt vermoedelijk in het begin van de 19e eeuw de vloer tussen de eerste verdieping en de tweede verdieping (de zoldervloer) grotendeels verhoogd. Dit is in de voorgevel te zien aan het verhogen van de ramen op de eerste verdieping en de toepassing van empire schuiframen daarbij.

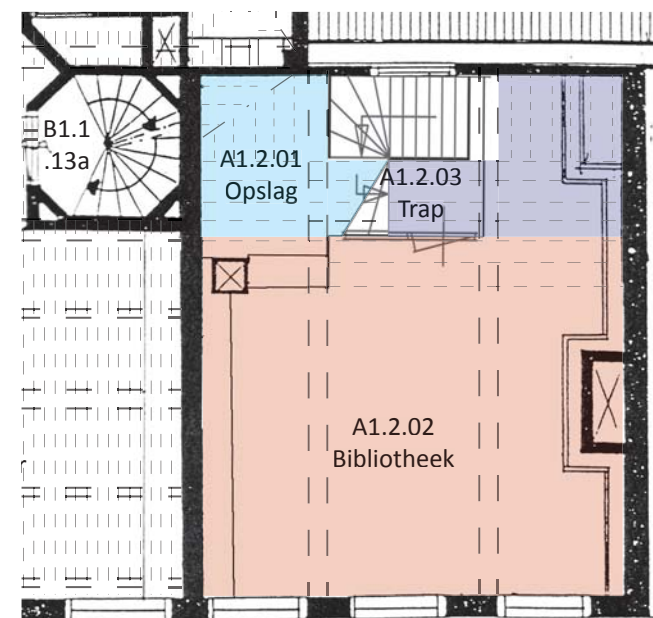
Bij het verhogen van een groot deel van de zoldervloer wordt de samengestelde balklaag vervangen door twee enkelvoudige balklagen. De scheidingswand tussen de huidige bestuurskamer en de overloop draagt de nieuwe enkelvoudige balklagen.

28. Schets van de aanpassingen in de constructie.

Het deel boven de huidige bestuurskamer wordt volledig verhoogd (rood in afb. 29). Het deel boven de huidige overloop houdt zijn oorspronkelijke hoogte (blauw in afb. 29). En een deel heeft een verhoogde vloer én een vloer op de oorspronkelijke hoogte (paars in afb. 29). Hier zijn dus twee vloeren boven elkaar aanwezig, met een kleine ruimte daartussen.

Aan het eerste juk van de kapconstructie wordt niets veranderd. De twee spantbenen (uit het midden van de 18e eeuw) aan de achterkant blijven op de zoldervloer staan die op dezelfde hoogte blijft. En aan de voorkant rusten de dekbalken sinds het midden van de 18e eeuw op de voorgevel, waardoor hier geen aanpassing nodig is. De ramen van de tweede verdieping kunnen niet verhoogd worden omdat de kroonlijst vlak boven deze ramen begint. Doordat alleen de vloer wordt verhoogd maar de ramen en de dekbalken op dezelfde hoogte blijven, ontstaat een hele lage tweede verdieping waar de ramen direct op de vloer beginnen.

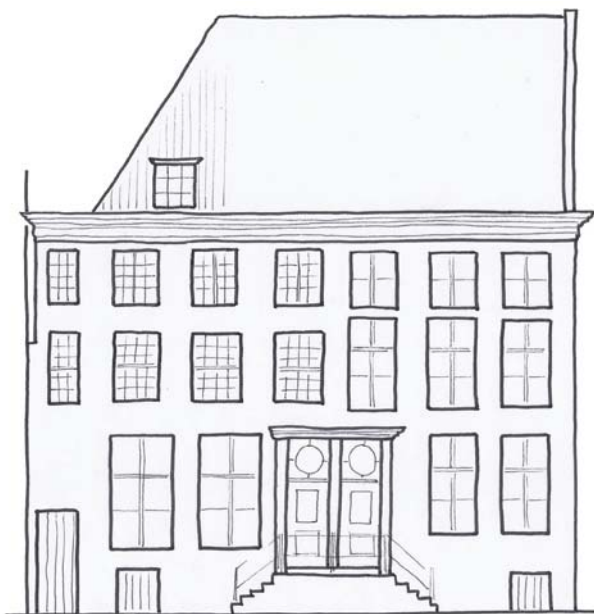
29. Zoldervloer.

Gevels

In Oude Delft 50 worden op de begane grond de schuiframen met vier ruitjes op een rij vervangen door empire schuiframen. Zoals gezegd worden de vensters op de verdieping verhoogd en vervangen door empire schuiframen. Op de tweede verdieping verandert alleen de roedeverdeling in vierruits ramen (het is niet bekend of dit gelijk met de andere aanpassingen gebeurt, dit kan ook later zijn gedaan).

Het is niet bekend wanneer de voordeuren aangepast worden en een rechte bovenkant krijgen (als ze deze niet altijd al gehad hebben). Mogelijk gebeurt dit samen met de andere aanpassingen aan de voorgevel in het begin van de 19e eeuw.

In Oude Delft 52 worden de vensters op de begane grond vergroot, zowel in de hoogte als in de breedte. De penant tussen de vensters wordt hierbij geheel vervangen. De nieuwe vensters worden voorzien van empire schuiframen. Aan de linkerkant wordt Oude Delft 54 van een nieuwe voorgevel voorzien, vermoedelijk worden beide gevels dan op elkaar aangesloten. Het is niet bekend of de dakkapel in deze bouwphase wordt toegevoegd of een bouwphase eerder of later.

30. Schets van de voorgevel XIXa.

Aan de binnenplaats worden in Oude Delft 50 nog twee vergelijkbare empire schuiframen als in de voorgevel geplaatst, op de begane grond in de gang en op de verdieping in de zijhuis aanbouw.

Interieur

In Oude Delft 52 wordt samen met de nieuwe empire schuiframen op de begane grond ook een bijpassende wandbetimmering met binnenluiken en zitjes aangebracht.

31. Voorgevel in 1964.

2.2.8 Bouwfase 6: verbouwingen (XIXa-1970)

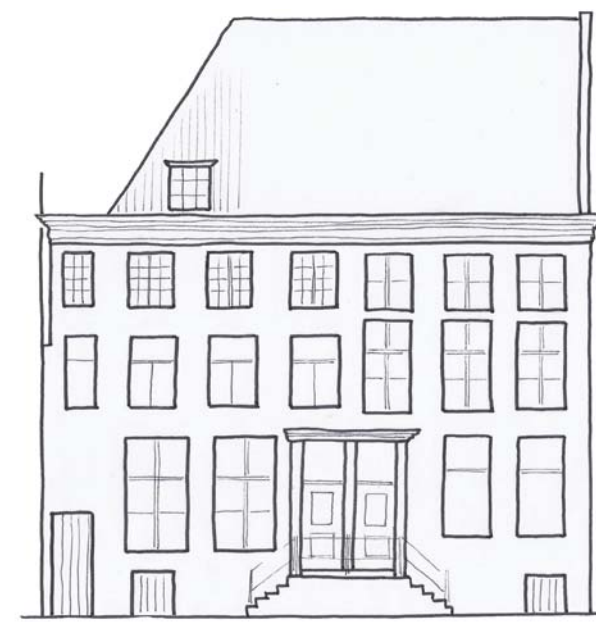
Tussen het begin van de 19e eeuw en 1970 vonden verschillende kleine verbouwingen plaats. Over deze periode is relatief weinig bekend. In 1955 wordt Oude Delft 52 door D.S.V. Jansbrug gekocht en intern verbouwd tot sociëteit (Jansbrug 1956). In 1970 en mogelijk ook al eerder woont dokter Johanns in Oude Delft 50 en heeft hier zijn praktijk.

Bouwmassa

Vermoedelijk wordt in deze periode het aanbouwtje met het toilet gebouwd. Het staat niet aangegeven op de kadastrale minuut, dus wordt na 1811-1832 gebouwd. Verder is weinig bekend over dit aanbouwtje.

Gevels

In deze periode wordt de roedeverdeling van enkele vensters aangepast. Op een foto van 1964 is te zien dat de vensters op de begane grond van Oude Delft 50 H-ramen bevatten, deze komen vanaf het tweede kwart van de 20e eeuw voor. Op de eerste verdieping van Oude Delft 52 zijn T-ramen te zien, die komen voor vanaf ca. 1860, zie 3.3.1.

32. Schets van de voorgevel (1964).

Interieur Oude Delft 50

Op een plattegrond van de eerste verdieping van Oude Delft 50 uit 1964 zijn enkele wijzigingen te zien (voor een onbekende eigenaar). De slaapkamer en keuken worden “verwisseld, wegens gehorigheid”. In de wand tussen de overloop en de woonkamer (nu bestuurskamer) staan grote gaten getekend (ArchiefBWT Delft). In de tekeningen van de bestaande toestand van 1970 zijn deze echter niet te zien. Vermoedelijk is deze wijziging niet doorgevoerd. De slaapkamer en keuken werden wel verwisseld.

Interieur Oude Delft 52

Vermoedelijk wordt in de 19e eeuw een stucplafond op de begane grond van Oude Delft 52 aangebracht, waarbij grote delen van de balken worden verwijderd om met het stucplafond boven de ramen te blijven (Bijleveld, et al. 1970).

In de gang is vermoedelijk ook een stucplafond aanwezig of wordt daar aangebracht, de onderkanten van de balken zijn hier (voor zover zichtbaar) alle hersteld, zie 3.5.3.

In 1956 wordt Oude Delft 52 verbouwd door D.S.V. Jansbrug. De begane grond wordt intern gesloopt en

ingericht als sociëteitszaal, keuken en toilet (Jansbrug 1956). Waarschijnlijk wordt ook het tussenlid verbreed tot de zijgevel van het achterhuis. De ruimtes boven blijven intact. De eerste verdieping wordt ingericht als bestuurskamer en bibliotheek. Op de tweede verdieping worden kamers verhuurd (Jansbrug 1956). Op plattegronden van de bestaande situatie in 1970 is te zien hoe de interne indeling van Oude Delft 52 is na de verbouwing van 1956. Tussen 1956 en 1970 vinden er voor zover bekend geen andere verbouwingen in dit pand plaats.

Dit zijn tevens de oudste plattegronden van Oude Delft 52 die gevonden zijn tijdens dit onderzoek. Van de meeste trappen en scheidingswanden in deze plattegronden zijn, door latere verbouwing, in de huidige situatie geen bouwsporen meer zichtbaar.

2.2.9 Bouwfase 7: restauraties/verbouwing (1970)

In 1970 vindt in Oude Delft 52 een ingrijpende restauratie/verbouwing plaats. Onder leiding van de architect J.J. Raue uit Delft worden de werkzaamheden uitgevoerd, grotendeels door de studenten zelf. Vanwege een beperkt budget wordt het achterhuis niet in deze restauratie meegenomen. Alle informatie over de verbouwing van 1970 van Oude Delft 52 komt, tenzij anders vermeld, uit de Almanak, het Bouwbrugboek, van 1970 (Bijleveld, et al. 1970).

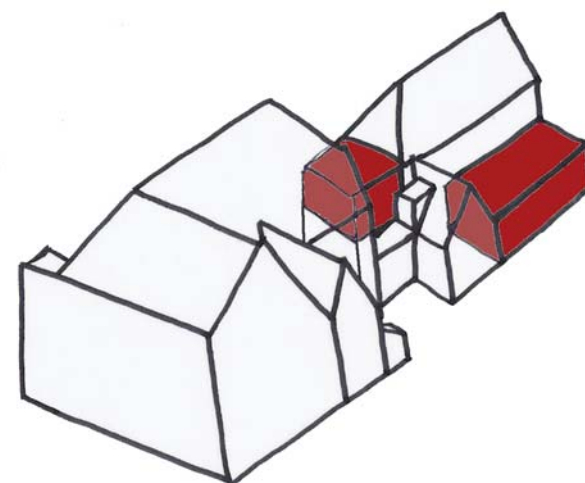
De heer Raue is als architect in datzelfde jaar ook betrokken bij de restauratie/verbouwing van het achterhuisje en de binnenplaats van Oude Delft 50 (ArchiefRCE). Het lijkt er daarnaast op dat Raue één plan maakt voor de restauratie van de gehele voorgevel, dus van Oude Delft 50 én 52.

Bouwmassa en constructie Oude Delft 52

De bouwmassa van Oude Delft 52 wordt iets uitgebreid bij de verbouwing van 1970. Het tussenlid, dat tot dan toe alleen de begane grond beslaat, wordt met een verdieping opgehoogd. In de achtergevel van het hoofdhuis worden twee vensters tot de grond toe uitgesloopt om doorgangen

33. Plattegronden bestaande situatie 1970 (kelder, begane grond, eerste verdieping en tweede verdieping/zolder).

34. Schets van de bouwmassa (rood is bouwfase 7).

naar het tussenlid te creëren. In de voorgevel van het achterhuis wordt één grote opening gemaakt.

De binnenplaats achter het achterhuisje van Oude Delft 50 wordt volgebouwd. Hierin wordt de keuken van Oude Delft 52 uitgebreid. De toilet die aan de binnenplaats ligt wordt hierbij gesloopt.

In de kelder worden verschillende keldervloeren verwijderd om de fundering te onderzoeken. Onder de scheidingsmuur tussen Oude Delft 50 en 52 blijkt geen fundering aanwezig te zijn. Deze wordt aangebracht. In de kelder wordt ook een betonnen bak aangebracht om te zorgen dat de kelder droog blijft.

De houtconstructie van het hoofdhuis blijkt op veel plekken rot te zijn, veel onderdelen moeten worden vervangen. In afb. 30 is aangegeven welke delen geheel of gedeeltelijk zijn vervangen. “Lange tijd is gezocht naar oud eikenhout voor deze restauratie. Dit bleek echter nauwelijks te krijgen te zijn tegen een redelijke prijs. De keus is toen gevallen op nieuw eiken, dat in de benodigde maten en lengtes te verkrijgen was. De krimp van dit nieuwe hout werd opgevangen d.m.v. wiggen tussen de verschillende constructiedelen van het

houtskelet. Deze wiggen zullen van tijd tot tijd aangeslagen moeten worden” (Bijleveld, et al. 1970).

Van de constructie op de begane grond wordt het meeste hout vervangen. De tussenbalken worden “om kosten te besparen” vervangen door grenen. Niet alle balken worden vervangen, bij sommige balken wordt alleen het balkeinden aan de linkerkant vervangen. Wel alle muurstijlen en korbelen worden vervangen. De consoles onder de korbelen in de linker zijgevel worden verwijderd. De nieuwe korbelen steken direct in de muur.

Op de eerste verdieping worden vier muurstijlen vervangen, twee korbelen en vier balkeinden. De extra kolommen (op zowel de eerste en tweede verdieping) worden gemaakt van oude spoorbielzen. “Het financiële argument heeft ook hier de doorslag gegeven” (Bijleveld, et al. 1970). De kinderbinten worden alle vervangen.

Op de zolder (tweede verdieping) wordt veel minder materiaal vervangen dan op de lagere bouwlagen. Wel alle kinderbinten worden vervangen. De houtconstructie boven de vloeringvloer blijft geheel origineel. De sporen worden wel vervangen en er wordt dakbeschot aangebracht.

Voorgevel

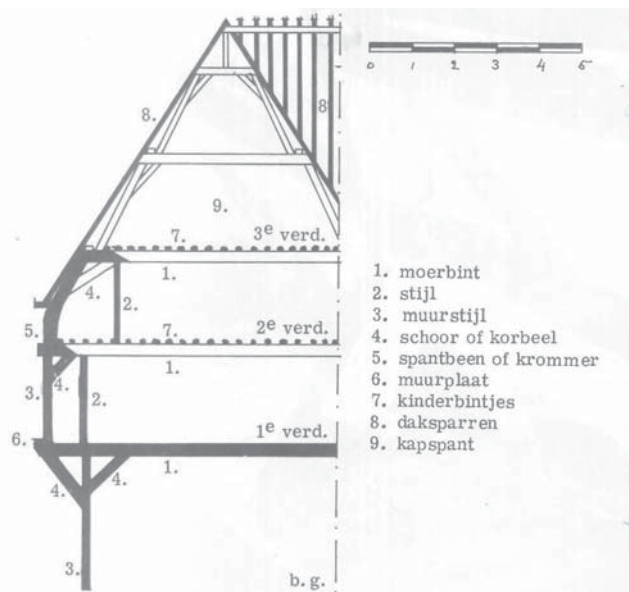
Bij deze restauratie wordt gekozen om de ramen van Oude Delft 50 op de tweede verdieping terug te brengen naar de situatie van het midden van de 18e eeuw en om op de begane grond de empire schuiframen terug te brengen. Op de eerste verdieping van Oude Delft 52 worden ook weer ramen uit het midden van de 18e eeuw geplaatst. Op het dak wordt een extra dakkapel toegevoegd.

Het bovenste paneel in de voordeur van Oude Delft 50 wordt vervangen en de tracering in beide bovenlichten wordt geplaatst. Daarnaast wordt de stoep hersteld.

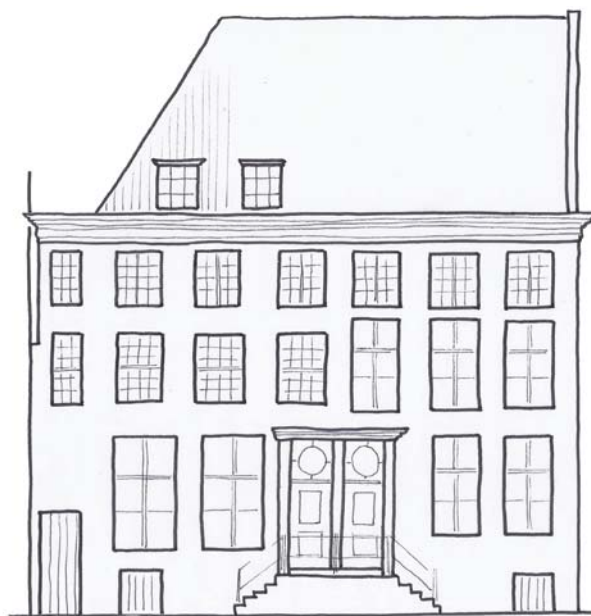
Het voegwerk wordt alleen plaatselijk hersteld, waardoor een lappendeken aan voegwerk ontstaat. De vereniging is hier niet blij mee, maar voor monumentenzorg is dit niet onderhandelbaar.

Gevels Oude Delft 50

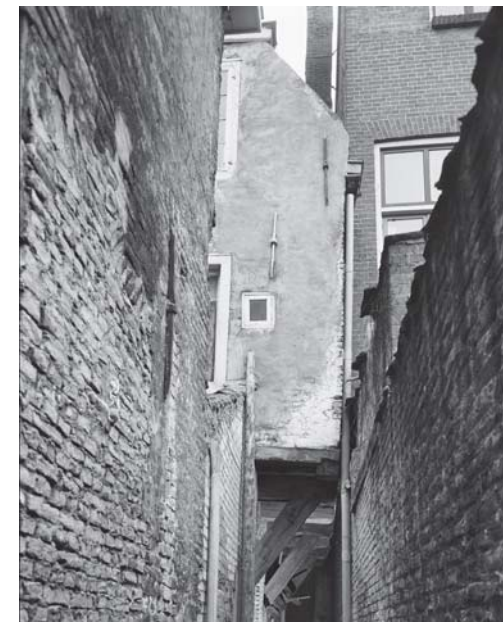
De gevels aan de binnenplaats worden hersteld. Het gaat hierbij om het metselwerk, pleister- en voegwerk, zonder dat dit verder gespecificeerd wordt. De kozijnen van de deur naar de gang en het raam in de keuken worden geheel vernieuwd.

35. Schets van het houtskelet uit 1970 (Raue), donkere delen zijn geheel of gedeeltelijk vernieuwd.

36. Schets van de voorgevel (1970).

37. Achtergevel met steeg in 1964.

Het kozijn van het raam naar de gang wordt hersteld. Tot slot wordt de gehele binnenplaats opnieuw geschilderd (ArchiefRCE).

Gevels Oude Delft 52

De kozijnen in de achtergevel (op de tweede verdieping) van het hoofdhuis worden geheel vernieuwd, de raamindeling is gelijk aan die van de voorgevel.

Interieur Oude Delft 50

In het achterhuisje wordt de keuken op de begane grond gerestaureerd en opnieuw ingericht. Er wordt een nieuw keukenblok onder het raam geplaatst. De hardstenen vloer wordt met de oude platen opnieuw gelegd. Dit gebeurt ook met een deel van de marmeren vloer in de gang. De deur naar de gang wordt geheel vernieuwd. De trap en boezem worden enkel hersteld (ArchiefRCE).

In de kap worden de vloeringen en sporen gedeeltelijk vernieuwd en de spanten worden hersteld. Op de sporen wordt een dakbeschot aangebracht. Het dak wordt opnieuw gedekt met de oude pannen (ArchiefRCE).

Het rechter aanbouwtje aan de binnenplaats wordt verbouwd tot douche. Er wordt een deur gemaakt tussen dit aanbouwtje en de zijhuis aanbouw. De deur tussen het aanbouwtje en de binnenplaats wordt dichtgemetseld (ArchiefRCE). In de rest van Oude Delft 50 vinden voor zover bekend geen andere wijzigingen plaats.

Interieur Oude Delft 52

De interne indeling van Oude Delft 52 wordt ingrijpend verbouwd. De grootste ingreep is het verplaatsen van de trappen. De keldertrap wordt naar de hoek rechts achter in de kelder verplaatst. Daarboven wordt een stalen spiltrap geplaatst die tot de vloering door loopt. Alle andere trappen in het hoofdhuis worden verwijderd.

Door het verplaatsen van de trap in de kelder wordt het gewelf verzwakt, daarom worden extra dwarswandjes geplaatst die het gewelf moeten stabiliseren.

De begane grond en eerste verdieping van het hoofdhuis krijgen een geheel open plattegrond. De vele verschillende kamertjes op de zolder worden teruggebracht tot twee grote ruimtes met in het midden een overloop en toiletten.

Het kapje van de zijhuis aanbouw van Oude Delft 50 wordt in gebruik genomen door Jansbrug. De begane grond en eerste verdieping van dit bouwdeel blijven wel bij Oude Delft 50 horen.

Het tussenlid verbindt het hoofdhuis en achterhuis op de begane grond en verdieping met elkaar. In het achterhuis blijft de trap behouden. Op de begane grond wordt de keuken heringericht. De eerste verdieping wordt opgedeeld in twee ruimtes. De indeling op de zolder blijft gehandhaafd.

Alle nieuwe scheidingswanden worden opgemetseld in poriso-steen. De wandbetimmering op de begane grond (in de eetzaal) wordt gerepareerd. De kozijnen op de verdieping (in de sociëteit) en op de zolder (in de, tegenwoordig oude, bestuurskamer) worden voorzien van een nieuwe betimmering.

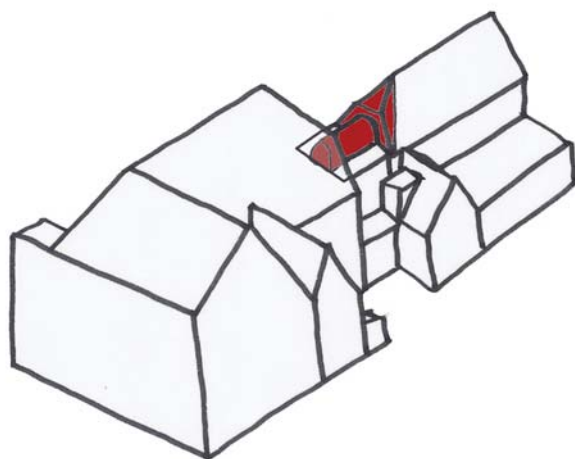
38. Plattegronden nieuwe situatie 1970 (kelder, begane grond, eerste verdieping en tweede verdieping/zolder).

2.2.10 Bouwfase 8: restauratie/verbouwing (1978-82)

Het achterhuis van Oude Delft 52 wordt bij de restauratie/verbouwing van 1970 niet meegenomen. Enkele jaren later, in 1978, is er alsnog budget om het achterhuis onder handen te nemen. Ook in het tussenlid vinden grote wijzigingen plaats. Het grootste deel van de werkzaamheden wordt in 1978 uitgevoerd, wederom onder leiding van J.J. Raue (ArchiefRCE). Voor een deel van de verbouwing (de opbouw van het tussenlid) wordt echter pas in 1982 toestemming verkregen. Dit deel van het plan kan dan pas uitgevoerd worden (Jansbrug 1982).

Bouwmassa

Er komt een opbouw op het tussenlid, zodat het hoofdhuis en achterhuis ook op de zolder (tweede verdieping) met elkaar verbonden kunnen worden. Er wordt een prijsvraag uitgeschreven onder de studenten van de vereniging. Meerdere ontwerpen worden uitgewerkt. Pas in 1982 wordt echter toestemming verkregen om de opbouw uit te voeren (Jansbrug 1982). De opbouw bestaat uiteindelijk uit een smalle gang met aan beide kanten glasoppervlakken en een dubbel gekromd dak.

39. Schets van de bouwmassa (rood is bouwfase 8).

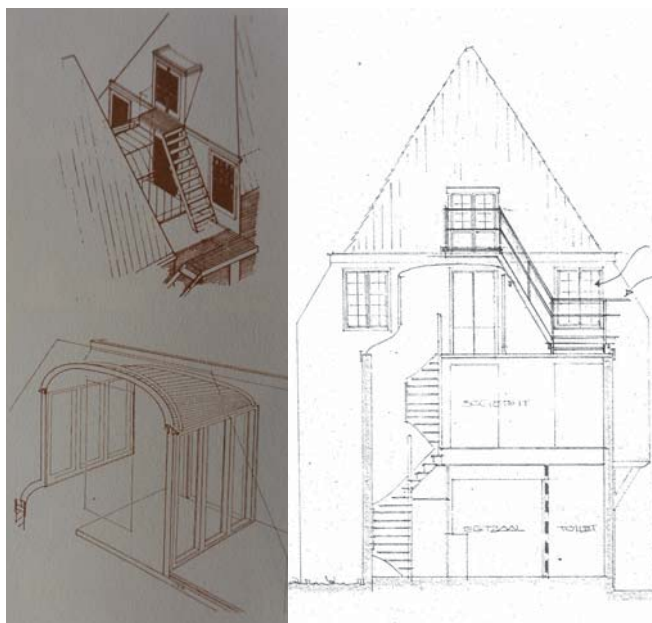
Om de opbouw van het tussenlid goed aan te laten sluiten op het achterhuis wordt de kapvorm van het achterhuis aangepast. Het schilddak aan de voorkant wordt verwijderd en de voorgevel wordt opgemetseld, tot iets boven de opening van tussenlid naar achterhuis. Daarboven wordt het dak van een wolfseind voorzien (ArchiefBWT Delft).

De spanten worden hersteld. De sporen en het dakbeschot worden vernieuwd. Ook worden de dakkapellen vernieuwd waarbij ze tevens verplaatst worden (ArchiefRCE).

De balklaag tussen de eerste verdieping en de zolder moet hersteld worden. De oude balken mogen niet verwijderd worden, maar hebben te weinig draagkracht. Tussen de oude balken worden nieuwe aangebracht. De oude balken worden met een constructie aan de nieuwe "opgehangen", zie 3.4.3 (ArchiefBWT Delft).

Gevels

De grootste verandering in de gevels is het nieuwe stuk gevel aan de voorkant op de zolder. De linker (en mogelijk ook de rechter) gevel worden ook deels opnieuw opgemetseld. De kozijnen worden waar nodig hersteld (ArchiefRCE).

40. Ontwerpen opbouw tussenlid en doorsnede tussenlid (1980).

Over het tussenlid en langs de linker zijgevel van het achterhuis worden brandtrappen aangebracht (ArchiefRCE).

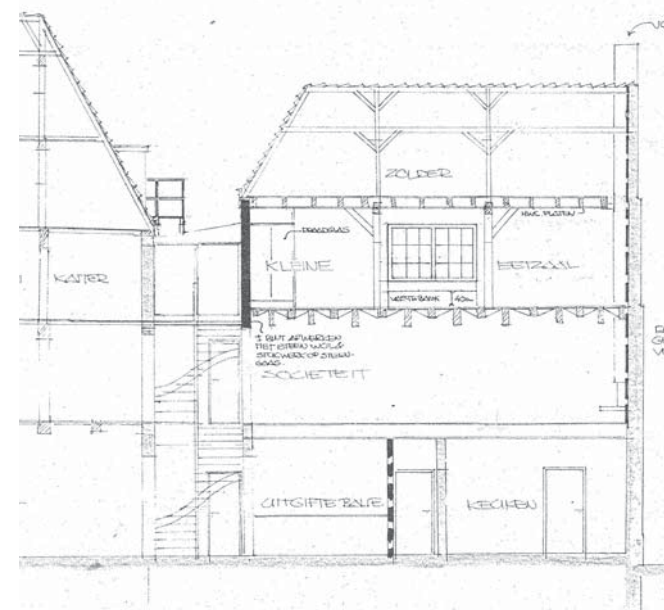
Interieur

In het tussenlid wordt een trappenhuis aangebracht met houten trappen die van de begane grond tot de zolder lopen en zo alle verdiepingen met elkaar verbinden. De trappen in het achterhuis worden verwijderd (ArchiefRCE).

Op de begane grond worden in het tussenlid een toilet en meterkast aangebracht (ArchiefBWT Delft). De keuken in het achterhuis was bij de vorige verbouwing al meegenomen.

De eerste verdieping van het achterhuis wordt ingericht als één grote zaal. Tegen de achterwand wordt een haard gemaakt. Tegen deze volledige wand wordt een klamp van poriso-steen geplaatst. Ook de zolder wordt één grote open ruimte (ArchiefBWT Delft).

In het hoofdhuis worden de overloop en toiletten op de zolder anders ingedeeld (Hellinga, et al. 1998).

41. Dwarsdoorsnede tussenlid en achterhuis (1980).

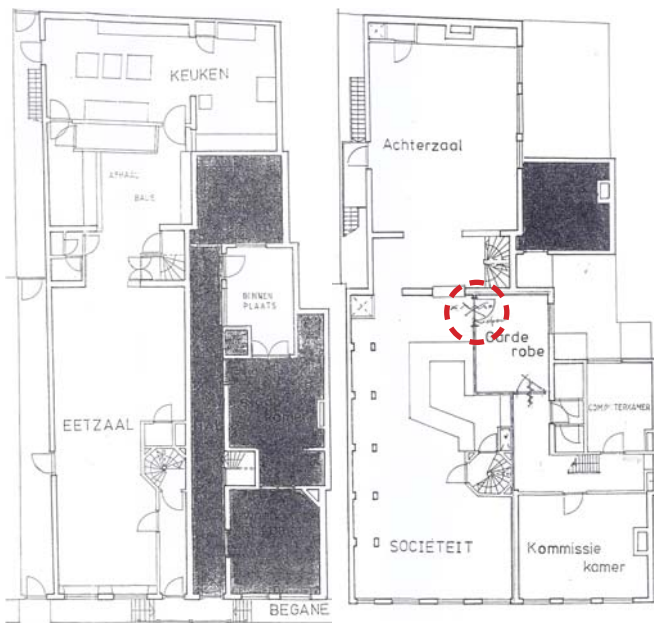
2.2.11 Bouwfase 9: verbouwingen (1985 tot 2015)

Na de grote verbouwingen van 1970 en 1978-82 vinden er nog vele kleinere verbouwingen plaats. De belangrijkste zullen hier kort worden beschreven.

1985-88: hereniging Oude Delft 50 en 52

In 1985 wordt Oude Delft 50 aangekocht door D.S.V. Jansbrug, als geluidsbuiter voor de burelen. De huurders die er dan nog in zitten vertrekken vlak daarna. Als snel worden plannen gemaakt om de beide panden, na ruim twee eeuwen, weer te verbinden (Jansbrug 1986). Een deel van Oude Delft 50 wordt ingericht als bedrijfswoning, deze woning beslaat de volledige begane grond en de kap van het achterhuisje (zwarte vlakken in afb. 42). Door de geluidseisen bemoeilijk dit het verbinden van beide panden (ArchiefDelft).

Pas in 1988 wordt de eerste verbinding gemaakt (zie rode cirkel in afb. 42) (Jansbrug 1988). Op de eerste verdieping wordt een opening gemaakt tussen de sociëteit en de keuken van Oude Delft 50 die wordt ingericht als garderobe. De rest van de verdiepingen van Oude Delft 50 wordt ingericht als commissie- en computerkamer (ArchiefBWT Delft).

42. Begane grond en eerste verdieping 1988.

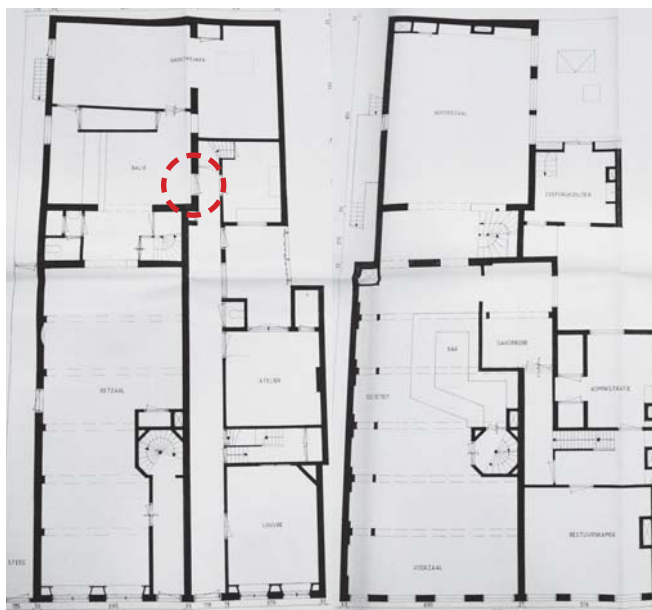
1989-92: kap en trap Oude Delft 50

De kap van het zijhuis is in slechte staat. Deze wordt in 1989 gerestaureerd (Hellinga, et al. 1998). Het is niet bekend welke onderdelen hierbij worden vervangen. Vermoedelijk worden, net als bij het hoofdhuis in 1970, de spanten waar nodig hersteld en worden de sporen en het dakbeschot vernieuwd.

Er wordt bij deze verbouwing ook een ontwerp gemaakt om het trappenhuis in Oude Delft 50 te vernieuwen. Deze plannen worden echter niet goedgekeurd, omdat de 18e-eeuwse spiltrap hierbij gesloopt moet worden (Hellinga, et al. 1998). Een paar jaar later in 1992 wordt het vernieuwen van de trap alsnog toegestaan (Jansbrug 1992).

Bij het vernieuwen van de trappen wordt een diep bordes tussen de begane grond en eerste verdieping gemaakt. De verbinding tussen de voor- en achterkamer op de begane grond van Oude Delft 50 gaat hiermee verloren. De suitedeuren geven enkel nog toegang tot een ondiepe kast.

Naast deze verbouwing vindt er in 1992 ook een kleine verbouwing plaats in de keuken op de begane grond van Oude Delft 52. Tevens wordt er een tweede doorbraak tussen de twee panden gemaakt (Jansbrug 1992). Er komt een

43. Begane grond en eerste verdieping 1992.

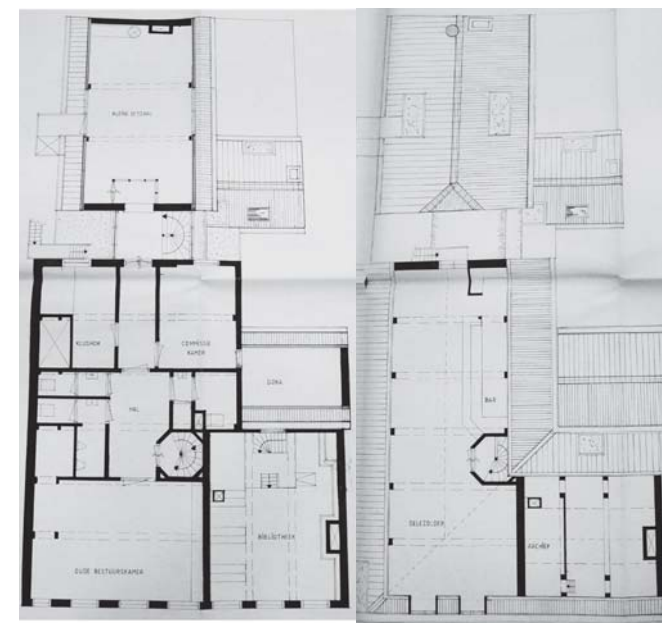
verbinding tussen de keuken in Oude Delft 52 en de (oude) keuken in Oude Delft 50 (zie rode cirkel in afb. 43). In de (oude) keuken wordt een gang afgescheiden. Deze gang sluit aan op de lange gang in Oude Delft 50. De lange gang wordt opgeknapt (Jansbrug 1992). Wat er precies wordt opgeknapt is niet duidelijk.

In Oude Delft 52 wordt tot slot de achterzaal heringericht. Vermoedelijk worden de lambrisering en de banken bij deze verbouwing gerealiseerd (Jansbrug 1992).

In 1994 worden de toiletten op de zolder van Oude Delft 52 wederom opnieuw ingericht (Hellinga, et al. 1998).

1996: restauratie "Louvre" Oude Delft 50

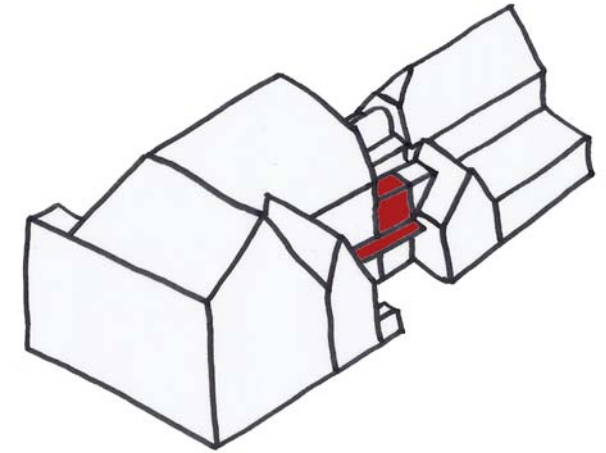
De voorkamer op de begane grond van Oude Delft 50 krijgt van de studenten de bijnaam "Het Louvre", vanwege de wandbetimmeringen in Lodewijk stijlen, zie 3.5.2. In 1996 is een omvangrijke restauratie van deze ruimte nodig. De wandbetimmering met luiken en zitjes, de lambrisering, de suitedeuren en de hoekschouw met schouwstuk worden hierbij hersteld. Boven de lambrisering wordt nieuw behang

44. Zolder (tweede verdieping) en Vliering 1992.

Onder een aantal lagen linoleum en hardboard komt een grenen vloer vandaan. Deze vloer wordt geschuurd en gelakt. Delen van het stucplafond vallen tijdens de restauratie naar beneden. Er wordt besloten een nieuw stucplafond aan te brengen, met reconstructies van de ornamenten op het oorspronkelijke plafond (Hellings, et al. 1998).

Van de “duiventil”, de kap van het achterhuisje van Oude Delft 50, kan niet optimaal gebruik gemaakt worden doordat deze ruimte slecht bereikbaar is. In 1998 wordt daarom op de eerste verdieping een halletje op het platte dak tussen de sociëteit en de duiventil gemaakt (Hellinga, et al. 1998). In de achtergevel van het hoofdhuis wordt een deur naar dit halletje gemaakt. In de duiventil is al een deur naar dit platte dak aanwezig. In het halletje wordt ook een deur richting de binnenplaats gemaakt. Hier wordt een jaar later een balkon boven de binnenplaats gemaakt (Hellinga, et al 1998).

46. Schets van de bouwmassa (rood is bouwfase 9).

2.2.12 Faseringsplattegronden

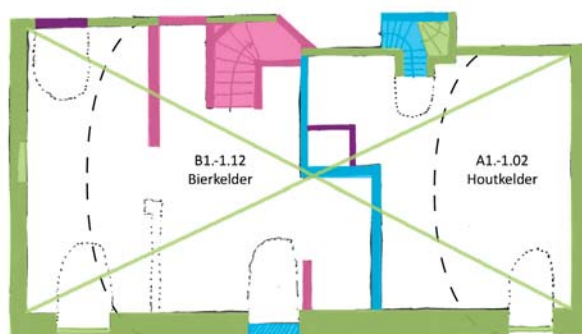
Hiernaast is in plattegronden van de huidige situatie (2015) aangegeven wat bij welke bouwfase hoort. Het gaat om de datering van muren, trappen en balklagen (kruizen). Specifieke interieurelementen en afwerkingen zijn aangegeven met een stip.

Legenda:

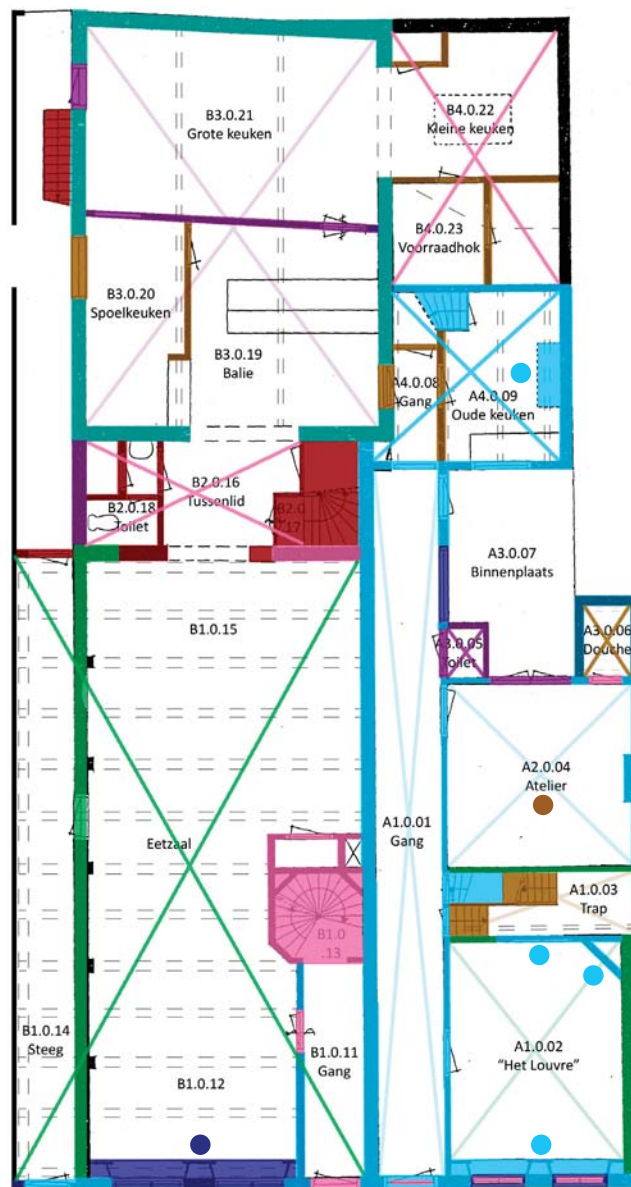
- fase 0: <1536 (kelders)
- fase 1: ca. 1536 (hoofd- en zijhuis)
- fase 2: XVI (achterhuis)
- fase 3: XVIII m (splitsing, zijhuis aanbouw, achterhuisje, ophoging achterhuis)
- fase 4: XVIII d (ramen)
- fase 5: XIX a (empire)
- fase 6: XIX a-1970 (verbouwingen)
- fase 7: 1970 (restauratie/verbouwing)
- fase 8: 1978-82 (restauratie/verbouwing)
- fase 9: 1985-2015 (verbouwingen)

✕ balklaag

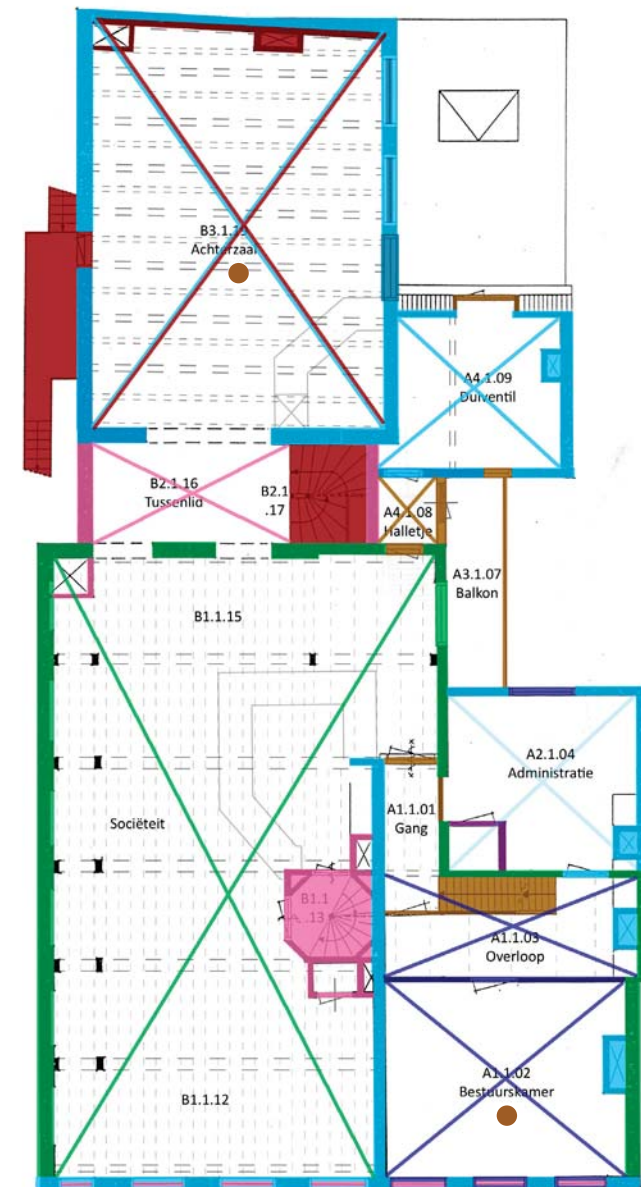
● interieurelement of afwerking

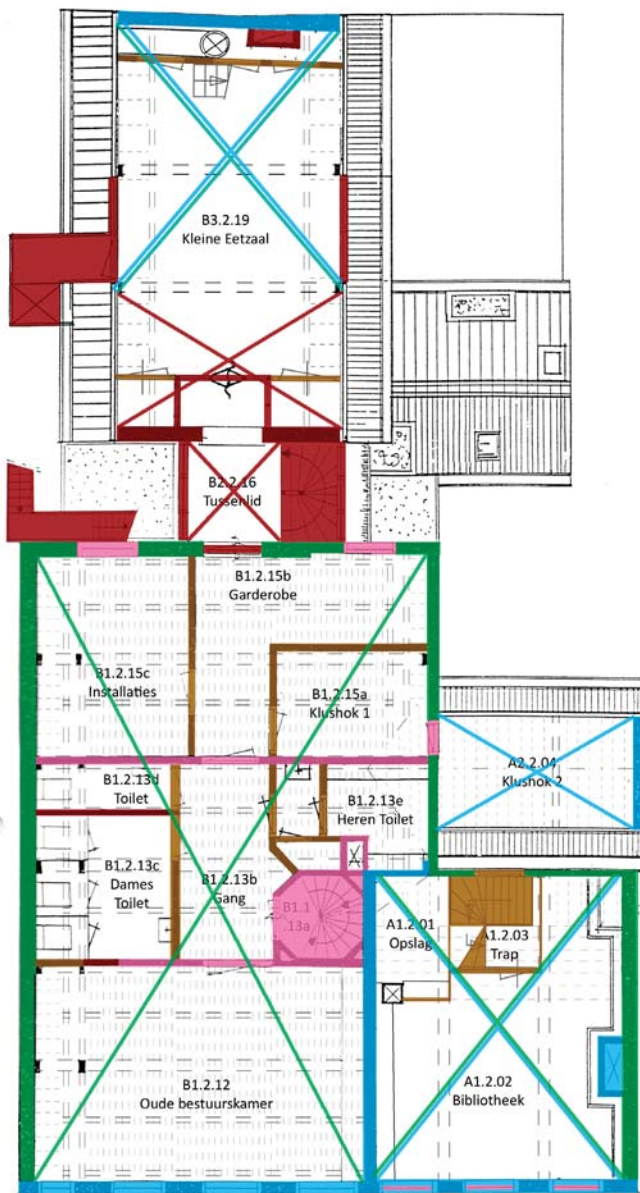
47. Faserings kelder.

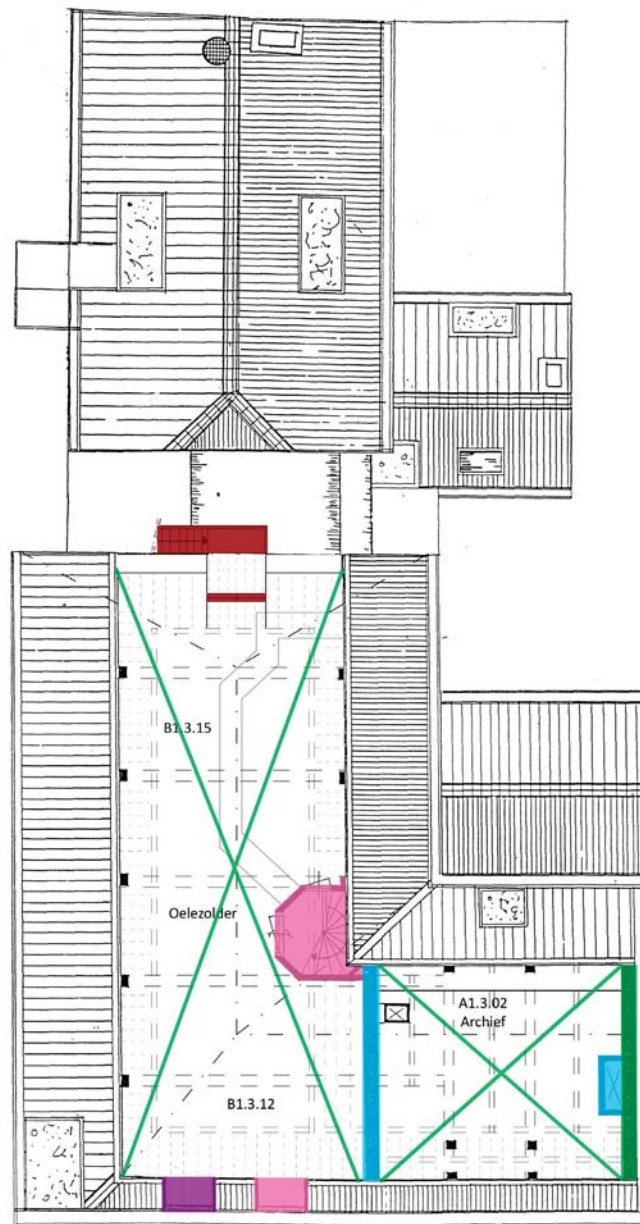
48. Faserings begane grond.

49. Faserings eerste verdieping.

50. Fasering zolder (tweede verdieping).

51. Fasering vliering (derde verdieping).

Legenda:

- fase 0: <1536 (kelders)
- fase 1: ca. 1536 (hoofd- en zijhuis)
- fase 2: XVI (achterhuis)
- fase 3: XVIII m (splitsing, zijhuis aanbouw, achterhuisje, ophoging achterhuis)
- fase 4: XVIII d (ramen)
- fase 5: XIX a (empire)
- fase 6: XIX a-1970 (verbouwingen)
- fase 7: 1970 (restauratie/verbouwing)
- fase 8: 1978-82 (restauratie/verbouwing)
- fase 9: 1985-2015 (verbouwingen)

✕ balklaag

● interieurelement of afwerking

52. Fasering dak.

H3

Bouwhistorische beschrijving

3.1 Inleiding

Het gebouw is vrij complex van aard, en omvat veel verschillende bouwdelen en ruimtes. Om makkelijk naar ruimtes te kunnen verwijzen is een ruimtecodering aangebracht. Met deze ruimte codering is geprobeerd de structuur van het pand te volgen, waardoor een heldere codering ontstaat.

Het gebouw bestaat uit verschillende bouwdelen, elk bouwdeel is voorzien van een letter en een cijfer. De bouwdelen van Oude Delft 50 hebben de letter A en de bouwdelen van Oude Delft 52 hebben de letter B. Vooraan wordt begonnen met het cijfer 1, naar achter wordt doorgeteld tot nummer 4. Zo ontstaan de bouwdelen A1 t/m A4 en B1 t/m B4.

Op de grens van het hoofdhuis en zijhuis zijn een aantal ruimtes die zich (deels) in het hoofdhuis (B1) bevinden, maar bij het adres Oude Delft 50 horen en dus de code A1 of A2 hebben. Dit kan verwarrend werken. Daarom zijn bij de interieur beschrijvingen (en in bijlage 3) plattegronden toegevoegd, met daarin de kleuren uit de schets hiernaast.

Elke ruimtecode begint met de combinatie letter/cijfer van het bouwdeel waar de ruimte zich bevindt. Daarna komt de verdieping (van kelder: -1, tot vliering 3). Tot slot volgt het ruimtenummer. Deze nummering loopt door in het hele gebouw, dus van ruimte 01 in bouwdeel A1 tot ruimte 23 in bouwdeel B4. Ruimtes die boven elkaar liggen hebben hetzelfde nummer. Als een grote ruimte is onderverdeeld in kleinere ruimtes kan er achter het ruimtenummer nog een kleine letter staan ter specificatie.

Voorbeeld: B1.2.13a

B1: bouwdeel B1 (Oude Delft 52, aan de straat)

2: tweede verdieping

13a: ruimte 13a

De interpretaties van de beschreven gegevens zijn opgenomen in de grijze kaders.

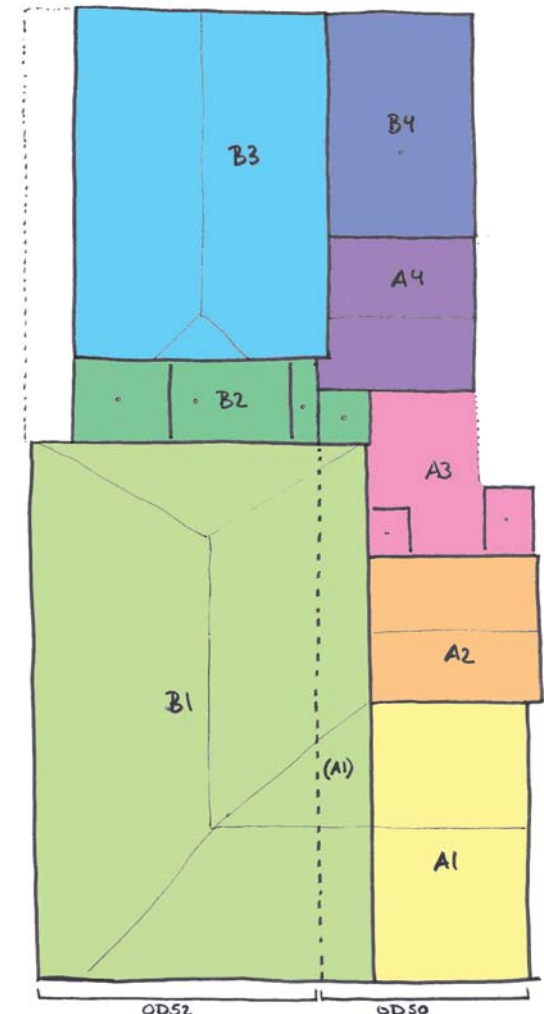
Bouwdelen:

Oude Delft 52:

- B1 Hoofdhuis
- B2 Tussenlid
- B3 Achterhuis
- B4 Uitbouw

Oude Delft 50:

- A1 Zijhuis
- A2 Zijhuis aanbouw
- A3 Binnenplaats
- A4 Achterhuisje

53. Schets van alle bouwdelen.

3.2 Stedenbouwkundige situatie en context

Oude Delft 50-52 ligt in het oude stadscentrum van Delft, in een langwerpig bouwblok tussen de Oude Delft en de Koornmarkt, de twee hoofdgrachten van Delft. Aan de kopse kanten wordt het blok beëindigd door de Peperstraat in het noorden en de Nickersteeg in het zuiden.

Een leuke wetenswaardigheid is dat aan het einde van de Nickersteeg een brug over de Oude Delft ligt: de Sint Jansbrug. De studentenvereniging, die nu in Oude Delft 50-52 zit, was in de begintijd gevestigd in het pand Oude Delft 89. Dit pand ligt aan de overkant van de Oude Delft naast de Sint Jansbrug. Hier komt de naam van de vereniging, Sint Jansbrug, vandaan.

Links naast het pand ligt Oude Delft 54, in dit pand zijn nog middeleeuwse kelders aanwezig. De voorgevel van het pand stamt uit de 19e eeuw. Het pand werd in 1916 ingrijpend verbouwd toen er een bank in werd gevestigd (Delft 2015). Sinds de zomer van 2015 is ook dit pand in eigendom van de Studentenvereniging Sint Jansbrug, het is nu een studentenhuus.

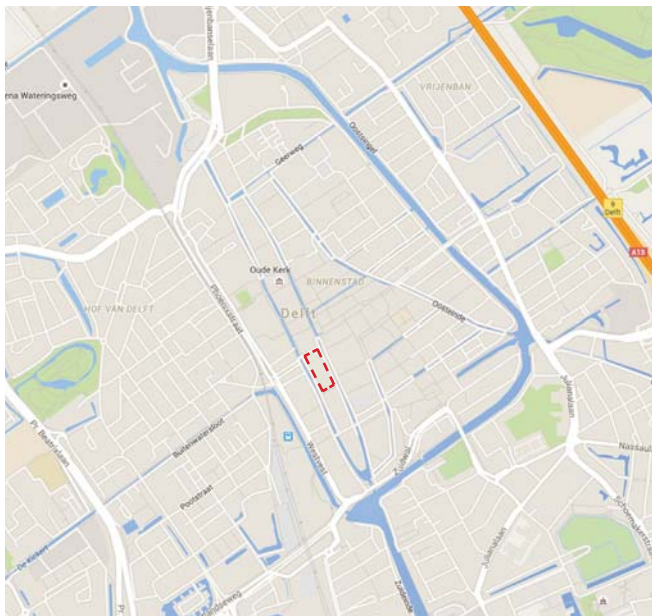
Aan de rechterkant ligt Oude Delft 48, dit pand was in de 16e eeuw ook onderdeel van Brouwerij In 't Dubbel Cruys. Begin 17e eeuw werd het pand verbouwd tot woonhuis. In de 19e eeuw was het een logement en begin 20e eeuw werd er een bank gevestigd. Tot op heden is het een bedrijfspand, al zit er geen bank meer in (AchterDeGevelsVanDelft 2015).

Achter het pand ligt de tuin van Koornmarkt 69. Dit pand behoorde in de 16e eeuw eveneens kort bij Brouwerij In 't Dubbel Cruys. Daarvoor en daarna was het woning en/of logement. Halverwege de 18e eeuw kwam er een notariskantoor in. Sinds midden 19e eeuw waren er verschillende bedrijven gevestigd. In het midden van de 20e eeuw werd het weer in gebruik genomen als woonhuis. Bij een restauratie in de jaren '60 werd het achterhuis gesloopt.

De eigenaar van Koornmarkt 69 heeft recht van overpad door de deels overdekte steeg langs Oude Delft 52. Zo kan hij achterlangs in zijn tuin komen.

56. Oude Delft 54 tot en met 48.

54. De binnenstad van Delft, met het bouwblok in rood.

55. Vogelvlucht van het bouwblok, met OD50-52 bij de pijl.

57. Kadastrale kaart.

3.3 Extérieur

Het gebouw bestaat uit verschillende bouwdelen die in verschillende tijden zijn ontstaan. Het exterieur zal daarom per bouwdeel beschreven worden. Van elk bouwdeel wordt (voor zover mogelijk) eerst de voorgevel (west) beschreven, dan de linker zijgevel (noord), de achtergevel (oost) en de rechter zijgevel (zuid). Tot slot wordt het dak beschreven.

Het pand staat in een stedelijk omgeving en is op veel plekken omsloten door belendende bebouwing. Veel gevels bestaan daardoor uit scheidingsmuren met andere panden. Deze worden in dit hoofdstuk niet beschreven. De achtergevel van het achterhuis (B3) en de uitbouw (B4) is onderzocht vanuit een tuin aan de Koornmarkt.

Er zijn meerdere type vensters die op verschillende plekken terug komen. In bijlage 5 worden deze vensters nader beschreven. In deze paragraaf worden ze kort beschreven of wordt alleen het type genoemd. Alle kozijnen zijn, tenzij anders vermeld, verbonden met houten toognagels.

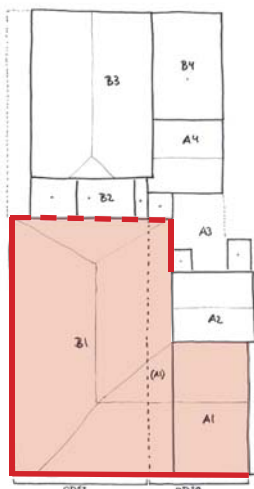
3.3.1 Hoofdhuis en zijhuis (B1 en A1)

Voorgevel hoofd- en zijhuis (B1 en A1)

Aan de Oude Delft is het pand voorzien van een lijstgevel. Boven de lijstgevel is het asymmetrische hoge schilddak te zien. In de gevel is duidelijk te zien dat het één pand is dat uit twee delen bestaat. In de voorgevel wordt de grens getrokken tussen de twee adressen Oude Delft 50 en 52,

waarin het pand in het midden van de 18e eeuw werd verdeeld.

Hoewel in de gevel in sommige elementen wel gezocht is naar symmetrie (de trappen, met bordes en voordeuren), is de gevel in zijn geheel asymmetrisch. Zoals gezegd wordt dit voor een belangrijk deel door het dak bepaald. Het dakschild loopt niet over de volledige breedte van de lijstgevel door, maar gaat aan de linkerkant van het pand de hoek om. De steeg aan de linkerkant zorgt er ook voor dat de gevel niet symmetrisch is. Hier is een

extra deur op straatniveau aanwezig met daarboven kleinere vensters. Tot slot hebben de vensters op de verdiepingen van Oude Delft 50 een andere roedeverderling en op de eerste verdieping een ander formaat dan de rest van de vensters.

De voorgevel is opgetrokken in heel regelmatig schoonmetselwerk. De roze/rood/paars gemêleerde handvormbaksteen (16.5-18.5 x 8-8.5 x 3.5-4cm, 10l 44.5cm) is gemetseld in kruisverband. In de koppenlaag komen op regelmatige afstanden correctiekoppen voor in twee verschillende maten (10-10.5cm en soms 9cm op hoeken), om te compenseren dat twee koppen korter zijn dan een strek. Door het toepassen van een correctiekop (om de ongeveer vier koppen) blijft het metselwerk regelmatig, alle voegen blijven netjes boven elkaar. In de voorgevel zijn diverse hoekoplossingen aanwezig, zie afb. 64. In afb. 63 is aangegeven waar de verschillende hoekoplossingen zich bevinden en waar de correctiekoppen zijn toegepast.

De licht geel-grijze voeg is in de stootvoegen gesneden en in de lintvoegen platvol met daggestreep. Boven alle vensters en deuren zijn rechte halfsteens rollagen aanwezig.

Op straatniveau bevat de gevel twee lage houten deurtjes die toegang geven tot de kelder. Links is de deur naar de steeg. De vlakke houten deur is met profieltjes bekleed, waardoor het een paneeldeur moet lijken. Het kozijn staat op hoge donkere hardstenen neuten.

Het maaiveld voor de gevel is voorzien van een

58. Metselwerk voorgevel.

hardstenen stoep. Deze hardstenen stoep gaat ongeveer in het midden over in hardstenen trappen die van beide kanten toegang geven tot het eveneens hardstenen bordes waar de voordeuren zich bevinden. De trappen bestaan beide uit vijf treden. Onder het bordes zijn twee vakken gevuld met metselwerk. Het metselwerk in deze vakken is net als de rest van de gevel opgemetseld in kruisverband en kent dezelfde voegen. De baksteen is echter wat groter en het is een paarsige steen: 18-19 x 8.5-9 x 4, 10l 51cm.

Op het bordes komen de twee voordeuren uit. Op het eerste oog lijken de deuren hetzelfde, maar in de profilering zijn kleine verschillen aanwezig, zie interpretatie. Aan de zijkanten en in het midden bevinden zich een soort pilasters

59. Voorgevel.

die op hoge natuurstenen neuten staan en bovenin met een strakke profilering aansluiten op een architraaflijst. In dit dubbel portaal zijn de twee voordeuren gevat. De deuren bevatten beide twee panelen met vlakke rechthoekige spiegels. Aan de binnenkant van Oude Delft 50 zijn de panelen zichtbaar. De deur is opgehangen met een ijzeren duim en geheng. De deur van Oude Delft 52 is aan de binnenkant vlak en is opgehangen met recente scharnieren. De bovenlichten zijn met houten roeden in vieren gedeeld, waarbij de opdeling in vieren doorbroken wordt door een rond raam in het midden.

Op de bel-etage zijn aan weerszijde van de deuren twee empire vensters (2x2+1x2) aanwezig, type a. De middenstijlen

60. De voordeuren in het portaal.

zijn verdikt met een kraalprofiel. De vensters rechts zijn iets smaller en minder hoog dan de vensters links. De vensters zijn zowel onder als boven van een halfsteens rollaag voorzien.

Op de eerste verdieping zijn in het linker deel van de gevel (Oude Delft 52) vier vensters aanwezig. Drie identieke vensters met schuiframen (3x4+2x4), type b. En helemaal links, boven de steeg, een zelfde venster maar dan half zo breed (3x2+2x2). Tussen de vensters zijn vier rechte gevelankers aanwezig. Aan de rechterkant (Oude Delft 50) zijn drie empire schuiframen aanwezig, type a.

Op de tweede verdieping zijn de vensters van Oude Delft 50 en 52 hetzelfde. Er zijn zes vensters (type e) met dubbel openslaande ramen en één venster (boven de steeg) met

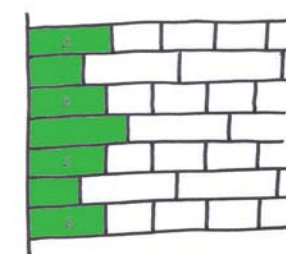
61. De voordeur van Oude Delft 50 van binnen.

een enkel openslaand raam. Op de kozijnen zijn duimen aangebracht. De raamgehengen maken een hoek en zijn aan de ramen genageld. Zowel aan de bovenkant als aan de onderkant is een halfsteens rollaag zichtbaar.

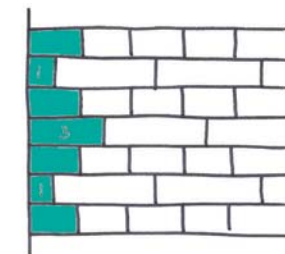
Tussen de ramen van de eerste en tweede verdieping aan de rechter kant zijn slechts twee halfsteens rollagen en twee lagen normaal metselwerk aanwezig. Boven de vensters van de tweede verdieping is een halfsteens rollaag en één laag normaal metselwerk aanwezig. Daarboven wordt de gevel afgesloten met een forse lijst. Deze lijst loopt aan beide zijkanten schuin uit naar buiten. Boven deze lijst is het dakvlak zichtbaar, zie dak.

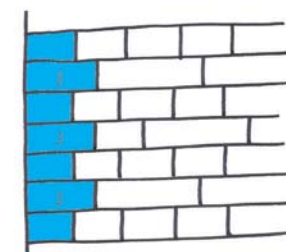
62. Het midden van de gevel, 1e/2e verdieping (links OD52, rechts OD50).

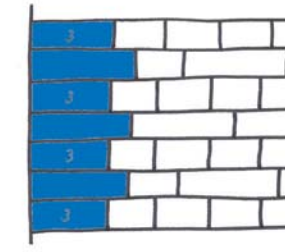
getrapt met drieklezoren

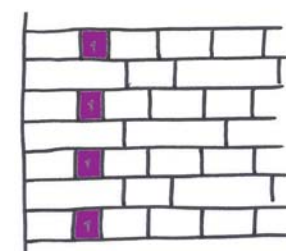
getrapt met klezoren en drieklezoren

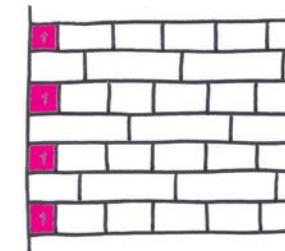
drieklezoren met koppen

drieklezoren met strekken

klezoren

klezoren op de hoek

kop/strek (twee varianten)

63. Links: Voorgevel.

64. Boven: Hoekverbanden in de voorgevel.

Interpretatie: Voorgevel hoofdhuis en zijhuis

De voorgevel is uitgevoerd als schoonmetselwerk, bedoeld om in het zicht te blijven. De vrij regelmatige handvormstenen en het metselverband (kruisverband) geven een datering vanaf het begin van de 16e eeuw. De rechter hoek wordt volledig beëindigd met klezoren in de koppenlaag, één kop van de hoek af. Dit hoekverband komt voor tot ca. 1700. De strakke uitstraling van deze gevel, zonder versieringen en ornamenten, wijst echter op een datering in de 18e of 19e eeuw.

In de gevel is een grote variatie aan hoekverbanden aanwezig. Dit komt meer voor in de 18e eeuw. Het strakke regelmatige metselwerk past ook in de 18e eeuw. Rond het midden van de 18e eeuw werd het pand in tweeën gesplitst. Vermoedelijk werd toen ook deze voorgevel opgetrokken. Dit sluit aan bij de indeling die de ramen vermoedelijk gehad hebben (zie het einde van deze interpretatie). Vier ruitjes op een rij komt over het algemeen voor vanaf het midden van de 18e eeuw.

Er hebben na het optrekken van de gevel in het midden van de 18e eeuw echter nog wel wijzigingen plaatsgevonden. Er zijn nu bijvoorbeeld diverse empire schuiframen in de gevel aanwezig, deze komen pas voor in het begin van de 19e eeuw. Daarnaast loopt het metselwerk niet overal netjes door. Door de voorgevel nauwkeurig te bestuderen wordt duidelijk waar de afwijkingen zitten.

Ten eerste liggen de vensters in het grootste deel van de gevel recht boven elkaar. De hoekverbanden zetten zich over alle drie verdiepingen door. Dit was gebruikelijk in de 18e eeuw. Wanneer dit niet zo is, kan dit een aanwijzing voor een verandering zijn. Op de eerste verdieping aan de rechterkant is zo duidelijk te zien dat deze vensters aan de boven en onderkant verlengd zijn. Het hoekverband loopt precies over de hoogte van de vensters aan de linkerkant op deze verdieping. Aanvankelijk hebben

65. Vensters eerste verdieping.

de vensters aan de rechterkant dezelfde hoogte gehad als de vensters links (rode lijn in afb 65).

Het verhogen van deze vensters is gebeurd toen ook de tweede verdiepingvloer in Oude Delft 50 werd verhoogd. Zo ontstond op de eerste verdieping een hogere kamer, waardoor het mogelijk werd empire schuiframen te plaatsen. Zoals gezegd komen deze in het begin van de 19e eeuw voor. Toen zal ook deze aanpassing gedaan zijn. Hoogstwaarschijnlijk zijn toen ook de ramen daaronder vervangen door empire schuiframen, deze behielden echter hun oorspronkelijke afmetingen.

In de middelste penant (op de scheiding van de twee adressen) is op de tweede verdieping iets vreemds aan de hand. Aan de rechterkant zijn twee verschillende hoekverbanden aanwezig. In het onderste deel van deze penant zijn de koppen in de strekkenlaag steeds één steen van de hoek te vinden, om en om links en rechts. In het bovenste deel van deze

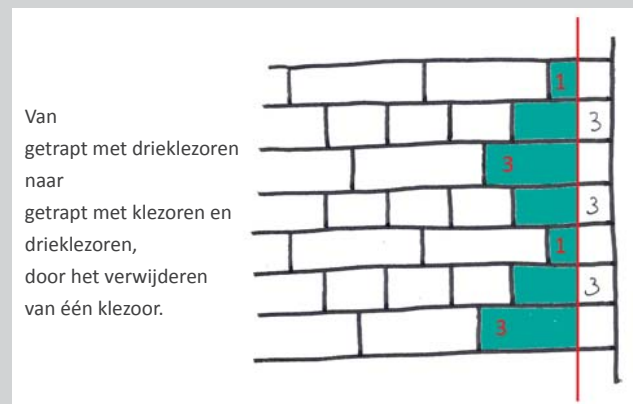
66. Linker deel van de gevel.

penant zijn de koppen in de strekkenlaag aan de rechter kant verschoven naar de hoek, waardoor een ander hoekverband ontstaat. Het onderste hoekverband wordt doorgezet bij het venster daaronder. Dit lijkt dus het 'juiste' hoekverband voor deze hoek te zijn. Het is niet duidelijk waarom het bovenste deel anders is.

Aan de linkerkant van de gevel zitten de vensters van de begane grond niet recht onder die van de verdiepingen. Wanneer we naar de correctiekoppen kijken wordt duidelijk dat de hele penant tussen deze twee vensters en een deel van het metselwerk boven de vensters vervangen is. De lijn met correctiekoppen loopt hier namelijk niet door, maar daar boven en onder wel (rode lijnen in afb. 66). Ook aan de linkerkant (tussen de steegdeur en het venster) is zo een stuk vervangen metselwerk te herkennen. Ook hier loopt de lijn met correctiekoppen niet door.

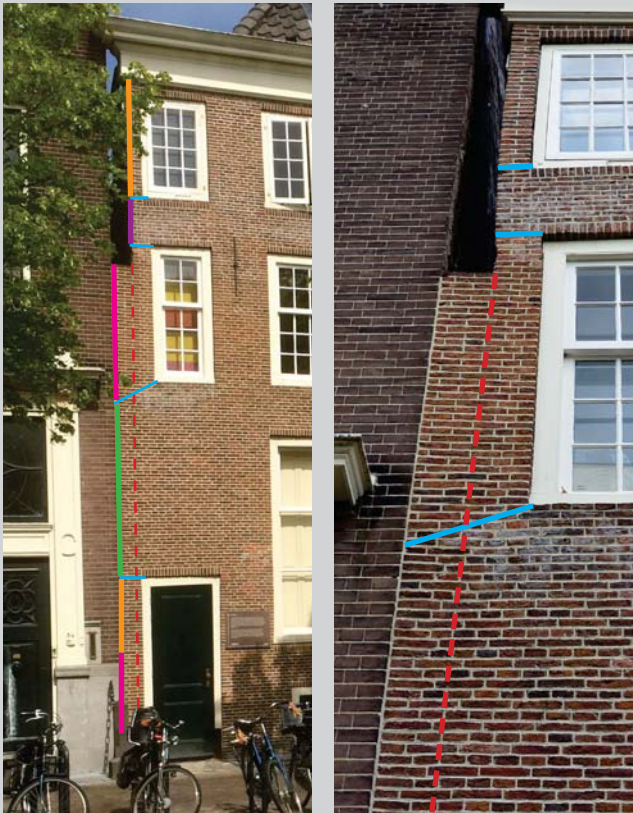
Het bovenste deel van deze vensterhoek (waar het metselwerk niet vervangen is) heeft een bijzonder hoekverband: getrapt met klezoren en drieklezoren. Dit is de enige plek waar dit hoekverband voorkomt. De hoek van het venster ligt hier ongeveer één klezor meer naar links dan de hoek van de vensters erboven. Wanneer we van het hoekverband bij de vensters erboven (getrapt met drieklezoren) één klezor afhalen, ontstaat dit bijzondere hoekverband (zie afb. 67). Bij het onderste deel van deze vensterhoek heeft men bij het vervangen van het metselwerk het oorspronkelijke hoekverband (getrapt met drieklezoren) weer teruggebracht. Zo zijn er twee hoekverbanden langs één zijde van een venster aanwezig.

Ook deze empire schuiframen zullen in het begin van de 19e eeuw zijn geplaatst. Dit hoeft echter niet gelijktijdig met de empire schuiframen aan de rechterkant gebeurd te zijn. In die tijd waren de twee adressen in handen van verschillende eigenaren.

67. Aanpassing hoekverband.

Aan de linker kant van de gevel, op de scheiding met Oude Delft 54, zijn ook diverse hoekverbanden boven elkaar te zien. Er is een klein stukje dat hetzelfde hoekverband als de rechterhoek van de gevel heeft (paars in afb. 68). Dit zal vermoedelijk het oorspronkelijke hoekverband zijn, wanneer we deze lijn naar beneden trekken is te zien dat het meest linker deel van de gevel mogelijk later toegevoegd is (rode stippellijn afb. 68). Het metselwerk aan deze kant is ook minder regelmatig dan in de rest van de gevel. Links van het raam op de eerste verdieping is zelfs een stuk metselwerk, met strekken in elke laag. Hier is geen sprake meer van kruisverband. Het is niet duidelijk wat hier precies is gebeurd. Het heeft ongetwijfeld te maken met het buurpand. Dit pand is eveneens gebouwd op een middeleeuwse kelder, maar de voorgevel stamt uit de 19e eeuw en is in 1916 ingrijpend verbouwd (Delft 2015). Mogelijk stond de gevel van Oude Delft 50-52 eerst los van het buurpand en zijn de gevels op een gegeven moment tegen elkaar gebouwd.

68. De linker hoek van de voorgevel.

Het portaal met de voordeuren werd vermoedelijk meteen aangebracht bij het optrekken van de gevel. De sobere vormgeving van het portaal past bij de rest van de voorgevel en bij de lijst aan de bovenkant van de gevel.

De deuren en kalven hebben echter een verschillende detaillering. De detaillering van de linker deur (en kalf) is ronder dan die van de rechter. Aan de binnenkant lijkt de linker deur (met scharnieren) echter van recente datum te zijn, terwijl de rechter deur nog oude gehengen bevat. Aan de bovenkant van deze deur zijn naden van een gebolde bovenkant te zien. Deze vorm komt veel voor bij deuren in de 18e eeuw. In de 18e-eeuwse gang achter deze voordeur (Oude Delft 50) zijn sporen te vinden van mogelijk een zelfde vormgeving, zie 3.5.2. De naden van deze bolling zijn ook aan de buitenkant zichtbaar. Mogelijk heeft de deur deze vorm aan de bovenkant gehad en was dus ook het kalf anders vormgegeven. Dit zal dan bij de andere deur ook het geval geweest zijn. Het is op zich niet uitzonderlijk voor de 18e eeuw dat een verder sobere gevel toch een uitbundige entree bevat. Er zijn

69. Zwart/wit foto uit 1964 en foto's huidige situatie voordeuren.

verder echter geen sporen gevonden die deze theorie bevestigen dan wel ontkrachten. Het blijft gissen hoe de entree er in de 18e eeuw uit zag en wat er daarna precies aan is veranderd.

Op een foto uit 1964 is te zien dat de rechter voordeur toen ook recht was aan de bovenkant, maar wel een ander paneel bevatte. In de bovenlichten was geen tracering aanwezig. Bij de verbouwingen van Oude Delft 50 en 52 in 1970 wordt het paneel in de voordeur van Oude Delft 50 vervangen en wordt in beide bovenlichten de huidige tracering aangebracht (ArchiefRCE).

Op deze foto is verder te zien dat de roedeverdeling van de vensters anders is dan in de huidige situatie. Op de eerste verdieping zijn aan de linkerkant T-ramen aanwezig. Op de tweede verdieping bevatten de vensters aan de rechterkant 4-ruits ramen. Deze vensters zijn bij de restauratie in 1970 allemaal terug gerestaureerd naar de 18e-eeuwse situatie, met vier ruitjes op een rij (Bijleveld, et al. 1970) (ArchiefRCE). Op de begane grond waren in 1964 H-vensters aanwezig. Hier is bij de restauratie van 1970 gekozen om terug te keren naar de indeling van de 19e-eeuwse empire ramen met 2x2+1x2 ruitjes (Bijleveld, et al. 1970).

Een aantal onderdorpels is vervangen, de krimpnaaden van de latten zijn te zien in de verf. In de kozijnen op de begane grond van Oude Delft 50 zijn ook krimpnaaden te zien, ter hoogte van de oorspronkelijke wisseldorpel. Aan de hand van de binnenluiken (zie 3.5.2) is te achterhalen hoe de ramen eruit zagen die hier in het midden van de 18e eeuw geplaatst zijn. De luiken geven een indeling van 1-2-2-2-1, dit betekent dat er 8 ruitjes boven elkaar hebben gezeten. De binnenluiken bestaan uit vier slagblinden naast elkaar. Dit geeft een vermoedelijke roedeverdeling van 5x4+3x4 of 4x4+4x4. De krimpnaad van de wisseldorpel zit halverwege het raam, de verdeling zal dus 4x4+4x4 zijn geweest.

Linker zijgevel hoofdhuis (B1)

Alleen de begane grond van deze gevel is zichtbaar, vanuit de overdekte steeg. De verdieping is over de steeg uitgebouwd, waardoor de zijgevel van de verdieping vlak tegen het pand Oude Delft 54 staat.

De zijgevel van het hoofdhuis is opgetrokken in zeer onregelmatig metselwerk dat deels schuil gaat achter een pleister- of vertinlaag. Er zijn verschillende kleuren en formaten handvormbakstenen in het metselwerk aanwezig. De kleur is overwegend rood of geel, het formaat varieert sterk: 17-25,5 x 9-12 x 4-5, 10l 63-68cm. Er lijken maar weinig stenen in het metselwerk aanwezig die hun volledige lengte hebben. Er is geen duidelijk metselverband aanwezig en het voegwerk is plat vol. De bovenste lagen metselwerk en het metselwerk rond de korbelen is regelmatig in halfsteensverband (17-19 x ? x 4-4.5, 5l 29cm).

Door de smalle spleet tussen Oude Delft 52 en 54 is de zijgevel van de eerste verdieping een beetje zichtbaar. Wat opvalt is dat vooral achteraan en vooraan veel baarden aan het metselwerk te zien zijn. In het middelste deel is dit minder.

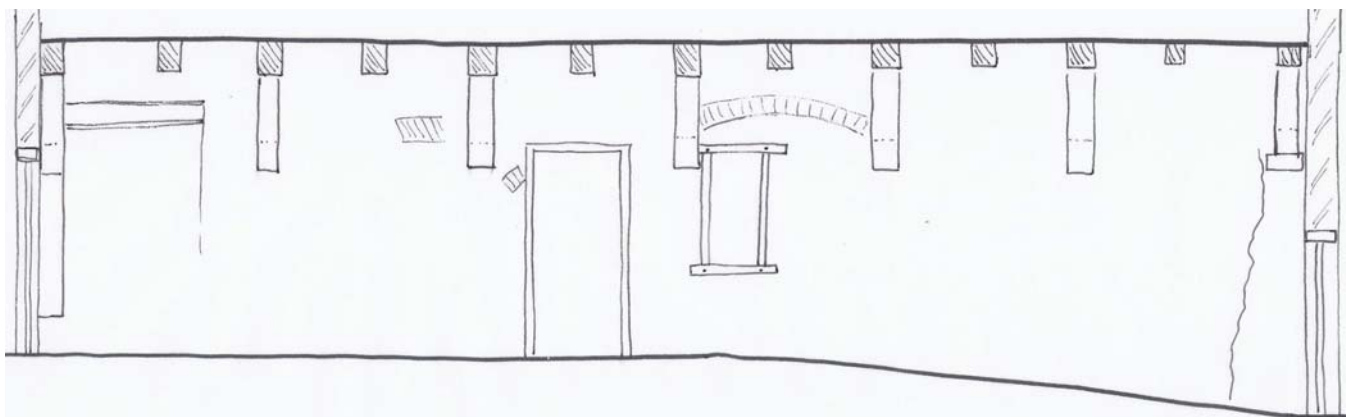
In het metselwerk zijn 13 eiken balken opgenomen, om en om zijn daarvan zeven balken voorzien van een korbeel. De eerste balk (vanaf de voorgevel) heeft een korbeel dat op een soort console steunt. Het tweede tot en met zesde korbeel steken in de muur en zijn vermoedelijk verbonden met de muurstijlen aan de binnenkant van deze gevel. Het laatste korbeel is verbonden aan een muurstijl aan de kant

van de steeg. Deze muurstijl is helemaal ingemetseld en loopt bijna door tot de grond, waar deze op een paar lagen metselwerk staat. Het korbeel is aan de muurstijl verbonden met een grote bout en vier taaie nagels.

Tussen de derde en vierde korbeel is een ontlastingsboog in het metselwerk te zien. Deze boog van hele stenen op hun kant overspant bijna de volledige breedte tussen de twee korbelen. Aan de linkerkant onder deze ontlastingsboog is een dichtgezet venster zichtbaar. Het metselwerk in het venster is in halfsteensverband gemetseld en is vergelijkbaar met dat rond de korbelen (17-19 x ? x 4-4.5, 10l 54cm). Een houten boven- en onderdorpel met oren en twee stijlen, met toognagels verbonden, zijn duidelijk zichtbaar.

Tussen het vierde en vijfde korbeel is een (nood)deur aanwezig. Links naast deze deur lijkt de aanzet van een ontlastingsboog zichtbaar, door pleisterwerk en de deur is deze echter niet goed te zien. Aan de linkerkant van het vijfde korbeel lijken ook een paar schuine bakstenen te zitten. Tussen het zesde en zevende korbeel zijn de flenzen van een stalen profiel aanwezig. Onder dit profiel zijn naden in het metselwerk zichtbaar.

De straat ligt lager dan het terrein achter het pand. Vanaf de deur die toegang geeft tot de steeg loopt de grond iets op naar boven. Vanaf het vierde korbeel is de grond vlak. De steeg eindigt bij de achtergevel van het hoofdhuis. Via een deur is de open steeg langs de zijkant van het achterhuis bereikbaar.

70. Schets linker zijgevel hoofdhuis (vanuit de steeg).

71. Linker zijgevel hoofdhuis (vanuit de steeg).

Interpretatie: Linker zijgevels hoofdhuis (steeg)

Het metselwerk van de zijgevel is zeer onregelmatig. De grootste bakstenen zijn fors: 25.5x12x5cm. Dit is een formaat dat eind 14e eeuw voorkomt in Delft (Weve 2013). Er zijn echter nauwelijks stenen met hun volledige lengte. Volgens Weve (2013, p. 92) wijst dit op hergebruikte bakstenen van vóór de stadsbrand. Het is echter ook mogelijk dat hier tweede-keus-bakstenen zijn gebruikt, in verband met de schaarste van materiaal tijdens de wederopbouw na de stadsbrand.

Het regelmatige metselwerk bovenaan is opnieuw opgemetseld na het vervangen van de balkkoppen in 1970. Ook het metselwerk rond de korbelen is van 1970. De meeste korbelen werden vervangen. Voor de restauratie stonden de korbelen op een soort consoles, zoals bij het eerste korbeel nog steeds het geval is. De nieuwe korbelen werden in de muur verbonden aan de muurstijlen.

Het laatste korbeel is aan een muurstijl aan de kant van de steeg verbonden. Deze muurstijl is niet vervangen bij de restauratie van 1970 en stamt vermoedelijk nog uit de bouwtijd. De plaatsing van deze hoekstijl is echter curieus. Door het plaatsen van een hoekstijl op de hoek aan de buitenkant kan het metselwerk van de zijgevel en voorgevel niet goed verbonden worden.

Er zijn meerdere verklaringen mogelijk. De achtergevel en/of de zijgevel waren mogelijk opgetrokken in hout. In de muurstijl zijn echter geen aanwijzingen gevonden voor de aansluiting van een houten stijl en regelwerk. Raue (1970) spreekt wel over een houten stijl- en regelwerk, in afb. 72 is zijn opmeting van het "stijl- en regelwerk" te zien (gezien vanuit binnen). De stijlen zijn duidelijk zichtbaar, maar onder het regelwerk wordt mogelijk iets anders verstaan (waarschijnlijk de lateien).

Een andere mogelijkheid is dat het metselwerk door middel van ankers aan de muurstijl verbonden was. Of er stond een achterhuis dat voor de stabiliteit van de achtergevel zorgde. Het is momenteel (zonder

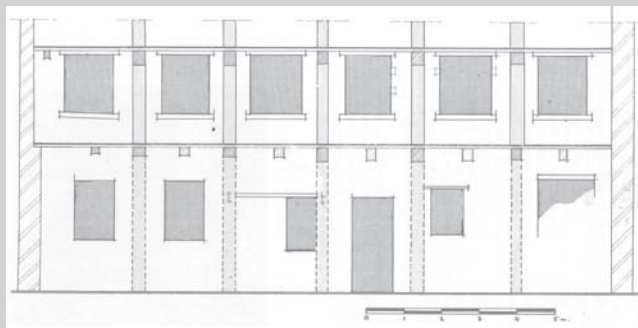
nader onderzoek) echter niet mogelijk te achterhalen hoe de constructie op dit punt precies in elkaar zit en/of in elkaar gezeten heeft.

De ontlastingsboog lijkt voor een groter venster gemaakt dan waar sporen van aanwezig zijn. Mogelijk heeft er nog zo'n venster naast gezeten en was het een soort bolkozijn. Het stalen profiel en de naden in het metselwerk eronder zijn het gevolg van een deur naar de CV-ruimte die hier in de periode voor 1970 achter de gevel lag.

In de tekening van Raue is te zien dat er aan de binnenzijde van de muur tijdens de restauratie sporen van nog meer vensters gevonden zijn, ook op de eerste verdieping. Aan de buitenkant zijn niet van alle vensters sporen terug te zien in het metselwerk.

Deze vensters zijn mogelijk geplaatst toen er op de plek van Oude Delft 54 geen pand stond, of een lager pand. De bouwgeschiedenis van Oude Delft 54 is echter niet precies bekend. Het metselwerk onder de ontlastingsboog op de begane grond is moeilijk te onderzoeken door de pleister- en vertinlagen. Het lijkt echter hetzelfde metselwerk als in de rest van de gevel. Mogelijk werd dit venster dus al vroeg dicht gezet. Het metselwerk in het houten kozijn lijkt erg op dat uit 1970 rond de korbelen en balkkoppen.

Op de eerste verdieping doen de baarden aan het metselwerk vermoeden dat deze gevel in zijn geheel opnieuw is opgemetseld nadat Oude Delft 54 er al stond. Deze gevel is niet bereikbaar om de bakstenen op te meten. Vermoedelijk werd deze muur bij de restauratie van 1970 nieuw opgemetseld. Toen werden ook de dicht gemetselde vensters gevonden, zie afb. 72. "De ramen zijn in de vorm van nissen weer teruggebracht" (Bijleveld, et al. 1970).

72. Opmeting van de zijgevel, door Raue (1970).

73. Links: achterste korbeel met muurstijl. Rechts: ontlastingsboog.

74. De overdekte steeg in de jaren '60.

Achtergevel hoofdhuis (B1)

De achtergevel is opgetrokken in metselwerk. Het metselwerk is maar op een paar plekken zichtbaar. De achtergevel op de begane grond is bijna geheel opgenomen in de bebouwing. Alleen de deur van de steeg is buiten te zien. Dit is een eenvoudige vlakke deur. Op de begane grond is geen schoon metselwerk in het zicht.

Op de eerste verdieping is alleen boven de steeg schoon metselwerk te zien, deze plek is echter niet bereikbaar om te meten. Het metselwerk bestaat hier uit een rood/geel gemêleerde handvormsteen in kruisverband met een plat volle voeg. Het hoekverband is door de regenpijp niet goed zichtbaar, er zijn wel koppen in de strekkenlaag te zien.

In het tussenlid is een dichtgezet bolkozijn aanwezig. De

verbindingen zijn met toognagels en de onderdorpel bevat een oor aan de rechterkant. De middenstijl is ook verbonden met toognagels. Aan de binnenkant van het hoofdhuis zijn geen sporen van het venster zichtbaar. Naast dit dichtgezette venster zijn nog twee openingen aanwezig. Deze openingen verbinden het hoofdhuis met het tussenlid daarachter. Aan weerszijden van de openingen bevinden zich gevelankers.

Op de tweede verdieping is een deel van het metselwerk zichtbaar vanuit het tussenlid en op het dak van het tussenlid. Het metselwerk bestaat hier uit een rood/gele handvormsteen (19-21 x 9.5-10 x 4-5, 10l 56.5cm) in een onduidelijk metselverband met een plat volle voeg. Het grootste deel is echter verborgen achter een pleister- of vertinlaag.

Op deze verdieping zijn twee openslaande vensters (type d) aanwezig. Tussen de vensters bevindt zich de dubbele klapdeur in het tussenlid. De detaillering van het kozijn van de klapdeur komt overeen met dat van de vensters. Bovenaan het kozijn zijn duimen zichtbaar, deze zijn niet meer in gebruik. Het geheng is opgehangen aan een nieuw scharnier vlak bij de duim. In de bovendorpel zit een gat waar een middenstijl gezeten kan hebben. Tussen de openingen zijn gevelankers aanwezig.

De tweede verdieping is de zolder van het pand. De gevel van de tweede verdieping is een deel van de topgevel. Hier zijn vlechtingen aanwezig. Boven de tweede verdieping bevindt zich een lijst, waarboven het wolfseind van het dak begint.

75. Linker venster tweede verdieping.

77. Vanuit het tussenlid op de tweede verdieping.

79. Rechter vensters tweede verdieping.

76. Linker venster eerste verdieping.

78. Vanuit het tussenlid op de eerste verdieping.

80. Muur boven de opening naar de steeg.

Interpretatie: Achtergevel hoofdhuis

Het metselwerk lijkt sterk op dat van de linker zijgevel. De deur op de begane grond (naar de steeg) is van na de restauratie van 1970. Op een foto van 1966 is te zien hoe de steeg er tot die tijd uitzag.

In 1970 werd het tussenlid (dat daarvoor alleen de begane grond besloeg) verhoogd met de eerste verdieping. Tijdens deze verbouwing kwam een bolkozijn aan het licht. "Na schoonmaak en schilderen geeft het, tezamen met de muurankers, een fraai accent aan de gevel" (Bijleveld, et al. 1970). Rechts hiervan waren nog twee vensters aanwezig. Deze vensters werden tot de grond toe uitgebroken om doorgangen tussen het hoofdhuis en het tussenlid te creëren. Op de foto uit 1966 is te zien dat er naast het rechter venster nog een klein raampje aanwezig is. Hiervan zijn

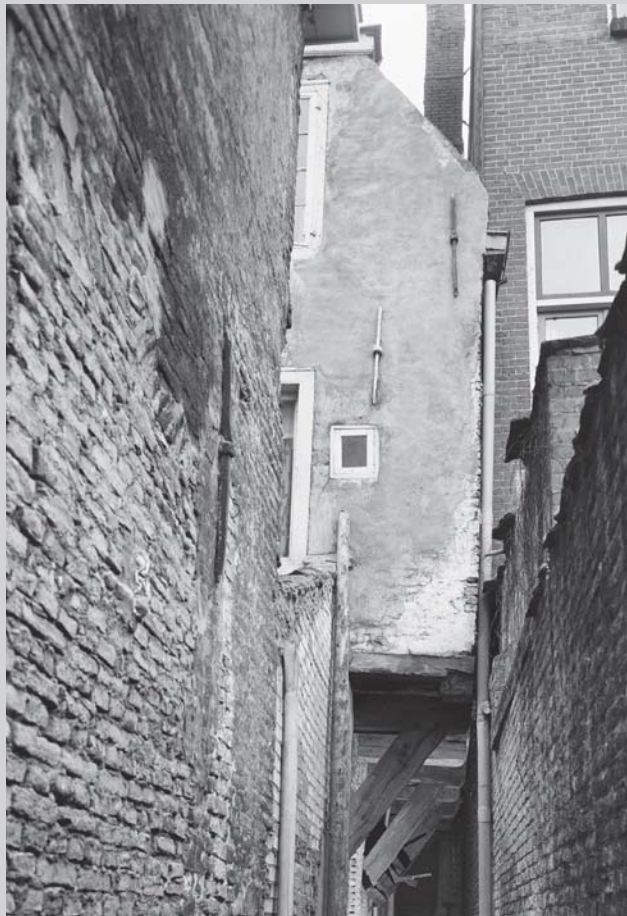
momenteel geen sporen meer zichtbaar.

Bij de verbouwing van 1970 werden de kozijnen op de tweede verdieping geheel vernieuwd, ze kregen dezelfde raamindeling als in de voorgevel (Bijleveld, et al. 1970). In 1982 werd het tussenlid doorgetrokken tot de tweede verdieping. Hier werd het middelste venster aangepast tot dubbele klapdeuren. Het kozijn is echter nog duidelijk herkenbaar als dat van een venster, het gat waar de middenstijl in heeft gezeten is aan de bovenkant nog zichtbaar.

In 1978 werd de brandtrap langs de achtergevel geplaatst. De dakkapel op het wolfseind van de kap werd aangepast tot dubbele deurtjes. Via deze deurtjes is de brandtrap bereikbaar.

81. Schets van de achtergevel van het hoofdhuis.

82. De achtergevel van het hoofdhuis met de steeg (1966).

Rechter zijgevel hoofdhuis (B1)

Van de rechter zijgevel is maar een klein stukje zichtbaar. De gevel is hier gepleisterd. Zowel op de begane grond als op de verdieping is een venster aanwezig. Op de begane grond gaat het om een empire schuifraam (type a), zoals die ook in de voorgevel aanwezig zijn. Op de verdieping is een bolkozijn met twee openslaande ramen aanwezig (type f). Dit venster lijkt op de vensters op de tweede verdieping in de voorgevel (type e) en in de achtergevel (type d), maar kent een olijf profiel.

83. Rechter zijgevel hoofdhuis, vanuit de binnenplaats.

84. Het pand vanuit het noordwesten en zuidoosten.

Dak hoofd en zijhuis (B1 en A1)

De kap is voorzien van een omlopend dakschild dat aan de rechterkant eindigt op een topgevel, de gezamenlijke zijmuur met Oude Delft 48. Aan de achterkant is het dak van het hoofdhuis afgewolfd. Het dak is gedekt met Oud Hollandse pannen. De dakschilden aan de voorkant en linkerkant zijn grijs gesmoord, de overige dakschilden zijn rood van kleur.

In het linker dakvlak aan de voorkant zijn twee dakkapellen aanwezig met een enkel openslaand raam (verwant aan type b). In het wolfseind aan de achterkant is ook een dakkapel aanwezig met dubbel openslaande deuren. Aan de achterkant van het zijhuis zijn twee 20e-eeuwse dakramen aanwezig.

Interpretatie: Rechter zijgevel hoofdhuis

In de rechter zijgevel is net als in de voorgevel op de representatieve begane grond een empire venster aangebracht. Het is niet duidelijk waar de ojief profielen in het venster op de verdieping vandaan komen. Dit profiel komt bij geen enkel ander venster voor (met uitzondering van sommige omlijstingen aan de binnenkant).

Interpretatie: Dak hoofd- en zijhuis

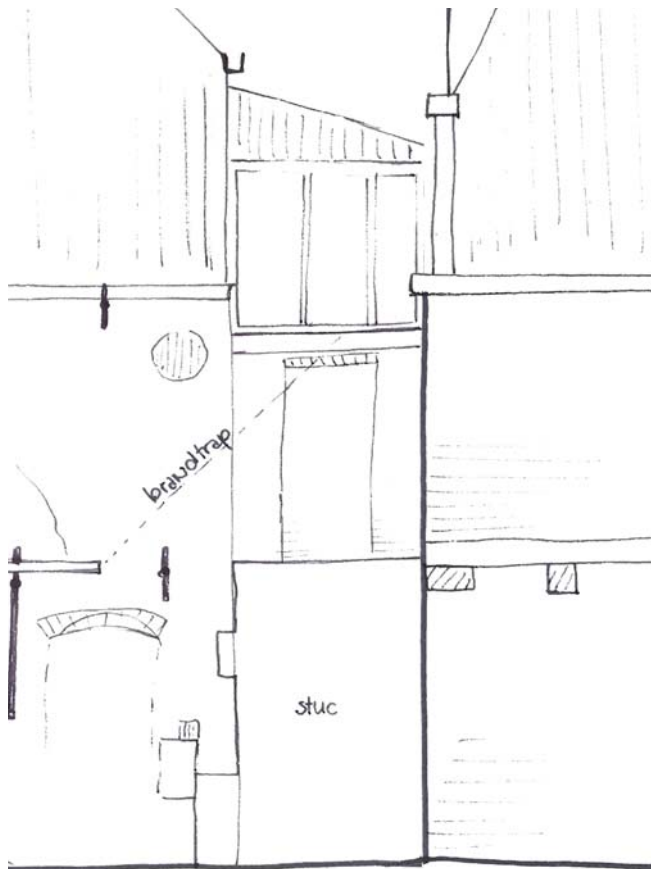
De twee dakschilden die zichtbaar zijn vanaf de straat zijn gedekt met gesmoorde pannen. De grijze kleur moest de indruk van leien wekken, wat een veel rijkere afwerking is dan dakpannen. Aan de achterkant volstonden de goedkopere rode dakpannen.

3.3.2 Tussenlid (B2)

Linker zijgevel tussenlid (B2)

De linker zijgevel van de begane grond van het tussenlid is vlak gestuukt. Het stucwerk loopt deels over op de linker zijgevel van het achterhuis. Deze gevels liggen in één lijn.

De eerste verdieping is opgetrokken in schoon metselwerk in kruisverband (18.5-20 x 8.5-9 x 3.5-4, 10l 50cm). Aan de linkerkant is een vlak ander metselwerk zichtbaar. Dit vlak is gemetseld met een meer rode steen in kruisverband (16 x 8 x 3.5-4, 10l 50.5cm). Dit vlak metselwerk ligt iets terug. Aan de bovenkant wordt het vlak afgesloten met een halfsteens rollaag. Links boven is een vergaarbak voor regenwater aanwezig, met daaronder een regenpijp die over de scheiding

85. Schets van linker zijgevel tussenlid.

tussen het tussenlid en het achterhuis naar de grond loopt.

De tweede verdieping ligt een stuk terug. Hier bestaat de gevel uit een pui van drie verticale strookvensters. In de houten kozijnen is dubbel draadglas opgenomen.

Rechter zijgevel tussenlid (B2)

Op de begane grond is maar een klein stukje gevel van het tussenlid zichtbaar. Hierin is een deur naar de binnenplaats opgenomen. De deur bevat twee panelen met rechthoekige spiegels. Boven het deurkozijn is een halfsteens rollaag aangebracht. Daarboven is een klein stuk metselwerk zichtbaar in kruisverband (17.5-18 x 8.5 x 3.5-4, 10l 46.5cm).

Op de verdieping bestaat de gevel uit een pui met deur.

86. Tweede verdieping van het tussenlid.

Achter die pui bevindt zich een halletje dat eerder buiten was. Hier is het metselwerk in kruisverband (17-18.5 x 8-9 x 3.5-4, 10l 49cm) van de rechter gevel van het tussenlid te zien. De gevel van de tweede verdieping ligt ook aan deze kant een beetje terug en is hetzelfde als de linker zijgevel.

Dak tussenlid (B2)

Het dak boven de eerste verdieping bestaat uit een plat dak met stoeptegels erop. Het dak van de tweede verdieping bestaat uit een dubbel gekromd dak, zie 3.4.6. Dit dak is bedekt met bitumen.

3.3.3 Achterhuis (B3)

Voorgevel achterhuis (B3)

De voorgevel van het achterhuis is alleen op de tweede verdieping zichtbaar. Deze gevel is opgetrokken in een gele handvormsteen (15.5-16 x 7.5-8 x 3.5-4, 10l 49cm) die in kruisverband is gemetseld. Deze gevel is onderdeel van de afgewolfde topgevel, langs de randen zijn vlechtingen aanwezig. In het midden van de gevel sluit het tussenlid op de voorgevel aan.

Linker zijgevel achterhuis (B3)

De linker zijgevel is over zijn volledige hoogte zichtbaar. In deze gevel zijn drie verschillende grote vlakken metselwerk te onderscheiden. De begane grond is gemetseld in zeer onregelmatig verband, met zeer onregelmatige geel/oranje/roze handvormbakstenen (16.5-22.5 x 8.5-10 x 4-5.5, 10l 60-65cm).

Net iets boven de vloer van de eerste verdieping is in het linker deel van de gevel een duidelijke lijn te zien. Het metselwerk daarboven ziet er anders uit en ligt net iets terug. Dit metselwerk is gemetseld in een slordig kruisverband. Het metselwerk is sterk vervuild waardoor de kleur van de stenen moeilijk zichtbaar is. De handvormbaksteen heeft de volgende afmetingen: 17-17.5 x 8.5-9 x 3.5-4, 10l 45.5cm.

De bovenste rand, net onder de dakgoot, van het metselwerk aan de linkerkant is afwijkend. Rechts van de deur zet deze grillige scheiding zich door tot de grens met de begane grond. Het rechter deel van de eerste verdieping is gemetseld in kruisverband. De gele handvormsteen (16 x 7.5-8 x 3.5-4, 10l 50cm) is hetzelfde als in de voorgevel op de tweede verdieping.

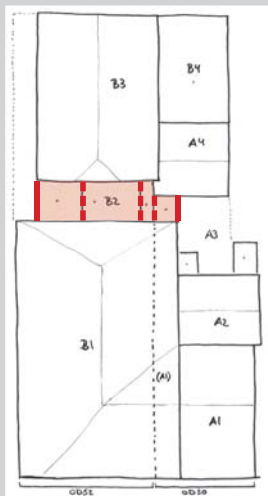
De linker zijgevel sluit met een koude naad aan op de achtergevel. Op de begane grond is een strookje steens geel metselwerk te zien (15 x 7-7.5 x 3.5-4, 10l 49.5cm). Op de

Interpretatie: Exterieur tussenlid

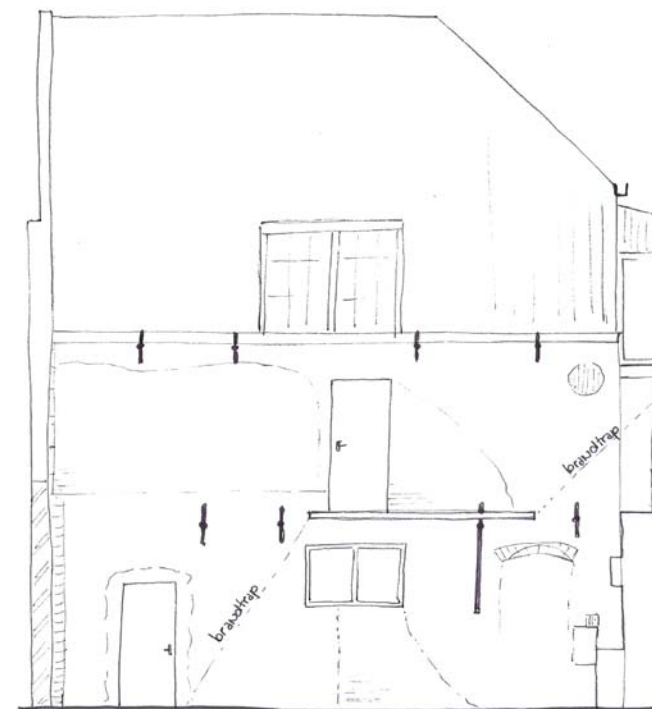
Tot 1970 is er alleen een tussenlid op de begane grond. In 1970 wordt het tussenlid verhoogd met de eerste verdieping. In de linker zijgevel komt een groot venster, dat toegang geeft tot een brandtrap (ArchiefRCE). Al in 1978 worden er nieuwe brandtrappen aangelegd. Het venster op de eerste verdieping wordt dichtgemaakt (Hellinga, et al.

1998), de contour is in het metselwerk nog duidelijk herkenbaar.

In 1982 wordt het tussenlid nog een verdieping opgehoogd met een smallere opbouw. In 1998 wordt het halletje naar de duiventil gemaakt (Hellinga, et al. 1998), waardoor het metselwerk van de rechter zijgevel van de eerste verdieping binnen komt te liggen.

87. Voorgevel achterhuis.

88. Schets van linker zijgevel achterhuis.

eerste verdieping is een rij strekken op hun kant boven elkaar te zien, ze vullen de naad tussen de twee gevels op.

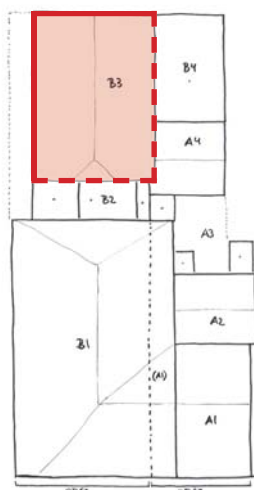
Op de begane grond is links een recente deur naar de keuken aanwezig. Er is geen kozijn zichtbaar, de dagkanten van het metselwerk zijn afgestroken met mortel. Boven de deur is geen rollaag aanwezig. Rechts van deze deur is een hoog breed venster aanwezig. Het recente kozijn is hier wel zichtbaar, maar er is geen rollaag. De dagkanten van het metselwerk zijn afgestroken met mortel. Onder de rechterkant van het raam is een vlak ander metselwerk te zien dat doorloopt tot de grond. De gele steen (15-17 x 7.5-8.5 x 3-4, 10l 48.5cm) is in een slordig kruisverband gemetseld.

Rechts van dit raam is een gemetselde ontlastingsboog te zien. Er lopen twee naden door het metselwerk onder de boog. Het metselwerk daartussen is gemetseld in een slordig staandverband met geel/rode baksteen (17-19 x 8-9 x 4-4.5, 10l 52cm). Dit deel is rommelig gemetseld en niet gevoegd. De koppen lijken soms doormidden gebroken strekken.

Helemaal rechts bij de grens met het tussenlid is onderaan een rommelig stuk metselwerk aanwezig. Een deel is gepleisterd. Boven een gepleisterde rechthoek is een klein stukje van een halfsteens rollaag zichtbaar.

Net boven het raam, ter hoogte van de ontlastingsboog bevinden zich vier gevelankers. Het anker tussen het raam en de ontlastingsboog is een stuk langer dan de rest.

Over de volledige gevel loopt een brandtrap van links

naar rechts omhoog, met een plateau op de eerste verdieping. Ongeveer in het midden van deze verdieping is een recente nooddeur aanwezig. Rond de deur is metselwerk zichtbaar dat aansluit bij het metselwerk dat ook aan de rechterkant en op de voorgevel van de tweede verdieping aanwezig is. Boven de deur is een halfsteens rollaag aanwezig. Helemaal rechts boven is een cirkel in het metselwerk zichtbaar, die is ingevuld met metselwerk op zijn kant.

Boven de eerste verdieping

is een dakgoot aanwezig met vier gevelankers eronder. Deze gevelankers bevinden zich niet recht boven de ankers een verdieping lager.

Achtergevel achterhuis (B3)

De achtergevel is helaas moeilijk te onderzoeken omdat deze alleen van een afstand te bekijken is. Het is een topgevel die volledig is gepleisterd. Halverwege de zolder springt het metselwerk een stuk (ca. één steen) terug. Links in de nok is een gemetselde schoorsteen zichtbaar.

Rechter zijgevel achterhuis (B3)

Van de rechter zijgevel is alleen de eerste verdieping zichtbaar. Ook deze kant van het achterhuis is gepleisterd. In dit gevelvlak zijn drie schuiframen (type c) aanwezig. Het linker venster begint iets hoger dan de andere twee vensters en kent aan de binnenkant een andere profilering. Onder de goot zijn drie gevelankers aanwezig. Deze gevelankers zitten tussen de gootlijst en de vensters, waardoor ze nauwelijks zichtbaar zijn.

Dak achterhuis (B3)

Het zadeldak met afgewolfde voorkant is gedekt met rode Oud Hollandse pannen. Aan beide kanten is een dakkapel aanwezig met dubbele openslaande ramen (type c).

89. Linker zijgevel: deur (links) en ontlastingsboog (rechts).

90. Achtergevel achterhuis.

91. Rechter zijgevel achterhuis.

Interpretatie: Extérieur achterhuis

In de linker zijgevel zijn verschillende soorten metselwerk te zien. Op de begane grond is vrij onregelmatig metselwerk met forse steenformaten te zien. Dit is waarschijnlijk het oudste metselwerk. De stenen lijken qua kleur en afmeting op de stenen van de linker zijgevel van het hoofdhuis. Mogelijk stamt het achterhuis uit ongeveer dezelfde tijd als het hoofdhuis.

Op de verdieping is het metselwerk links van een kleiner steenformaat, maar nog steeds vrij onregelmatig. Dit metselwerk lijkt iets jonger, maar is moeilijk te dateren.

Rechts zijn de stenen nog wat kleiner en zijn ze gemetseld in een duidelijk kruisverband. Dit metselwerk is hetzelfde (qua maat, kleur en verband) als dat van de voorgevel op de tweede verdieping. Deze gevel werd aangebracht bij de restauratie van 1978 (Hellinga, et al. 1998). Het metselwerk op de eerste verdieping aan de rechterkant is dus waarschijnlijk ook uit deze tijd. Ook rond de nooddeur op deze verdieping en onder de dakgoot is dit zelfde metselwerk zichtbaar.

De deur en het raam op de begane grond lijken later in het metselwerk gezaagd, waarna de randen zijn afgestroken met mortel. De afwezigheid van rollagen wijst ook in deze richting. Het afwijkende metselwerk onder het raam op de begane grond verraadt mogelijk de positie van een oude deur. Naast dit raam is aan de ontlastingsboog en koude naden daaronder te zien dat hier een venster heeft gezeten.

De rechter zijgevel is gepleisterd, over het metselwerk is daardoor niets te zeggen. Het linker venster in de rechter zijgevel kent een andere profilering dan de andere twee vensters. Dit venster is vermoedelijk later geplaatst. Het venster begint iets hoger dan de andere twee vensters, dit lijkt te komen door het dak van het achterhuisje (A4). Dit kan erop wijzen dat het achterhuisje er eerder stond dan de plaatsing van dit venster.

De vensters in de rechter zijgevel hebben drie ruitjes op een rij. Dit wijst samen met de rijke geprofileerde omlijsting aan de binnenkant op een datering aan het einde van de 18e eeuw. Dit is mogelijk niet de oorspronkelijke roedeverdeling, halverwege het kozijn is een krimpnaad te zien die erop kan wijzen dat de wisseldorpel eerder op deze plek zat (of dat het bovenraam naar beneden kon zakken).

Het is niet duidelijk waarom de achtergevel halverwege de zolder een stukje terugspringt. Het is niet de hoogte van een balklaag, waardoor de muur daarboven minder hoeft te dragen en dus verjongt. Mogelijk is het een gedeelde muur met een pand dat achter het achterhuis gestaan heeft maar nu verdwenen is.

3.3.4 Zijhuis aanbouw (A2)

De achtergevel van het zijhuis is volledig gepleisterd. Op de begane grond zijn openslaande deuren naar de binnenplaats met een bovenlicht. De deuren hebben een groot glasoppervlak met daaronder drie vierkante paneeltjes in elke deur. Het bovenlicht bestaat uit drie ruiten op een rij met slanke roeden ertussen.

Op de eerste verdieping is een empire schuifraam (type a) aanwezig, net als aan de voorkant van Oude Delft 50. Boven

92. Achtergevel zijhuis aanbouw.

dit venster zijn gootklossen zichtbaar. Het zadeldak is aan de voorkant gedekt met grijs gesmoorde Oud Hollandse pannen en aan de achterkant met rode Oud Hollandse pannen.

3.3.5 Aanbouwttjes binnenplaats (A3)

De aanbouwttjes op de binnenplaats hebben gepleisterde gevels. In de achtergevel van het toilet is een klein venstertje aanwezig. De aanbouwttjes zijn van platte daken voorzien.

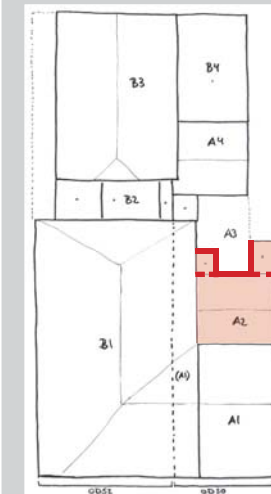
Interpretatie: Extérieur zijhuis aanbouw

Van de zijhuis aanbouw is eigenlijk alleen de achtergevel te zien. Deze is volledig gepleisterd. Alleen uit de vensters is mogelijk iets af te leiden. Het venster op de verdieping is een empire schuifraam, net als in de voorgevel. Deze vensters stammen uit het begin van de 19e eeuw. De dubbele deuren met het bovenlicht op de begane grond hebben grote glasoppervlakken, dit wijst op een datering in de 20e eeuw.

Het is opvallend dat het dakvlak aan de voorkant is gedekt met grijs gesmoorde pannen, dit dakvlak is vanaf de straat namelijk niet zichtbaar.

Interpretatie: Extérieur aanbouwttjes binnenplaats

Aan de aanbouwttjes is door de gepleisterde gevels niet zo veel te zien. De platte daken doen vermoeden dat ze uit het einde van 19e eeuw of uit de 20e eeuw stammen.

3.3.6 Achterhuisje (A4)

Van het achterhuisje is alleen de voorgevel zichtbaar. De voorgevel ligt aan de binnenplaats en is opgetrokken in metselwerk in kruisverband. De handvormbaksteen is rood: 17-18 x 8-9 x 3.5-4, 10l 50cm. In de gevel is een schuifraam (type c) te zien. Boven en onder het venster is een halfsteens rollaag aanwezig. Het hoekverband bestaat uit drieklezoren met koppen.

Het zadeldak is aan de voorkant gedekt met grijs gesmoorde Oud Hollandse pannen. Aan de achterkant liggen overwegend rode Oud Hollandse pannen, maar er zitten ook een paar grijs gesmoorde tussen. Aan de voorkant is een

93. Voorgevel achterhuisje.

recent dakraam in het dak opgenomen. Aan de achterkant bevindt zich een recente dakkapel met drie ramen. De buitenste twee zijn openslaand, de middelste is vast.

3.3.7 Uitbouw (B4)

Van de uitbouw staat alleen de achtergevel vrij. Deze is echter overwoekerd met planten en is daardoor niet goed zichtbaar. De gevel lijkt gepleisterd. De achtergevel steekt iets boven het platte dak uit en is afgedekt met een rijtje dakpannen. In het platte dak is een recent daklicht aanwezig.

94. Daken achterhuisje (voor boven, achter onder).

Interpretatie: Extérieur achterhuisje

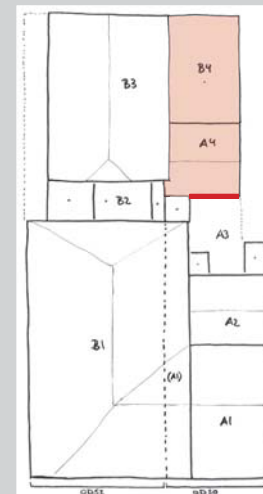
Het schuifraam in de voorgevel heeft drie ruitjes op een rij, dit wijst op een datering aan het einde van de 18e eeuw. Het vensters is in 1970 echter vervangen ("conform huidige situatie"), waardoor niet zeker is of deze verdeling van drie ruitjes de oorspronkelijke verdeling is. Er is geen krimpnaad meer aanwezig die een andere roedeverdeling kan verraden.

Het metselwerk is opgetrokken in een vrij regelmatig kruisverband en is hetzelfde als het metselwerk boven de deur naar de gang (in de zijgevel van het tussenlid). Het steenformaat komt ongeveer met de voorgevel overeen. Het metselwerk is echter duidelijk minder strak dan de voorgevel en ook is de voeg veel dikker. Mogelijk komt dit doordat de gevels aan de binnenplaats minder belangrijk zijn dan de voorgevel. Het is mogelijk dat dit metselwerk ook uit de 18e eeuw stamt.

Het is opvallend dat het dakvlak aan de voorkant is gedekt met grijs gesmoorde pannen en aan de achterkant met overwegend rode pannen. Dit is bij het hoofdhuis ook het geval, maar hier gaat het om de representativiteit van de voorgevel. In het metselwerk zien we dit aan de binnenplaats niet terug, maar wel in de dakpannen van het achterhuisje. Van de zijhuis aanbouw is vanaf de binnenplaats het dakvlak aan de achterkant zichtbaar. Dit vlak is dan weer juist met rode pannen gedekt, terwijl de voorkant van dit bouwdeel wel met grijze pannen is gedekt. Het is niet duidelijk waarom dit is gedaan.

Interpretatie: Extérieur uitbouw

Aan de uitbouw is van de buitenkant niet zo veel te zien. Het is echter bekend dat hier voorheen een binnenplaats was, die bij de verbouwing van 1970 is opgevuld met de uitbouw (Bijleveld, et al. 1970).

3.4 Constructie

De verschillende bouwdelen zijn elk op een andere manier geconstrueerd. De constructies zullen daarom per bouwdeel beschreven worden.

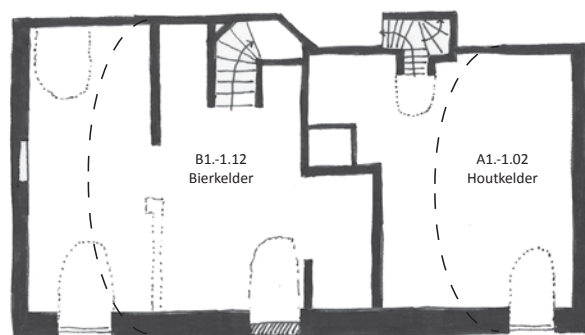
3.4.1 Constructie kelders

Omdat de kelders mogelijk bij een voorganger van het huidige pand horen, zullen ze hier als afzonderlijk bouwdeel beschreven worden. Bij de restauratie van Oude Delft 52 in 1970 is de kelder uitgebreid onderzocht. Omdat de kelder momenteel geheel bepleisterd is, wordt bij de beschrijving van de constructie gebruik gemaakt van de beschrijvingen uit 1970 (Raue 1970).

Onder het hoofdhuis met zijhuis bevindt zich aan de straatkant een brede kelder, van de linker zijgevel (tussen steeg en eetzaal) van Oude Delft 52 tot de rechter zijgevel van Oude Delft 50. In de fundering van de kelders is een rode baksteen van ca. 23 x 12 x 6.5cm toegepast (Raue 1970).

Een gedrukte tongewelf omvat de hele kelder en zou doorlopen richting beide buurpanden (Raue 1970). Aan de straatkant zijn drie steekgewelfjes aanwezig. De buitenste twee openingen zijn nog steeds in gebruik. De opening bij het middelste steekgewelfje is dichtgezet. Aan de achterkant zijn ook drie openingen zichtbaar. De middelste en rechter opening horen bij de trappen die toegang geven tot de kelder. De linker opening in het gewelf is moeilijk bereikbaar omdat deze zich achter de biertanks bevindt.

In de Almanak van 1970 staat hierover: “Een oude trap

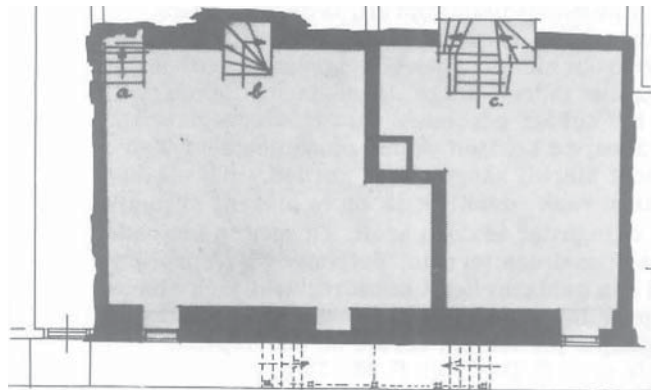
95. Schets van de kelderplattegrond (2015).

die uitkwam naast de muur van de poort [steeg] is tijdens het losbikken van de oude vloeren in de strijd gebleven” (Bijleveld, et al. 1970). Op een tekening uit deze Almanak is aangegeven waar de trap zich bevond, zie afb. 96. De trap is dus niet meer aanwezig, maar het steekgewelfje behorende bij de trap nog wel.

De kelder is opgedeeld in twee delen. De scheidingswand is gestuukt, het metselwerk is daardoor niet te onderzoeken. Aan de voorkant bevindt de scheidingswand zich op de grens tussen hoofd- en zijhuis. Vervolgens maakt de scheidingswand in het midden een sprong naar links. Aan de achterkant staat de scheidingswand onder de later aangebrachte scheidingsmuur op de begane grond en verdiepingen daarboven.

Bij de verbouwing van Oude Delft 52 in 1970 bleek dat deze scheidingsmuur niet gefundeerd was. “Een fundatie voor deze muur, rustend op het extra versterkte keldergewelf en op de verdere fundamenteën, is meteen aangelegd.” (Bijleveld, et al. 1970). In de Almanak wordt echter niet vermeld hoe deze fundatie precies werd aangelegd. Langs de randen van de kelder is momenteel een betonnen rand van 57cm hoog en 25cm dik te zien.

Beide kelders zijn voorzien van een trap naar boven. De huidige trap naar de biertkelder is daar geplaatst bij de verbouwing van 1970. Doordat deze nieuwe trap door het gewelf heen werd ‘gestoken’, werd het gewelf minder stabiel. Ten behoeve van de stabiliteit werden aan deze kant van de kelder een paar extra dwarswanden geplaatst,

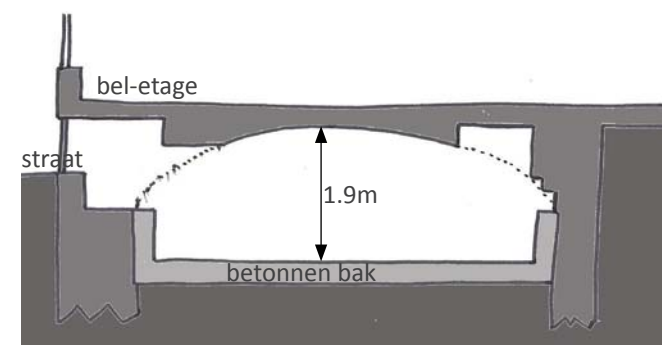

96. Plattegrond van de kelder vóór de restauratie van 1970.

ter ondersteuning van het gewelf. Deze dwarswanden en de trapopgang zijn uitgevoerd in schoonmetselwerk (groen/gele handvormsteen, 16 x 7 x 4, 10l 52.5cm, in halfsteensverband) en zijn zodoende duidelijk herkenbaar. Er zijn geen sporen meer zichtbaar van de plaats van de oude trap, die op de tekening van voor de restauratie van 1970 (zie afb. 49) is te zien.

De trap in de andere kelder bestaat ook uit schoon metselwerk, maar heeft geen bijzondere constructieve functie en wordt daarom verder beschreven bij het interieur, zie 3.5.1.

Zoals gezegd bestaat de vloerconstructie van de biertkelder uit een betonnen bak. De vloerconstructie van de houtkelder lijkt te bestaan uit een holle vloerconstructie. Een ander pand in Delft had een soort gelijke vloer, Nieuwe Langendijk 26 (Weve 2013, p. 196-197). Onder de vloer bevinden zich holle ruimtes (drainagekanaaltjes volgens Weve). Deze holle ruimtes zijn te zien op een paar plekken waar de vloer beschadigd is. Deze beschadigingen zijn te klein om echt te kunnen zien hoe de onderliggende constructie eruit ziet. Maar voor zo ver zicht- en voelbaar lijkt deze constructie erg op die in de Nieuwe Langendijk 26. Bij dit pand was in de hoek een putje aanwezig waar het grondwater dat in de drainagekanaaltjes kwam heen werd geleid. Vanuit hier kon het water dan weggeschept worden (Weve 2013). In de houtkelder van Oude Delft 50 kon niet goed naar een putje gezocht worden doordat de kelder wordt gebruikt als opslagruimte.

97. Doorsnede biertkelder met meest linker steekgewelfjes.

98. Het gewelf bij de oude trap links in de bierkelder.

99. Gat in de keldervloer van de houtkelder.

100. Vloerconstructie Nieuwe Langendijk 26.

Interpretatie: Kelders

De stenen uit de fundering (ca. 23 x 12 x 6.5cm) werden in 1970 gedateerd omstreeks 1420, er zou geen sprake zijn van hergebruikte stenen (Raue 1970). Uit de verschillende baksteenformaten die in het boek van Weve (2013) vermeld worden, valt op te maken dat bakstenen uit de 15e eeuw formaten van >20 x >9.5 x >4cm hebben. De stenen uit de fundering zouden dus goed uit de 15e eeuw kunnen stammen.

“De kelder is niet direct van een gewelf voorzien geweest; uit bouwsporen en uit het steenformaat van het stenengewelf kon gemakkelijk afgeleid worden, dat een en ander er pas een vijftig tot vijfenzeventig jaar later in is aangebracht; ongetwijfeld ter vervanging van een niet meer al te betrouwbare houten balklaag” (Raue 1970). Dit zou betekenen dat het gewelf uit 1470-1495 stamt. Het gewelf is momenteel echter niet te onderzoeken door de aanwezige pleisterlaag. Raue beschrijft helaas ook niet duidelijk uit welke bouwsporen hij dit heeft afgeleid. Er is binnen dit onderzoek dan ook weinig over te zeggen.

Het opdelen van de kelder is vermoedelijk gebeurd toen het pand in tweeën werd gedeeld in het midden van de 18e eeuw. Het pand wordt dan ook van een dubbele entree in het midden van de gevel met een bordes en trappen voorzien. Het middelste steekgewelfje wordt hierdoor dichtgezet. Het is niet bekend waar de entree van het pand voor het midden van de 18e eeuw was.

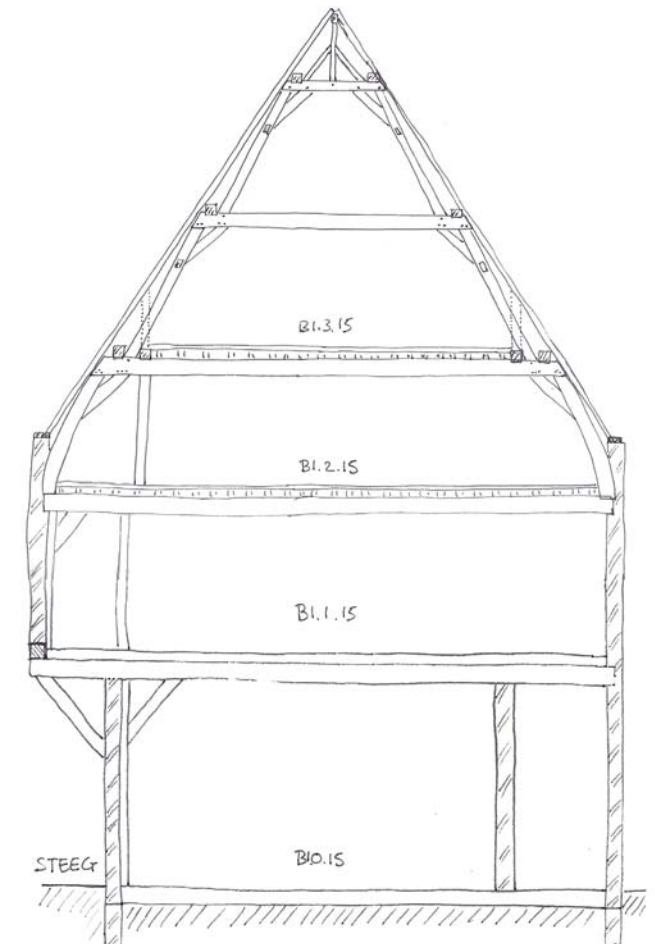
De betonnen randen in de bierkelder zijn onderdeel van een betonnen bak. Op een doorsnede uit 1970 is te zien dat deze betonnen bak toen in de kelder werd geplaatst. Deze bak zal aangebracht zijn om de kelder waterdicht te maken, maar doet vermoedelijk ook dienst om de krachten op de scheidingsmuur over te brengen op de rest van de fundering.

De holle vloer van Nieuwe Langendijk 26 stamt volgens Weve uit de 17e eeuw. De gewelven van Oude Delft 50-52 lijken echter ouder. Het is goed mogelijk dat deze vloerconstructie ook al eerder dan de 17e eeuw voor kwam. Keldervloeren werden vaak verhoogd om droge voeten te houden. Het is dus ook goed mogelijk dat de huidige vloer jonger is dan de gewelven en dat er onder de huidige vloer nog oudere vloer(en) terug te vinden zijn.

3.4.2 Constructie hoofdhuis met zijhuis (B1 en A1)

Begane grond hoofdhuis

Het muurwerk van de begane grond bestaat uit metselwerk, zie 3.3.1. In het muurwerk van het hoofdhuis zijn aan de linkerkant eiken muurstijlen ingemetseld. De muurstijlen zijn met bouten aan de muur verbonden. Over de muurstijlen liggen eiken moerbalken, die met en toognagels zijn verbonden. Tussen de moerbalken en muurstijlen zijn korbelen aangebracht. Bij de aansluiting van korbeel op

101. Dwarsdoorsnede constructie achterste deel hoofdhuis.

moerbalk is een verbinding met toognagels gebruikt, terwijl bij de aansluiting van korbeel op muurstijl bouten zijn gebruikt. De strijkbalken zijn niet van korbelen en muurstijlen voorzien.

Aan de andere kant van deze muur lopen de moer- en strijkbalken door over de steeg. Ze zijn aan deze kant alle met korbelen verbonden. De korbelen van de moerbalken steken in de muur. Het korbeel van de strijkbalk vooraan staat op een console. Het korbeel van de strijkbalk achteraan is verbonden met een muurstijl die aan de kant van de steeg is ingemetseld. Aan de rechterkant steken de moerbalken in de later aangebrachte scheidingsmuren naar de gang en naar Oude Delft 50.

Tussen de moer- en strijkbalken zijn in dezelfde richting tussenbalken aangebracht, waardoor een enkelvoudige balklaag is ontstaan. Deze tussenbalken zijn aan beide kanten direct in de muur opgelegd. Ook deze balken steken aan de linkerkant door de muur heen, om de steeg te overkragen. Aan de rechterkant van het hoofdhuis zijn ze in het muurwerk opgelegd. Het is (i.v.m. aanwezige afwerklagen) niet bekend hoe de vloerconstructie er verder uit ziet.

Eerste verdieping hoofdhuis

Het muurwerk van de eerste verdieping bestaat ook uit metselwerk, zie 3.3.1. Het metselwerk aan de linkerkant

102. Enkelvoudige balklaag op de begane grond.

staat op de muurplaat die over de balkeinden boven de steeg ligt. Deze muurplaat ligt in een keep op de balkeinden en is daar met een bout aan verbonden.

Op de eerste verdieping zijn de muurstijlen en korbelen ook alleen aanwezig aan de linkerkant, ze zijn hetzelfde met elkaar verbonden als op de begane grond. De eerste drie moerbalken zijn aan de rechterkant opgelegd in de later aangebrachte scheidingsmuur. De laatste twee moerbalken zijn opgelegd in de oorspronkelijke zijgevel van het hoofdhuis.

Op de verdieping (en zolder) zijn aan de linkerkant net na de aansluiting van korbeel op moerbalk extra kolommen aangebracht, die de moerbalk extra ondersteunen en op de muur er onder rusten. Dit heeft te maken met de steeg waar de verdieping overheen kraagt.

Alleen de vijfde moerbalk wordt ook aan de rechterkant door twee extra kolommen ondersteund, hier is tevens sprake van een sober sleutelstuk, zie 3.5.5 (interpretatie sociëteit).

Op de verdieping is geen sprake van tussenbalken waardoor een enkelvoudige balklaag ontstaat. Over de moerbalken liggen kinderbinten. De grenen kinderbinten hebben een hart-op-hart-afstand van ca 26cm. Hierover ligt een vloerpakket bestaande uit akoestische vezelplaat met daarop houten balkjes en daarover houten planken, waarover een afwerkvloer ligt.

103. Samengestelde balklaag op de verdieping.

Kapconstructie hoofdhuis

Het hoofdhuis bevat vijf spanten. Vanwege de grote breedte bestaan de spanten uit drie gestapelde jukken met daarop een nokstijltje dat de nokgording draagt. De jukken zijn alle uitgevoerd in eiken en zijn steeds slanker gedimensioneerd.

Het eerste juk bestaat uit krommers die tegen de borstwering op de moerbalk eronder staan. Op de krommers ligt een dekbalk die met een pen-gat-verbinding en toognagels is verbonden. Tussen dekbalk en krommers is een korbeel aangebracht. Het korbeel is met een pen-gat-verbinding en taaie nagels aan de krommer bevestigd, en met een pen-gat-verbinding en toognagels aan de dekbalk. Op de dekbalk liggen aan elke kant twee flieringen, één buiten het spantbeen en één binnen het spantbeen. Onder de linker fliering wordt de dekbalk, net als de moerbalk op de eerste verdieping, met een extra kolom ondersteund.

Onder de flieringen hangt tussen elk spant en tussen het eerste/laatste spant en de gevel een hangbalk. Over de deken hangbalken zijn kinderbinten aangebracht met daarover een vlieringvloer. Deze kinderbinten met vlieringvloer kennen dezelfde opbouw als de vloer tussen de eerste verdieping en de zolder.

Het tweede juk heeft rechte spantbenen die tussen de twee flieringen van het eerste juk op de eerste dekbalk staan. Ze zijn met een pen-gat-verbinding en toognagel verbonden.

104. Het eerste juk met krommers (kapconstructie B1).

Over de spantbenen ligt een dekbalk, met daartussen korbelen. De verbindingen zijn hier hetzelfde als in het eerste juk. Over de dekbalk ligt aan elke kant een fliering buiten het spantbeen. Tussen de spantbenen en flieringen zijn op een aantal plekken windschoren geplaatst. Deze zijn met taaie nagels bevestigd.

Het derde juk is hetzelfde van opbouw als het tweede juk. Op het midden van de derde dekbalk staat een nokstijltje, dat met een pen-gat-verbinding en toognagel aan de dekbalk verbonden is. Dit nokstijltje ondersteunt de nokgording. Het nokstijltje wordt door twee spantbenen die op de dekbalk staan vastgehouden. Tussen de nokgording en het nokstijltje zijn op verschillende plekken windschoren aangebracht. Hoe deze onderdelen aan elkaar verbonden zijn is niet te zien vanaf de vlieringvloer.

De spanten zijn voorzien van gehakte telmerken: I, II, III, IIII en V. Aan de linkerkant zijn de merken groter (5cm), dan aan de rechterkant (2cm). Dit geeft de richting aan. Op sommige balken is een transportmerk aanwezig.

Over de flieringen liggen ronde grenen sporen die beneden op de muurplaat staan en boven over de nokgording liggen. Over de sporen is een dakbeschot van grenen delen aangebracht, waarop de dakpannen liggen.

105. De nokstijl op het derde juk (kapconstructie B1).

Begane grond en eerste verdieping zijhuis

Het muurwerk van de begane grond en eerste verdieping bestaat uit metselwerk, zie 3.3.1. Het zijhuis is vermoedelijk ook voorzien van moer- en kinderbinten. Waarbij de moerbalken in de voor- en achtergevel zijn opgelegd. Door de aanwezige interieurafwerkingen is het niet mogelijk om deze constructies te onderzoeken.

Kapconstructie zijhuis

De kapconstructie van het zijhuis heeft in de basis een zelfde opzet als de kapconstructie van het hoofdhuis. De twee spanten bestaan uit drie gestapelde jukken met bovenin een nokstijltje dat de nokgording draagt. Deze spanten zijn later echter aangepast, zie interpretatie. De aangepaste delen zullen hier uitgebreider beschreven worden. De rest van de kap is hetzelfde als die van het hoofdhuis.

Het eerste (halve) juk is van grenen. Aan de achterkant is sprake van een spantbeen met korbeel, maar aan de voorkant is de dekbalk in de voorgevel opgelegd. Het spantbeen is recht en staat op een slof. Over het spantbeen ligt een dekbalk. Dekbalk en spantbeen zijn verbonden met pen-gat-verbinding (er zijn geen toognagels of taaie nagels zichtbaar). Het korbeel is met een pen-gat-verbinding en toognagels aan het spantbeen bevestigd en met een pen-gat-verbinding en taaie nagels aan de dekbalk. Dit is bijzonder voor dit pand,

106. Knooppunt bij het tweede juk van spant vijf (kapconstructie B1).

in de rest van de kap is het andersom. De dekbalk van spant CCCC heeft aan twee kanten inkepingen voor kinderbinten.

Aan de voorkant is een extra spantbeen toegevoegd om de aangepaste dakhelling op te vangen. Dit extra spantbeen staat met een pen-gat-verbinding op de eerste dekbalk. De tweede dekbalk is met een balkje door middel van een overkeping verlengd. Hieraan is het spantbeen verbonden met een overkeping en taaie nagels. De eerste extra fliering ligt in een keep op dit balkje. Het extra spantbeen rust tegen de kopse kant van de derde dekbalk, daarbovenop ligt de tweede extra fliering.

107. Kapconstructie zijhuis (A1).

Door de veranderingen aan de kap is ook de dakhelling aan de achterkant blijkbaar iets veranderd. Kleine aanpassingen moeten dit verschil opvangen. De sporen rusten hier niet meer op de eerste fliering (de inkepingen hiervoor zijn wel nog aanwezig), maar steunen op een soort verlengende stijltjes. Op de tweede dekbalk zijn aanlopers geplaatst om het dak beter te ondersteunen.

Het tweede en derde juk van het hoofdhuis (B1) en het zijhuis (A1) sluiten haaks op elkaar aan. De tweede dekbalken van het hoofdhuis zijn haaks met de tweede dekbalk van spant CCCC van het zijhuis verbonden met een pen-gat-verbinding en toognagels. En de flieringen van het tweede en derde juk van het zijhuis lopen door over die van het hoofdhuis.

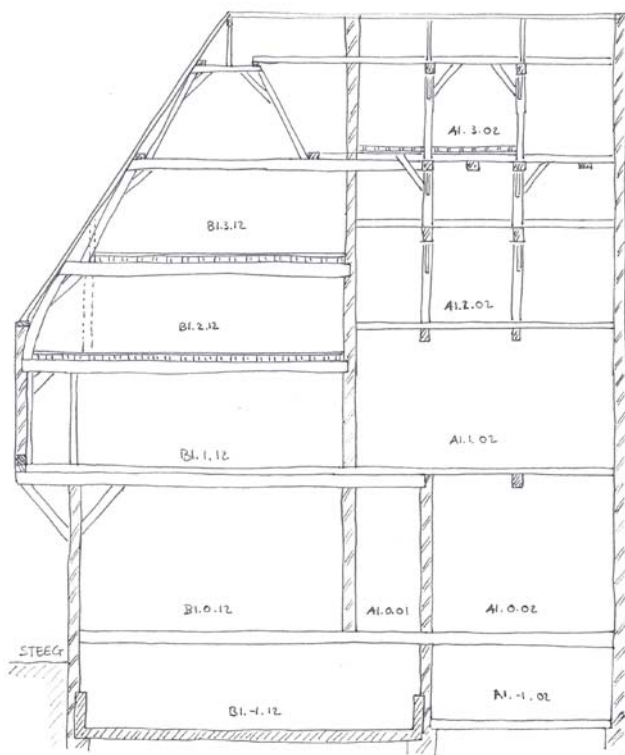
De onderdelen van het eerste juk van het hoofdhuis (B1) en het zijhuis (A1) zijn opgelegd in de later aangebrachte scheidingsmuur. De eerste dekbalk van het hoofdhuis en de

fliering van het eerste juk van het zijhuis zijn hierin opgelegd. De onderdelen van de tweede en derde juk die nog wel doorlopen, steken door deze muur heen maar worden hier in principe niet door gedragen.

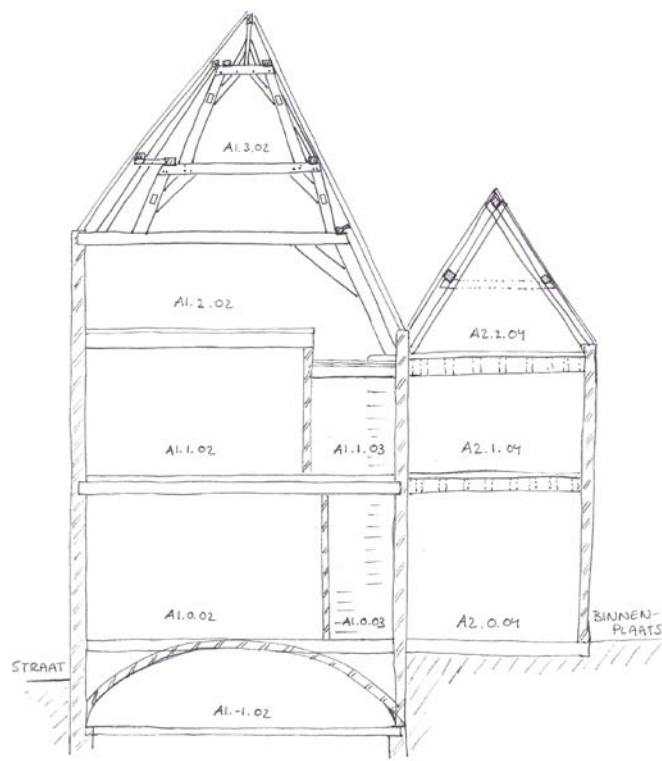
Het tweede en derde juk van het zijhuis zijn voorzien van telmerken: aan de voorkant gehakte halve maantjes en aan de achterkant gehakt rondjes. Het betreft de spanten drie en vier (CCC en CCCC).

Op het tweede juk ligt een vlieringvloertje. Waar bij het hoofdhuis de hangbalken tussen de spanten bij het eerste juk zijn toegepast, is dezelfde constructie in het zijhuis bij het tweede juk toegepast. Onder de flieringen van het tweede juk zijn hangbalken aangebracht die met ijzeren beugels een taaie nagels aan de flieringen hangen. Tussen spant CCCC en de later aangebrachte scheidingsmuur steken de dekbalken van de kapconstructie van het hoofdhuis door tot de dekbalk

van spant CCCC. Hier is daarom geen hangbalk aangebracht. Wel is een extra balk over de twee dwarse dekbalken gelegd. Over een deel van deze dek- en hangbalken zijn zeer onregelmatige brede vloerplanken gelegd. Hierover is een extra vloertje aangebracht.

108. Dwarsdoorsnede constructie voorste deel hoofdhuis met zijhuis.

109. Langsdoorsnede constructie zijhuis en aanbouw.

110. Nieuwe dekbalk met inkepingen van kinderbinten.

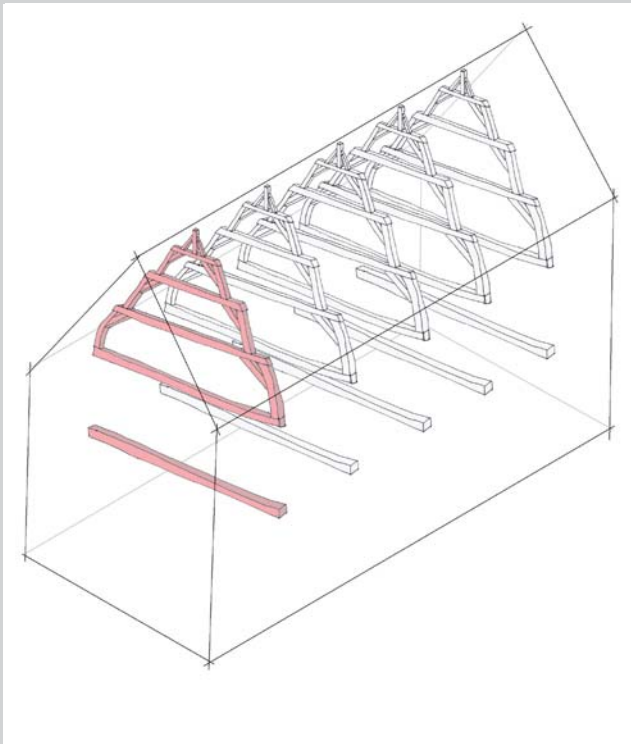
111. Nieuwe dekbalk met nieuw spantbeen en korbeel.

Interpretatie: Constructie hoofdhuis en zijhuis

De constructie van het hoofdhuis bestaat uit de combinatie van steenbouw (moerbalken die gedragen worden door gemetselde zijgevels) en houtbouw (moerbalken die gedragen worden door muurstijlen en korbelen). Men kan vanuit de steenbouw redeneren, waarbij door de overdekte steeg een uitzondering aan de linkerkant ontstaat. Of men kan vanuit de houtbouw redeneren, waarbij door het zijhuis een uitzondering aan de rechterkant ontstaat. Omdat in het zijhuis geen muurstijlen en korbelen zijn aangetroffen, en het daar dus duidelijk om steenbouw gaat, is hier gekozen om ook voor de hoofdhuis vanuit de steenbouw te redeneren.

Oorspronkelijke constructie

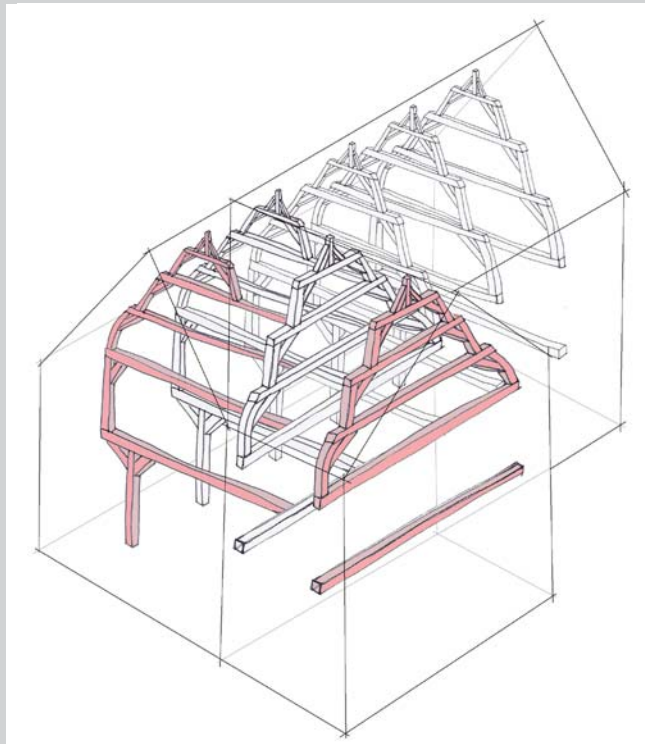
De constructie van het hoofdhuis kent een veel gebruikt constructieprincipe: vijf moerbalken die zijn opgelegd in gemetselde zijgevels met daarop kappantanten (die bestaan uit drie op elkaar gestapelde jukken met een nokstijltje dat de nokgording draagt). Door de overdekte steeg aan

112. Constructieprincipe.

de linkerkant voldoet dit constructieprincipe echter niet. Om de overkraging van de steeg te realiseren worden op de begane grond standvinken onder de moerbalken geplaatst. Deze standvinken worden ingemetseld in de linker zijgevel (naast de steeg). Over de uiteinden van de moerbalken wordt een muurplaat gelegd waarop de linker zijgevel van de eerste verdieping wordt gemetseld. In deze gevel worden muurstijlen verwerkt die samen met korbelen de moerbalken van de verdieping dragen. Waarschijnlijk wordt dit gedaan om het gewicht op de muurplaat te beperken. Een metselwerk gevel die moerbalken draagt moet dikker zijn, dan een gevel die alleen zichzelf draagt (omdat de moerbalken gedragen worden door de muurstijlen). Op de moerbalken van de verdieping staan de kappantanten.

De constructie van het zijhuis is hetzelfde als dat van het hoofdhuis. Het zijhuis staat echter haaks op het hoofdhuis. De moerbalken zijn dan ook niet opgelegd in de zijgevels, maar in de voor- en achtergevel. Het zijhuis heeft twee moerbalken met daarop kappantanten. Een van de twee (spant CCCC) ligt op de scheiding tussen hoofdhuis en zijhuis. De eerste twee moerbalken van het hoofdhuis sluiten hierop aan. In de kap zijn de eerste twee kappantanten

113. Constructie hoofdhuis met steeg en zijhuis.

van het hoofdhuis asymmetrisch uitgevoerd, om aan te sluiten op het spant van het zijhuis. De dekbalken van het eerste en tweede juk liggen aan die kant niet op spantbenen, maar steken door tot ze haaks aansluiten op de dekbalken van het zijhuis spant. Het derde juk is wel symmetrisch uitgevoerd, zoals ook bij de andere spanten. De flieringen van het zijhuis steken door tot de flieringen van het hoofdhuis en sluiten hier haaks op aan. Deze manier om een zijhuis aan te sluiten op het hoofdhuis komt volgens Weve (2013, p. 144) vaker voor in Delft.

Het hoofdhuis en zijhuis hebben een identieke constructie, het is zeer waarschijnlijk dat ze gelijktijdig als één geheel gebouwd werden. Er zijn geen sporen in de kapconstructie van het hoofdhuis gevonden die erop wijzen dat deze pas later is aangepast aan het zijhuis.

De vloerconstructies bestaan uit samengestelde balklagen: over de moerbalken liggen kinderbalken, met daarop vloerplanken. De vloer van de eerste verdieping van het hoofdhuis bestaat echter uit een enkelvoudige balklaag. Tussen de moerbalken liggen tussenbalken. Vermoedelijk liggen hierover direct vloerplanken, dit is echter niet te zien door de huidige afwerklagen.

Veel van de muurstijlen, korbelen, moer- en strijkbealken in het hoofdhuis zijn met de restauratie van 1970 vervangen door nieuw eikenhout. Ook de tussenbalken zijn bij de restauratie van 1970 veelal vervangen, in verband met bezuinigingen zijn deze echter niet in eiken maar in grenen vervangen (Bijleveld, et al. 1970). Oorspronkelijk waren ook de tussenbalken van eiken.

Bij de restauratie van 1970 is in het eerste juk ook het nodige hout vervangen. Delen van de krommers, balkkoppen en extra kolommen zijn vervangen. Ook alle kinderbinten zijn vervangen. De rest van de jukken was in goede conditie. De sporen zijn wel allemaal vervangen (Bijleveld, et al. 1970).

Omdat oud eikenhout niet tegen een 'redelijke prijs' te krijgen was, is besloten nieuwe eikenhout te gebruiken. Om de krimp van het nieuwe eiken te ondervangen zijn op verschillende plekken wiggen tussen de verschillende onderdelen van de constructie geslagen (Bijleveld, et al. 1970).

De spanten in het zijhuis hebben de telmerken CCC (drie) en CCCC (vier). Het is niet duidelijk waar de spanten één en twee gebleven zijn. Vermoedelijk staan/stonen deze in het buurpand (Oud Delft 48). De kap loopt in dezelfde richting door en beide panden waren bij de bouw in de 16e eeuw van dezelfde brouwerij.

Vanwege de onregelmatige vloerplanken van de vlieringvloer is hier later een extra vloertje over aangebracht, zie 3.5.8.

Datering oorspronkelijke constructie

Dat (bijna) de volledige houtconstructie van eiken is wijst op een datering van voor 1625. Toen pas werd grenen geïntroduceerd voor constructieve onderdelen (Weve 2013, p. 199). Vlak na de stadsbrand van 1536 was er in Delft waarschijnlijk een grote vraag naar bouwhout, waardoor men minder kritisch werd op de kwaliteit van het hout. Volgens Weve komen in kappen van vlak na de stadsbrand “onregelmatige, in dikte sterk verlopende onderdelen, resten van de rondingen van de stam, wankanten en zelfs gedeelten met boomschors” voor (Weve 2013, p. 227). In Oude Delft 50-52 is dit ook het geval. Dit onregelmatige hout kan dus wijzen op een datering van vlak na de stadsbrand.

De houtconstructie bevat geen sleutelstukken, dit is volgens Weve (2013, p. 117) een aanduiding dat het gaat om een pand met een bedrijfsfunctie. Ook de tussenbalken in plaats van kinderbalken op de begane grond wijzen volgens Weve op een bedrijfsfunctie, waarschijnlijk een opslagruimte. Dit komt overeen met de bronnen waarin wordt vermeld dat het pand in de 16e eeuw een brouwerij was. Die brouwerij werd opgericht in het jaar van de stadsbrand: 1536 (Raue 1970). Het is

goed mogelijk dat het pand Oude Delft 50-52 vlak na de oprichting werd gebouwd als brouwerij.

De zeer kleine onderlinge afstand van de kinderbinten op de zoldervloer in het hoofdhuis lijken dit vermoeden te bevestigen. Hier zou oorspronkelijk een bakstenen vloer op hebben gelegen, vandaar de kleine afstand (Bijleveld, et al. 1970). Een baksteen vloer op zolder kwam vaker voor bij brouwerijen, hier werd de mout ontkiemd (Hoeve 2008).

Raue (1970) vermoed echter dat de constructie van het pand mogelijk zelfs van voor de stadsbrand dateert. In de Middeleeuwen waren strenge keuren die het gebruik van hout in zijmuren verboden. De houten overkraging in de steeg zou daarom niet meer toegestaan zijn na de stadsbrand van 1536. Dus moet dit deel van de constructie, volgens Raue (1970), van vóór de stadsbrand dateren. Er zijn echter geen brandsporen op het hout aangetroffen. Het lijkt onwaarschijnlijk dat de houtconstructie de brand heeft overleefd zonder brandsporen.

Aanpassingen kapconstructie

In het midden van de 18e eeuw werd het pand in tweeën gesplitst, hierbij

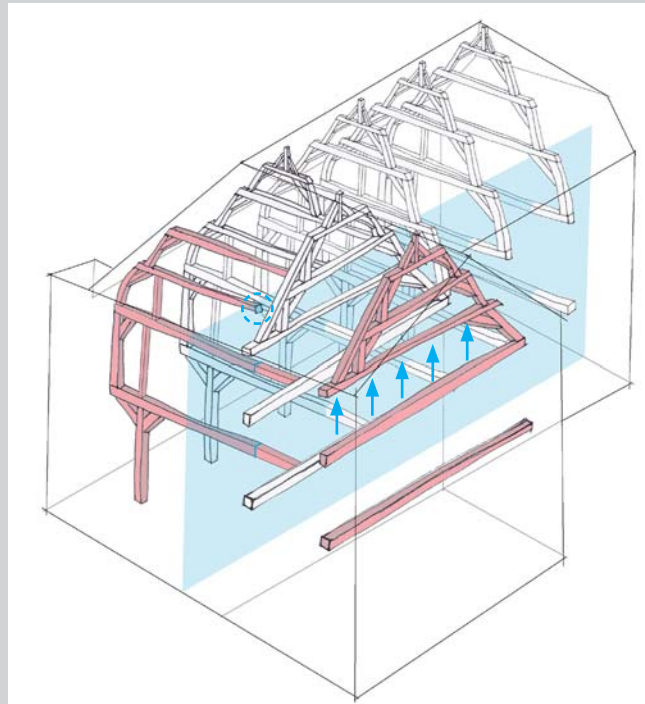
werd een scheidingsmuur in het pand aangebracht en werd de voorgevel vernieuwd. De topgevel werd verwijderd, de gevel verhoogd en een lijstgevel aangebracht. In het hoofdhuis werden het derde juk en de nokstijl van het eerste spant verwijderd, omdat de topgevel aan de voorkant plaats moest maken voor een schuin dak dat in het zelfde vlak kwam te liggen als dat van het zijhuis. In de tweede dekbalk zijn sporen te zien van de pen-gat-verbinding met toognagel van het spantbeen van het derde juk dat hier op stond (zie afb 114).

De aanpassingen in de spanten van het zijhuis zijn ingrijpender. In afb 116 is te zien welke onderdelen verwijderd werden (grijs) en hoe de nieuw constructie er uitziet (gestippeld). Door het ophogen van de eerste dekbalk en de voorgevel werd de kap asymmetrisch.

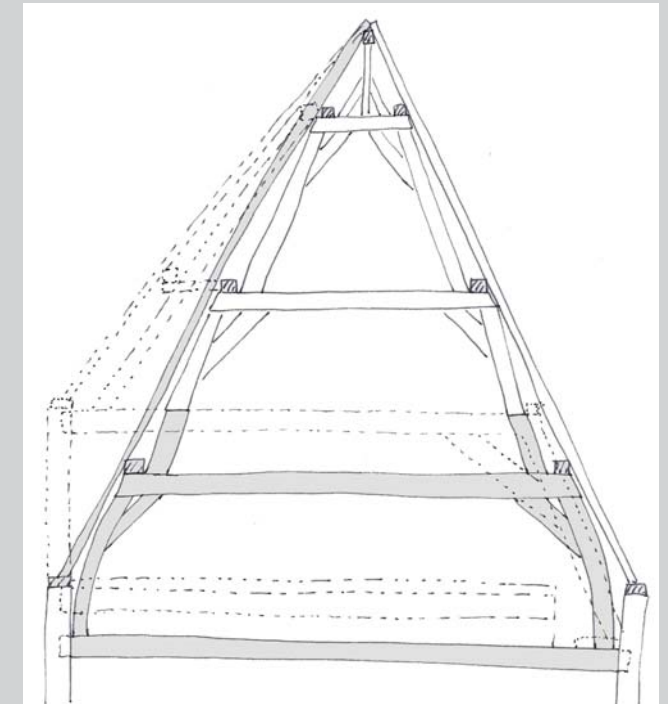
Het eerste juk werd in zijn geheel verwijderd. Aan de voorkant werd de gevel verhoogd, waardoor de eveneens verhoogde, “nieuwe” grenen dekbalken in de voorgevel konden worden opgelegd. Het gaat vermoedelijk om hergebruikt hout. In de dekbalk zijn inkepingen van kinderbinten te zien. Het hout kan uit een ander pand komen, maar het zou ook een moerbalk uit het achterhuis kunnen zijn. Deze bouwdelen zijn ongeveer

114. Tweede dekbalk hoofdhuis, met verwijderd derde juk.

115. Aangepaste kapconstructie hoofdhuis met zijhuis.

116. Doorsnede kapconstructie zijhuis, met aanpassingen.

even breed en het achterhuis werd rond deze tijd verhoogd, zie 3.4.3.

Aan de achterkant blijven de gevel en vloerhoogte gelijk, waardoor de spantbenen aan deze kant langer moesten worden. Er werden nieuwe rechte spantbenen en korbelen van grenen aangebracht. Door het verhogen van de eerste dekbalken en het gelijk blijven van de hoogte van het tweede juk, moesten de spantbenen van dit juk ingekort worden.

Door het ophogen van de voorgevel werd de dakhelling aan de voorkant flauwer. De sporen konden zodoende niet meer op de flieringen van de oorspronkelijke kap steunen. Een extra spantbeen dat doorloopt over het tweede en derde juk draagt twee extra flieringen.

Doordat de eerste dekbalk van het zijhuis werd opgehoogd (blauwe pijlen in afb. 115) kon de eerste dekbalk van het hoofdhuis hier niet meer op aansluiten. Deze dekbalk werd afgezaagd (zie blauwe cirkel in afb. 115) en rust nu in de scheidingsmuur tussen beide adressen (blauw vlak in afb. 115).

Het is niet zeker of de moerbalken op de begane grond en de eerste verdieping door de nieuwe scheidingsmuur heen staken of dat ook deze bij de muur werden afgezaagd. Op de begane grond lijkt het laatste het

geval te zijn. In de marmeren gang is een stucplafond aanwezig dat hoger ligt dan de onderkant van de moerbalken zou moeten liggen. Als dit plafond uit de 18e eeuw stamt, wat bij de rest van de gang past (zie 3.5.2), zijn de moerbalken bij deze verbouwing direct afgezaagd. Als dit plafond echter 19e-eeuws is, kunnen de moerbalken ook later zijn afgezaagd. Door de aanwezigheid van een verlaagd plafond kan het stucplafond echter niet onderzocht en gedateerd worden.

Verhogen zoldervloer zijhuis

Later werd het voorste deel van de zoldervloer van het zijhuis verhoogd (groene pijlen afb. 76). Het achterste deel, met de gele spantbenen, bleef op dezelfde hoogte. Tussen deze twee delen werd een wand gebouwd die de beide nieuwe enkelvoudige balklagen draagt (groen vlak in afb. 117).

Door het verhogen van de zoldervloer kon de moerbalk van de tweede verdieping van het hoofdhuis niet meer aansluiten op de moerbalk van het zijhuis (als deze dit nog deed). Deze moerbalk werd, net als de eerste dekbalk, afgezaagd en rust nu in de scheidingsmuur (groene cirkel in afb. 117).

Datering latere aanpassingen

Vanaf het einde van de 17e eeuw werden veel kapconstructies uitgevoerd in grenen en met rechte spantbenen in plaats van eiken krommers (Weve 2013, p. 227). Dit wijst erop dat de aanpassingen van de kapconstructie van het zijhuis, met het nieuwe rechte spantbeen in grenen aan de achterkant, op zijn vroegst eind 17e eeuw gedaan kan zijn.

Voor het aanpassen van de kapconstructie is de scheidingsmuur tussen beide adressen nodig, daarin wordt namelijk de eerste dekbalk van het hoofdhuis opgelegd. In het midden van de 18e eeuw wordt het pand in tweeën gesplitst en wordt vermoedelijk ook de scheidingsmuur opgetrokken. Bij dezelfde verbouwing wordt ook de voorgevel vernieuwd. De nieuwe dekbalken in het zijhuis worden opgelegd in de voorgevel, de positie van deze dekbalken is hoger dan de oude gevel. Dit maakt het ook waarschijnlijk dat al deze aanpassingen gelijktijdig hebben plaats gevonden, in het midden van de 18e eeuw.

Het verhogen van de zoldervloer gebeurt pas later. Hiervan zijn namelijk sporen in de voorgevel te zien. Er worden empire schuiframen geplaatst die in het begin van de 19e eeuw gedateerd kunnen worden, zie 3.3.1. Bij een verhoging (en vernieuwen) van de zoldervloer in het begin van de 19e eeuw is het waarschijnlijk dat er een enkelvoudige balklaag is toegepast. Door de aanwezig afwerkklagen is dit momenteel echter niet te controleren.

3.4.3 Constructie achterhuis (B3)

Begane grond achterhuis

De constructie van de begane grond is niet geheel duidelijk. Van voor naar achter zijn twee kleine gestuukte balken in het plafond zichtbaar, verder is het plafond vlak gestuukt. Ze overspannen niet de kortste, maar de langste richting, tenzij de scheidingswand in het midden dragend is. In de linker zijgevel zijn vier gevelankers aanwezig, het is niet duidelijk waaraan deze verbonden zijn. De muren zijn opgetrokken uit metselwerk, zie 3.3.3.

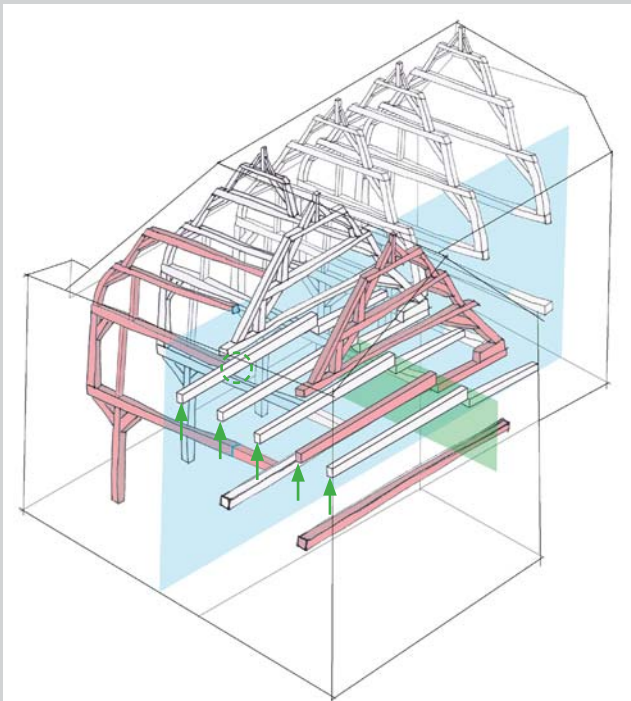
Eerste verdieping achterhuis

De enkelvoudige balklaag op de eerste verdieping overspant in tegenovergestelde richting, van links naar rechts (de kortste overspanning). De 17 balken zijn opgelegd in de muur. Zeven balken worden in het midden ondersteund door een ijzeren plaatje dat met bouten en moeren aan 'het plafond' verbonden is. Deze balken liggen om en om met de balken die dat niet hebben. De buitenste twee balken zijn strijkbalen. De muren zijn opgetrokken uit metselwerk, zie 3.3.3.

Kapconstructie achterhuis

De kap telt twee spanten, die beide bestaan uit een juk met daarop een A-spant. Het juk lijkt van eiken, maar dit is door de verf moeilijk te zien. Het A-spant is van grenen.

Het juk bestaat uit rechte spantbenen, met daarover

117. Aangepaste constructie hoofdhuis met zijhuis (verhoogde vloer).

118. Begane grond.

een dekbalk. Tussen dekbalk en spantbeen zijn korbelen aangebracht. Het spantbeen en korbeel zijn aan de dekbalk verbonden met pen-gat-verbindingen en toognagels. Het korbeel is met een pen-gat-verbindingen en taaie nagels aan het spantbeen verbonden. Over de dekbalk liggen flieringen. De windschoren tussen de spantbenen en fliering zijn genageld.

Op de dekbalk staan de spantbenen van het A-spant. De spantbenen staan aan de buitenkant van de fliering. Dit is een andere constructiewijze dan in het hoofd- en zijhuis, waar de spantbenen aan de binnenkant van de fliering staan. Deze verbinding is helaas niet goed te onderzoeken door het plafond dat hier is aangebracht.

Bovenin is het A-spant voorzien van een hanenbalk, die door middel van een halfhouts overkeping met de spantbenen is verbonden. Ook hier liggen de flieringen aan de binnenkant van de spantbenen op de hanenbalk. De flieringen zijn via een overkeping met de spantbenen verbonden. De nokgording steunt op de uiteinden van de spantbenen. De spantbenen zijn door middel van gespijkerde windschoren met de fliering en de nokbalk verbonden.

De spanten (I en II) zijn voorzien van telmerken. Aan de linkerkant zijn ovaaltjes aangebracht en aan de andere kant gehakte streepjes. De korbelen aan de rechterkant zijn verwisseld.

119. Eerste verdieping.

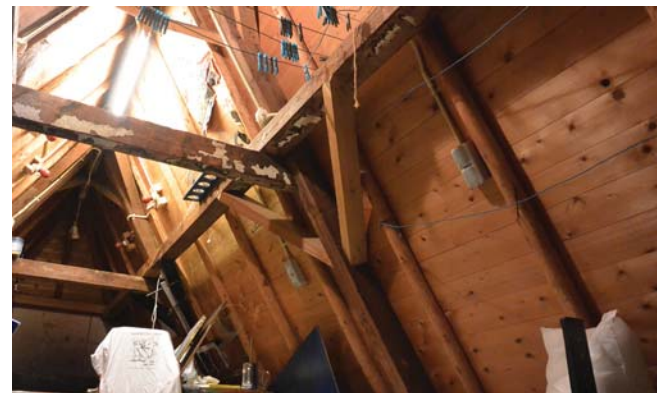
120. De kleine eetzaal met twee kaspanten.

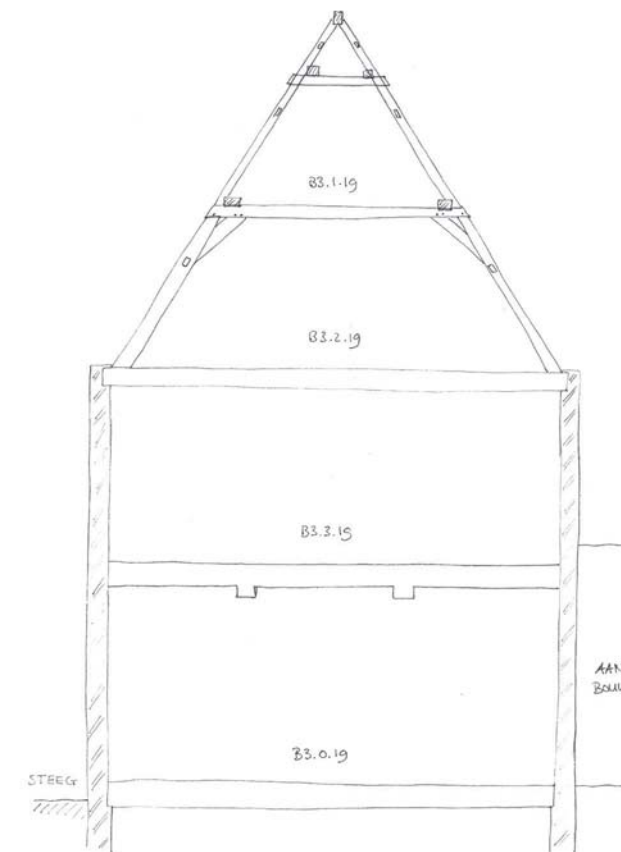
121. Linkerkant spant twee, met gehakte ovaaltjes.

122. Rechterkant spant twee, met gehakte streepjes.

123. De vloeringzolder boven de kleine eetzaal met twee A-spanten.

124. Dwarsdoorsnede constructie achterhuis.

Interpretatie: Constructie achterhuis

In het metselwerk van het achterhuis is een duidelijke lijn ter hoogte van de eerste verdiepingvloer te zien. Bij de restauratie van 1970 waren ook vlechtingen op de eerste verdieping in het metselwerk van de voorgevel te zien (Raue 1970). Het achterhuis bestaat aanvankelijk dus uit de begane grond en een zadeldak.

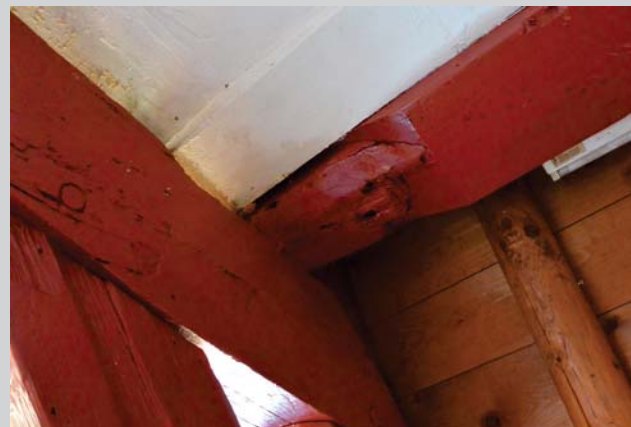
De gevelankers in de zijgevel doen vermoeden dat de begane grond aanvankelijk van links naar rechts werd overspannen. Dit is ook de kortste richting, dus de meest logische. De huidige balken overspannen echter in de andere richting, ze zijn niet dusdanig gedimensioneerd (14 x 20cm, 2 keer ruim 4m lang) dat het houten balken met die overspanning kunnen zijn, mogelijk zijn ze van beton of staal. Vermoedelijk is de vloer bij een verbouwing verwijderd en door een nieuwe constructie vervangen. De gevelankers bleven achter.

De enkelvoudige balklaag op de eerste verdieping bestond oorspronkelijk uit minder balken. De oorspronkelijke balken waren in 1978 in slechte staat. Tussen de oude balken werden nieuwe toegevoegd. Vervolgens werden de oude balken door middel van een ijzeren plaatje, bouten en moeren in het midden 'opgehangen' aan de nieuwe balken (ArchiefBWT Delft). Bijna de helft van de balken heeft dus geen dragende functie meer.

Tot het derde kwart van de 17e eeuw was een samengestelde balklaag gangbaar in Delft (Weve 2013, p. 199). Het gebruik van een enkelvoudige balklaag wijst op een datering na 1675. Het juk lijkt van eiken, dat tot 1625 gebruikelijk was voor constructie van hout. Het A-spant dat daarop staat is juist weer van grenen. Er is geen eenduidige datering van het achterhuis mogelijk.

125. Verbindingen die vermoedelijk uit elkaar zijn geweest.

126. De fliering is verlengd met een schuine las.

Het achterhuis is vermoedelijk in het midden van de 18e eeuw opgehoogd met een extra verdieping. Bij deze ophoging werden de jukken van de kapspanten vermoedelijk hergebruikt. Het lijkt of deze niet in hun geheel zijn opgehesen, maar uit elkaar zijn gehaald. De toognagels passen niet goed in de gaten, de rand en van de gaten zijn rafelig en sommige gaten bevatten helemaal geen toognagel. De korbelen bevatten verschillende lege nagelgaten (naast de wel aanwezige nagels) en de verbindingen sluiten niet overal goed op elkaar aan.

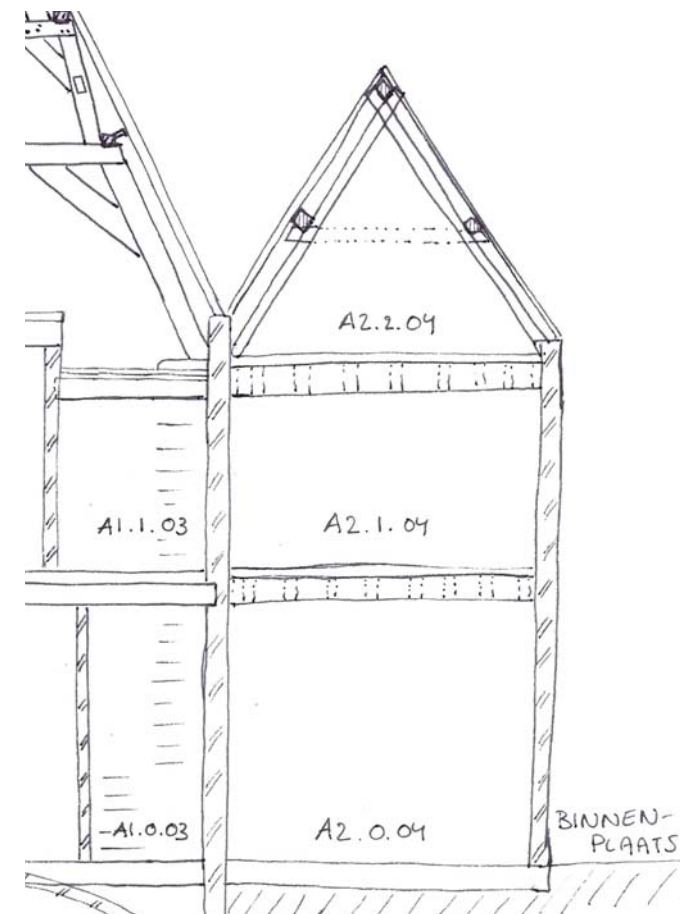
De verbindingen in de A-spanten sluiten wel goed op elkaar aan. De grenen A-spanten zijn jonger dan de jukken, ze zijn ook van gelijkmatiger hout gemaakt. Vermoedelijk werden de A-spanten nieuw toegevoegd bij de verhoging.

In 1978 vindt er een herinrichting en restauratie van het achterhuis plaats. Hierbij wordt de kapconstructie aangepast (Hellings, et al. 1998). Tot dan toe bestaat de kap uit drie dakschilden en een achtergevel. Het dakschild aan de voorkant wordt verwijderd en vervangen door een afgewolfd topgevel. De sporen van deze aanpassing zijn in de kapconstructie duidelijk zichtbaar. De flieringen en nokgording bevatten lassen voor het eerste kapspant.

3.4.4 Constructie zijhuis aanbouw (A2)

De constructie van de zijhuis aanbouw is niet goed te zien. Zowel op de begane grond als op de eerste verdieping zijn stucplafonds aanwezig, die de balklaag aan het zicht onttrekken.

De kapconstructie van de zijhuis aanbouw bestaat uit twee A-spanten. De spantbenen kruisen elkaar met een halfhouts overkeping in de nok. In de kruising van de spantbenen ligt de nokgording. Halverwege zijn de spantbenen met een haanhout verbonden. De spantbenen en het haanhout zijn met halfhouts overkepingen en nagels aan elkaar verbonden. De middelste delen van de haanhouten zijn afgezaagd. Op de

127. Doorsnede constructie zijhuis aanbouw.

uitstekende delen van de haanhouten liggen gordingen. Op de spanten zijn geen telmerken aanwezig.

Over de gordingen liggen ronde grenen sporen met daarover een dakbeschot van grenen delen waar de dakpannen op liggen.

128. Kruising van de afgezaagde hanenbalk en het spantbeen.

Interpretatie: Constructie zijhuis aanbouw

De plattegrond van de zijhuis aanbouw is nagenoeg vierkant, hieruit kan dus niet herleid worden in welke richting de balklagen zullen overspannen. De kapseanten overspannen van voor naar achter, dit doet vermoeden dat ook de balklagen in deze richting zijn overspannen.

Op de begane grond is door de bovenlichten boven de deuren naar de binnenplaats echter een balk te zien die langs de achtergevel loopt. Dit zou een strijk balk kunnen zijn. Dit betekent dat de vloer overspannen zou worden van links naar rechts. In de doorsnede in afb. 127 is voor deze richting gekozen, maar dit is niet met zekerheid te zeggen.

Het afzagen van het haanhout is vermoedelijk later gebeurd om meer stahoogte te creëren en de ruimte efficiënter te kunnen gebruiken.

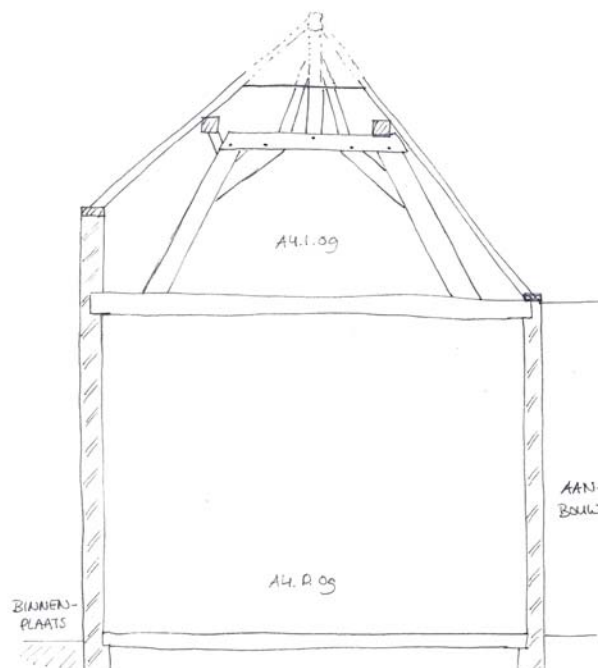
3.4.5 Constructie achterhuisje (A4)

Het achterhuisje heeft op de begane grond een enkelvoudige balklaag van vier balken die van voor naar achter lopen. Over de balken liggen vloerplanken. De balken zijn opgelegd in het metselwerk van de voor- en achtergevel van het achterhuisje.

De kapconstructie bevat slechts één spant die op de tweede balk van links staat. Het spant bestaat uit één juk met een nokstijl en nokgording (al is deze niet zichtbaar door een verlaagd plafond). De flieringen lopen over het juk en zijn in beide kopse gevels opgelegd.

Het eerste juk heeft rechte spantbenen. Over de spantbenen ligt een dekbalk (pen-gat-verbinding met toognagels). Tussen dekbalk en spantbeen is een korbeel aangebracht. Spantbeen en korbeel zijn verbonden met een pen-gat-verbinding en vijf taaie nagels. Korbeel en dekbalk zijn met elkaar verbonden door een pen-gat-verbinding en toognagel. Alle drie onderdelen zijn van eiken. Op de spantbenen en dekbalk is het telmerk I gehakt.

Over de dekbalk ligt aan de achterkant een vuren fliering.

129. Schets doorsnede constructie achterhuisje.

Aan de voorkant is een verlengend balkje genageld dat de vuren fliering draagt.

Op de dekbalk staat een nokstijl. In de dekbalk is een toognagel zichtbaar, maar de nokstijl lijkt echter niet via een pen-gat-verbinding aan de dekbalk verbonden. Via de zijkant zijn nagels schuin door de nokstijl in de dekbalk geslagen. De nokstijl is aan de voorkant voorzien van een duivenjagerprofiel op beide hoeken, aan de achterkant is de hoek recht. In de dekbalk zit een aantal schuine inkepingen aan de onderkant met nagelgaten erin.

De nokstijl draagt de nokgording. Deze is echter niet te zien, omdat halverwege de nokstijl een plafond is aangebracht. De nokstijl wordt aan beide kanten geschoord door kleine spantbenen die aan weerszijde van de nokstijl op de dekbalk staan.

Over de flieringen lopen rechthoekige vuren sporen van de nokgording naar de dekplaten op de gevels. De voorgevel ligt hoger dan de achtergevel. Over de sporen is een dakbeschot van grenen delen aangebracht.

130. Kapseant met juk en nokstijltje.

131. Balklaag begane grond achterhuisje.

Interpretatie: Constructie achterhuisje

Het kapspant bestaat uit hergebruikt hout. Aan de rafelingen rond de toognagelgaten en de toognagels die niet helemaal passen is te zien dat het spant uit elkaar is geweest.

Vermoedelijk komt het juk oorspronkelijk van een andere plek of zelfs uit een ander pand. Mogelijk is dit het derde juk van het eerste kapspant van het hoofdhuis. Dit juk werd verwijderd toen de topgevel werd verwijderd en een schuin dakschild aan de voorkant werd gemaakt. Het telmerk (een gehakte I) komt overeen met het telmerk dat op dit juk zou moeten staan. Dit zou kunnen betekenen dat het achterhuisje, of in ieder geval de kap daarvan, uit het midden van de 18e eeuw stamt. Om dit te bevestigen zouden deze kap en de kap van het hoofdhuis nader onderzocht moeten worden.

De nokstijl lijkt een hergebruikte balk met de duivenjager profielen aan één kant. Het feit dat er een ongebruikt gat met toognagel zichtbaar is in de dekbalk onder de nokstijl, wijst erop dat hier oorspronkelijk een andere nokstijl aanwezig was.

De schuine inkepingen aan de onderkant van de dekbalk geven mogelijk de positie van stijlen voor een scheidingswand aan. Het is echter niet bekend of er een scheidingswand in deze ruimte (of in de oude situatie van het spant) aanwezig is geweest.

Het juk vormt één geheel, maar de dakhelling aan de voorkant komt niet overeen met het spant. Het kan zijn dat de voorgevel later is verhoogd (net als bij de voorgevel van het zijhuis), in de voorgevel zijn hier echter geen aanwijzingen voor gevonden.

132. De nokstijl met duivenjager profiel en inkepingen in dekbalk.

3.4.6 Constructie tussenlid (B2)

Het tussenlid heeft zowel op de begane grond als op de eerste verdieping een vlak plafond waardoor niet te zien is hoe de constructie er uit ziet. Op de tweede verdieping maakt het dak van het tussenlid aan de rechterkant een ronding. Deze is vermoedelijk uitgevoerd in beton.

Het dak van de tweede verdieping loopt ook bol, hier is te zien dat de dakconstructie van beton is gemaakt. Dit dak is dubbel gekromd. De bolling is aan de kant van het achterhuis hoger dan aan de kant van het hoofdhuis.

133. Tussenlid vanaf de eerste verdieping naar de tweede.

Interpretatie: Constructie tussenlid

De constructie van het tussenlid is niet in het zicht. Het is bekend dat het tussenlid voor 1970 alleen de begane grond besloeg en van een soort glasdak was voorzien. Dit glasdak werd vermoedelijk in 1956 gerealiseerd toen het tussenlid op de begane grond verbreed werd van een gang naar de volledige breedte van het achterhuis.

De eerste verdieping (inclusief vloer) is er bij de restauratie van 1970 opgezet (ArchiefRCE). De opbouw op de tweede verdieping werd in 1982 geplaatst (Hellinga, et al. 1998). De opbouw is van beton. De eerste verdieping zal vermoedelijk ook een moderne constructie van beton en staal hebben, dit is echter niet met zekerheid te zeggen.

134. De voorgevel van het achterhuis vanuit het tussenlid.

3.5 Interieur

Alle ruimtes zullen één voor één (en soms per cluster) kort beschreven worden. De ruimtes worden per verdieping beschreven, te beginnen met de kelder. Binnen een verdieping wordt de nummering van de ruimtes aangehouden, waarbij begonnen wordt met de bouwdelen van Oude Delft 50 (A) en vervolgens de bouwdelen van Oude Delft 52 (B).

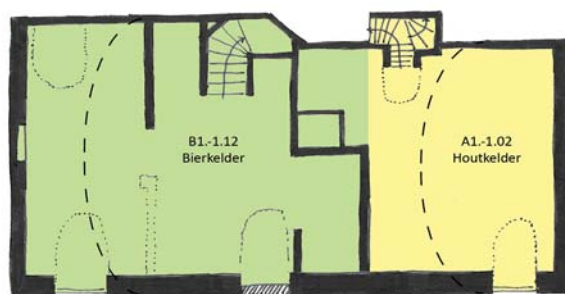
3.5.1 Kelder

A1.-0.02: Houtkelder

De houtkelder bevindt zich aan de voorkant van Oude Delft 50. De kelder is toegankelijk via een deurtje in de voorgevel en via een trap die in de gang van Oude Delft 50 uitkomt.

Het gewelf en de wanden zijn gestuukt. Op de vloer liggen rode plavuizen. De trap bestaat uit gemetselde treden van gelige stenen (14.5-16.5 x 7-7.5 x 3.5-4cm). Vanuit de gang op de eerste verdieping is het eerste deel van de trap bijna recht, daarna volgt een klein bordes, waarna de trap rechts verder recht naar beneden gaat. Rechtdoor op het bordes is echter ook nog een deel van een trap zichtbaar. Deze trap gaat weer naar boven en maakt een kwart naar rechts. Ook deze trap is gemetseld, maar met andere bakstenen, rood/paarse stenen (18.5-19 x 9 x 4cm).

Deze kwarttrap is niet meer in gebruik. Na de drie treden van de kuart staat een muur. Vlak boven de trap is een houten vloertje aangebracht. Dit vloertje bevindt zich op het niveau van de begane grond (bel etage). De ruimte tussen dit vloertje en het bordes van de later aangebrachte trap (A1.0.03) wordt als opslagruimte gebruikt.

135. Kelder.

B1.-0.12: Bierkelder

De bierkelder bevindt zich aan de voorkant van Oude Delft 52 en is evenals de houtkelder toegankelijk vanaf de straat en via een trap. De trap is onderdeel van de spiltrap in het hoofdhuis van Oude Delft 52.

Het gewelf en de zijwanden zijn gestuukt. De dwarswandjes zijn opgetrokken in schoonmetselwerk (16 x 7 x 4, 10l 52.5cm). Op de vloer liggen rode plavuizen, waarvan op sommige plekken nog resten van de gele en groene glazuurlaag te zien zijn. De trap is opgebouwd uit het zelfde metselwerk als de dwarswandjes.

136. De bierkelder.

137. De houtkelder.

Interpretatie: Houtkelder

De kuarttrap bij de houtkelder gaat richting de zijhuis aanbouw. Het metselwerk van deze kuarttrap is anders dan dat van de rechte trap naar de houtkelder. Mogelijk was er een kelderingang vanaf de binnenplaats, voordat de zijhuis aanbouw werd gebouwd. Het vloertje vlak boven de kuarttrap werd waarschijnlijk gemaakt toen de suite deuren werden geplaatst. Het deel tussen het Louvre en de zijhuis aanbouw was bereikbaar via de suite deuren en bevindt zich boven de kuarttrap.

Uit de verschillende baksteenformaten die in het boek van Weve (2013) vermeld worden, valt op te maken dat bakstenen uit de 15e eeuw, dus van voor de stadsbrand, formaten van >20 x >9.5 x >4cm hebben. De bakstenen van beide trappen zijn waarschijnlijk dus te klein om van voor de stadsbrand te dateren. Zie voor een interpretatie van de vloer en gewelven 3.4.1.

Interpretatie: Bierkelder

De dwarswandjes en trap stammen uit 1970. Toen werd ook de betonnen kelderbak aangebracht, zie 3.4.1. De plavuizen die nu op de vloer liggen zijn tijdens deze restauratie verwijderd, schoongemaakt en weer terug geplaatst (Bijleveld, et al. 1970). Deze zijn dus ouder dan de vloerconstructie zelf.

138. Keldertrap houtkelder en kuarttrap houtkelder.

3.5.2 Begane grond Oude Delft 50

A1.0.01: Marmeren gang

Bij het betreden van Oude Delft 50 komt men binnen in een lange marmeren gang. Deze gang bevindt zich in het hoofdhuis. De gang is ruim 15m lang en loopt door tot het achterhuisje. De gang is iets meer dan een meter breed en bijna 3m hoog. De linker wand wordt gevormd door de scheidingswand

139. Begane grond.

tussen Oude Delft 50 en 52, in deze wand zijn geen openingen aanwezig. De wand aan de rechterkant staat op de feitelijke scheiding tussen het hoofdhuis en zijhuis. Vanaf de trap naar achter is dit de oorspronkelijke zijgevel van het hoofdhuis. De rechter wand bevat achtereenvolgens de deuren naar: het Louvre, de trap, de kelder, het atelier, het toilet, een raam naar de binnenplaats en een deur naar de binnenplaats. In de achterwand is een doorgang naar het achterhuisje.

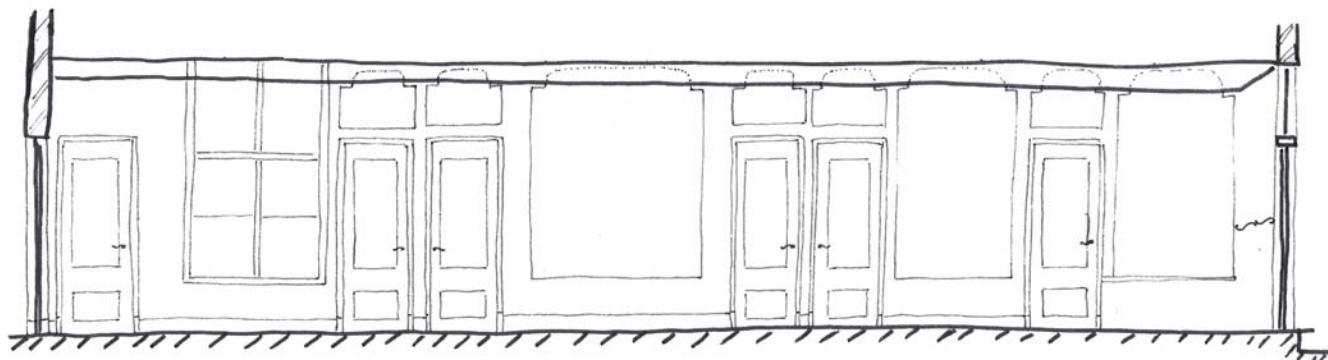
De vloer, plinten, neuten en onderdorpels zijn van wit marmer. Direct naast de voordeur rechts is nog een deel met hogere marmeren lambrisering aanwezig. Vlak naast de deur is een sierrandje van marmer te zien.

Alle wanden zijn gestuukt. Beide lange wanden zijn van een vlakverdeling voorzien met terugliggende vlakken in verschillende formaten. De vlakverdeling links en rechts is hetzelfde. In de rechter wand zijn de deuren in de vlakverdeling opgenomen. Door deze vlakverdeling ontstaan op sommige plekken randen ter hoogte van de marmeren lambrisering bij de voordeur.

De voordeur is een paneeldeur met een snijraam erboven, zie 3.3.1. De overige deuren zijn paneeldeuren met twee rechthoekige panelen. De tussenregel bevindt zich ter hoogte van de rand van de lambrisering. De spiegels van de panelen hebben ingesnoerde hoeken met rozetjes erin. Alle deuren zijn voorzien van een geprofileerde omlijsting. Aan de kant van de gang zijn alle deuren en omlijstingen hetzelfde, maar in de ruimtes daarachter zijn de profileringen van de deur en de omlijsting aangepast op de betreffende ruimte. Er is een recent verlaagd plafond aanwezig.

140. De marmeren gang.

141. Schets van de rechter wand in de gang, met daarin aangegeven wat er mogelijk nog boven het verlaagd plafond kan zitten (zie interpretatie).

142. Paneeldeuren met marmeren drempels en neuten.

143. Marmeren sierrandje bij de deur.

144. Bovenkant voordeur en vak met aanzetten.

Interpretatie: Marmeren gang

Bij de splitsing van het pand in twee woningen in het midden van de 18e eeuw ontstond deze gang. De lange gang met een vlakverdeling op de wanden die symmetrie moeten suggereren past bij deze datering. Ook het marmer op de vloer en deels als lambrisering past in de 18e eeuw. Vermoedelijk was de rest van de gang oorspronkelijk ook van een marmeren lambrisering voorzien.

Het sierlijke randje in de marmer lambrisering naast de voordeur bevat twee S vormen die bij de Lodewijk XV stijl horen, wat een datering in het midden of de derde kwart van de 18e eeuw geeft.

Bij een verbouwing in 2010, waarbij het verlaagde plafond in de gang aangepast moest worden, kwam een stucplafond boven het verlaagde plafond aan het licht (Jansbrug 2010). Dit stucplafond bevindt zich ter hoogte waar de balklaag uit het hoofdhuis zou moeten zitten. De balklaag uit het hoofdhuis (zie eetzaal) loopt dus niet meer door boven deze gang, maar is afgezaagd na de scheidsmuur tussen beide panden. Hoe de constructie boven het plafond wel in elkaar zit is niet bekend. Op de foto's lijkt het stucplafond niet bij het sierlijke Lodewijk XV randje in de gang te passen. Het lijkt eerder bij de Lodewijk XVI stijl of empire stijl te horen. Dit zou betekenen dat dit plafond later werd aangebracht, eind 18e eeuw of het is zelfs een 19e-eeuwse neo-variant. Het stucplafond is momenteel weggewerkt achter een verlaagd plafond, waardoor deze niet te onderzoeken is.

Langs het huidige plafond zijn prefab sierlijsten aangebracht. Net onder deze sierlijsten zijn nog aanzetten van de bovenkant van de vakken te zien. Mogelijk was hier dezelfde vorm te zien als in de voordeur nog zichtbaar is. In afb. 141 is geschetst hoe dit er uit zou kunnen zien.

145. Het stucplafond boven het verlaagde plafon.

A1.0.02: "Het Louvre"

"Het Louvre" is een kamer die zich aan de straatkant bevindt op nummer 50, in het zijhuis. Het betreft een kamer met interieurelementen uit de Lodewijk stijlen, vandaar dat de studenten deze kamer de bijnaam "Het Louvre" hebben gegeven.

De kamer bestaat uit een rechthoekige ruimte van 3.8m breed en 5m diep en wordt betreden vanuit de gang die aan de linkerkant langs deze kamer loopt. In de achterwand zijn dubbele suitedeuren aanwezig die enkel nog toegang tot een ondiepe kast geven.

De gevelwand is voorzien van een wandbetimmering met daarin twee empire schuiframen van het type a (zie 3.3.1 en bijlage 5). De binnenluiken bestaan uit vier slagblinden met een paneelverdeling van 1-2-2-2-1 en worden weggevouwen in blindenkasten in de wandbetimmering. In gesloten toestand kunnen de luiken afgesloten worden met twee ijzeren sluitbomen per venster.

De zitjes onder de vensters volgen de schuine lijn van de blindenkasten. In de zitting is later een klep gemaakt met sleuven erin, zodat de verwarming die in het zitje is verwerkt zijn warmte kwijt kan. Via deze klep is de voorgevel achter de wandbetimmering zichtbaar. Dit is een gestuukte wand met een plint van witjes. Van de rechter wand (tussen het louvre en de gang) is alleen schoonmetselwerk te zien. De grenen vloerplanken lopen nog een stuk door onder de wandbetimmering maar niet door tot de plint met witjes.

146. "Het Louvre".

Tussen het venster en het zitje is een sterk bol geprofileerde rand aanwezig die doorloopt over de wand en met een sierlijke daling overgaat in de bovenrand van de lambrisering op de zijwanden en achterwand.

In het midden van de linker zijwand is de deur naar de gang opgenomen. De omlijsting van de deur kent een sterke profilering met hollingen en bollingen. Tussen de panelen van de deur is de geprofileerde bovenrand van de lambrisering doorgezet. Op de tegenovergestelde wand springt de lambrisering op deze plaats iets naar voren. Boven de lambrisering zijn de wanden voorzien van behang dat op een harde ondergrond is bevestigd, vermoedelijk een stijl en regelwerk met daarover hardboard.

De gehele betimmering van de kamer bevat panelen. De detaillering van de panelen varieert. De spiegels van alle panelen bevatten ingesnoerde hoeken met ronde knopjes of bloemvormige rozetjes. De omlijsting van alle panelen wordt gevormd door een smalle kraallijst. Sommige panelen zijn daar omheen nog voorzien van een forse bolle lijst.

De eenvoudigste variant, ronde knopjes zonder bolle lijst, zijn te vinden bij de zitjes en de binnenluiken. De overgansvariant, ronde knopjes met bolle lijst, is te vinden op de penanten aan weerszijde van de vensters. De rijke variant, rozetjes met bolle lijst zijn te vinden op de lambriseringen (op alle wanden, dus ook tussen de zitjes) en op de deur naar de gang. De variant rozetjes zonder bolle lijst komt niet voor.

Naast deze varianten van paneel detaillering is er

147. Wandbetimmering met binnenluiken en zitje.

nog een aantal uitzonderingen. Boven het zitje is op de plafondbetimmering in het midden van een paneel met ronde kopjes zonder bolle omlijsting een grote bloem aangebracht.

De dubbel openslaande suitedeuren in de achterwand hebben een iets andere vormgeving dan de rest van de wandbetimmeringen. Ze hebben een licht gebogen bovenkant met daarboven een bovendeurpaneel tot het plafond. De omlijsting van de deur kent een sterke profilering met hollingen en bollingen.

De deuren bevatten twee panelen. Tussen de twee panelen is een geprofileerde rand als de bovenrand van de lambrisering opgenomen, net als bij de deur naar de gang. De panelen kennen echter een heel andere profilering, met veel meer rondingen erin. Het bovendeurpaneel is uitbundig vormgegeven met een medaillon met een vaas in het midden dat met een sierlijke strik is "opgehangen". Opvallend is dat in die paneel zowel de ronde knopjes als de bloemvormige rozetjes uit de rest van de kamer zijn toegepast.

In de hoek rechtsachter is een hoekschouw geplaatst. De houten schouwbalk is aan de binnenkant afgedekt met ijzer, in het hout genageld. De schoorsteenmantel is van zwart geschilderd hout. De bovenrand van de opening heeft gebogen lijnen. Verder heeft de mantel een rechte profilering. De hoeken zijn recht ingesnoerd en zijn voorzien van rozetjes. In het midden is een inkeping met twee ronde knopjes erin. Ook hier komen de rozetjes en ronde knopjes samen voor in de detaillering.

148. "Het Louvre".

Boven de schouw bevindt zich een schouwstuk met sierlijke omlijsting. Het schilderij bevat een landschap met pastorale scene. Het is niet bekend wie het geschilderd heeft, maar het wordt gedateerd in het laatste kwart van de 18e eeuw (RKDimages 2015). De omlijsting heeft een rechthoekige vormgeving. De insnoeringen van de bovenhoeken bevatten rozetjes. Om de lijst heen zijn kaders met bloemen, planten en kwastjes. Op de lijst "staat" een vaas met linten eraan.

Op de vloer liggen brede grenen vloerplanken. De meeste lopen door over de volledige lengte van de kamer. Het plafond is gestuukt met een geprofileerd kader en een klein middenrozet. Langs de zijwanden is een bredere vlakke lage strook aanwezig.

149. De dubbele suitedeuren en hoekschouw.

Interpretatie: “Het Louvre”

Het Louvre (en de gang) bevat elementen in Lodewijk XV en XVI stijl. Toch vormt het interieur duidelijk één geheel. De zelfde knopjes en bloemetjes komen in alle elementen voor, ongeacht de stijl. En in de suitedeuren komen beide stijlen zelfs voor. Daarnaast zijn er geen aanwijzingen gevonden die erop kunnen wijzen dat we met later aangebrachte neo-elementen te maken hebben. Daarom wordt het interieur van het Louvre toch in één bouwphase geplaatst.

De suitedeuren hebben panelen met een bovenkant die uit twee C vormen bestaat, dit hoort bij de Lodewijk XV stijl. Het bovendeur stuk bevat een medaillon dat opgehangen is aan linten, dit is typisch voor de Lodewijk XVI stijl. Ook de schouw bevat soortgelijke linten en een vaas. De rest van de lambrisering is wat soberder, maar de ingesnoerde hoeken met rozetjes passen bij de Lodewijk XVI stijl. Het plafond is bij de restauratie van 1996 gereconstrueerd (Hellinga, et al. 1998). Het rozet in het midden past met zijn symmetrie ook bij de Lodewijk XVI stijl. Naar het behang moet niet gekeken worden, dit is bij de restauratie van 1996 nieuw in historiserende prent aangebracht (Hellinga, et al. 1998). Dit alles geeft een datering in de tweede helft van de 18e eeuw, rond 1775.

De indeling van de oude schuiframen (4x4+4x4, zie 3.3.1) wordt ook gedateerd in de tweede helft van de 18e eeuw. De huidige empire ramen stammen uit het begin van de 19e eeuw. Dit zou betekenen dat de oude ramen maar relatief kort aanwezig zijn geweest.

Achter de wandbetimmering van de voorgevel is (via de klep in het zitje ten behoeve van de verwarming) nog een beetje te zien hoe deze kamer er voor de 18e eeuw uitgezien kan hebben. Gestuukte wanden met een plint van witjes. Het stucwerk en de witjes lopen niet door over de rechter wand. Vermoedelijk werd deze wand tussen gang en kamer pas geplaatst bij de verbouwing in de 18e eeuw.

De grenen vloer stamt ook uit het midden van de 18e eeuw of van later. Bij de restauratie van 1996 kwam de vloer onder latere afwerkklagen tevoorschijn (Hellinga, et al. 1998). De vloer loopt een stukje door onder de wandbetimmering, maar niet tot de gevel. Het is niet goed te zien wat er onder de houten vloer ligt. Vermoedelijk plavuizen.

De dubbele suitedeuren verbonden deze kamer oorspronkelijk met het atelier (A2.0.04). Sinds het plaatsen van een trappenhuis (A1.0.03) tussen deze twee ruimtes geven de suitedeuren enkel nog toegang tot een ondiepe kast.

A1.0.03 Trappenhuis

Direct achter “Het Louvre” bevindt zich een trappenhuis, dit is nog onderdeel van het zijhuis. Vanuit de gang zijn hier twee deuren naast elkaar. De rechter deur geeft toegang tot het trappenhuis naar boven, de linker deur geeft toegang tot de trap naar de kelder, zie A1.-1.02. Boven komt men uit in de gang op de verdieping (A1.1.01).

De trap naar boven bestaat uit twee delen met daartussen een bordes. Het zijn eenvoudige houten steektrappen tussen twee wanden in. Deze eerste trap begint direct na de deur. De bovenkant van dit houten deurkozijn is gebiljoend met aan de zijkanten kapelletjes.

Het bordes is vrij diep. De wanden en het plafond zijn gestuukt. Boven het eerste deel van de trap bevindt zich een balk. Deze balk is aan de ene kant opgelegd in de muur boven de deur naar de marmeren gang, aan de andere kant steekt deze half in het rookkanaal dat bij de hoekschouw in het Louvre hoort. Op de vloer ligt zeil.

A2.0.04: Atelier

Achter het trappenhuis begint de zijhuis aanbouw. Deze ruimte wordt het atelier genoemd en is nagenoeg vierkant. Het atelier is vanuit de gang toegankelijk. In de achterwand zijn twee openslaande deuren aanwezig die toegang geven tot de binnenplaats. Rechts van deze deuren is een deur naar de voormalige douche (nu opslag), zie A3.0.06.

150. Het trappenhuis

De wanden zijn voorzien van een lage plint met daarboven behang op hardboard. De wand naar de gang bevat een ingebouwde open kast. Rechts in de hoek bevindt zich de deur naar de gang. De spiegel van het onderste paneel heeft aan beide zijkanten een bolling. De spiegel van het bovenste paneel heeft aan de onderkant een duivenjagerprofiel en aan de bovenkant ingesnoerde hoeken met een holling.

Op de wand daar tegenover is een voormalige schouw in het midden van de wand aanwezig. De boezem is gestuukt, de mantel is betegeld met witte tegeltjes waarin een gat is uitgespaard voor een kachelpijp. Er is geen kachel meer aanwezig. Links van de schouw is een soort lambrisering aangebracht met een roosterwerk, waarachter een radiator is weggewerkt. Een zelfde lambrisering met radiator bevindt zich links van de deuren naar de binnenplaats.

De openslaande deuren naar de binnenplaats met het bovenlicht zijn bij de gevels besproken. De deur rechts van de openslaande deuren is een vlakke houten deur met een eenvoudig kozijn.

Op de vloer liggen brede houten planken. Het plafond is vlak gestuukt. Langs de wanden is een geprofileerde plintlijst aanwezig en in het midden een klein rozet.

151. Het atelier.

Interpretatie: Trappenhuis

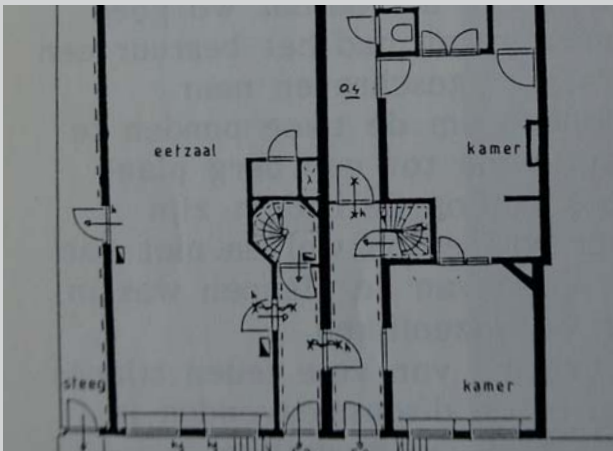
De huidige trap naar boven is aangelegd in 1992 (Hellinga, et al. 1998). Het toen aangelegde bordes zorgt ervoor dat de suite deuren in het Louvre enkel nog toegang geven tot een ondiepe kast.

Voor het huidige trappenhuis zou hier een 18e-eeuwse spiltrap naar boven aanwezig zijn geweest. In 1989 werd door Jansbrug al een aanvraag ingediend om dit trappenhuis aan te passen. Vanwege de waarde van de 18e-eeuwse spiltrap werd dit toen niet goedgekeurd (Hellinga, et al. 1998). Waarom dit in 1992 wel werd toegestaan is niet duidelijk. Het is ook niet bekend hoe deze spiltrap er precies uitzag.

Interpretatie: Atelier

Er zijn geen sporen van een doorgang naar het Louvre te vinden. Dit doet vermoeden dat deze kamer met het plaatsen van het trappenhuis in 1992 (of later) een nieuwe afwerking heeft gekregen.

De plintlijst en het rozet op het plafond zijn erop "geplakt". Het is geen oorspronkelijk stucwerk uit de 18e eeuw. Vermoedelijk is het plafond met het aanbrengen van een nieuwe afwerking aangebracht. Mogelijk als reconstructie (net als in het Louvre) of in historiserende stijl.

152. Begane grond 1986, met rechts Louvre, trappenhuis en atelier.

A3.0.05: Toilet

Het toilet is een aanbouwtje in de binnenplaats. Via een deur in de gang is deze ruimte te bereiken. Momenteel wordt deze ruimte gebruikt als opslag. Voor zover zichtbaar zijn op de wanden en vloer nog tegeltjes aanwezig. Er is een klein raampje naar de binnenplaats aanwezig.

A3.0.06: Douche

De douche is een aanbouwtje langs de binnenplaats. De douche is te bereiken vanuit het atelier. De ruimte wordt nu gebruikt als opslag. De douchekop is echter nog aanwezig.

De wanden zijn voorzien van witte tegels, de vloer van rode. De bovenste strook is kaal stucwerk tot net onder de balklaag. De dakconstructie lijkt recent vervangen.

A4.0.08-10: Achterhuisje (gang, oude keuken en trap)

Het achterhuisje bevindt zich achter de binnenplaats, aan het einde van de marmeren gang. Het achterhuisje is bereikbaar vanuit de marmeren gang en vanuit het achterhuis (B3). De ruimte wordt in tweeën gedeeld door de scheidingsmuur tussen de gang en de oude keuken. Achterin links bevindt zich de trap naar de kap (duiventil).

De wanden rondom zijn betegeld met witjes (ca. 13x13cm, 7-8mm dik). De scheidingswand is gestukt. Op de vloer liggen hardstenen tegels. Het plafond bestaat uit vier houten balken van voor- naar achtergevel met daarover vloerplanken.

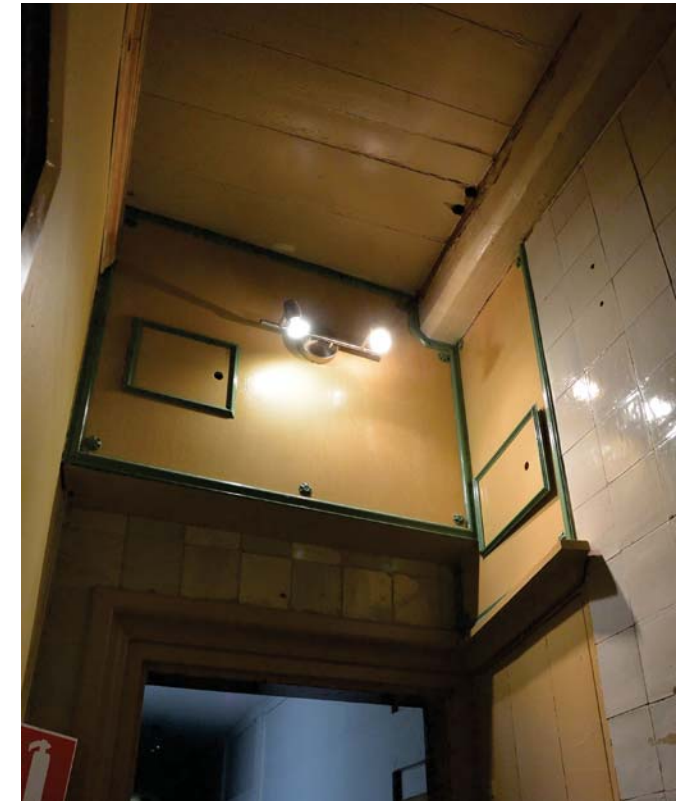
153. Het toilet (links) en de douche (rechts).

De opening naar de marmeren gang is voorzien van een omlijsting met sterke profilering. De drempel en neuten zijn van marmer. Er is geen deur aanwezig.

Naast deze doorgang bevindt zich een strokendeur die een smalle kast afsluit. Daarboven en boven de doorgang naar de marmeren gang zijn ook delen met vlakke houten panelen afgesloten. Hierin zijn twee kleine luikjes opgenomen. Langs de randen van de panelen en de luikjes zijn profiellijstjes aangebracht en een aantal rozetjes, zoals ook op de deuren in de marmeren gang aanwezig zijn.

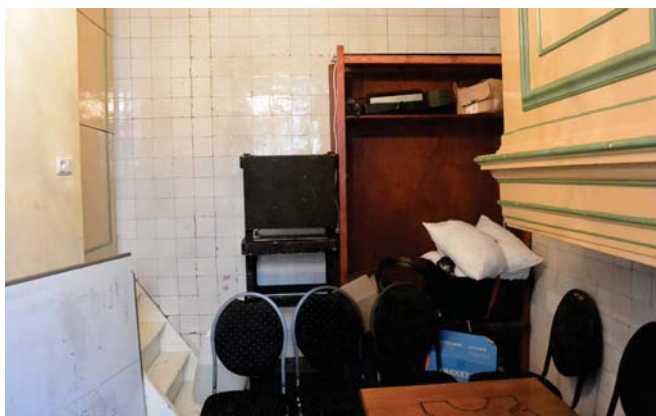
Het kozijn en de deur naar het achterhuis (B3) zijn vlak, zonder geprofileerde omlijsting. De deur naar de keuken is een paneeldeur zoals die in de marmeren gang ook aanwezig zijn. Aan de andere kant heeft deze paneeldeur vlakke rechte panelen. Het kozijn is vlak zonder omlijsting.

154. De gang in het achterhuisje.

In de wand naar de binnenplaats is een schuifraam (type c) aanwezig. Tegen de rechter wand is een hoge hangboezem opgehangen met ijzeren staven. De boezem is voorzien van forse profileringen. Onder de boezem lopen de witjes op de muur door. Vlak boven de vloer is een U vorm van schildpadtegels aangebracht. Er is geen haardplaat of iets anders ten behoeve van de haard aanwezig.

Links achterin bevindt zich de trap. Deze is niet meer in gebruik als trap, maar wordt gebruikt als kast. De trap steekt met de eerste vijf treden de oude keuken in. Daarna maakt de trap een kwart en steekt boven de gang door naar boven. De trap is van hout.

155. De oude keuken, met trap links en boezem rechts.

156. De oude keuken, richting de binnenplaats.

Interpretatie: Toilet en Douche

In het toilet en de douche zijn weinig bouwsporen te zien. Beide worden nu gebruikt als opslag, maar aan het tegelwerk is te zien dat het sanitaire ruimten zijn geweest. Het dak van de douche is recent vervangen.

Interpretatie: Achterhuisje (gang, oude keuken en trap)

Pas in 1992 wordt er een scheidingsmuur op de begane grond in het achterhuisje aangebracht (Hellings, et al. 1998). In de afwerking van de gang en oude keuken is duidelijk te zien dat beide ruimtes één geheel vormen. De vloer loopt onder de scheidingsmuur door en alle wanden zijn voorzien van witjes, behalve de scheidingswand.

De witjes zijn ongeveer 13x13cm groot en 7á8mm dik, in drie hoeken vertoont het glazuur een klein deukje. Tot het begin van de 17e eeuw varieert de afmeting een beetje, daarna wordt de afmeting exact 13x13cm. De dikte neemt in de loop der tijds steeds verder af, na 1630 worden ze 7á8mm dik. Het aantal deukjes in de hoeken (als gevolg van spijkertjes die de tegel op hun plaats moesten houden bij het snijden) kan gebruikt worden om witjes te dateren. Twee of drie deukjes geeft een globale datering tussen 1630 en 1865. (Bot 2009, p. 440-442). De witjes kunnen al met al gedateerd worden in het begin van de 17e eeuw.

In de keuken zijn echter ook schildpadtegels aanwezig, onder de boezem. Deze tegels werden geproduceerd tussen ongeveer 1750 en 1930 (Piet Bot, p. 445). Er zijn verschillende afwijkingen in de witjes onder de schouw zichtbaar. Waarschijnlijk is het tegelwerk onder de schouw ooit vervangen, dit is door het vuur (ondanks een haardplaat) de kwetsbaarste plek.

De boezem is vrij hoog, wat past in de 17e eeuw. Het is echter een hangboezem, niet één die op zuiltjes of wangen staat. Hangboezems komen voor vanaf ca. 1660. De witjes volgen de profilering van de boezem. De boezem is iets los gekomen van de muur, waardoor dit goed te zien is. Ze zijn of later gehakt in de vorm van de boezem (wat onwaarschijnlijk lijkt zonder beschadigingen aan de rest van de tegel), of ze zijn gelijk met de boezem geplaatst. Dit zou betekenen dat het een vroege hangboezem is, of dat de witjes toch jonger zijn of dat de boezem eerder op wangen stond en later aangepast is (hier zijn echter geen aanwijzingen voor gevonden).

3.5.3 Begane grond Oude Delft 52

B1.0.11: Gang

Achter de voordeur van Oude Delft 52 ligt een korte gang die uitkomt bij de stalen spiltrap die alle bouwlagen met elkaar verbindt. In de linker wand is een deur naar de eetzaal. Vlak voor deze deur wordt de gang onderbroken door een tochtportaal met klapdeuren en bovenlicht.

De wanden en het plafond zijn gestuukt. Op de vloer liggen rood/oranje zeshoekige tegeltjes. Alle kozijnen en deuren zijn recent met vlakke kozijnen.

B1.0.13: Trappenhuis

Het trappenhuis bestaat uit een achtkantige koker die door alle bouwlagen steekt. De trap naar de kelder is van baksteen. Daarboven is een stalen spiltrap aanwezig.

Deze stalen spiltrap bestaat uit stalen segmenten met stalen balken waar de houten treden op liggen. De spiltrap staat los van de wanden, er zijn geen stootborden aanwezig. Op elke bouwlaag is met stalen profielen een houten vloertje gemaakt. De wanden zijn glad gestuukt.

Dit trappenhuis zal op andere verdiepingen niet meer beschreven worden, tenzij er bijzonderheden zijn.

157. Gang en spiltrap in hoofdhuis.

B1.0.12/15: Eetzaal

De eetzaal bevindt zich in het hoofdhuis en loopt van de voorgevel tot de achtergevel, die aansluit op het tussenlid. De eetzaal omvat de volledige breedte van Oude Delft 52 (dit is niet de volledige breedte van het hoofdhuis). Alleen de gang en het trappenhuis zijn afgescheiden van de eetzaal.

De eetzaal is bereikbaar vanuit de gang. In de linker wand is een nooddeur die uitkomt in de steeg. In de achtergevel is een grote opening gemaakt die het hoofdhuis met het tussenlid verbindt. De constructie van muurstijlen, korbelen, moerbalken en tussenbalken is nadrukkelijk in de eetzaal aanwezig, zie 3.4.2. In de balken achter het trappenhuis zijn de balken aangeheeld over een breedte van ongeveer een meter. De derde moerbalk bevat een aantal inkepingen.

In de voorgevel bevinden zich twee empire schuiframen, type a, die zijn opgenomen in een wandbetimmering. De wandbetimmering is vormgegeven met eenvoudige panelen. De binnenluiken bestaan uit vier slagblinden, met een paneelverdeling van drie gelijke delen. Dit sluit aan bij het schuifraam met een 2x2+1x2 roedeverdeling.

De rest van de wanden bevatten onderaan een holle plint die bij de vloertegels hoort. Daarboven is een lambrisering van schrootjes aanwezig, met daarboven stucwerk.

In de linker wand zorgen de muurstijlen voor een ritme. Tussen de tweede en derde muurstijl is een houten latei te

zien, om de latei heen is de wand gestuukt. Aan de andere kant van de muur bevindt zich op deze plek een gemetselde ontlastingsboog, zie 3.3.1. Tussen de derde en vierde muurstijl is de nooddeur aanwezig. De nooddeur heeft een omlijsting met bolle profilering.

Tussen de vierde en vijfde muurstijl is een nis met ronde bovenkant aanwezig en tussen de vijfde muurstijl en de achtergevel weer een houten latei. Aan de andere kant is een stalen latei zichtbaar, zie 3.3.1.

Op de vloer liggen rood/oranje zeshoekige tegeltjes. Tussen de balken zijn akoestische plafondplaten aangebracht.

B2.0.16-18: Tussenlid met trap en toiletten

Het tussenlid ligt tussen het hoofdhuis en het achterhuis. Het is door grote openingen in het midden met beide bouwdelen verbonden. De wanden en het plafond zijn gestuukt. Op de vloer lopen de zeshoekige tegeltjes door. De dagkanten van de opening tussen hoofdhuis en tussenlid zijn met kleine blauwe mozaïktegeltjes bekleed.

Links bevinden zich de toiletten. De afwerkingen en deuren zijn hier recent. Aan de rechterkant is het houten trappenhuis te vinden. Dit trappenhuis is afgesloten met een houten pui met glas erin. De wanden zijn gestuukt.

Interpretatie: Gang en trappenhuis

De gang bestond al voor de verbouwing van 1970. De spiltrap is aangebracht bij de verbouwing van 1970. Daarvoor was er een steektrap naar boven op deze plek. Ook de zeshoekige vloertegels werden gelegd met de verbouwing van 1970 (Bijleveld, et al. 1970). Boven het vlakke plafond, dat ook in 1970 werd aangebracht, loopt de balklaag uit de eetzaal door, zie 3.4.2.

Interpretatie: Eetzaal

De verdeling van de binnenluiken komt overeen met de roedeverdeling van de empire schuiframen. Ook qua profilering past de wandbetimmering bij de empire schuiframen van begin 19e eeuw. Gelijk met het vergroten van de ramen werd waarschijnlijk ook deze wandbetimmering met binnenluiken aangebracht.

De afwerking van de overige wanden, vloer en plafond werd aangebracht met de verbouwing van 1970. De houten lateien en een nis die bij deze restauratie aan het licht kwamen zijn in het zicht gelaten. Onder de lateien waren sporen van vensters te vinden, zie 3.3.1. De nis was mogelijk een kaarsnis.

Bij de restauratie van 1970 werden veel balken vervangen. "Grote delen van de binten waren verwijderd om met een stucplafond, aangebracht in de 19e eeuw, boven de ramen te blijven" (Bijleveld, et al. 1970). Het gaat hierbij om alle balken vanaf de voorgevel tot aan de derde moerbalk. Van de rest van de balken zijn meestal alleen de linker uiteinden vervangen.

158. Eetzaal, richting de voorgevel.

159. Eetzaal met achterin het tussenlid.

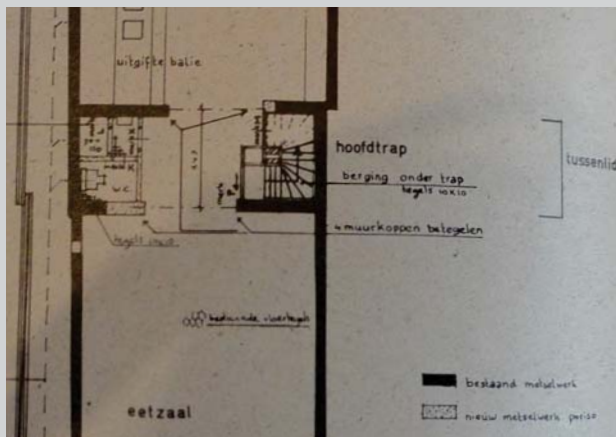
160. Balk met aanheling (boven) en inkepingen (onder) in de eetzaal.

Vanaf de derde moerbalk naar achter zijn aan de rechterkant, alle balken aan de onderkant hersteld. De herstelde delen zijn met nagels verbonden. Waarschijnlijk liep de gang vroeger verder door naar achter (en was hier ook een stucplafond aanwezig) en tekenen deze herstelling de gang af.

De inkepingen in de derde moerbalk hebben een opvallende vorm: een halve cirkel die uit de volledige hoogte van de balk gespaard is en aan beide kanten op ongeveer een meter afstand een klein driehoekige inkeping. Deze inkepingen bevinden zich ongeveer boven de plek waar de keldertrap tot 1970 heeft gezeten. Vermoedelijk was boven deze keldertrap een spiltrap aanwezig, net als in Oude Delft 50 het geval was. De halve cirkel uit de balk tekent de spil van de trap af en de inkepingen aan beide kanten zullen te maken hebben met de treden of bordessen.

Interpretatie: Tussenlid

Het tussenlid werd op de begane grond in 1978 grondig verbouwd. Het trappenhuis naar de nieuw aangebrachte verdieping werd gebouwd. En aan de linkerkant werden twee toiletten en een meterkast gerealiseerd, opgetrokken in porisosteenvorm (Jansbrug 1978). De afwerkingen stammen ook overwegend uit deze verbouwing.

161. Plattegrond tussenlid 1978.

B3.0.19-21: Balie, spoelkeuken en grote keuken

De balie, spoelkeuken en grote keuken beslaan samen de begane grond van het achterhuis. In het voorste deel bevinden zich de spoelkeuken links en de balie rechts. De balie is door middel van een grote opening verbonden met het tussenlid. In de dagkanten van deze opening zijn kleine blauwe mozaïktegeltjes aanwezig. De balie en spoelkeuken zijn met elkaar verbonden door een doorgang en een deur. Via een deur is de grote keuken vanuit de balie bereikbaar.

Het achterste deel van het achterhuis is over zijn volledige breedte in gebruik als grote keuken. De inrichting en afwerking van deze drie ruimtes is recent. Er is veel tegel- en stucwerk.

B4.0.23-24: Kleine keuken en voorraadkamer

De kleine keuken en voorraadkamer bevinden zich in een uitbouw aan de rechterkant van het achterhuis, achter het achterhuisje (A4). De kleine keuken is via een doorgang verbonden met de grote keuken. Via een deur is het voorraadhok te bereiken. De inrichting en afwerking van deze twee ruimtes is recent. Er is veel tegel- en stucwerk. In de vloer van de kleine keuken zijn vier oranje tegels aanwezig, te midden van alle witte tegels. In het dak van de kleine keuken is een groot daklicht aanwezig.

162. De balie.

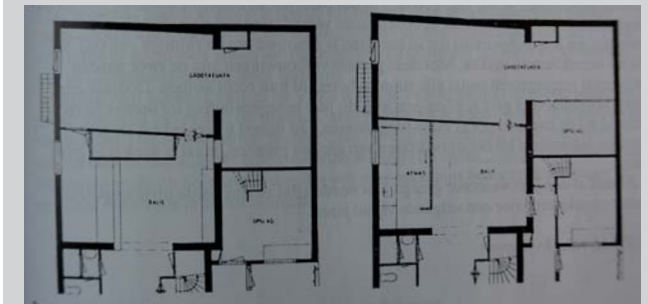
Interpretatie: Balie, spoelkeuken en grote keuken

In 1992 werden deze ruimten opnieuw ingericht en afgewerkt. Er zijn door de afwerkingen geen bouwsporen uit het verleden zichtbaar.

Interpretatie: Kleine keuken en voorraadkamer

De kleine keuken en voorraadkamer bevinden zich op een plek waar tot 1970 een kleine binnenplaats was. In 1970 is deze binnenplaats opgeofferd voor een uitbreiding van de keuken (Bijleveld, et al. 1970). "Tijdens de ontgraving van de binnenplaats werd onder een oud gewelfje een met oranje plavuizen bezet waterkeldertje gevonden" (Bijleveld, et al. 1970). Dit water keldertje is in de uitbouw gemarkeerd met vier oranje vloertegels in een verder witte vloer, zie afb. 163 links.

In 1992 vindt de volgende verbouwing plaats. Hierbij wordt de voorraadkamer van de kleine keuken afgescheiden. De meeste afwerkingen dateren waarschijnlijk ook uit deze periode.

164. Plattegronden verbouwing 1992 (links oud, rechte nieuw).

163. De grootkeuken.

3.5.4 Eerste verdieping Oude Delft 50

A1.1.01: Gang

Deze gang bevindt zich in het hoofdhuis, en hoorde lange tijd bij Oude Delft 50. Momenteel is hier de verbinding tussen de twee panden. De gang is via deuren verbonden met de sociëteit (B1.1.15) en met de overloop in het zijhuis (A1.1.03). Via het trappenhuis (A1.0.03) is de gang verbonden met de lange gang op de begane grond (A1.0.01).

165. Eerste verdieping.

De wanden zijn gestuukt. De deuren zijn vlak en hebben geen omlijstingen. Op de vloer ligt zeil. Het plafond bestaat uit twee delen. Het eerste deel, boven het deel bij de trap, sluit aan op het plafond van de overloop (A1.1.03). Dit is een plafond van kinderbinten (7x11.5cm, h.o.h. 77cm) met daarover vloerplanken. Het tweede deel, na de trap, bevat een verlaagd plafond bestaande uit twee grote luiken. Het plafond boven deze luiken bestaat uit kinderbinten (9.5x9.5cm, h.o.h. 40cm) met daarover een soort van schrootjes plafond.

Tussen de twee delen van het plafond ligt een kleine moerbalk. Deze balk ligt in het verlengde van de derde moerbalk in het hoofdhuis, maar is veel kleiner gedimensioneerd en recht gezaagd. Op deze balk staat het spantbeen van de kapconstructie erboven. Links rust deze moerbalk op de later aangebrachte scheidingmuur. Rechts rust de moerbalk op een uitbolling van de muur. Vlak naast deze muur staat een kolom/muurstijl in de muur die met deze bolling mee vormt. Dit is het punt waar de achterkant van het zijhuis aansluit op de rechter zijgevel van het hoofdhuis.

A1.1.02: Bestuurskamer

De bestuurskamer bevindt zich aan de voorkant van het zijhuis (Oude Delft 50). Het linker deel bevindt zich feitelijk in het hoofdhuis, maar is toch onderdeel van Oude Delft 50. De enige toegang tot deze ruimte bevindt zich in het midden van de achterwand. Deze deur komt uit op de overloop (A1.1.03).

166. De gang richting de sociëteit, met rechts de trap.

In de voorgevel zitten drie vensters, zie 3.3.1. De vensters zijn voorzien van een zeer sterk geprofileerde omlijsting. Onder de vensters zijn de radiatoren omtimmerd. Alle wanden hebben een vlakke, houten, lambrisering van één meter hoog (ook tussen de vensters). Daarboven is behang aangebracht op hardboard. De rand tussen de lambrisering en het behang is sterk geprofileerd.

In de deuropening naar de gang is momenteel geen deur aanwezig. De omlijsting is net als bij de vensters sterk geprofileerd, de profilering is echter anders dan bij de vensters. In het midden van de rechter zijwand is een voormalige schouw aanwezig. De boezem is egaal gestuukt. De lambrisering is doorgetrokken over de plek waar normaal de mantel zou zitten. Er zijn geen sporen meer van een oude mantel of kachelpijp meer te vinden. De schouw wordt in de lambrisering benadrukt met een geometrisch motief.

Op de vloer ligt parket. Het plafond is gestuukt. Langs de wanden is een plintlijst aanwezig, met daarbinnen een rechthoekige lijst. Het midden wordt geaccentueerd met een palmetachtig middenrozet met daar omheen een cirkelvormige lijst.

A1.1.03: Overloop

De overloop bevindt zich achter de bestuurskamer. Ook hier geldt dat het linker deel zich feitelijk in het hoofdhuis bevindt, maar toch onderdeel is van Oude Delft 50. Via deuren is de overloop verbonden met de bestuurskamer, de administratie

167. De bestuurskamer.

en de gang (A1.1.01). Via een trap (A1.2.03) is de bibliotheek op zolder te bereiken.

De omlijsting van de opening naar de bestuurskamer is strak en eenvoudig, in tegenstelling tot de andere kant van deze opening (zie A1.1.02). De deur en het kozijn naar de administratie zijn eenvoudig gedetailleerd.

De wanden zijn gestuukt. Over de rechter wand lopen twee schuine rookkanalen, vanuit het Louvre en het atelier. Ze liggen in houten stoelen. Naast deze rookkanalen zijn kastplanken aangebracht en het bovenste deel is afgetimmerd, met een profiellijst tegen het plafond.

Op de vloer ligt laminaat. Het plafond bestaat uit kinderbinten die van voor naar achter lopen. Over deze

kinderbinten liggen vloerplanken van 24 tot 30cm breed. Het is opvallend dat de vloerplanken op het tussenvloertje van de trap naar de bibliotheek (A1.2.03) een kwartslag gedraaid liggen. Hier lijkt sprake te zijn van een dubbele vloer.

A2.1.04: Administratie

De administratie beslaat de volledige verdieping van de zijhuis aanbouw. Deze ruimte is nagenoeg vierkant en is toegankelijk vanaf de overloop (A1.1.03).

De wanden zijn gestuukt. De deur naar de overloop is recent. In de hoek links voor is een diepe inloopkast gemaakt met recente deur. Naast deze inloopkast bevat deze wand een nis waar planken in gemaakt zijn. De inloopkast en nis

zijn gestuukt. In de hoek rechts voor is een inbouwkast met paneeldeuren aanwezig.

In het midden van de achterwand zit een groot venster, zie 3.3.4. Het venster is voorzien van binnenluiken. De binnenluiken bevatten vier slagblinden. De slagblinden zijn massief (geen panelen) met langs de randen aan de binnenkant een profielrandje gespijkerd. De luiken zijn af te sluiten met een espagnolet sluiting.

Op de vloer ligt laminaat. Het plafond is egaal gestuukt op steengaas. Dit is zichtbaar bij beschadigingen die zijn ontstaan door de espagnolet van de binnenluiken.

168. De omtimmering van de radiatoren.

169. Aansluiting bovenrand lambrisering - deurkozijn, in bestuurskamer.

170. De overloop.

171. Venster met binnenluiken.

172. Rechter zijwand met inbouwkasten.

Interpretatie: Gang

Dit is een interessante plek, omdat het op de scheiding tussen de twee panden zit. Het is niet bekend hoe de scheiding hier in de 18e eeuw liep. Sinds 1956 (en mogelijk al eerder) is de gang onderdeel van Oude Delft 50.

De scheiding tussen de twee plafonds is ontstaan bij het ophogen van de zoldervloer van Oude Delft 50. Het stukje plafond van de gang aan de kant van de overloop is nog onderdeel van deze zoldervloer.

De bolling in de muur is mogelijk ontstaan bij het aanbrengen van de trap. De kolom/stijl die hier in de muur verwerkt is moet dit punt in de constructie vermoedelijk verstevigen, nadat het door de uitholling van de muur verzwakt is.

Interpretatie: Bestuurskamer

In het begin van de 19e eeuw werd het plafond van deze ruimte verhoogd. Ook de ramen werden, zowel naar onder als naar boven, vergroot en vervangen door empire ramen. De omlijstingen van de vensters zullen uit deze tijd stammen of misschien jonger zijn. De omlijsting van de deur heeft een andere profilering. Deze zou ouder of juist jonger kunnen zijn.

De omtimmering van de radiatoren en de lambrisering lijkt recent. Er is geen sprake van panelen, maar van vlakke platen met daarop profielatjes gespijkerd. Dit werd in 1992 ook in de achterzaal toegepast, zie interpretatie achterzaal. Daarbij werd hetzelfde rooster voor de verwarming gebruikt als in de bestuurskamer. Mogelijk stammen de lambrisering en omtimmering (en behang) dus uit de jaren '90.

De stuc-elementen van het plafond zijn opgeplakt. Dit is te zien bij het middenrozet, waar één blad ontbreekt. Prefab stuc-elementen werden toegepast vanaf het midden van de 19e eeuw. Het kan echter ook

gaan om een reconstructie of historiserend plafond uit de jaren '90. In 1996 werd in het Louvre ook nog een reconstructie van een stucplafond toegepast.

Interpretatie: Overloop

Op een tekening van 1956 is te zien dat om de rookkanalen heen kasten zijn gebouwd, waarvan nu de planken nog aanwezig zijn. Van de spiltrap en steile steektrap die hier aanwezig waren voor 1992 zijn geen sporen meer te zien. De huidige trappen bevinden zich op dezelfde plek. Er zijn nog wel sporen zichtbaar van de deur die in 1992 evenwijdig aan de bovenkant van de nieuwe trap werd geplaatst. Deze deur bevindt zich nu haaks op de bovenkant van de trap.

Interpretatie: Administratie

Op oude plattegronden is te zien dat de diepe inloopkast een toilet is geweest in de tijd dat het een woning was. Deze is tussen 1956 en 1964 aangebracht. Naast de toilet was een deur naar de gang, deze werd tussen 1986 en 1992 dichtgemaakt, er is nu alleen nog een nis zichtbaar. Tegenover het toilet lag een douche, deze ruimte is pas na 1998 bij de rest van de kamer getrokken.

De binnenluiken zijn vermoedelijk pas in de tweede helft van de 20e eeuw aangebracht. Ze bestaan uit vlakke platen, met aan de binnenkant profielatjes daarop gespijkerd. Ook de rest van de afwerking lijkt niet erg oud. Het vlakke stucplafond is bevestigd op steengaas, dat vooral vanaf 1925 veel gebruikt wordt. De inbouwkasten met paneeldeuren zouden wel ouder dan de 20e eeuw kunnen zijn.

A3.1.07: Balkon

Boven de binnenplaats is een balkon gemaakt. Ondanks dat het balkon geen binnenruimte is, wordt deze hier toch kort beschreven. Dit balkon bevindt zich langs de zijgevel van het hoofdhuis, tussen de administratie en de duiventil. Het balkon is te bereiken via een deur in het halletje.

Het balkon is aan drie kanten omringd door gevels, zie 3.3. De vierde kant wordt gevormd door een houten balkonhek. De vloer bestaat uit stalen roosters die over de houten balken liggen.

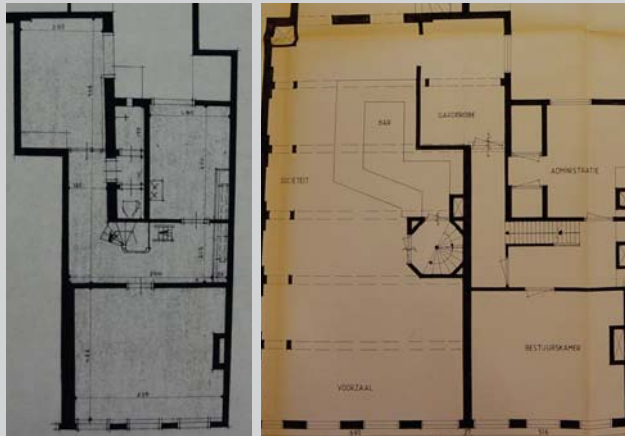
A4.1.08: Halletje

Het halletje is de kleine ruimte die de duiventil met de sociëteit verbindt. Ook is hier een deur naar het balkon te vinden. De drie deuren zijn recent.

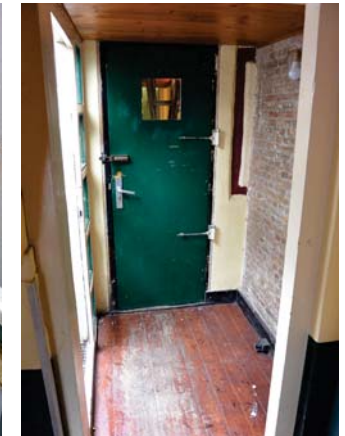
De wanden aan de voor een achterkant zijn gepleisterd. De linker wand bestaat uit schoon metselwerk, dit is de zijgevel van het tussenlid voordat het halletje er was. Het metselwerk is opgetrokken in kruisverband (17-18.5 x 8-9 x 3.5-4, 10l 49cm). De rechter wand bestaat uit een houten pui met ruitjes en een deur. Op de vloer liggen houten planken en het plafond is afgetimmerd met schrootjes.

173. Het middenrozet van het plafond, één blad ontbreekt.

174. Plattegrond 1970 (links) en 1992 (rechts).

175. Balkon en halletje.

A4.1.09: Duiventil

De duiventil bevindt zich in de kap van het achterhuisje. De duiventil is te bereiken via het halletje. In de ruimte staat één spant, zie 3.4.5. De wanden bestaan uit dakbeschot of zijn gestuukt. In het voorste dakvlak bevindt zich een recent dakraam. In het achterste dakvlak is een grote, recente dakkapel aanwezig. Het plafond is afgetimmerd, op de vloer ligt zeil. In de rechter zijwand is het afgeknotte rookkanaal van de schouw in de oude keuken zichtbaar.

Interpretatie: Balkon en Halletje

Het halletje werd pas in 1998 gebouwd. Tot die tijd was het een plat dak. In de duiventil was al wel een deur naar dit kleine stukje plat dak aanwezig. Het balkon werd kort daarna gemaakt.

Interpretatie: Duiventil

Bij een verbouwing in 1970 werden de flieringen en sporen deels vernieuwd. Het spant werd hersteld (ArchiefRCE). Tussen 1986 en 1992 werd de dakkapel aan de achterkant gebouwd.

Op één van de flieringen hangt een bordje: "Deze ruimte wordt aangeboden door H.L.J.C. Geit 2007." Vermoedelijk werd toen de trap vanuit de oude keuken dichtgemaakt, sinds 1998 was er immers een toegang vanuit de sociëteit. Wat er nog meer gebeurt is in 2007 is niet bekend.

176. Duiventil.

3.5.5 Eerste verdieping Oude Delft 52

B1.1.12/15: Sociëteit

De Sociëteit beslaat bijna de hele eerste verdieping van het hoofdhuis. Aan de voorkant rechts is een deel afgescheiden dat bij Oude Delft 50 hoort en de koker van de spiltrap met wat kasten en kanalen eromheen is afgescheiden. De sociëteit is te bereiken via de spiltrap, via de gang (A1.1.01) en via het tussenlid. Het halletje en daarmee de duiventil en het balkon zijn alleen te bereiken via de sociëteit. De houtconstructie met muurstijlen, korbelen, moerbalken en extra kolommen is nadrukkelijk in de ruimte aanwezig, zie 3.4.2.

In een aantal moerbalken zijn inkepingen en andere

177. Sociëteit richting linker gevel en achtergevel.

178. Sociëteit richting rechterwand en voorgevel.

sporen te zien. De eerste, tweede en vierde moerbalk verjongt direct na de extra kolom. De derde moerbalk bevat een inkeping van ongeveer een meter breed iets rechts van de extra kolom. De vijfde moerbalk bevat een soort uitstulping op ongeveer twee meter van de rechter zijgevel, waarna deze moerbalk met een ronding naar rechts verjongt. Bij de muur wordt de moerbalk ondersteund met een sleutelstuk en een extra kolom. Vlak na de verjonging wordt de moerbalk ook ondersteund door een extra kolom. De vierde moerbalk is aan de rechterkant bewerkt, waardoor er allemaal putten in de achterkant van de balk zitten. Aan de voor- en onderkant is dit niet het geval.

179. Inkeping in de derde moerbalk.

180. Uitstulping, met verjonging in de vijfde moerbalk, met extra kolom.

Alle wanden zijn gestuukt. In de voorgevel zijn vier vensters (type b) aanwezig, zie 3.3.1. In de linker zijgevel zijn zes eiken lateien aanwezig tussen de muurstijlen. Onder de lateien zijn nissen in de muur opgenomen. De laatste latei is maar half zichtbaar, deze gaat half schuil achter een leidingschacht.

In de achtergevel zijn twee openingen naar het tussenlid aanwezig, de dagkanten zijn betegeld met de kleine blauwe mozaïektegeltjes die ook op de begane grond aanwezig zijn. Op de penant tussen de twee openingen is een gestuukte metselwerk console zichtbaar die de strijk balk lijkt te dragen. Rechts van de openingen springt de gevel iets terug. Helemaal rechts bevindt zich de recente deur naar het halletje.

Tegen de linker wand staat het trappenhuis met gestuukte wanden, daarna volgt de bar. Achterin wordt deze wand gevormd door de oorspronkelijke zijgevel van het hoofdhuis. Hierin is een bolkozijn aanwezig, zie 3.3.2.

Op de vloer ligt zeil. Het eerste deel van de vloer, vanaf de voorgevel tot vlak na de tweede muurstijl, ligt één trede hoger dan de rest van de vloer.

Het plafond bestaat uit de ronde kinderbinten (zie 3.4.2), alleen de kinderbinten rechts achterin zijn vierkant en liggen verder uit elkaar. Over de kinderbinten liggen akoestische vezelplaten.

181. Achterkant van de vierde moerbalk, met bewerking.

Interpretatie: Sociëteit

Bij de verbouwing van 1970 kwamen de houten lateien en sporen van vensters daaronder aan het licht, zie 3.3.1.

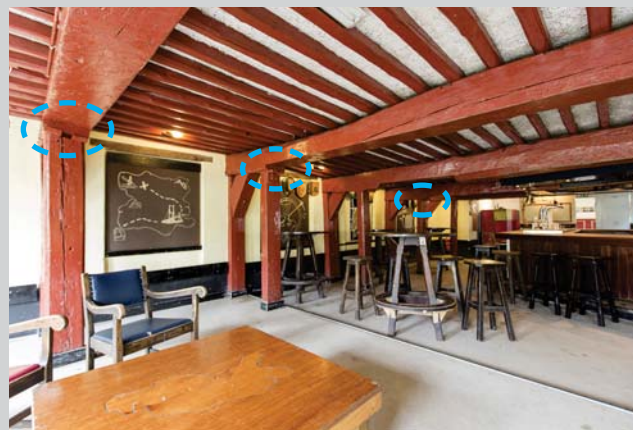
De gemetselde console ondersteunt de strijk balk. Mogelijk kon de strijk balk hierdoor minder zwaar uitgevoerd worden en betekende dit een materiaal besparing. Er is geen andere duidelijke verklaring voor deze console. Het is ook niet bekend waarom de achtergevel aan de rechterkant een klein stukje terug springt.

Dat de vloer aan de voorkant van de sociëteit een trede hoger ligt dan de rest van de vloer kan te maken hebben met de scheefheid van de vloer. Deze loopt duidelijk af naar de achtergevel. Mogelijk wilde men aan de voorkant een stuk rechte (waterpas) vloer.

De verjongingen van de moerbalken zal waarschijnlijk te maken hebben met de stahoogte op deze verdieping. Het is een zeer lage verdieping. Tussen de moerbalken gaat het nog, maar de enorme moerbalken zorgen er voor dat veel mensen moeten bukken. Mogelijk zijn de balken om die reden iets verjongt. Waarom de derde moerbalk maar over de lengte van ongeveer een meter is verjongd is niet duidelijk.

182. De console die de strijk balk ondersteunt.

183. De verjongingen en de moerbalken (1e, 2e en 4e).

Rechts achterin zijn meerder bouwsporen te zien die verwijzen naar de kamer die hier tot 1986 was en behoorde bij Oude Delft 50. Ten eerste zijn de kinderbinten hier vierkant en liggen ze op grotere afstanden. Daarnaast geeft de uitstulping in de vijfde moerbalk aan waar de scheidingsmuur heeft gestaan. Dit is tegenwoordig ook met een 'gouden' drempel aangegeven op de vloer. Deze ligt echter net niet precies op de plek van de oude muur.

De verjonging van de balk zal ook hier met de stahoogte te maken hebben. Hier is de verjonging echter dieper, dit was mogelijk omdat de moerbalk door de scheidingsmuur werd ondersteund. Toen deze scheidingsmuur werd verwijderd moest de moerbalk extra ondersteund worden. Toen werden vermoedelijk de twee extra kolommen en het sleutelstuk aangebracht.

De bewerking van de achterkant van de vierde moerbalk omvat het gedeelte van deze balk dat zich in de kamer behorende bij Oude Delft 50 bevond. Deze bewerking zal hier vermoedelijk mee samen hangen. Mogelijk werd de balk opgeruwd om hem te voorzien van stucwerk of een andere afwerking.

184. Hoek rechts achterin de sociëteit.

B2.1.16: Tussenlid met trappenhuis

Het tussenlid verbindt ook op deze verdieping het hoofdhuis met het achterhuis. In beide bouw delen zijn openingen gemaakt waarvan de dagkanten zijn betegeld met blauwe mozaïktegeltjes. Aan de rechterkant van het tussenlid is de houten trap die deze verdieping met de begane grond en de tweede verdieping verbindt.

De wanden en het plafond zijn gestuukt. In de achtergevel van het hoofdhuis zijn twee gevelankers en een dichtgezet venster aanwezig, zie 3.3.2. Op de vloer ligt zeil.

B3.1.19: Achterzaal

De achterzaal omvat de hele eerste verdieping van het achterhuis en is enkel te bereiken via het tussenlid. In de linker wand is een nooddeur aanwezig die uitkomt op de brandtrap langs de linker zijgevel van het achterhuis.

De wanden zijn voorzien van een lambrisering bestaande uit vlakke platen waar sierlijstjes op zijn bevestigd. Tegen de linker wand is een radiator in de lambrisering opgenomen en onder de ramen een bank. Boven de lambrisering zijn de wanden gestuukt. Tegen de achterwand is een haard aanwezig. De stookopening is modern vormgegeven. In de rechter gevel zijn drie vensters (type c) aanwezig met banken eronder. In de rechter hoek vooraan is de bar gesitueerd. Op de vloer ligt zeil. Het plafond bestaat uit een enkelvoudige balklaag, zie 3.3.3, met daartussen hardboard.

185. Het tussenlid op de eerste verdieping.

Interpretatie: Tussenlid met trappenhuis

In 1970 werd deze verdieping op het tussenlid toegevoegd. In 1978 werd het tussenlid opnieuw verbouwd. Hierbij werd het houten trappenhuis aangebracht. Er werden plannen gemaakt voor een opbouw bovenop de eerste verdieping, deze opbouw werd echter pas in 1982 uitgevoerd. Toen werd het trappenhuis ook door getrokken naar de tweede verdieping. De afwerkingen in het trappenhuis zullen uit 1978 dan wel uit 1982 stammen.

Interpretatie: Achterzaal

Het achterhuis werd in 1978 verbouwd, hierbij werden ook aanpassingen in de achterzaal op de eerste verdieping gedaan. De balklaag werd hersteld (zie 3.4.3), de haard werd toegevoegd en de nooddeur werd geplaatst. De lambrisering en banken werden pas in 1992 toegevoegd toen de achterzaal opnieuw werd ingericht.

186. De achterzaal.

3.5.6 Tweede verdieping (zolder) Oude Delft 50

A1.2.01: Opslag

Op de zolder bevindt zich een kleine opslagruimte op de grens van het hoofdhuis en zijhuis. Het derde spant van het hoofdhuis en spant CCCC van het zijhuis zijn in deze ruimte aanwezig met een kilkeper ertussen. De ruimte is te bereiken vanaf het bordesje op de trap (A1.2.03) naar de bibliotheek.

187. Plattegrond tweede verdieping.

De linker wand is de later aangebrachte scheidingsmuur tussen het hoofdhuis en het zijhuis. Het metselwerk bestaat uit rood/gele bakstenen (18-20 x 9-12 x 4-5, 10l 55cm) die zonder duidelijk verband gemetseld zijn. Op sommige stenen zijn resten van pleisterwerk zichtbaar en er zijn maar weinig stenen met hun volledige lengte aanwezig.

De achterwand bestaat uit een deel van het derde spant van het hoofdhuis, met daar omheen metselwerk. Onder het spant bestaat de wand uit hetzelfde metselwerk als de linker zijwand. Rechts van het spant is het metselwerk gestuukt. Boven het spant is ook schoon metselwerk te zien, dit metselwerk lijkt anders dan dat onder het spant. Het is echter niet goed te zien en ook niet op te meten. Het spantbeen met korbeel en een stuk dekbalk van het eerste juk zijn rood geschilderd. De fliering en een stukje spantbeen van het tweede juk zijn niet geschilderd.

De voorwand en rechter wand bestaan uit houten plaatwerk met daarin een opening naar de trap. De vloer bestaat uit houten planken, zie ook A1.2.03.

A1.2.02: Bibliotheek

De bibliotheek bevindt zich op de zolder van het zijhuis. De ruimte is te bereiken via een trap, zie A1.2.03. Vanuit de bibliotheek zijn de twee vlieringen te bereiken, zie A1.3.02.

De wanden zijn gestuukt of bestaan uit dakbeschot. In de voorgevel zijn drie vensters (type e) opgenomen, zie 3.4.2, die op de vloer beginnen. In de achterwand zijn de ruimte

van de trap naar beneden en de opslagruimte (A1.2.01) afgescheiden door een dunne houten wand met daarin recente dubbele deuren.

Over de rechter zijwand loopt een fors schuin rookkanaal dat eveneens uit gestuukt metselwerk bestaat. Langs deze wand loopt een open keulse goot. Deze goot voert het water van het dak aan de voorkant naar de achterkant van het pand. Op de vloer ligt vloerbedekking. De kaspanten, vlieringvloertjes, sporen en het dakbeschot vormen het plafond.

A1.2.03: Trap

De trap die van de eerste verdieping naar de bibliotheek op de zolder loopt bevindt zich tussen de twee spanten van het

zijhuis. Het eerste deel van de trap bestaat uit een steektrap met bovenaan een kwart erin. Dan volgt een klein stukje bordes waar ook de doorgang naar de opslag (A1.2.01) zich bevindt. Daarna volgt nog een kwarttrap van slechts vier treden naar een kleine overloop. Vanaf de overloop is de bibliotheek bereikbaar.

De achterwand is deels gestuukt, daarboven begint het dak met de sporen en het dakbeschot. In het dak is een dakkapel aangebracht. De overige wanden bestaan uit dunne houten wandjes.

Het bordesje bestaat uit brede, houten vloerplanken (messing-groef). De planken variëren van breedte 24-27cm. Op de overloop ligt dezelfde vloerbedekking als in de bibliotheek.

190. Keulse goot langs de rechter wand van de bibliotheek.

191. De trap naar de bibliotheek.

188. Het metselwerk (links) en het spantbeen van het hoofdhuis (rechts).

189. De bibliotheek.

Interpretatie: Opslag

Mogelijk zijn de linker en het onderste deel van de achterwand opgetrokken uit hergebruikte stenen. Er zijn veel koppen aanwezig in het metselwerk en de stenen bevatten resten van pleisterwerk. Het lijken dezelfde roze/rood/gele bakstenen als in de linker zijgevel en achter gevel van het hoofdhuis, ook de begane grond van de linker zijgevel van het achterhuis bevat dit soort metselwerk. Dit is allemaal metselwerk uit de 16e (of 17e) eeuw. De wanden in de opslag horen bij de scheidingswand tussen de beide panden, die uit het midden van de 18e eeuw zou stammen. Het is niet duidelijk hoe deze beide dateringen met elkaar gerijmd kunnen worden. Mogelijk werden de stenen van de afgebroken voorgevel gebruikt voor het optrekken van de scheidingsmuur (in het midden van de 18e eeuw werd eveneens de voorgevel vernieuwd).

Het is onduidelijk uit welke tijd het metselwerk boven de dekbalk stamt, omdat dit metselwerk niet goed onderzocht kon worden. Het is eveneens onduidelijk waarom het metselwerk rechts van het spant gestuukt is. Dit deel zal in het verleden meer in het zicht geweest zijn. Mogelijk stond het houten wandje van de berging meer naar links, waardoor dat deel van de muur zichtbaar was vanaf de trap.

Interpretatie: Bibliotheek

Aan de ramen, die direct op de vloer beginnen, is te zien dat deze vloer is verhoogd (zie 3.4.2). Het is niet bekend wanneer de keulse goot werd aangelegd. Vermoedelijk was het in Delft destijds verboden om een

regenpijp aan de straatkant te hebben.

In 1989 wordt de kap gerestaureerd, waarbij de sporen en het dakbeschot worden vervangen en de spanten waar nodig hersteld (Hellinga, et al. 1998). In 1992 werd de trap naar de zolder vervangen, hierbij werden ook de houten wandjes met dubbele deuren met glas erin geplaatst. Het is niet bekend wanneer de flieringvloertjes ter hoogte van de eerste dakbalk werden geplaatst.

Interpretatie: Trap

De trap werd in 1992 vervangen. Eerder was er een steilere trap van de eerste verdieping naar het bordesje, deze trap besloeg ongeveer de helft van de ruimte tussen de twee spanten. Vanaf het bordesje was er een recht steektrapje naar de zolder. De nieuwe trap is beter beloopbaar en omvat de volledige ruimte tussen de twee spanten. Ook deze trap komt uit op het bordesje. Vanaf het bordesje is er een kwartrap naar de zolder.

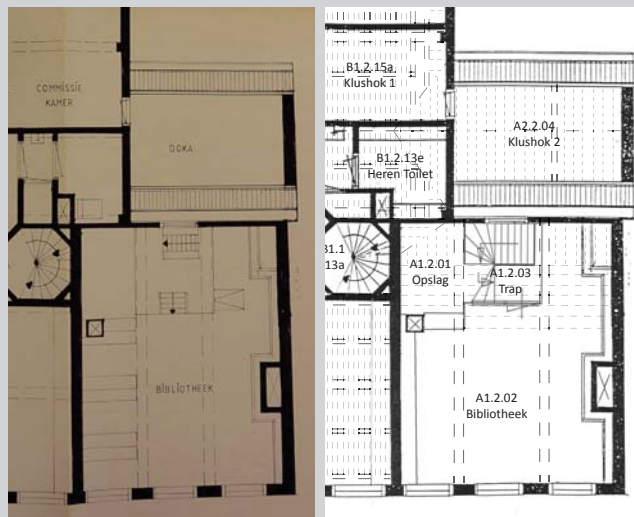
Het bordesje bevindt zich op het oorspronkelijke vloerniveau van de zolder. Er zijn helaas enkel kleine stukjes van een paar planken goed zichtbaar. Het is daarom moeilijk om iets te zeggen over de rest van de oorspronkelijke zoldervloer. Opvallend is dat de vloerplanken in tegenovergestelde richting lopen dan de plafondplanken die vanaf de overloop en verdieping lager te zien zijn. Dit kan mogelijk verklaard worden door de verhoging van het vloerniveau. Hierbij werd de constructie van de vloer aangepast, ook die van het stukje vloer dat op hetzelfde niveau bleef.

De oorspronkelijke vloer bestond uit twee moerbalken van voor-

naar achtergevel, daarover lagen kinderbinten en vloerplanken. De vloerplanken lagen dus van de voor- naar de achtergevel. Zo liggen de vloerplanken op het trapbordesje nog steeds.

Bij het verhogen van de vloer werden de moerbalken verwijderd. Er werd een verhoogde enkelvoudige balklaag aangebracht die overspant van de voorgevel naar de scheidingsmuur tussen bestuurskamer en overloop. Het deel van de vloer dat zijn oorspronkelijke niveau behield werd ook met een nieuwe enkelvoudige balklaag overspannen, van de scheidingsmuur tussen bestuurskamer en overloop naar de achtergevel. De vloerplanken van de vloeren zouden nu dus evenwijdig aan de voorgevel moeten liggen. De plafondplanken liggen ook zo.

Waarschijnlijk werd er een nieuwe vloer aangebracht (met vloerplanken evenwijdig aan de voorgevel) en werden daarop de oorspronkelijke vloerplanken gelegd. Dit is in ieder geval in de opslag en het bordesje het geval. Mogelijk liggen deze vloerplanken ook nog onder de vloerbedekking in de bibliotheek, dit is helaas niet te zien door de vaste vloerbedekking.

192. Plattegrond 2e verdieping OD50, 1992 bestaand en 2015.

193. Doorsneden trappenhuis Oude Delft 50, 1992 bestaand en nieuw.

3.5.7 Tweede verdieping (zolder) Oude Delft 52

A2.2.04: Klushok 2

Het tweede klushok bevindt zich in de kap van de zijhuis aanbouw en is alleen te bereiken via het eerste klushok in het hoofdhuis. De kapconstructie is nadrukkelijk aanwezig in de kleine ruimte, zie 3.4.4. De achterwand is gestuukt. De scheidingswand met het hoofdhuis is een eenvoudig houtskeletbouw wand. Op de vloer ligt zeil.

B1.2.12: Oude bestuurskamer

De oude bestuurskamer bevindt zich voor in het hoofdhuis en is te bereiken via de gang op deze verdieping. De houtconstructie met het eerste juk uit de kap, de hangbalken en de kinderbinten zijn nadrukkelijk aanwezig in deze ruimte, zie 3.4.2.

De wanden zijn gestuukt en links is het dakbeschot zichtbaar. In de voorgevel zijn vier vensters (type e) aanwezig. Het meest rechtse venster bevindt zich in een soort nis in de kapconstructie. De deur naar de gang en het kozijn zijn recent. Langs de rechter zijwand is een koof afgetimmerd.

Boven de kinderbinten zijn akoestische vezelplaten aangebracht als plafond. Op de vloer ligt zeil.

B1.2.13: Trappenhuis, gang en toiletten

Het middelste deel van het hoofdhuis is opgedeeld in meerdere ruimtes, hier bevinden zich het trappenhuis, de gang en toiletten. Met de spiltrap komt men uit in de gang,

194. De oude bestuurskamer.

vanuit daar zijn de toiletten, de oude bestuurskamer aan de voorkant en de garderobe aan de achterkant bereikbaar. De houtconstructie is ook hier nadrukkelijk aanwezig, zie 3.4.2.

In de gang zijn de wanden gestuukt, het plafond bestaat uit kinderbinten met vezelplaten en op de vloer ligt zeil. De kozijnen van de deuren zijn alle eenvoudig en recent. De deuren naar het trappenhuis, de oude bestuurskamer en de garderobe zijn dat eveneens. De drie deuren naar de toiletten zijn paneeldeuren bestaande uit één paneel, maar tweepasboog hoeken bovenin en een vierkante spiegel onderin.

De wanden en vloeren in de toiletten zijn betegeld. In de damestoiletten zijn het dak en plafond afgetimmerd met hardboard. In de herentoiletten zijn het dakbeschot en de kinderbinten met vezelplaat zichtbaar.

B1.2.15: Klushok 1, garderobe en installaties

In het achterste deel van het hoofdhuis bevinden zich het eerste klushok, de garderobe en de installaties. De garderobe is bereikbaar vanuit de gang en het tussenlid. Vanuit de garderobe zijn het eerste klushok en de installaties bereikbaar. De houtconstructie is ook hier nadrukkelijk aanwezig, zie 3.4.2.

De wanden tussen de garderobe en het klushok en de installaties bestaan uit houtskeletbouw wanden die aan de kant van de garderobe geschilderd zijn, aan de andere kant zijn ze kaal gelaten. De achtergevel is gestuukt. In deze gevel

195. De toiletten, links dames en rechts heren.

bevinden twee vensters en een klapdeur (type d), zie 3.3.1. Het linker raam bevindt zich in de installatieruimte. Het andere raam en de klapdeuren in de garderobe.

De wand naar de gang en toiletten is in het klushok gestuukt. Dit stucwerk loopt in de garderobe tot de deur naar de gang. Aan de linkerkant van deze deur en in de installatieruimte is deze wand betegeld.

De beide zijwanden bestaan uit een lage borstwering die is gestuukt, daarboven begint het dakbeschot. Op de vloer ligt zeil. Het plafond bestaat uit de kinderbinten met de vezelplaten daarboven.

196. De gang, richting de garderobe.

197. De garderobe richting het tussenlid.

B2.2.16: Tussenlid

Het tussenlid is op deze verdieping slechts een gang die het hoofdhuis met het achterhuis verbindt en waar de houten trap van beneden op uitkomt.

Het metselwerk van de achtergevel van het hoofdhuis en de voorgevel van het achterhuis zijn hier te zien, zie 3.3. In het hoofdhuis zijn dubbele klapdeuren aanwezig. De verbinding met het achterhuis bestaat uit een opening in deze gevel, met blauwe mozaïktegeltjes in de dagkanten.

De zijwanden bestaan uit houten puin, met drie ramen erin, zie exterieur. Het plafond is dubbel gekromd en bestaat uit geschilderd beton. Op de vloer ligt zeil.

198. Klushok 2, met daarachter klushok 1.

199. Achtergevel hoofdhuis vanuit tussenlid.

B3.2.19: Kleine eetzaal

De kleine eetzaal beslaat de hele tweede verdieping (zolder) van het achterhuis. De kleine eetzaal is te bereiken vanuit het tussenlid. Aan de voorkant van het achterhuis is een klein portaalje gemaakt met aan weerszijden daarvan kleine (opslag)ruimtes die bereikbaar zijn vanuit de kleine eetzaal. De achterwand is ook afgetimmerd, hier is een rookkanaal weggewerkt met inbouwkasten eromheen. Deze beide wanden bestaan uit geschilderde recente houtskeletbouw wanden met recente deuren daarin.

De zijwanden worden gevormd door de kapconstructie met de kepers en het dakbeschot. In beide dakvlakken is een brede dakkapel aanwezig met twee openslaande ramen.

Op de vloer ligt zeil. Het plafond is afgedekt met hardboard.

200. Kleine eetzaal richting tussenlid.

201. Kleine eetzaal richting achtergevel.

Interpretatie: Klushok 1

De afwerkingen van dit klushok komen uit de tweede helft van de 20e eeuw.

Interpretatie: Oude bestuurskamer

De nis waarin het meest linkse venster (vanaf de voorgevel gezien) zich bevindt is ontstaan bij het verhogen van de voorgevel. Bij deze verhoging werd de dakhelling van het hoofdhuis namelijk niet gewijzigd. Om toch een volledige hoge lijstgevel te maken, moest een kleine soort dakkapel gemaakt worden voor dit raam.

De afgetimmerde koof langs de rechter wand bevat waarschijnlijk kanalen ten behoeve van de ventilatie in de sociëteit.

Interpretatie: Trappenhuis, gang en toiletten

Het trappenhuis bevat de stalen wenteltrap die bij de verbouwing van 1970 werd geplaatst. De gang en toiletten kregen hun huidige indeling in 1994. De afwerking stamt vermoedelijk ook uit dat jaar. Het is niet bekend waar de paneeldeuren vandaan komen.

Interpretatie: Klushok 2, garderobe en installaties

Alle afwerkingen van deze ruimtes zijn van 1970 en vooral daarna. Het betegelde deel in de installatieruimte en een stukje van de gang geeft aan dat hier eerder toiletten hebben gezeten.

Interpretatie: Tussenlid

Deze opbouw van het tussenlid werd in 1982 gebouwd. Op de metselwerk gevel van hoofdhuis en achterhuis na (waar de opbouw tussen is gebouwd), stamt de afwerking uit die tijd.

Interpretatie: Kleine eetzaal

Het portaal, de kastenwand achterin en de dakkapellen werden in 1978 geplaatst bij een grote verbouwing van het achterhuis, waarbij ook de dakvorm aangepast werd (zie 3.4.3). Pas na 1998 werden ook de twee nissen naast het portaal afgescheiden met een wand en deuren.

3.5.8 Derde verdieping (vloering) Oude Delft 50 en 52

A1.3.02: Archief

Op de vloeringen van het zijhuis bevindt zich het archief. Deze ruimtes staan in open verbinding met de bibliotheek op de zolder. De ruimtes bestaan eigenlijk alleen uit een vloertje in de kapconstructie. De vloertjes worden bereikt met ladders. De tweede vloering is alleen via de eerste vloering te bereiken.

Het eerste vloeringvloertje bestaat uit een houten vloertje dat over de dekbalken van het eerste juk liggen en op een balkje dat aan de muur is bevestigd. In het dak is ter hoogte van de eerste vloering een dakraam opgenomen.

Het tweede vloeringvloertje bestaat uit vloerplanken die over de dekbalken en hangbalken van het tweede juk liggen. De brede eiken vloerplanken zijn ca. 2cm dik en variëren in breedte. Ze zijn ook erg onregelmatig van vorm, waardoor gaten ontstaan. Over deze vloer ligt een extra vloer.

B1.3.12/15: Oelezolder

Op de derde verdieping bevindt zich de vloering van de kapconstructie van bouwdeel B1, het hoofdhuis. Door de

202. Plattegrond derde verdieping.

enorme hoogte van de kap is de beschikbare gebruiksruimte waar je kunt staan op de vloering aanzienlijk. Hier is de "Oelezolder" van de vereniging gevestigd. De ruimte is te bereiken via de stalen spiltrap. Aan de achterkant van het hoofdhuis zijn in een dakkapel dubbele deuren aanwezig die toegang geven tot een brandtrap.

De ruimte wordt gedomineerd door de vijf kaspanten, zie 3.4.2. Over de vloeringen lopen rondgekapte grenen sporen. Op de sporen is een dakbeschot van grenen delen bevestigd, dat kaal in het zicht is.

De voor en achtergevel hebben beide een kleine borstwering van gestuukt metselwerk, daarop ligt een muurplaat waar de sporen op staan. In het dakschild aan de voorkant zijn twee dakkapellen opgenomen. Elke dakkapel heeft een openslaand raam (type b, maar dan 3x3 ruitjes), zie 3.3.1. In het dakschild aan de achterkant is een dakkapel met dubbel openslaande deuren aanwezig. De deuren zijn onder elk voorzien van een paneel en boven van 4x2 ruitjes, zie 3.3.1.

De zijwanden hebben beide een borstwering (68cm hoog)

203. De onderkant van de tweede vloeringvloer.

204. Vloerconstructie tweede vloering.

van gemetselde poriso-steen. De bovenkant is afgesmeerd met specie, waar de sporen in steken. De linker wand bestaat aan de voorkant onderaan uit een wand van gestuukt metselwerk, boven de vloering van het juk is een wand afgetimmerd met schrootjes. De wanden van het trappenhuis zijn gestuukt. Op de vloer liggen grenen vloerplanken van 20cm breed.

205. Oelezolder.

Interpretatie: Archief

De tweede vloeringvloer is van een extra vloertje voorzien om deze ruimte veilig te kunnen gebruiken, in verband met de gaten in de eiken vloer. De eiken vloer zou nog uit de 16e eeuw kunnen stammen. Het extra vloertje stamt, net als het eerste vloeringvloertje uit de tweede helft van de 20e eeuw.

Interpretatie: Oelezolder

De poriso borstweringen stammen uit 1970. De rest van de afwerkingen stammen vermoedelijk uit 1997. Toen werd op deze zolder een nieuwe vloer gelegd, waarbij ook de bar en de rest van de ruimte meteen onder handen genomen werden.

Waardestelling

4.1 Contextuele waardestelling

Oude Delft 50-52 is beschermd als rijksmonument. In het monumentenregister wordt de aanwijzing als rijksmonument niet toegelicht, er wordt slechts een summier beschrijving gegeven (vooral van de voorgevel), zie bijlage 1. Gezien het ontbreken van een contextuele waardestelling, wordt hier kort aangegeven waarom het pand historisch belangrijk is.

Het pand is van algemeen historisch belang vanwege zijn eeuwen oude geschiedenis in de binnenstad van Delft. Daarnaast zou men kunnen zeggen dat het pand gebruikshistorisch van belang is als één van de 16e-eeuwse brouwerijen in Delft. Van de functie als brouwerij zijn echter nog maar weinig tastbare herinneringen bewaard gebleven.

Het pand is van stedenbouwkundig belang vanwege zijn ligging aan een hoofdgracht in Delft. De lijstgevel met 18e en 19e-eeuwse vensters en de stoep met trappen en hek dragen bij aan de sfeer en het beeld van een oude Hollandse stad.

Oude Delft 50-52 is van architectuurhistorische waarde vanwege zijn 18e-eeuwse voorgevel. Ook de 18e-eeuwse indeling van Oude Delft 50 en de (sporen van de) 18e-eeuwse interieurelementen in de gang, de voorkamer en het achterhuisje, zijn van architectuurhistorisch belang.

Het pand is bouwhistorisch gezien vanwege meerdere elementen van belang. De kelder en een deel van het metselwerk dateren mogelijk nog van voor de stadsbrand van 1536. Er is in Delft relatief weinig behouden gebleven van voor deze grote stadsbrand. De relatief gave 16e-eeuwse (hout)constructie, met overkraging boven een steeg en een kap van drie gestapelde jukken, is eveneens waardevol. Beide elementen komen maar weinig voor in Delft (en misschien zelfs in Nederland).

4.2 Interne waardestelling

Deze interne waardestelling is opgesteld aan de hand van de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek (Hendriks, et al. 2009). Voor deze waardestelling is alleen gekeken naar de cultuurhistorische waarde, niet naar de bouwtechnische toestand, de gebruikers-belangen, eventuele toekomstige ontwikkelingen en de financiële aspecten.

Het gebouw en de verschillende onderdelen daarvan zijn gewaardeerd vanuit verschillende deelwaarden. Elk onderdeel wordt getoetst op zijn gaafheid/authenticiteit

en zeldzaamheid. In waarderingsschema's is aangegeven welke cultuurhistorische waarde aan elk onderdeel wordt toegekend. Daarnaast wordt aangegeven uit welke deelwaarderingen deze overkoepelende cultuurhistorische waarde bestaat. De cultuurhistorische waarden zijn tevens weergegeven in schetsen en plattegronden (zie 4.2.5).

De toegepast deelwaarderingen verschillen per onderdeel. De volgende deelwaarderingen komen aan bod: bouwhistorische waarden (onderverdeeld in materiële en constructieve waarden), architectonische waarden, ensemble waarden, interieurhistorische waarden, gebruikshistorische waarden en tot slot "sfeer"waarden.

"Sfeer"waarden worden toegekend aan afwerkingen en interieurelementen die geen historische waarden hebben, maar wel bijdragen aan de historische sfeer van een ruimte. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een lambrisering uit de tweede helft van de 20e eeuw, die aansluit op een originele deuromlijsting (zie bestuurskamer).

Niet elke deelwaardering uit de schema's wordt voor elk onderdeel toegelicht in de tekst. Vaak wordt alleen de cultuurhistorische waarde in de tekst benoemd. In gevallen waar de deelwaarderingen voor één element onderling verschillen zal dit in de tekst toegelicht worden.

Hoge cultuurhistorische en monument waarden (blauw) worden toegekend aan elementen die van cruciaal belang zijn voor de structuur en/of de betekenis van het object. Positieve cultuurhistorische en monument waarden (groen) worden toegekend aan elementen die van belang zijn voor de structuur en/of de betekenis van het object. Indifferentie cultuurhistorische en monument waarden (geel) worden toegekend aan elementen die van relatief weinig of geen belang zijn voor de structuur en/of de betekenis van het object.

Waardering restauraties

Het pand is in de tweede helft van de 20e eeuw in verschillende fases gerestaureerd (en verbouwd). Bij deze restauraties zijn oorspronkelijke onderdelen, zoals bijvoorbeeld de houtconstructie in Oude Delft 52 of de wandbetimmering in het Louvre, hersteld of soms zelfs vervangen. Dit is voor zover bekend altijd met respect voor het oorspronkelijke materiaal gedaan. Zo veel mogelijk materiaal is behouden.

En wanneer een onderdeel vervangen moest worden werd dit zo veel mogelijk met hetzelfde materiaal en met dezelfde constructie gedaan. De gerestaureerde en/of vervangen elementen zijn onderdeel van het geheel en worden ook als zodanig gewaardeerd.

4.2.1 Bouwmassa

Bij de waardering van de verschillende bouwmassa's gaat het om de waardering van de bouwmuren van deze bouwdelen en de kapvorm. Deze waarderingen zijn terug te vinden in de waarderingsplattegronden bij 4.2.5.

De verschillende bouwdelen waaruit het gebouw is opgebouwd zijn over het algemeen nog goed te herkennen. Het hoofd- met zijhuis (B1 en A1) en achterhuis (B3) stammen uit de 16e eeuw en worden vanwege hun gaafheid en zeldzaamheid hoog gewaardeerd.

In de 18e eeuw werd het pand gesplitst in twee woonhuizen bestaande uit een voorhuis en achterhuis, verbonden door een gang. De zijhuis aanbouw (A2), het achterhuisje (A4) en een verbinding tussen voorhuis en achterhuis (onderdeel van A1) waren hiervoor nodig. De bouwdelen die bij deze 18e-eeuwse structuur horen, inclusief de scheidingswand

die voor de splitsing in het hoofdhuis zorgt, worden hoog gewaardeerd vanwege hun gaafheid (en zeldzaamheid).

Later zijn er in de 19e en/of 20e eeuw twee kleine aanbouwtjes op de binnenplaats van Oude Delft 50 bijgekomen (A3). Hierin werden een toilet en douche/opslag gerealiseerd. Dit is kenmerkend voor die tijd. Men wilde meer comfort en liet een toilet en/of badkamer bouwen. Hier werd dit gedaan door middel van kleine aanbouwtjes op de binnenplaats. De aanbouwtjes zijn nog duidelijk als zodanig te herkennen en worden daarom positief gewaardeerd.

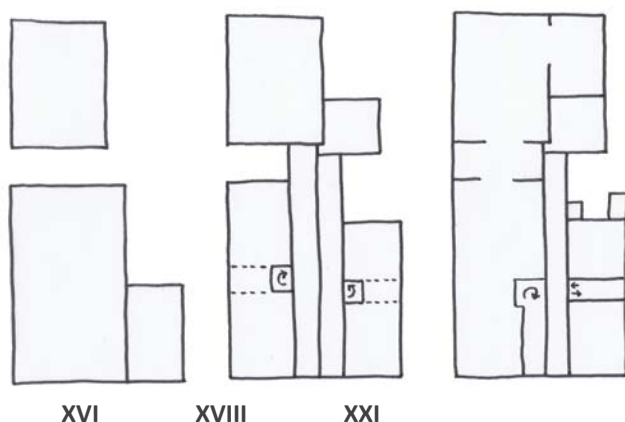
In de 20e eeuw wordt de binnenplaats achter het achterhuisje volgebouwd. Dit vertroebelt de herkenbaarheid van het achterhuis (zowel aan de buiten- als binnenkant). Deze uitbouw krijgt een indifferente waarde.

In Oude Delft 52 is het tussenlid (B2) in de 2e helft van de 20e eeuw uitgebreid van een gang op de begane grond tot een opvulling van bijna de volledige ruimte tussen het hoofdhuis en zijhuis. Op de tweede verdieping is geprobeerd de verbinding zo klein en transparant mogelijk te houden, het is dan ook minder storend dan het tussenlid op de lagere verdiepingen. Dit neemt echter niet weg dat de twee bouwdelen door het tussenlid voor een groot deel samengesmolten zijn. Zowel de 16e als de 18e-eeuwse structuur zijn hierdoor vertroebeld. Het tussenlid krijgt daarom ook een indifferente waarde.

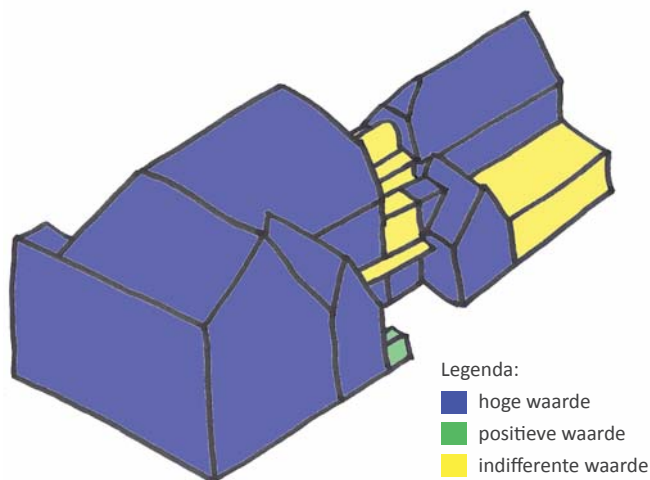
In Oude Delft 50 was het tussenlid, als gang tussen voor- en achterhuisje duidelijk herkenbaar (onderdeel van A1). In 1998 werd dit tussenlid opgehoogd (onderdeel van A4) en werd een balkon aangebracht langs de zijgevel van het hoofdhuis en tussenlid. Bij beide ingrepen is geprobeerd de structuur transparant te maken, dit kan echter niet voorkomen dat de 18e-eeuwse structuur hierdoor nog maar moeilijk herkenbaar is. Deze ingrepen worden daarom indifferente gewaardeerd.

G=gaafheid, Z=zeldzaamheid		Cultuurhistorische waardestelling	Deelwaardestellingen		
Ruimtecode	Onderdeel		Architectonisch	Interieurhistorisch (indeling)	Ensemble
B1 en A1	bouwmassa	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	indifferent	hoog (G/Z)
A1 (gang bg)	bouwmassa	hoog (G)	positief	hoog (G)	hoog (G)
A2	bouwmassa	hoog (G)	positief	hoog (G)	hoog (G)
A3 (aanbouwtjes)	bouwmassa	positief (G/Z)	positief (G/Z)	positief	positief (G/Z)
A4	bouwmassa	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	positief	hoog (G/Z)
A4 (halletje 1e)	bouwmassa	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent
B2	bouwmassa	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent
B3	bouwmassa	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	positief	hoog (G/Z)
B4	bouwmassa	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent

206. Waarderingsschema bouwmassa's.

207. Ontwikkeling interne structuur.

208. Schets van de bouwmassa's met waardering.

4.2.2 Extérieur

Hoofd- en zijhuis (B1 en A1)

De voorgevel is in de 18e eeuw geheel opnieuw opgetrokken. Een aantal vensters is begin 19e eeuw vervangen. In de 20e eeuw is een aantal ramen vervangen, deze werden in 1970 echter weer terug gerestaureerd naar hun 18e- of 19e-eeuwse indeling. De voorgevel laat zien dat het van oorsprong één pand is, ondanks dat er twee voordeuren aanwezig zijn. Deze gevel krijgt vanwege zijn gaafheid en eenheid een hoge monumentwaarde. Dit geldt voor de 18e- en 19e-eeuwse vensters, zowel voor de oorspronkelijke als voor de gerestaureerde ramen. Alleen de dakkapellen, die later werden toegevoegd, krijgen geen hoge waardering. Ze dragen niet bij aan de eenheid van de gevel, maar verstoren deze ook niet. Daarom krijgen ze een positieve waardering.

De linker zijgevel van het hoofdhuis (in de steeg) bestaat op de begane grond nog grotendeels uit 16e-eeuws metselwerk, mogelijk zelfs van bakstenen van vóór de stadsbrand die hier werden hergebruikt. Dit deel van de gevel heeft dan ook een hoge waarde vanwege zijn zeldzaamheid. De nooddeur heeft een indifferente monumentwaarde.

Het metselwerk hierboven, op de verdieping, is niet of nauwelijks in het zicht en zal daarom als exterieur niet gewaardeerd worden. Het metselwerk is als bouwmuur van het hoofdhuis hoog gewaardeerd, zie 4.2.1.

De achtergevel van het hoofdhuis bevindt zich voor een groot deel in het tussenlid. Het deel dat nog van buiten zichtbaar is lijkt te bestaan uit 16e-eeuws metselwerk. Door vertin- en pleisterlagen is dit echter moeilijk vast te stellen. De vensters zijn vergelijkbaar met de 18e-eeuwse vensters in de voorgevel. De achtergevel van het hoofdhuis wordt vanwege zijn zeldzaamheid hoog gewaardeerd. De dakkapel is later toegevoegd en in 1982 aangepast tot deuren die toegang geven tot de brandtrappen, dit past niet in de architectuur. De dakkapel wordt indifferent gewaardeerd.

De rechter zijgevel aan de binnenplaats is regelmatig opnieuw gepleisterd. Het pleisterwerk heeft zowel qua materiaal als qua architectuur een indifferente waarde. Het venster op de verdieping krijgt een hoge waarde vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid. Het empire raam op de begane grond is in 1970 geheel vervangen, de materiaalwaarde

is hierdoor indifferent. De architectonische waarde en ensemble waarde (als onderdeel van alle empire ramen in Oude Delft 50) zijn echter hoog. Hierdoor wordt aan dit venster toch een hoge cultuurhistorische waarde toegekend.

Het dak van het hoofd- en zijhuis is gedekt met Oud Hollandse pannen. De vorm stamt deels uit de 16e en deels uit de 18e eeuw, het vormt één geheel. Het dak wordt zowel qua materiaal, architectuur als ensemble hoog gewaardeerd vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid.

Tussenlid (B2)

De gevels en het dak van het tussenlid worden, om dezelfde reden als bij de bouwmassa, indifferent gewaardeerd. Ze vertroebelen de scheiding tussen hoofd- en zijhuis.

Achterhuis (B3)

De voorgevel van het achterhuis is alleen op de tweede verdieping zichtbaar. Dit deel van de gevel werd in 1978 opgetrokken, de materiaalwaarde is hierdoor indifferent. Het dak werd hier aangepast van een schilddak, naar een deel topgevel met een wolfseind. Deze aanpassing verstoort de structuur van de bouwmassa echter niet, het is een historische vorm die bij dit pand past. Dit deel van de voorgevel (en het dak) wordt daarom positief gewaardeerd.

De linker zijgevel van het achterhuis bestaat op de begane grond uit 16e-eeuws metselwerk. De verdieping werd vermoedelijk in de 18e eeuw toegevoegd. Deze gevel wordt vanwege zijn zeldzaamheid en gaafheid hoog gewaardeerd. De brandtrap, het raam en de deuren zijn recent uitgehakt, de randen zijn afgestreken. Dit past niet in een eeuwen oude gevel. Ze worden daarom indifferent gewaardeerd.

De dakkapel werd in 1978 verplaatst, maar past qua vormgeving wel bij het pand, dus wordt positief gewaardeerd.

De achtergevel van het achterhuis is volledig gepleisterd, waardoor het metselwerk niet te onderzoeken is. Het vermoeden bestaat dat in deze gevel mogelijk nog metselwerk van vóór de stadsbrand zit. De verwachtingswaarde van het metselwerk is dus hoog. Het pleisterwerk dat nu in het zicht is kon niet van dichtbij onderzocht worden, het materiaal kan dus ook niet gewaardeerd worden. Het pleisterwerk verhuult de onregelmatigheden van de gevel niet volledig, waardoor het pleisterwerk een architectonisch positieve waarde heeft.

Van de rechter zijgevel van het achterhuis is alleen de eerste verdieping zichtbaar. Deze gevel is heel vlak (vermoedelijk recent) gepleisterd, waardoor het pleisterwerk een indifferente waarde heeft. De vensters uit de 18e eeuw hebben een hoge waarde vanwege hun gaafheid en zeldzaamheid.

De schilddaken van het achterhuis stammen uit de 18e eeuw en zijn gedekt met (hergebruikte) Oud Hollandse pannen. Het dak wordt hoog gewaardeerd vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid. Het wolfseind aan de voorkant is ook gedekt met Oud Hollandse pannen, maar stamt uit 1978. De materiaalwaarde van de pannen is hoog, maar de architectonische en ensemble waarde van het dak is positief, waardoor toch een positieve cultuurhistorische waarde wordt toegekend.

Achterhuisje (A4)

De voorgevel van het achterhuisje aan de binnenplaats is vermoedelijk opgetrokken in 18e-eeuws metselwerk. Dit metselwerk krijgt vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid een hoge waarde. Het 18e-eeuwse venster krijgt een hoge waarde vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid.

Het dak is gedekt met Oud Hollandse pannen en is 18e-eeuws. Het dak wordt zowel qua materiaal, architectuur als ensemble hoog gewaardeerd vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid. De dakkapel en het daklicht zijn recent en worden indifferent gewaardeerd.

Aanbouwtjes (A3)

De gevels van de aanbouwtjes aan de binnenplaats zijn recent opnieuw gepleisterd. Het pleisterwerk wordt indifferent gewaardeerd. De daken zijn plat en stammen niet uit de bouwtijd, ze worden indifferent gewaardeerd.

Achterhuis aanbouw (A2)

Het pleisterwerk van de achterhuis aanbouw aan de binnenplaats, wordt net als het andere pleisterwerk aan de binnenplaats indifferent gewaardeerd. De deuren op de begane grond worden positief gewaardeerd. Het empire raam op de verdieping wordt hoog gewaardeerd vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid. Het dak is gedekt met Oud Hollandse pannen en wordt ook hoog gewaardeerd vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid.

G=gaafheid, Z=zeldzaamheid		Cultuurhistorische waardestelling	Deelwaardestellingen				Opmerkingen
Ruimtecode	Onderdeel		Bouwhistorisch		Architectonisch	Ensemble	
			materiaal	constructie			
B1 en A1	Voorgevel	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	constructie=metselverband etc.
	_vensters XVIII	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
	_vensters XIX	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
	_dakkapellen	positief (G)	indifferent		positief (G)		
B1 en A1	Dak	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
B1	Linker zijgevel (bg)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	positief (G)	hoog (G/Z)	constructie=metselverband etc.
	_nooddeur	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
B1	Achtergevel	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (Z)	hoog (G/Z)	constructie=metselverband etc.
	_dakkapel	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
B1	Rechter zijgevel	indifferent	indifferent		indifferent		waardering pleisterwerk
	_vensters bg	hoog (Z)	indifferent	positief	hoog (G/Z)	hoog	
	_vensters 1e	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		
B2	Tussenlid geheel	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	
B3	Voorgevel (2e)	positief	indifferent	positief	positief (G)	positief	
B3	Linker zijgevel	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	positief	hoog (G/Z)	
	_venster en deuren	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
	_brandtrappen	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
	_dakkapel	positief	positief		positief		
B3	Achtergevel	positief	positief?		positief		waardering pleisterwerk
B3	Rechter zijgevel (1e)	indifferent	indifferent		indifferent		waardering pleisterwerk
	_vensters	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
B3	Dak zijkanten	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		hoog (G/Z)	positief	
B3	Dak voorkant	positief	hoog (G/Z)		positief	positief	
A4	Voorgevel	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		
	_venster	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	positief	hoog (Z)	hoog (Z)	
A4	Dak	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		hoog (G/Z)		
A3	Gevels	indifferent	indifferent		indifferent		waardering pleisterwerk
A3	Dak	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
A2	Achtergevel	indifferent	indifferent		indifferent		waardering pleisterwerk
	_deuren bg	positief	positief	positief	positief		
	_venster 1e	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
A2	Dak	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		hoog (G/Z)	positief	

4.2.3 Constructie

Kelder (B1 en A1)

De constructie van de kelder (de wanden en het gewelf) wordt vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid hoog gewaardeerd. Deze constructie stamt vermoedelijk nog van vóór de stadsbrand in 1536, wat bijzonder is in Delft.

De vloer(constructie) in de houtkelder (A1) is vermoedelijk een vloer met drainagekanaaltjes, dit type vloer komt voor zover bekend niet veel voor. Vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid heeft deze vloer(constructie) dan ook een hoge monumentwaarde.

De vloerconstructie in de bierkelder (B1) bestaat uit een betonnen bak die in 1970 werd aangebracht, deze constructie heeft een indifferente waarde.

Hoofd- en zijhuis (B1 en A1)

De 16e-eeuwse houtconstructie in het hoofdhuus en zijhuis bestaat uit muurstijlen, korbelen, moerbalken, tussenbalken, kinderbinten, kaspanten, flieringen, nokgording en sporen. Deze constructie wordt hoog gewaardeerd vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid. Ook de onderdelen die bij de restauratie van 1970 hersteld en/of vervangen zijn worden hoog gewaardeerd. Ze zijn onderdeel van een gaaf bewaarde 16e-eeuwse constructie en zijn hersteld en/of vervangen zoals de oorspronkelijke constructie ook was.

De balklaag tussen de begane grond en eerste verdieping in het zijhuis is niet zichtbaar. Vermoedelijk is hier een 16e-eeuwse samengestelde balklaag aanwezig, deze zou hoog gewaardeerd worden. Ook in de gang is niet duidelijk hoe de constructie eruit ziet. De oorspronkelijke constructie

is hier in ieder geval niet meer aanwezig. Deze balklagen kunnen niet gewaardeerd worden.

De ophoging van de zoldervloer vond in het begin van de 19e eeuw plaats. Zo werd een representatieve kamer op de eerste verdieping gecreëerd. Deze verhoging heeft een positieve architectonische waarde. Op de overloop is de nieuwe balklaag zichtbaar, deze wordt positief gewaardeerd vanwege zijn gaafheid. De balklaag boven de bestuurskamer is niet zichtbaar en kan qua materiaal en constructie dus niet gewaardeerd worden.

De 18e-eeuwse aanpassing van de kapconstructie in het zijhuis wordt eveneens hoog gewaardeerd vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid. Deze constructie is een tastbare herinnering aan het ophogen van de voorgevel. Zowel de oorspronkelijke constructie als de aanpassingen zijn duidelijk herkenbaar en vertellen zo het verhaal van de aanpassing.

G=gaafheid, Z=zeldzaamheid		Cultuurhistorische waardestelling	Deelwaardestellingen		
Ruimtecode	Onderdeel		Bouwhistorisch		Architectonisch
			materiaal	constructie	
B1/A1	Kelder gewelf en wanden	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
A1	Keldrvloer	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
B1/A1	keldervloer	indifferent	indifferent	indifferent	
B1/A1	Houtconstructie	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
A1.1/2.02	Zoldervloer (verhoging)	positief			positief
A1.1/2.03	Zoldervloer	positief (G)	positief (G)	positief (G)	
A2	Balklagen	x			
A2	Kapconstructie	positief (G)	positief (G)	positief (G)	
A3	Daken	indifferent	indifferent	indifferent	
A4	Balklaag	hoog (G)	hoog (G)	hoog (G)	
A4	Kaspan	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
A4	Flieringen/sporen	indifferent	indifferent	positief	indifferent
B2	Constructie	indifferent	indifferent	indifferent	
B3	Vloer 1e	indifferent	indifferent	indifferent	
B3	Balklaag zolder (XVIII)	hoog (G)	hoog (G)	hoog (G)	
B3	Balklaag zolder (1978)	positief	indifferent	positief	positief
B3	Kap, jukken	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
B3	Kap, A-spanten	hoog (G)	hoog (G)	hoog (G)	
B3	Flieringen/sporen (zij)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
B3	Flieringen/sporen (voor)	positief	indifferent	positief	positief
B4	Constructie	indifferent	indifferent	indifferent	

Zijhuis aanbouw (A2)

De balklagen van de zijhuis aanbouw zijn niet zichtbaar en kunnen dan ook niet gewaardeerd worden. De kapconstructie van dit bouwdeel bestaat uit twee A-spanten met gordingen, nokgording en sporen. De constructie stamt mogelijk uit de 18e eeuw, maar kan ook jonger zijn. De constructie is verminkt, doordat de hanenbalken zijn weggezaagd. De constructie wordt positief gewaardeerd, omdat deze redelijk gaaf bewaard is gebleven en mogelijk uit de 18e eeuw stamt.

Aanbouwjes binnenplaats (A3)

Deze aanbouwjes hebben beide een plat dak. Het dak van de douche is recent vervangen. Ook dat van het toilet is mogelijk niet origineel. Deze constructies zijn niet zeldzaam of gaaf en worden dan ook indifferent gewaardeerd.

Achterhuisje (A4)

Het achterhuisje bevat een gaaf bewaarde 18e-eeuwse constructie. De enkelvoudige balklaag wordt vanwege zijn gaafheid hoog gewaardeerd. Het kaspan is vermoedelijk hergebruikt, mogelijk uit het hoofdhuus. Vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid wordt dit kaspan hoog gewaardeerd. De flieringen en sporen passen niet bij de 18e-eeuwse constructie en stammen uit de 20e eeuw. Ze worden indifferent gewaardeerd.

Tussenlid (B2)

De 20e-eeuwse constructie van het tussenlid wordt, net als de bouwmassa van het tussenlid, indifferently gewaardeerd.

Achterhuis (B3)

De vloerconstructie tussen de begane grond en eerste verdieping is niet helemaal bekend. Vermoedelijk is dit een constructie uit de 20e eeuw. Deze constructie wordt indifferently gewaardeerd.

De balklaag tussen de eerste verdieping en zolder bestaat in feite uit twee enkelvoudige balklagen door elkaar: de oorspronkelijke 18e-eeuwse balklaag en een nieuwe balklaag uit 1978 waar de oude balklaag aan opgehangen is. De 18e-eeuwse balklaag wordt hoog gewaardeerd vanwege zijn gaafheid. De balklaag uit 1978 wordt positief gewaardeerd omdat deze qua vormgeving goed aansluit bij de oorspronkelijke balklaag en dus niet als storend wordt ervaren.

Het eerst juk van de kappanten komt mogelijk nog uit de 16e-eeuwse kapconstructie toen het achterhuis nog lager was. Deze jukken worden hoog gewaardeerd vanwege hun gaafheid en zeldzaamheid. De A-spanten die op deze jukken staan stammen uit de verhoging in de 18e eeuw. Ook deze spanten worden vanwege hun gaafheid hoog gewaardeerd.

De flieren en sporen achter het eerste spant worden hoog gewaardeerd, deze zijn onderdeel van de 18e-eeuwse kap (al zijn de sporen in 1978 vernieuwd). De flieren en sporen vóór het eerste spant zijn in 1978 nieuw toegevoegd toen de dakvorm aan de voorkant van een schilddak naar een topgevel met wolfseind werd aangepast. Deze flieren en sporen worden positief gewaardeerd, omdat ze naadloos aansluiten bij de oorspronkelijke constructie.

Uitbouw (B4)

De 20e-eeuwse constructie van deze uitbouw wordt net als de bouwmassa indifferently gewaardeerd.

4.2.4 Interieur

In deze paragraaf worden de waarden van de bouwmuren van de verschillende bouwdelen, de openingen in de gevels, de constructies en de scheidingsmuur uit de 18e eeuw niet meer toegelicht. Zie hiervoor de voorgaande paragrafen. In deze paragraaf worden wel de waarden van scheidingswanden binnen elk bouwdeel, de trappen, de interieurafwerkingen en -elementen toegelicht.

In Oude Delft 50 zullen in elke ruimte de interieurafwerkingen gewaardeerd worden. In Oude Delft 52 bestaan de interieurafwerkingen overwegend uit tegelwerk, stucwerk, linoleum en plafondplaten uit de tweede helft van de 20e eeuw. Alle afwerkingen in Oude Delft 52 worden, tenzij anders aangegeven, indifferently gewaardeerd.

Het gebouw kent vele bouwfases. Er is vanaf de bouw in de 16e eeuw bijna doorlopend aan gesleuteld. In de ene bouwfase zijn echter meer dingen gebeurd dan in de ander. Nadat het pand in de 18e eeuw in tweeën is gesplitst, heeft elk deel een eigen ontwikkeling doorgemaakt. Ondanks dat de panden sinds 1985 weer in eigendom van één eigenaar zijn, hebben ze intern beide nog steeds een eigen karakter.

In Oude Delft 50 is in de indeling en afwerkingen de sfeer van het 18e-eeuwse woonhuis nog duidelijk aanwezig. Terwijl de 18e-eeuwse laag in Oude Delft 52 vrijwel geheel verdwenen is. Hier is de 16e-eeuwse constructie duidelijk in het zicht en hebben de ruimtes een meer open indeling. In Oude Delft 50 zullen daarom de 18e-eeuwse onderdelen het hoogste gewaardeerd worden, terwijl in Oude Delft 52 de 16e-eeuwse elementen hoger gewaardeerd worden.

Kelder

De kwarttrap in de houtkelder heeft een hoge bouwhistorische waarde omdat dit een zeldzaam bouwspoor is dat verwijst naar de interne indeling van het pand voor de 18e eeuw. De trap naar de marmeren gang heeft een hoge waarde vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid. Het is het enige deel van de twee 18e-eeuwse trappen in het voorhuis dat nog aanwezig is.

Op de vloeren in beide kelders liggen plavuizen. Het is niet duidelijk hoe oud de plavuizen precies zijn, mogelijk een paar eeuwen oud. Ondanks dat ze op sommige plekken beschadigd zijn en dat het glazuur er bijna overal af is, worden ze hoog gewaardeerd vanwege hun (gaafheid) en zeldzaamheid.

De scheidingswand die de kelder in tweeën deelt is onderdeel van de 18e-eeuwse splitsing. Ondanks dat deze splitsing op de overige bouwlagen hoog wordt gewaardeerd, wordt deze hier niet hoog maar positief gewaardeerd. De kelder is doordat deze ouder is dan de rest van het pand een bijna op zichzelf staand bouwdeel. Door het doorlopende gewelf zou deze ruimte ook als één geheel ervaren kunnen worden. De scheidingswand zorgt er echter voor dat het doorlopende gewelf niet als zodanig ervaren kan worden. Daarom wordt deze wand niet hoog maar wel positief gewaardeerd.

De trap en dwarswandjes in de bierkelder werden in 1970 geplaatst. Op deze plek heeft daarvoor nooit een trap gezeten. De wandjes werden geplaatst om het gewelf te stabiliseren na de doorbraak die voor de trap gemaakt werd. Constructief hebben de wandjes dus wel een functie, maar de trap en wandjes hebben een indifferente monumentwaarde.

G=gaafheid, Z=zeldzaamheid		Cultuurhistorische waardestelling	Deelwaardestellingen			
Ruimtecode	Onderdeel		Bouwhistorisch		Architectonisch	Interieurhistorisch
			materiaal	constructie		
A1.-1.02	kwarttrap	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
	trap naar gang	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	
	vloer	hoog (G/Z)	hoog (Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)
A1/B1.-1	scheidingswand	positief	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	indifferent	indifferent
B1.-1.12	trap	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	
	dwarswandjes	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	
	vloer	hoog (G/Z)	hoog (Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)

211. Waarderingschema kelder.

Begane grond Oude Delft 50

In Oude Delft 50 wordt de 18e-eeuwse indeling met een lange gang, voorkamer en achterkamer hoog gewaardeerd. Het trappenhuis in het midden werd in 1992 vervangen, waardoor de 18e-eeuwse spiltrap en de verbinding tussen voor- en achterkamer verloren zijn gegaan. Dit nieuwe trappenhuis wordt daarom indifferent gewaardeerd.

De wandbetimmering met luiken en zitjes, de lambrisering, suitedeuren, hoekschouw en vloer in het Louvre horen bij de weinige nog oorspronkelijke interieurelementen uit de 18e eeuw in het pand en worden vanwege hun gaafheid en zeldzaamheid hoog gewaardeerd. Het stucplafond is een reconstructie van het oude plafond in deze kamer en wordt daarom ook hoog gewaardeerd. Het behang is in 1996 historiserend aangebracht, dit heeft een positieve "sfeer"waarde.

De interieurafwerkingen in de gang (het marmer, de vlakverdeling en deuren) stammen ook uit de 18e eeuw en worden vanwege hun zeldzaamheid en gaafheid hoog gewaardeerd. Boven het verlaagde plafond (dat een indifferente waarde heeft) zit nog een ouder stucplafond, dit plafond stamt mogelijk uit de 18e-eeuw en heeft potentieel een hoge monumentwaarde. Dit plafond kon echter niet onderzocht worden.

De interieurafwerkingen in het atelier stammen vermoedelijk uit de 20e eeuw. Ze hebben historisch gezien dan ook geen waarde. De afwerking is echter wel afgestemd op het 18e-eeuwse karakter van het huis en krijgt daarom wel een positieve "sfeer"waarde.

De tegeltjes in het toilet (nu opslag) worden positief gewaardeerd omdat ze verwijzen naar de voormalige functie van deze ruimte. De tegeltjes in de douche (nu opslag) worden indifferent gewaardeerd, deze ruimte werd pas later ingericht als douche.

De witjes, de hardstenen vloer, het houten plafond, de trap en de hangboezem in het achterhuisje worden hoog gewaardeerd vanwege hun gaafheid en zeldzaamheid. Deze afwerkingen en interieurelementen stammen uit de bouwtijd, de 18e eeuw.

De scheidingswand werd later in deze ruimte geplaatst en deelt de keuken op. Daarom worden deze wand en zijn afwerking indifferent gewaardeerd. Doordat deze wand

gestuukt is en niet betegeld (met witjes) is echter duidelijk dat deze wand later geplaatst werd en dat de gang en oude keuken eigenlijk één ruimte horen te zijn. De afwerking zorgt dus dat de wand minder storend is.

In deze gang bevindt zich een deur naar Oude Delft 52. Deze doorgang wordt architectuurhistorisch positief gewaardeerd. Hierdoor worden de twee adressen met elkaar verbonden tot één pand, wat het oorspronkelijk ook was.

Begane grond Oude Delft 52

De gangwand, mogelijk zelfs (deels) 18e-eeuws, wordt positief gewaardeerd vanwege zijn verwijzing naar de 18e-eeuwse indeling toen het nog een woonhuis was. De stalen spiltrap wordt indifferent gewaardeerd. Deze spiltrap is geplaatst in

1970 op een plek waar voorheen nooit een trap is geweest.

De wandbetimmering met binnenluiken en zitjes stamt uit de 19e eeuw, toen er nog sprake was van een woonhuis indeling met een voorkamer. In de huidige situatie, met de 16e-eeuwse constructie duidelijk in de grote open ruimte aanwezig, past deze wandbetimmering niet meer. Vanwege zijn gaafheid wordt deze toch positief gewaardeerd.

De houten lateien en nis in de linker wand hebben een hoge waarde omdat ze verwijzen naar een vroegere indeling van deze wand.

De grote openingen die het tussenlid verbinden met het voor- en achterhuis doorbreken de gevels van beide bouwdelen. Ze zijn echter vormgegeven als een gat in de gevel met eromheen nog voldoende wand, waardoor

G=gaafheid, Z=zeldzaamheid		Cultuurhistorische waardestelling	Deelwaardestellingen					
Ruimtecode	Onderdeel		Bouwhistorisch		Architectonisch	Interieur- historisch	Gebruiks- historisch	"Sfeer"- waarde
			materiaal	constructie				
A1, A2, A3	interne indeling	hoog (G/Z)			hoog (G/Z)		hoog	
A1.0.01	gang	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		hoog (G/Z)		
	verlaagd plafond	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
	stucplafond (uit het zicht)	potentieel hoog						
A1.0.02	louvre	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		hoog (G/Z)		
	wandbetimmering (luiken/zitjes), lambrisering, suitedeuren, hoekschouw, vloer							
	stucplafond	hoog	positief	indifferent		hoog		
	behang	positief	indifferent	indifferent		indifferent		positief
A1.0.03	trap	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
A2.0.04	atelier	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		positief
A3.0.05	toilet	positief	indifferent	indifferent		positief	positief	
A3.0.06	douche	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
A4.0	keuken/gang	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		hoog (G/Z)	hoog	
	witjes, hardstenen vloer, houten plafond, trap, boezem							
	scheidingswand (indeling)	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent			
	afwerking scheidingswand	indifferent	indifferent			indifferent		
	doorbraak naar B3	positief	indifferent	indifferent	positief			
B1.0.11	gang	positief (Z)	positief?		positief (Z)			
B1.0.13	trap	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
B1.0	eetzaal	positief (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		positief		indifferent
	wandbetimmering (luiken/zitjes)							
	houten lateien en nis	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		hoog	hoog	
B2.0.16	tussenlid	indifferent			indifferent			
	doorgangen							
	afwerking dagkanten doorgangen	positief	indifferent		positief	indifferent		
	afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
B2.0.17	trap	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
B2.0.18	toilet	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
B3, B4	interne indeling	indifferent			indifferent			
	doorgang	indifferent			indifferent			
	afwerking dagkanten doorgang	indifferent	indifferent		indifferent	indifferent		
B4.0.22	kl keuken	positief	indifferent		indifferent	indifferent	positief	
	oranje tegeltjes op de vloer							

212. Waarderingschema begane grond.

duidelijk is dat men een ander bouwdeel betreedt. Dit wordt nog extra benadrukt doordat de dagkanten van de openingen met kleine blauwe mozaïektegeltjes zijn betegeld. De afwerking met deze tegeltjes wordt architectonisch positief gewaardeerd.

De trap, toilet en meterkast in het tussenlid hebben een indifferente waarde. Ze hebben geen relatie met de oorspronkelijke structuur van het pand, maar verstoren deze juist. De scheidingswanden in het achterhuis worden om dezelfde reden ook indifferent gewaardeerd. Dit geldt ook voor de interne indeling van de aanbouw rechts van het achterhuis.

De doorgang van het hoofdhuis naar deze aanbouw wordt eveneens indifferent gewaardeerd. Er is in tegenstelling tot bij het tussenlid geen moeite gedaan om aan te geven dat men een ander bouwdeel betreedt. De opening loopt door tot het plafond, hier is een latei aanwezig. De dagkanten zijn ook niet benadrukt.

Op de vloer in de kleine keuken liggen vier oranje tegels, tussen alle witte tegels. Deze tegels geven aan waar bij de restauratie van 1970 een waterkeldertje werd gevonden. Deze verwijzing met gekleurde tegels heeft een positieve gebruikshistorische waarde.

Eerste verdieping Oude Delft 50

In de bestuurskamer stammen de omlijstingen van de deur en ramen mogelijk nog uit het begin van de 19e eeuw. In dat geval worden ze vanwege hun gaafheid en zeldzaamheid hoog gewaardeerd. Het kunnen echter ook omlijstingen uit het einde van de 20e eeuw zijn. In dat geval hebben ze enkel een positieve “sfeer”waarde. Voor het stucplafond geldt min of meer hetzelfde. Dit plafond zou uit het midden van de 19e eeuw kunnen zijn, maar kan ook later aangebracht zijn. Dit plafond krijgt dezelfde waardering als de omlijstingen.

De lambrisering en het behang werden vermoedelijk pas recent toegevoegd, maar passen bij de historische sfeer van de kamer en krijgen daarom een positieve “sfeer”waarde. De laminaatvloer heeft een indifferente waarde.

De wand tussen bestuurskamer en overloop heeft een positieve architectonische waarde, omdat het de representatieve kamer met het verhoogde plafond aan de voorkant afscheidt van het trappenhuis.

Op de overloop heeft het plafond een positieve waarde, dit is nog een deel van het plafond op zijn oorspronkelijke hoogte. De constructie met kinderbinten en vloerplanken is in het zicht. De trap naar de zolder en de afwerkingen van wanden en vloer zijn recent en hebben een indifferente waarde.

In de administratie ruimte zijn de inbouwkasten eigenlijk de enige elementen die nog van voor de tweede helft van de 20e eeuw stammen. Deze kasten worden vanwege hun gaafheid positief gewaardeerd. De rest van de indeling en afwerkingen van deze ruimte worden indifferent gewaardeerd.

De gang tussen overloop en sociëteit heeft een positieve architectonische waarde, omdat de twee adressen hier met

elkaar worden verbonden. Hierdoor is het weer één pand, zoals het oorspronkelijk ook was. De afwerkingen zijn recent en hebben een indifferente waarde.

In het halletje tussen de sociëteit en duiventil is nog een metselwerk wand te zien. Dat dit metselwerk in het zicht is gelaten heeft een positieve architectonische waarde, omdat je hierdoor duidelijk kunt zien dat dit halletje later werd toegevoegd. De rest van de afwerkingen van het halletje hebben een indifferente waarde.

De duiventil heeft alleen moderne afwerkingen. De vloer, wanden en het dakbeschot worden indifferent gewaardeerd.

G=gaafheid, Z=zeldzaamheid			Cultuurhistorische waardestelling	Deelwaardestellingen					
Ruimtecode		Onderdeel		Bouwhistorisch		Architectonisch	Interieur- historisch	Gebruiks- historisch	"Sfeer"- waarde
				materiaal	constructie				
A1.1.01	gang	afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		indifferent
		doorgang naar sociëteit	positief	indifferent	indifferent	positief			
A1.1.02/03		scheidingswand	positief	indifferent	indifferent	positief			
A1.1.02	bestuurskamer	raam en deur omlijsting	hoog?	hoog?	hoog?		hoog?		positief
		stucplafond	hoog?	hoog?	hoog?		hoog?		positief
		lambrisering, behang	positief	indifferent	indifferent		indifferent		positief
		afwerking vloer	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		indifferent
A1.1.03	overloop	afwerking plafond	positief	positief	hoog	positief	indifferent		
		afwerking wanden/vloer	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		indifferent
		trap naar zolder	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent			
A2.1.04	administratie	interne indeling	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent			
		inbouw kasten	positief (G)	positief (G)	positief (G)		positief (G)		
		afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		indifferent
A3.1.08	halletje	afwerking metselwerk wand	positief	indifferent	indifferent	positief	indifferent		
		overige afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
A4.1.09	duiventil	afwerking wanden/vloer	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
		dakbeschot	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent			
B1.1.13	trap	geheel, incl. afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
B1.1	sociëteit	raam omlijstingen voorkant	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
		houten lateien	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	positief		positief	
		nissen onder lateien	positief	indifferent	indifferent	positief		positief	
		afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
B2.1.16	tussenlid	doorgangen voorhuis	positief			positief		positief	
		doorgang achterhuis	indifferent			indifferent			
		afwerking dagkanten doorgangen	positief	indifferent		positief	indifferent		
		bolkozijn dicht gemaakt	hoog (Z)	hoog (Z)	hoog (Z)	hoog (Z)			
		afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
B2.1.17	trap	geheel, incl. afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
B3.1.19	achterzaal	raam omlijstingen	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		hoog (G/Z)		
		haard	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent
		lambrisering en banken	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		indifferent
		overige afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		indifferent

213. Waarderingschema eerste verdieping.

Eerste verdieping Oude Delft 52

Het trappenhuis heeft net als op de begane grond een indifferente waarde. In de sociëteit worden de houten lateien en nissen positief gewaardeerd. De lateien in de linker wand hebben vanwege hun gaafheid en zeldzaamheid een hoge bouwhistorische waarde. De nissen eronder zijn aangebracht in metselwerk uit 1970, ze zijn echter wel aangebracht aan de hand van bouwsporen die in het oorspronkelijke metselwerk werden aangetroffen. Ze hebben daardoor een positieve architectonische en gebruikswaarde. Het materiaal heeft echter een indifferente waarde.

De overige afwerkingen (inclusief de raamomlijstingen) werden in de tweede helft van de 20e eeuw aangebracht en worden indifferently gewaardeerd.

De openingen naar het tussenlid vanuit de sociëteit (in het voorhuis) worden positief gewaardeerd omdat deze openingen de posities van de voormalige vensters aangeven. De grote doorgang naar het achterhuis wordt indifferently gewaardeerd. De dagkanten van de openingen zijn, net als op de begane grond, betegeld met kleine blauwe mozaïektegeltjes. Deze afwerking wordt ook positief gewaardeerd.

In de achtergevel van het hoofdhuis is een dichtgezet bolkozijn te zien vanuit het tussenlid. Dit bolkozijn heeft, ondanks dat het dichtgezet is, een hoge waarde vanwege zijn zeldzaamheid. De trap en overige afwerkingen in het tussenlid zijn recent en worden indifferently gewaardeerd.

In de achterzaal worden alleen de omlijstingen van de drie vensters hoog gewaardeerd vanwege hun gaafheid en zeldzaamheid. De rest van de afwerkingen (inclusief lambrisering, banken en haard) stammen uit de tweede helft van de 20e eeuw en worden indifferently gewaardeerd. De lambrisering heeft, in tegenstelling tot in het atelier en de bestuurskamer, ook geen positieve “sfeer”waarde omdat deze afwerking niet in deze grote open ruimte past.

Zolder (tweede verdieping) Oude Delft 50

De kap van het zijhuis is geheel voorzien van dakbeschot, oorspronkelijk was dit niet het geval. Het dakbeschot krijgt daarom een indifferente waarde.

In de opslagruimte bij de trap zijn twee wanden aanwezig waar het schoonmetselwerk van de scheidingsmuur te zien

is. Dit wordt hoog gewaardeerd vanwege de gaafheid en zeldzaamheid. De houten scheidingswandjes hebben een indifferente waarde.

De vloer van de opslag en het bordes van de trap is afgewerkt met vloerplanken met een onregelmatige breedte. Deze vloerplanken stammen vermoedelijk uit de 18e eeuw, toen het pand werd ingericht als woning. Deze vloer heeft een hoge waarde vanwege zijn gaafheid en zeldzaamheid.

In de bibliotheek loopt langs de rechter wand een keulse goot. De goot is gaaf bewaard gebleven en werkt nog steeds, dit is zeldzaam. Daarom krijgt deze goot een hoge waardering. De rest van de afwerkingen van de bibliotheek en trap worden indifferently gewaardeerd.

Zolder (tweede verdieping) Oude Delft 52

De afwerkingen en het dakbeschot in de kap van de zijhuis aanbouw zijn recent en worden indifferently gewaardeerd.

De interne indeling van de zolder van het hoofdhuis is in de loop der tijd vele malen gewijzigd. Vermoedelijk bestond de zolder aanvankelijk uit één grote ruimte. De interne indeling wordt dan ook indifferently gewaardeerd. Door de vele veranderingen zijn ook alle afwerkingen recent en krijgen daarom een indifferente waarde.

De doorgang naar het tussenlid vanuit het hoofdhuis wordt positief gewaardeerd. Een dubbel openslaand venster is met minimale aanpassingen omgebouwd tot dubbele klapdeuren. Er is zo veel mogelijk materiaal behouden. Deze doorgang wordt positief gewaardeerd.

De doorgang naar het achterhuis wordt indifferently gewaardeerd. De mozaïektegeltjes op de dagkanten hebben net als op de lagere verdiepingen een positieve architectonische waarde. De trap en de rest van de afwerkingen in het tussenlid hebben een indifferente waarde.

De interne indeling en afwerkingen (inclusief dakbeschot) van de kleine eetzaal in het achterhuis zijn recent en worden indifferently gewaardeerd.

Vliering (derde verdieping) Oude Delft 50

In Oude Delft 50 zijn twee vlieringen aanwezig, waarop het archief wordt bewaard. De vlieringen bestaan eigenlijk alleen uit vloeren. De eerste vliering heeft een recente vloer die indifferently wordt gewaardeerd. De tweede vliering heeft een

oude vloer die als constructie hoog wordt gewaardeerd. Over deze oude vloer ligt een recent extra vloertje dat indifferently wordt gewaardeerd.

Vliering (derde verdieping) Oude Delft 52

De afwerkingen en het dakbeschot van Oele zijn recent en worden indifferently gewaardeerd.

G=gaafheid, Z=zeldzaamheid			Cultuurhistorische waardestelling	Deelwaardestellingen					
Ruimtecode		Onderdeel		Bouwhistorisch		Architectonisch	Interieur- historisch	Gebruiks- historisch	"Sfeer"- waarde
				materiaal	constructie				
A1.2		dakbeschot	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent			
A1.2.01	opslag	metselwerk wanden	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog			
		houten wandjes	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
		afwerking vloer	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)		hoog (G/Z)		
A1.2.02	bibliotheek	afwerking wanden/vloer	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
		keulsegoot	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)	hoog (G/Z)			
A1.2.03	trap	trap naar zolder	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent			
		afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
A2.2.04	klushok 2	afwerking vloer	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
		dakbeschot	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent			
B1		interne indeling	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent			
B1.2.12	oude best.	raam omlijstingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		indifferent
		overige afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
B1.2.13	gang/wc's	afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
B1.2.15		afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
B2.2.16	tussenlid	doorgangen voorhuis	positief	positief	positief	positief		positief	
		doorgang achterhuis	indifferent			indifferent			
		afwerking dagkanten achterhuis	positief	indifferent		positief	indifferent		
		afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
B2.2.17	trap	geheel, incl. afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
B3.2.19	kl eetzaal	interne indeling	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent			
		afwerkingen (incl. dakbeschot)	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		

214. Waarderingschema zolder (tweede verdieping).

G=gaafheid, Z=zeldzaamheid			Cultuurhistorische waardestelling	Deelwaardestellingen					
Ruimtecode		Onderdeel		Bouwhistorisch		Architectonisch	Interieur- historisch	Gebruiks- historisch	"Sfeer"- waarde
				materiaal	constructie				
A1.3.02	archief	afwerking vloer 1e vliering	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
		afwerking vloer 2e vliering	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
B1.3.13	trap	geheel, incl. afwerkingen	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent		
B1.3	oele	afwerking wanden/vloer	indifferent	indifferent	indifferent		indifferent		
		dakbeschot	indifferent	indifferent	indifferent	indifferent			

215. Waarderingschema vliering (derde verdieping).

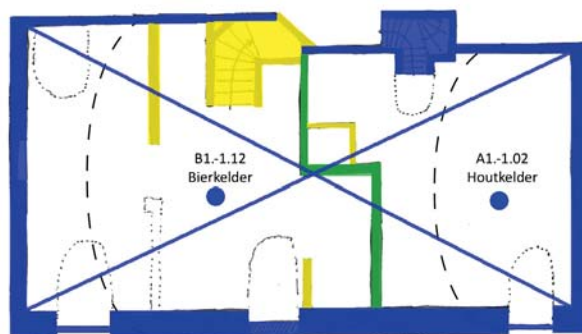
In deze plattegronden zijn de waarderingen van alle wanden (niet de afwerkingen) aangegeven. De balklagen worden met een kruis aangegeven. Interieurafwerkingen en -elementen worden met respectievelijk een stip en ster weergegeven.

- hoge waarde
- positieve waarde
- indifferente waarde

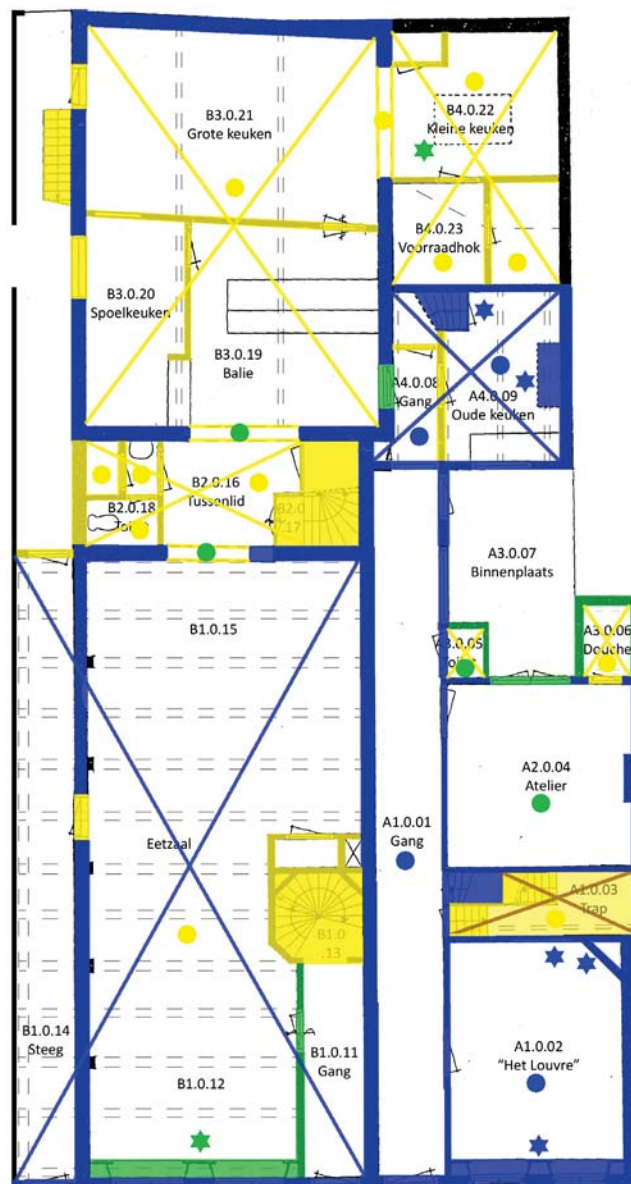
✕ balklaag

- interieurfwerkingen

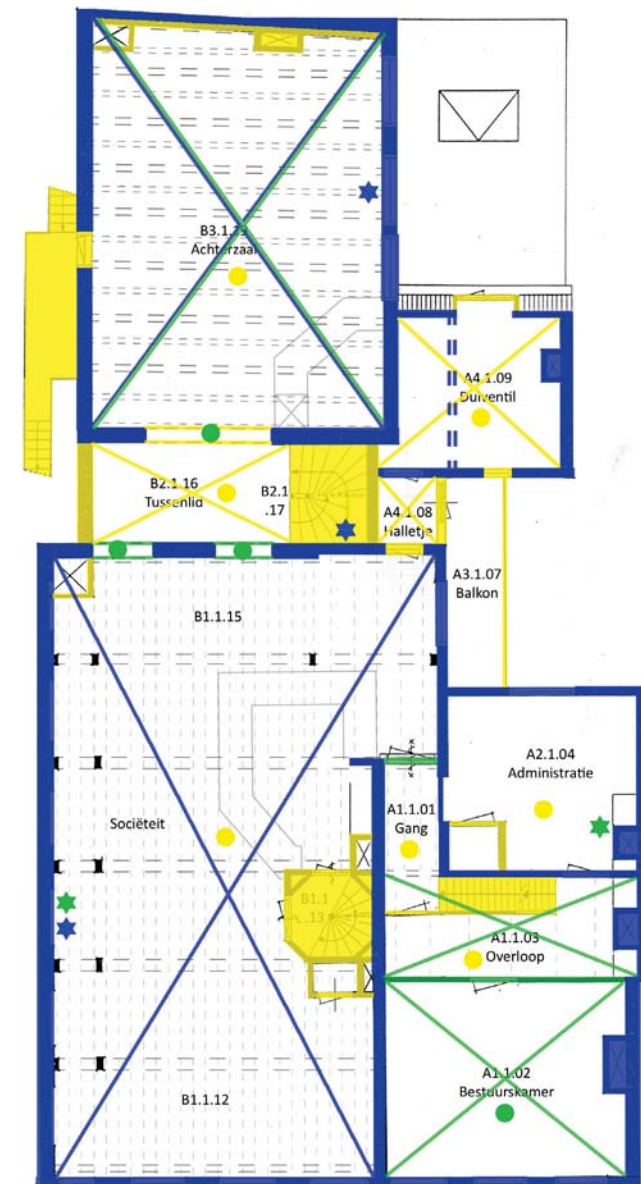
★ interieurelementen

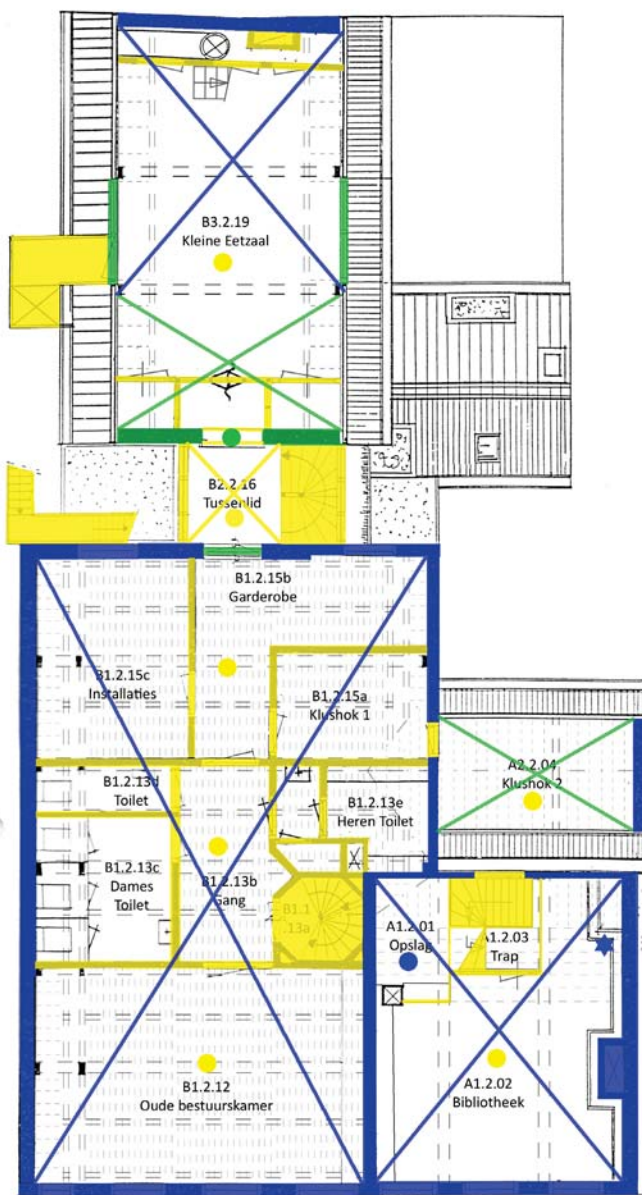
216. Waarderingsplattegrond kelder.

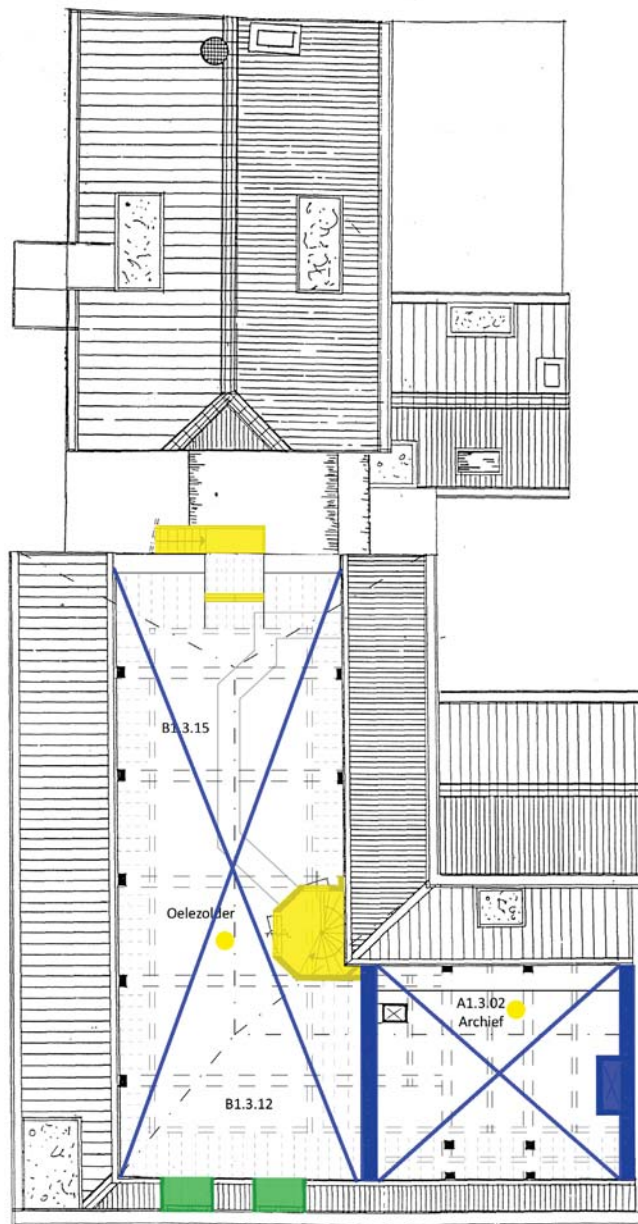
217. Waarderingsplattegrond begane grond.

218. Waarderingsplattegrond eerste verdieping.

219. Waarderingsplattegrond zolder (tweede verdieping).

220. Waarderingsplattegrond vloering (derde verdieping).

221. Waarderingsplattegrond dak.

H5

Advies

Deze bouwhistorische opname is er op gericht om de bouwgeschiedenis op hoofdlijnen te onderzoeken. Er was binnen het kader van dit onderzoek geen gelegenheid om bepaalde constructies of ruimtes diepgaander te onderzoeken. Hierdoor kon niet op alle vragen een bevredigend antwoord worden gegeven. Het aanbevolen vervolgonderzoek kan mogelijk antwoord geven op deze vragen.

Tot slot wordt een aantal adviezen voor de toekomst gegeven. Hierbij gaat het vooral om waar men moet opletten bij toekomstige ontwikkelingen.

5.1 Aanbevolen vervolgonderzoek

Er zouden vervolgonderzoeken gedaan kunnen worden die meer informatie kunnen verschaffen over de bouwgeschiedenis van het pand en over de waarden van bepaalde onderdelen. De aanbevolen vervolgonderzoeken worden hieronder benoemd en kort toegelicht.

Nader onderzoek kapconstructie hoofd- en zijhuis

De kapconstructie van het hoofd- en zijhuis stamt uit de 16e eeuw en is nog grotendeels oorspronkelijk. Het gaat om een relatief bijzondere kapconstructie bestaande uit drie gestapelde jukken met een nokstijltje dat de nokgording draagt. Een grondiger onderzoek levert meer informatie op over deze specifieke kapconstructie, maar kan ook meer informatie opleveren over dit soort kapconstructies in het algemeen.

Alle onderdelen van de kap zouden nauwkeurig bekeken moeten worden. Hierbij dient gelet te worden op de afmetingen, kwaliteit en bewerking van het hout en op de eventuele timmermans- en telmerken. Daarnaast kan gekeken worden naar sporen van het transport van het hout (merken en steekgaten).

Het bovenste juk en de nokstijl waren tijdens het huidige onderzoek niet toegankelijk. Met een ladder zouden deze onderdelen nader bekeken kunnen worden.

Eventueel zou bij dit onderzoek ook dendrochronologisch onderzoek gedaan kunnen worden om de ouderdom van de kapconstructie verder te specificeren.

Bij het onderzoek naar deze kapconstructie zou ook het kaspant in het achterhuisje meegenomen moeten worden. Het vermoeden bestaat dat dit juk mogelijk het derde juk van

het eerste spant uit het hoofdhuis zou kunnen zijn. Nader onderzoek zou dit kunnen bevestigen of ontkrachten.

In Oude Delft 48 zijn mogelijk nog de eerste twee kaspanten die horen bij de kaspanten (CCC en CCCC) in het zijhuis aanwezig. In het buurpand zou gekeken moeten worden of dit het geval is en of deze spanten identiek zijn aan die in het zijhuis of dat er verschillen aanwezig zijn.

Nader onderzoek kelders

De kelder is waarschijnlijk het oudste deel van het gebouw. In het huidige onderzoek was deze echter maar moeilijk te onderzoeken doordat alle wanden en het gewelf gepleisterd zijn en doordat beide delen van de kelder als opslag worden gebruikt en dus niet overal vrij zicht was.

Destructief onderzoek (op kleine schaal) zou meer informatie kunnen verschaffen over de ouderdom van de kelder. Wanneer een (klein) deel van het pleisterwerk voorzichtig verwijderd zou kunnen worden, kan het metselwerk van het gewelf en van de wanden worden onderzocht.

De vloerconstructie in de houtkelder zou nader onderzocht kunnen worden om de ouderdom van deze vloerconstructie te achterhalen.

Het gewelf van de kelder zou doorlopen in de buurpanden (Oude Delft 48 en 54). In deze panden zou gekeken kunnen worden of dit nog steeds zo is. En als dit nog het geval is, of hier meer informatie over de gewelven te achterhalen is.

Hieraan gekoppeld zou onderzocht kunnen worden of aan de hand van deze kelder de historische verkaveling te achterhalen is. Hierbij zouden ook de panden achter Oude Delft 50-52, aan de Koornmarkt, meegenomen kunnen worden. Deze panden zouden bij de bouw in de 16e eeuw ook onderdeel geweest zijn van de brouwerij.

Interieurhistorisch onderzoek begane grond Oude Delft 50

De begane grond van Oude Delft 50 is qua indeling nog grotendeels zoals dit in de 18e eeuw was. Vooral in de gang, het Louvre en de oude keuken zijn nog oude interieurelementen en -afwerkingen aanwezig. Deze kunnen nader worden onderzocht en vergeleken. Hierdoor kan achterhaald worden welke onderdelen origineel zijn, welke later hersteld en welke vernieuwd.

Wanneer (een deel van) het verlaagde plafond in de gang verwijderd kan worden, zou het stucplafond daarboven onderzocht kunnen worden op zijn ouderdom.

Naast deze wat omvangrijkere vervolgonderzoeken zijn er ook een aantal onderdelen in het pand waar een kort nader onderzoek al antwoord op vragen zou kunnen geven. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de volgende onderdelen:

- Muurstijl in de steeggevel: het is nog onduidelijk hoe de constructie rond deze muurstijl in elkaar zit.
- Constructie eerste verdiepingvloer achterhuis: het is nog onduidelijk hoe de constructie van deze vloer in elkaar zit.
- Onderzocht zou kunnen worden of de hergebruikte moerbalk in de kap van het zijhuis uit het achterhuis afkomstig zou kunnen zijn.

5.2 Adviezen voor de toekomst

In de waardestelling is aangegeven welke waarde aan elk onderdeel wordt toegekend. Deze waarden kunnen als leidraad bij toekomstige ontwikkelingen gebruikt worden. Een paar belangrijke overkoepelende adviezen zullen hier nog benadrukt worden:

- Bij toekomstige verbouwingen moet geprobeerd worden de structuur van de verschillende bouwdelen zo veel mogelijk intact te laten en/of weer meer zichtbaar te maken.
- In Oude Delft 50 is (vooral op de begane grond) de 18e-eeuwse laag het duidelijkst aanwezig. Deze laag moet gekoesterd worden en waar mogelijk hersteld.
- In Oude Delft 52 is de 16e-eeuwse laag nu het meest aanwezig. Bij toekomstige verbouwingen zal deze laag behouden moeten blijven en/of extra benadrukt kunnen worden.

Tot slot wordt geadviseerd om wanneer er ergens afwerklagen worden verwijderd, hier een bouwhistoricus bij te betrekken. Deze kan de in het zicht gekomen bouwsporen documenteren voor ze weer achter nieuwe afwerklagen worden verborgen. Denk hierbij aan pleisterwerk (zowel binnen als buiten), behang, tegels, linoleum, vloerbedekking en andere wand-, vloer- en plafondafwerkingen.

In het pand zijn veel van dergelijke afwerklagen aanwezig, waardoor houtconstructies en metselwerk tijdens het huidige

onderzoek niet altijd onderzocht konden worden. Wanneer bouwsporen nauwkeurig gedocumenteerd worden wanneer deze in het zicht komen, zal dit toekomstig onderzoek vergemakkelijken.

Bronnen en literatuuropgave

Geraadpleegde literatuur:

- Bijleveld, Maarten, Dico van Ooijen en Piet Kiewiet (1970) • *Almanak en Bouwbrugboek DSV Sint Jansbrug*. • Delft.
- Bot, Piet (2009) • *Vademecum, historische bouwmaterialen, installaties en infrastructuur*. • Uitgeverij Veerhuis, Alphen aan de Maas.
- Hellinga, Anna Sophia, Ivo Janssen, Matthijs Hajer en Wendy Voorn (1998) • *Met gevoelens van Broederlijcken Liifde. 50 jaar Sint Jansbrug geschiedenis*. • Delft.
- Hendriks, Leo en Jan van der Hoeve (2009) • *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek. Lezen en analyseren van cultuurhistorisch erfgoed*. • Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Amersfoort.
- Hoeve, Jan van der (2008) • *Baksteenvloeren op houten balken*. • In: *Over de Vloer, met voeten getreden erfgoed*. Door Eloy Koldewey
- Raue, J.J. (1970) • *Bouwgeschiedenis van het pand Oude Delft 52 te Delft*. • In: *Almanak en Bouwbrugboek DSV Sint Jansbrug*. Door: Maarten Bijleveld, Dico van Ooijen en Piet Kiewiet • Delft.
- RCE (2015) • *Monumentenregister, nummer 12070 en 12071* • Amersfoort.
- Rutte, Reinout (2006) • *Groei en krimp in de Hollandse stad*. • In: *OverHolland 3*. • SUN.
- Weve, Wim (1996) • *Monumenten in Delft*. • Delft.
- Weve, Wim (2013) • *Huizen in Delft in de 16e en 17e eeuw*. • WBooks, Zwolle.

Geraadpleegde websites:

- AchterDeGevelsVanDelft (2015) • www.achterdegevelsvandelft.nl • Geraadpleegd op 30 juli 2015.
- Bingmaps (2015) • www.bing.com/maps • Geraadpleegd op 3 september 2015.
- Delft (2015) • www.delft.nl/monumentenresultaat • Geraadpleegd op 20 november 2015.
- GoogleMaps (2015) • www.google.nl/maps • Geraadpleegd op 25 november 2015.
- Historischgis (2015) • www.historischgis.delft.nl • Geraadpleegd op 25 november 2015.
- Kadaster (2015) • www.kadaster.nl • Geraadpleegd op 5 oktober 2015.

- LandschapInNederland (2015) • www.landschapinnederland.nl • Geraadpleegd op 23 oktober 2015.
- RCEbeeldbank (2015) • www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl • Geraadpleegd op 21 oktober 2015.
- RKDimages (2015) • rkd.nl/nl/explore/images • Geraadpleegd op 14 november 2015.
- WatWasWaar (2015) • www.watwaswaar.nl • Geraadpleegd op 30 juli 2015.
- Wikipedia (2015) • nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_Delft • Geraadpleegd op 23 oktober 2015.

Geraadpleegde archieven:

Archief te Delft (ArchiefDelft):

- 358 Inventaris van het archief van de Delftse studenten vereniging 'st. jansbrug', 1947-1980: 156, 243, 463 en 458.
- 29 Inventaris archief openbare werken Delft 1824-1985: 2272.

Archief bouw- en woningtoezicht te Delft (ArchiefBWT Delft):

- bouwtekeningen Oude Delft 50,
- bouwtekeningen Oude Delft 52.

Archief Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed te Amersfoort (ArchiefRCE):

- panddossier Oude Delft 50.
- panddossier Oude Delft 52.

Archief Jansbrug te Delft (Jansbrug):

- D.S.V. Sint Jansbrug jaarboeken/almanakken: 1956, 1978, 1982, 1985, 1986, 1988, 1992, 1994, 1995, 1996, 1997.

Overige bronnen:

- Jansbrug (2010) • *PacoB fotoverslag zomerproject*.
- Jansbrug (2015a) • *Oude tekeningen*.
- Jansbrug (2015b) • *Tekeningen bestaande toestand*.
- Marijn de Wijs Photography (2013) • *Foto's*.

Illustratie- verantwoording

Omslag links: Marijn de Wijs Photography 2013.
Omslag rechts: Marijn de Wijs Photography 2013.

Alle illustraties die hieronder niet vermeld worden zijn gemaakt door Eva Osinga-Dubbelboer (EOD), soms met gebruikmaking van onderleggers van Jansbrug.

1. Kadaster 2015
2. Kadaster 2015
3. Marijn de Wijs Photography 2013
4. Bingmaps 2015
8. LandschapInNederland 2015 (bewerkt)
9. WatWasWaar 2015
10. Wikipedia 2015 en Weve 2013, p. 4
11. AchterDeGevelsVanDelft 2015
12. WatWasWaar 2015
13. WatWasWaar 2015
14. Bingmaps 2015
19. Raue 1970
20. Raue 1970
32. RCEbeeldbank 2015
33. Bijleveld, et al. 1970 en ArchiefRCE
35. Bijleveld, et al. 1970
37. RCEbeeldbank
38. Bijleveld, et al. 1970 en ArchiefBWTDelft
40. Hellinga, et al. 1998 en ArchiefBWTDelft
41. ArchiefBWTDelft
42. ArchiefBWTDelft
43. ArchiefBWTDelft
44. ArchiefBWTDelft
54. GoogleMaps 2015
55. Bingmaps 2015
57. Historischgis 2015
60. Marijn de Wijs Photography 2013
69. RCEbeeldbank 2015 en EOD
72. Raue 1970
74. RCEbeelbank 2015
82. RCEbeeldbank 2015
84. Bingmaps 2015
91. Marijn de Wijs Photography 2013
94. Marijn de Wijs Photography 2013
96. Bijleveld, et al. 1970
100. Weve 2013, p. 196
103. Marijn de Wijs Photography 2013
107. Marijn de Wijs Photography 2013
120. Marijn de Wijs Photography 2013
137. Marijn de Wijs Photography 2013
140. Marijn de Wijs Photography 2013
145. Jansbrug 2010
146. Marijn de Wijs Photography 2013
148. Marijn de Wijs Photography 2013
151. Marijn de Wijs Photography 2013
152. Jansbrug 1986
158. Marijn de Wijs Photography 2013
159. Marijn de Wijs Photography 2013
161. Jansbrug 1978
162. Marijn de Wijs Photography 2013
164. Jansbrug 1992
167. Marijn de Wijs Photography 2013
174. ArchiefRCE en ArchiefBWTDelft
176. Marijn de Wijs Photography 2013
177. Marijn de Wijs Photography 2013
178. Marijn de Wijs Photography 2013
183. Marijn de Wijs Photography 2013
185. Marijn de Wijs Photography 2013
186. Marijn de Wijs Photography 2013
192. ArchiefBWTDelft en EOD
193. ArchiefBWTDelft
194. Marijn de Wijs Photography 2013
201. Marijn de Wijs Photography 2013
205. Marijn de Wijs Photography 2013

Bijlage 1 Monumentenregister

Monumentnummer: 12070

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status : Beschermd
Aanwijzingsbesluit :
Inschrijving register : 29-06-1967
Kadaster deel/nummer : 3693/1

Gemeente:
Delft

Provincie:
Zuid-Holland

Plaatselijke aanduiding:
Oude Delft 50

2611 CD Delft

Kadastrale gemeente:
Delft

Sectie:
D

Kad.object: App:
551

Grondperceel:

Omschrijving:

Pand in de kern laat-middeleeuws. Hoog omlopend schilddak. Lijstgevel (XVIII) met ingang, voorzien van pilasters en hoofdgestel. Oude kozijnen; vensters bovenverdieping met 18e eeuwse roedenverdeling. Stoep met stoephek.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Monumentnummer: 12071

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status : Beschermd
Aanwijzingsbesluit :
Inschrijving register : 29-06-1967
Kadaster deel/nummer : 3693/1

Gemeente:

Delft

Provincie:

Zuid-Holland

Plaatselijke aanduiding:

Oude Delft 52

2611 CD Delft

Kadastrale gemeente:

Delft

Sectie:

D

Kad.object:

552

App:

Grondperceel:

Omschrijving:

Pand, in de kern laat-middeleeuws. Hoog omlopend schilddak. Lijstgevel (XVIII) met ingang, voorzien van pilasters en hoofdgestel. Oude kozijnen; vensters bovenverdieping met 18e eeuwse roedenverdeling. Stoep met stoephek.

Bijlage 2

Eigenaren en gebruik

Hieronder worden de eigenaren en het gebruik van beide panden voor zover bekend weergegeven:

Oude Delft 50-52:

1536? gebouwd als brouwerij: In 't Dubbel Cruys (?)
...
1600 Simon Arensen Groenewegen (Brouwerij: In 't Dubbel Cruys, inclusief OD48)
huurder Cornelis Meuwsen (mandenmaker)
huurder Simon Laureijsen
1629 Brouwerij In 't Dubbel Cruys opgeheven en verkaveld
1640 Adriaen Heijnsius (suijckerbacker)
? Robbrecht Oudenhoorn
1717 Martinus Westerhout
? Willem Westerhout vermaakte het aan de R.K. kerk achter de Markt (kerk Oude Langendijk)
1746 Splitsing in een Zuidelijk en Noordelijk pand

Oude Delft 50:

1746 Johan Herman Groube (woning)
1790 Johannes van Ommeren
1792 George Philippus Gas
...
? I.D. Johanns (woning en dokterspraktijk)
1985 D.S.V. Jansbrug

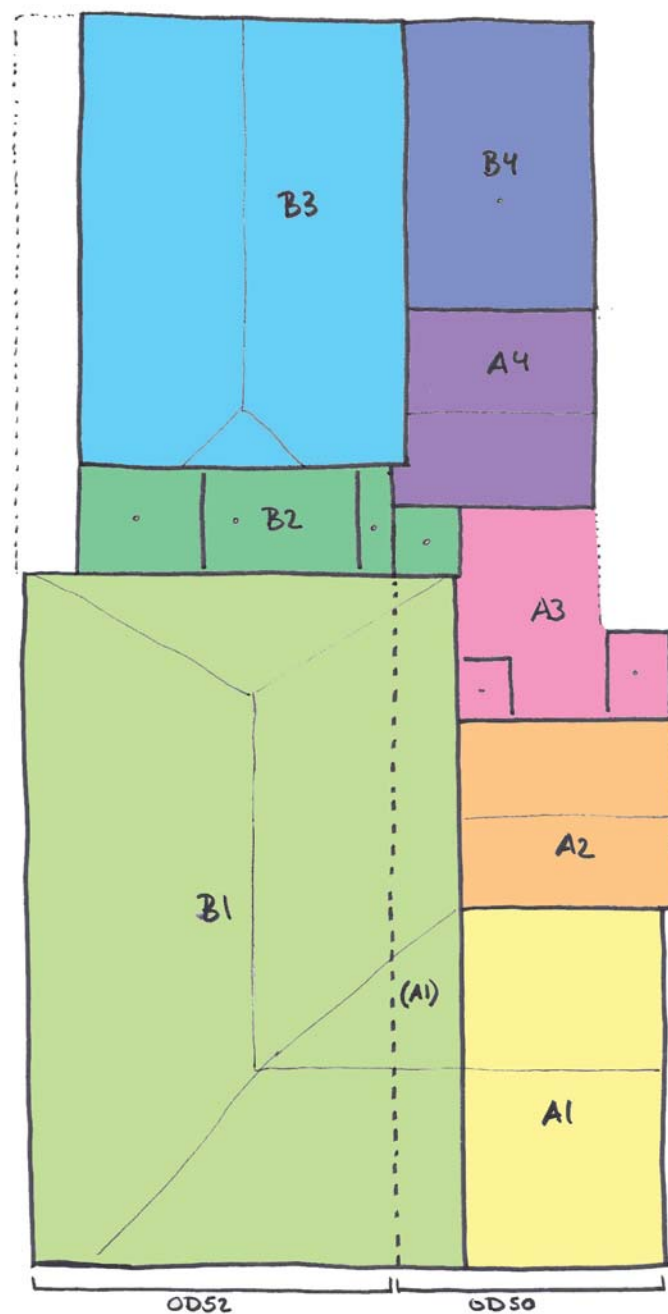
Oude Delft 52:

1746 Pieter de Ridder (woning)
1750 Cornelia Verreijds
1753 Cornelis van der Leij
1763 Sophia van der Leij
1810 Pieter Fretris
1832 ?
...
1955 D.S.V. Jansbrug

Vanaf 1985 zijn beide panden weer in handen van één eigenaar: D.S.V. Jansbrug.
Vanaf 2015 is ook het pand Oude Delft 54 eigendom van D.S.V. Jansbrug.

Bijlage 3

Plattegronden

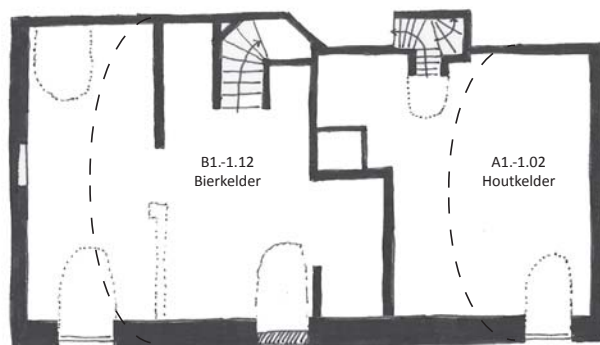
Bouwdelen:

Oude Delft 50:

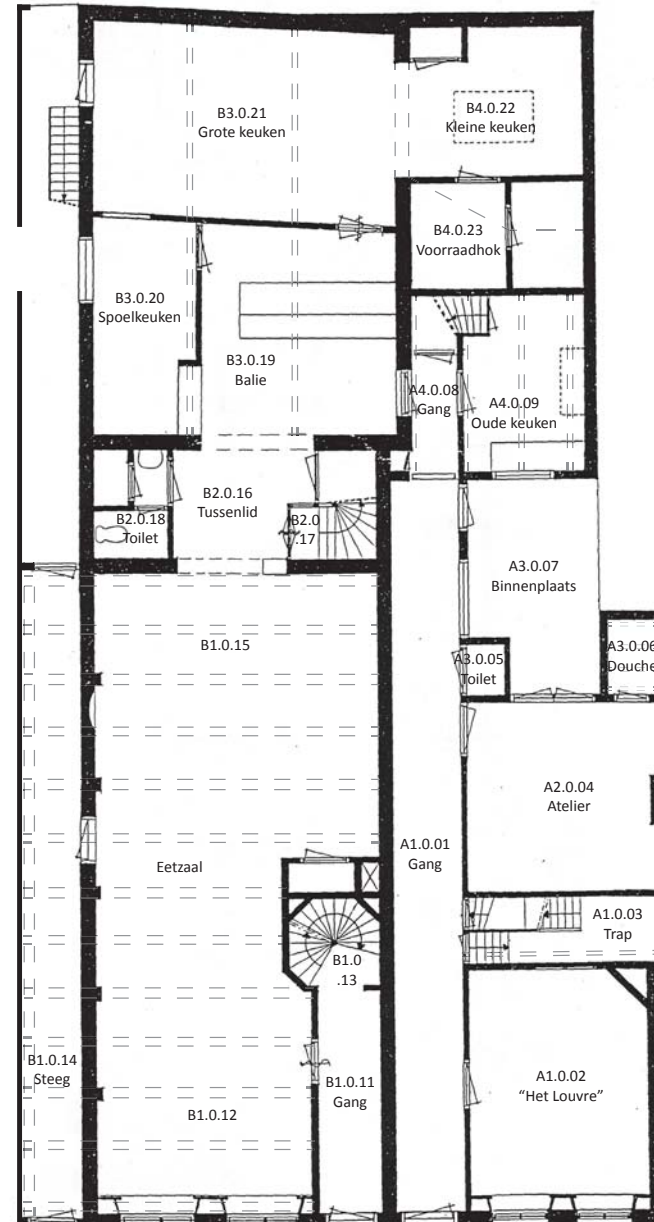
- A1 Zijhuis
- A2 Zijhuis aanbouw
- A3 Binnenplaats met aanbouwtjes
- A4 Achterhuisje

Oude Delft 52:

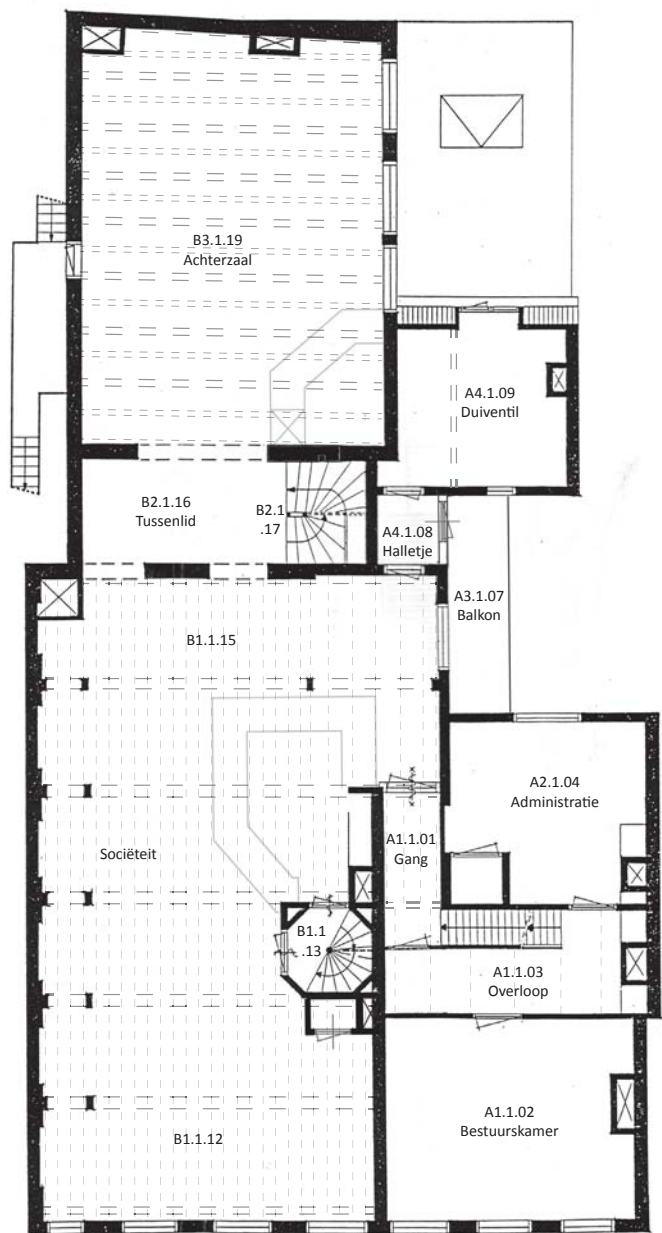
- B1 Hoofdhuis
- B2 Tusselid
- B3 Achterhuis
- B4 Uitbouw

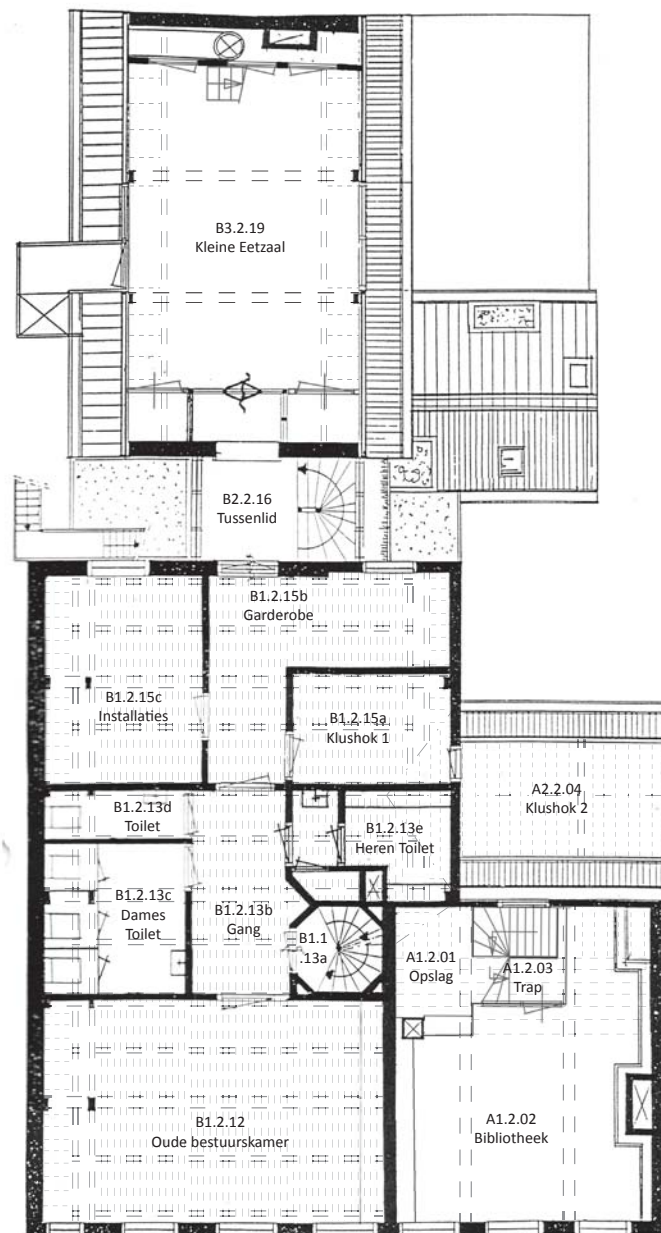
-1. Kelder

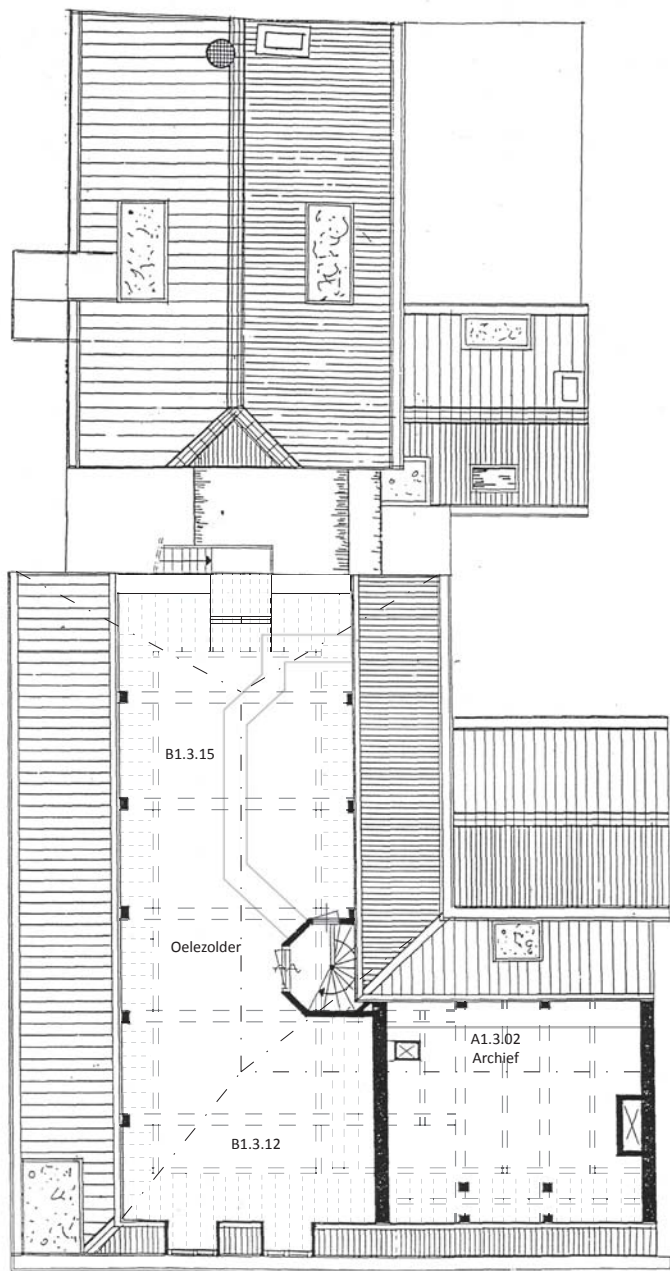
0. Begane grond

1. Eerste verdieping

2. Tweede verdieping (zolder)

3. Derde verdieping (vliering)

Bijlage 4

Baksteenformaten

Baksteenformaten van groot naar klein:

Zijgevel steeg
17-25.5 x 9-12 x 4-5, 10l 63-68cm, onduidelijk verband
rode (en gele) handvormsteen

Achterwand rookkanaal oude keuken
20.5-21.5 x 10 x 5, slordig staandverband
rode vormbaksteen

Zijgevel achterhuis onder
16.5-22.5 x 8.5-10 x 4-5.5, 10l 60-65cm, onduidelijk verband
geel, oranje, roze handvormsteen

Linker zijgevel tussenlid
18.5-20 x 8.5-9 x 3.5-4, 10l 50cm, kruisverband
rood/geel gemêleerd handvormsteen

Achtergevel hoofdhuis
19-21 x 9.5-10 x 4-5, 10l 56.5cm, onduidelijk verband
rood/gele handvormsteen

Scheidingsmuur zolder
18-20 x 9-12 x 4-5, 10l 55cm, onduidelijk verband
rood/gele handvormsteen

Kwarttrap bij houtkelder
18.5-19 x 9 x 4cm
rood/paarse handvormsteen

Invulling onder ontlastingsboog zijgevel achterhuis
17-19 x 8-9 x 4-4.5, 10l 52cm, slordig staandverband
geel/roze handvormsteen

Rechter zijgevel tussenlid (begane grond)
17.5-18 x 8.5 x 3.5-4, 10l 46.5cm, kruisverband
rode handvormsteen

Voorgevel onder bordes
18-19 x 8.5-9 x 4, 10l 51cm, kruisverband
paarsige steen handvormsteen

Rechter zijgevel tussenlid (1e verdieping, in halletje)
17-18.5 x 8-9 x 3.5-4, 10l 49cm, kruisverband
geel/roze handvormsteen

Voorgevel achterhuisje
17-18 x 8-9 x 3.5-4, 10l 50cm, kruisverband
rode handvormsteen

Invullingen/inboetwerk zijgevel steeg
17-19 x ? x 4-4.5, 10l 54cm, halfsteensverband
kleur onbekend ivm raaplaag

Voorgevel hoofd- en zijhuis
16.5-18.5 x 8-8.5 x 3.5-4cm, 10l 44.5cm, kruisverband
roze/rood/paars gemêleerde handvormsteen

Zijgevel achterhuis boven links
17-17.5 x 8.5-9 x 3.5-4, 10l 45.5cm, slordig kruisverband
kleur moeilijk te zien, handvormsteen

Invulling onder recent raam zijgevel achterhuis
15-17 x 7.5-8.5 x 3-4, 10l 48.5cm, slordig kruisverband
geel/roze handvormsteen

Trap en tussenwandjes in bierkelder
16 x 7 x 4, 10l 52.5cm, halfsteensverband
groen/gele vormbaksteen

Invulling venster linker zijgevel tussenlid
16 x 8 x 3.5-4, 10l 50.5cm, kruisverband
rode handvormsteen

Voorgevel achterhuis
15.5-16 x 7.5-8 x 3.5-4, 10l 49cm, kruisverband
gele handvormsteen

Zijgevel achterhuis boven rechts
16 x 7.5-8 x 3.5-4, 10l 50cm, kruisverband
gele handvormsteen

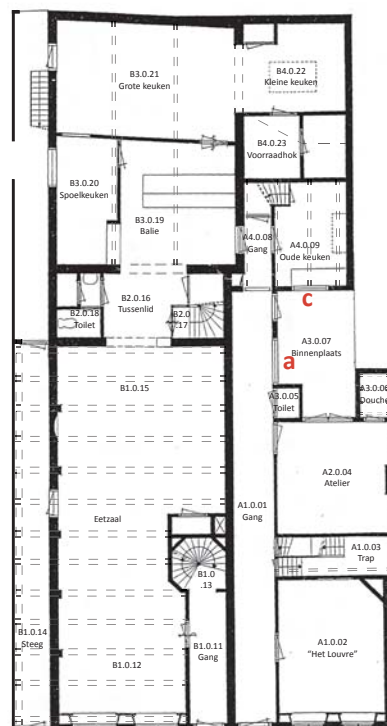
Trap naar houtkelder
14.5-16.5 x 7-7.5 x 3.5-4cm,
gelige handvormsteen

Bijlage 5

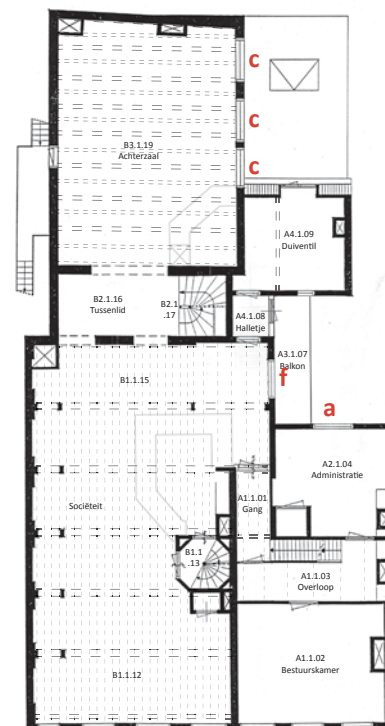
Venstertypen

In het gebouw zijn verschillende type vensters aanwezig. De verschillen tussen deze types worden in onderstaand schema weergegeven. In de plattegronden is aangegeven op welke plekken de verschillende types voorkomen. Vervolgens wordt elk type benoemd en getoond met foto's.

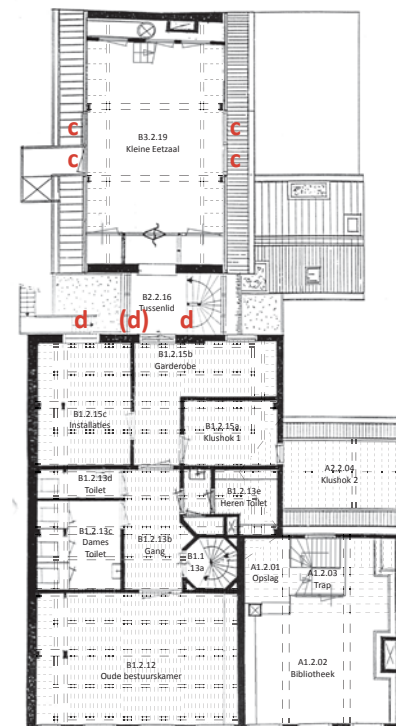
Type	Soort raam	Verdeling	Profielen buiten				Profielen binnen			
			kozijn	middenstijl	raam	roede	kozijn	middenstijl	raam	roede
a	empire schuifraam	2 op een rij	kraal	kraal	recht	recht	duivenjager	kraal	duivenjager	duivenjager
b	schuifraam	4 op een rij	kraal	x	recht	recht	duivenjager	x	duivenjager	bol
c	schuifraam	3 op een rij	kraal	x	recht	recht	duivenjager	x	duivenjager	duivenjager
d	openslaand	4 op een rij	recht	x	recht	recht	duivenjager	duivenjager	duivenjager	duivenjager
e	openslaand	4 op een rij	recht	x	recht	recht	kraal	x	duivenjager	bol
f	openslaand	4 op een rij	recht	recht	recht	recht	ojief	ojief	duivenjager	recht

a a a a

b b b b a a a

e e e e e e e

Type a: Empire schuifraam, 2 ruitjes op een rij.

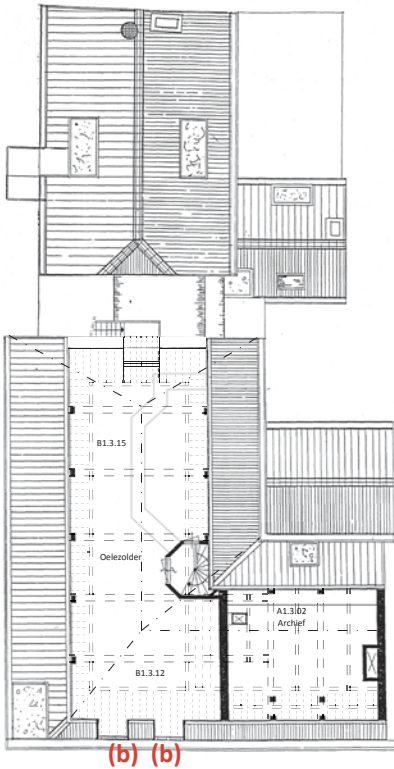
Profielen buiten: kozijn kraal, middenstijl kraal, raam en roeden recht.

Profielen binnen: kozijn duivenjager, middenstijl kraal, raam en roeden duivenjager.

Verbindingen kozijn met toognagels.

Locaties:

- voorgevel, begane grond,
- voorgevel, eerste verdieping Oude Delft 50,
- rechter zijgevel hoofdhuis, begane grond (binnenplaats),
- achtergevel zijhuis aanbouw, eerste verdieping (binnenplaats).

Type b: Schuifraam, 4 ruitjes op een rij.

Profielen buiten: kozijn kraal, raam en roeden recht.

Profielen binnen: kozijn en raam duivenjager en roeden bol.

Verbindingen kozijn met toognagels.

Locaties:

- voorgevel, eerste verdieping Oude Delft 52,
- dakramen voorgevel (alleen 3x3 ruitjes en openslaand).

Type c: Schuifraam, 3 ruitjes op een rij.

Profielen buiten: kozijn kraal, raam en roeden recht.

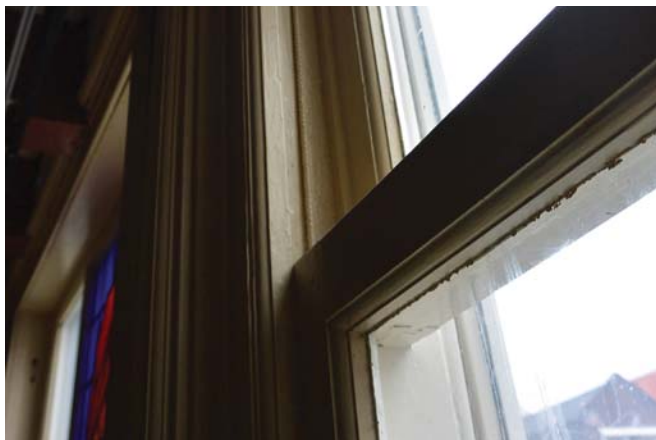
Profielen binnen: kozijn duivenjager, raam en roeden duivenjager.

Verbindingen kozijn met toognagels.

Locaties:

- voorgevel achterhuisje, begane grond (binnenplaats),
- rechter zijgevel achterhuis, eerste verdieping,
- dakramen achterhuis.

Type d: Openslaande ramen, 4 ruitjes op een rij.

Profielen buiten: kozijn, raam en roeden recht.

Profielen binnen: kozijn, middenstijl, raam en roeden duivenjager.

Verbindingen kozijn met toognagels.

Locaties:

- achtergevel hoofdhuis, tweede verdieping.

Type e: Openslaande ramen, 4 ruitjes op een rij.

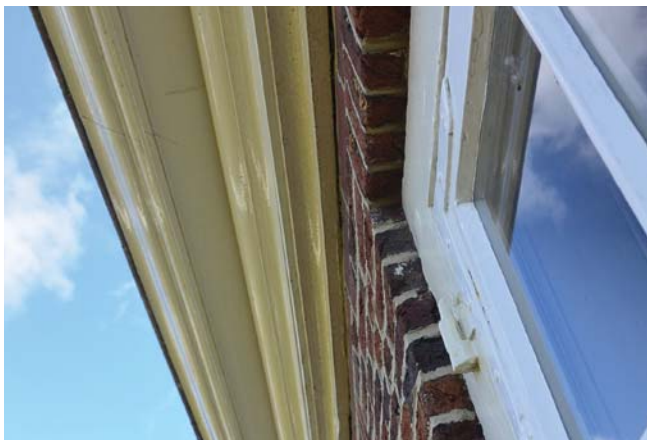
Profielen buiten: kozijn, raam en roeden recht.

Profielen binnen: kozijn kraal, raam duivenjager en roeden bol.

Verbindingen kozijn met toognagels.

Locaties:

- voorgevel, tweede verdieping.

Type f: Openslaande ramen, 4 ruitjes op een rij.

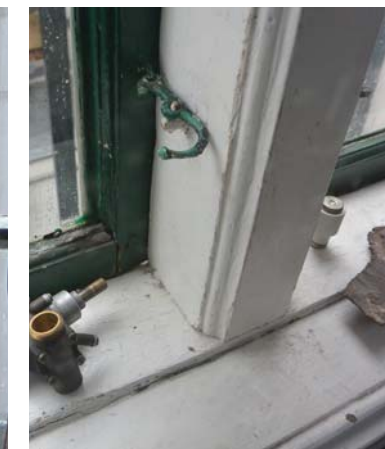
Profielen buiten: kozijn, middenstijl, raam en roeden recht.

Profielen binnen: kozijn en middenstijl ojief, raam duivenjager en roeden recht.

Verbindingen kozijn met toognagels.

Locaties:

- rechter zijgevel hoofdhuis, eerste verdieping (binnenplaats).

Eva Osinga-Dubbelboer
bouwhistoricus en architect

Insulindestraat 173a1
3038 JM Rotterdam

+31 (0)6 29 39 18 36
eva.osinga@dubbelboer.com

www.eva.osinga.dubbelboer.com

